uzlaşma

roman

elia kazan

78

UZLAŞMA
roman
Elia Kazan
Birinci baskı:

İKİNCİ CİLT

the arrangement
novel by
elia kazan
1967
türkçesi : nazar büyüm

e yayınları: 78
genel dizi

ankara caddesi
13/2 tel : 26 81 42
narlıbahçe sokak 19/3
tel : 27 87 20
posta kutusu 12
istanbul

Asıl adı İlya Kazancıoğlu olan **Elia Kazan** 1909 yılında Türkiye'de, Kayseri'de dünyaya geldi. Ailesi 1913 yılında Amerika'ya göçtü. Kazan 1930'larda, New York'taki **«Groupe Theater»**da ilk sahne çalışmalarına başladı. Daha sonra sinemaya geçerek önce filmlerde yönetmen yardımcılığı yaptı. Savaş sonrasında yönetmen olarak ilk filmlerini çevirdi. 1947'de yaptığı **«Boomerang»**ın ardından 1948 yılında çevirdiği **«Gentleman's Agreement»**la ilk Oscar armağanını kazandı. Kazan'ın büyük üne erişmesine yol açan filmleri, baş rollerini hep Marlon Brando'nun oynadığı **«A Streetcar Named Desire / Arzu adlı Tramvay»** (1951) **«Viva Zapata»** (1952) ve **«On the Waterfront/ Rıhtımlar Üzerinde»** (1954) dir. 1955 yılında **East of Eden»**le Brando'nun ardından yepyeni ve unutulmayacak bir yıldızı, James Dean'i sinemaseverlere tanıttı. 1963 yılına kadar yönetmenliği aralıksız sürdürdü. Bir bölümünü Türkiye'de çevirdiği ve yakınlarının Amerika'ya göçünü anlatan **«America America»**dan sonra Kazan uzun süre sinemadan uzak kaldı. Köşesine çekilerek, 1967 yılında piyasaya çıkan ve büyük ilgi uyandıran romanı **«The Arrangement/Uzlaşma»**yı yazdı. Ardından da ikinci yazarlık ürünü, **«The Assasins/ Kaatiller»** (1972) geldi. Kazan son olarak, oğlu Chris Kazan'ın senaryosuna dayanarak çevirdiği yeni filmiyle bir kere daha sinema dünyasının ilgisini uyandırdı.

kitap/yayın/dağıtım

UZLAŞMA the arrangement ella kazan'ın romanı ★ e yayınları 78 ★ yayın hakları: ella kazan 1967/kesim ajans, e yayınları 1972 ★ kapak: f. rubartelli/k. kaldı ★ dizgi baskı: yelken matbaası, kapak: duran ofset basımevi, kapak filmleri: ebru grafik, cilt: alibaba ciltevi ★ e yayınları idare ankara caddesi 13/2 telefon: 26 81 42 dağıtım Narlıbahçe sokak 19/3 telefon: 27 87 20 istekler ve yazışma için kısa adres: e yayınları posta kutusu: 12 istanbul

birinci baskı: kasım 1972

türkçesi: nazar büyüm

Elia Kazan

UZLAŞMA

roman
ikinci cilt

e yayınları

ONALTI

OTELE GİTMEDİM. ELLEN'E istasyondan telefon ederek ayrılmadan önce Gwen'in yazıp verdiği doktorun adını verdim. Stamford'a gidecek trene kalkış saatından yirmi dakika erken bindim, ceketimin yakasıyla yüzümü elimden geldiğince gizledim ve uyumaya başladım.

Kondüktör bilet sormak için beni aşırı sertçe sarsarak uyandırdı. Kişi kendisine yapılan kabalığı protesto ederse milleti rahatsız mı etmiş olur? Yolculardan bir bölümü ta Stamford'a kadar bana tuhaf tuhaf baktılar. Gözlerini bana dikmeleri beni uyanık tuttu. Şimdi geriye bakınca anlıyorum ki, bütün hafta bir saplantı halinde peşimi bırakmıyan o duygu, çevremdekilerin yakama yapışmak üzere oldukları duygusu o tren yolculuğunda başladı.

Örneğin, istasyondan hastaneye doğru yürüyordum, birkaç metre önümde kaldırıma bir Rolls-Royce yanaştı. Danny O'Connor, namı diğer Eşek Danny, arabadan fırlayıp yolumu kesti ve bir askerî inzibat gibi beni Mr. Finnegan'ın arabasına doğru götürdü.

Bir gece önce telgrafı çekmiştim, yani Mr. Finnegan hâlâ patronumdu. Rolls'un arkasında oturuyor, Kurts'e bir şey yazdırıyordu, ama gözleri bendeydi. Arabaya girip onunla birlikte oturmak istiyor muydum, bilemedim. Birazcık duraksadım. Bu kadarcık bir şey delilik belirtisi sayılamaz herhalde. «Ekzantrik davranış» da denmez buna sanırım; Mr. Finnegan sonra öyle niteledi bunu.

Eşek sanki seçim olanağım yokmuş gibi davranıyordu. Danny O'Connor'da serseri bir yan vardı ve Williams ve MacElroy'daki herkes bunu hissederdi.

«Ne istiyorsun?» dedim.

«Arabaya bin.»

«Ne oluyor, tutuklanıyor muyuz?»

Eşek güldü. «Duydunuz mu?» diye seslendi Mr. Finnegan'a doğru. «Kafayı üşüttün mü sen?» dedi bana. «**Pischer.**» (*).

Demek duyulmuştu. Gece mahkemesinde bir gazeteci vardı herhalde. Kuşkusuz.

«Eddie!» Mr. Finnegan arabadan dışarı eğilmişti. «O salağa aldırma. Bin.»

«Hastaneye gidiyorum» dedim.

«Ben de. Bin.»

«Şu işi bitireyim de konuşuruz» dedi Mr. Finnegan, ben yanına oturunca. «Unutmadan düşüncelerimi yazdırmak istiyorum.»

Eşek Danny arkamdan kapıyı kapattı ve şoförün yanına bindi. Yola çıktık.

Mr. Finnegan'ın sekreterine, Kurtz diye bilinen kadına merhaba dedim. Bana gülümsedi, sonra gene yüzünü astı.

Mr. Finnegan kolumu tuttu. Dostluk gösteriyor-

(*) Pischer: Sidikli.

du, ceketimin üst cebine kendi purolarından bir tane sokuşturdu. «Devam ediyoruz Kurtz» dedi.

Sigara endüstrisi üstüne öğüdünü isteyerek kendisine çok değer verdiklerini gösteren bir grup sigara yardımcısı önünde yapacağı gizli konuşmayı hazırlıyordu. Kısa zamanda herkesin işittiği gibi, karısının en düşkün olduğu hayır kurumuna beş bin dolar bağışlarlarsa, kendilerine bir gününü ücretsiz olarak ayırmayı kabul etmişti. Sigara yapımcılarının başları ciddî olarak dertteydi anlaşılan. Peki, dediler.

Mr. Finnegan hem ses alma aygıtına, hem de Kurtz'a dikte veriyordu. Her şeyi çifte kontrola bağlardı, makineye de insana da tek başına güvenmezdi. Siyasal bir konuşmacının canlılığıyla dikte veriyordu; kolumu tutmayı da sürdürüyordu. Serbest elini kimi yerde yumruk yapıp konuşmasını vurgulayacak, güçlendirecek hareketlerle sallıyordu.

«Bu nedenle, baylar,» diyordu, «size yardım edemem. Size sunduğum gerçekleri kimse inkâr edemez. Bu gerçekler malımız ile gittikçe yükselen akciğer kanseri oranı arasında gözle görülür bir bağlantı olduğunu ortaya koyuyor. Başımız dertte. Ne yapacağız?»

Yüzümde sorusuna karşılık bulabilecekmiş gibi bana baktı.

Sonra, sorusuna kendisi verdi karşılığı, «Yapılacak ilk iş, hiç bir tehlike taşımayacak, gene de cigara niteliğini koruyacak bir cigara yapıncaya kadar laboratuvarlarımızdaki ışıkları gece gündüz yanar tutmaktır. Zamanla bunu başaracağız. Bundan hiç bir zaman kuşku etmeyin.»

«Kurtz» dedi kadına, «burda alkış olabilir, benim için durak işareti koy.» Devam etti, «Ama bilginlerimiz bu iş üstünde çalışırken sigara yapımını durdu-

ramayacağımız apaçık ortada. Öyle değil mi?» Bana döndü.

«Öyle» dedim.

«Eski ve çok yakın dostum Jack Dempsey'in, doğruluğunu ringde sürekli olarak kanıtladığı bir sözü vardır. En iyi savunma saldırıdır, der. Şunu da ekliyelim ki, Jack'ın yüzünde hiç bir iz yoktur. Nispeten yoktur yani!» Mr. Finnegan burnunun ucunu bastırdı, epey komik bir biçim aldı yüzü. Güldüm.

«Kurtz» dedi, «burda gülüşme olabilir. Durak işareti. Devam ediyoruz: önerim nedir? Gelin, savunmak için saldırıya geçelim. Bu suçlamanın yükünü üstümüzden kaldırıp başkasına aktaralım. Buraya durak işareti koy Kurtz, alkış için değil de dediklerim iyice otursun diye.»

Derin bir soluk aldı. «Şimdi bunu dinle Eddie» dedi bana. «Baylar, sigara endüstrisinin, bir kamu hizmeti olarak, büyük bilginlerden bir komite kurmasını öneriyorum. Bu komite kamu oyunun gözleri önünde seçilsin, kurulsun ve ücretleri ödensin, gene de Birleşik Devletler halkına karşı olsun sorumluluğu. Bu büyük bilginler komitesi araştırmalarının sonunda bir rapor hazırlayacak. Ve bu rapor... dinliyor musun, Eddie?»

«Hayır» dedim.

«Dinlemeni isterdim. Can alıcı noktaya geldik.»

«Devam edin.»

«Bu rapor akciğer kanserinin nedeni olarak, hepimizin içinde yaşadığı ve soluduğu büyük sanayi ve yerleşme bölgelerimizde havayı zehirleyen sanayi artıklarını gösterecektir. Burda alkış olacak, Kurtz, öyle değil mi?»

«Evet, Mr. Finnegan.»

«Durak işareti koy. Ne var Eddie?»

«Bilginlerin böyle bir rapor vereceklerini nerden biliyorsunuz?»

«Ben bir kaçıyla görüştüm. Devam ediyoruz Kurtz. Diyorum ki, gelin bu ortak derdimize otomobil endüstrisindeki kardeşlerimizi de katalım. Durak işareti. Bu durumla ilgili sorumluluğumuza sentetik kimyasal madde yapımcılarını da ortak edelim. Durak işareti. Şimdiye değin yol açılan cinayetler kardeş sanayicilerin yanına kâr kaldı. Durak işareti.»

Alkışladım.

Mr. Finnegan tezahüratı başını sallayarak kabul etti. «Bu onlar için yıkım olacak» diye öğündü. «Devam ediyoruz Kurtz. Dostlarım, koskoca Los Angeles kentini ölümcül bir örtüyle sigara dumanı örtmüyor. Durak işareti.»

Şiddetle alkışladım.

«Jersey ovalarından geçerken burnumuzdaki zarların canına sigara dumanı okumuyor.»

«Durak işareti» dedim.

«Doğru» dedi. «Nasıl buldun konuşmamı, Eddie?»

«Bana sormayın» dedim, «söyleyiveririm sonra.»

Bu onu canevinden yaraladı. Durak işaretleriyle beslenen egosu birden çöküverdi. «Ne demek istediğini anlıyorum» dedi ciddiyetle. «Aşırı cafcaflı.»

Benim ağzımdan öyle bir söz çıkmamıştı.

«Haklı olabilirsin» dedi. Orda donmuş gibi oturdu. Kimse ağzını açıp bir tek söz etmiyordu. Mr. Finnegan kendini düşünceye verdi mi, bunu başkalarına da aşılar. Dakikalar geçti. Rolls'undaki elektrikli saatın sesini duyabiliyordunuz.

İşte o sırada Mr. Finnegan'ın benim gitmekte olduğum hastaneye gittiğini anladım. Oraya babamı görmeye gidiyor olabilir miydi? Mr. Finnegan davra-

nışlarını saptanmış bir takım kurallara göre düzenleyen, tanınmış, biriydi. Bu kurallardan biri, zorlu durumlarda dostlara yüz çevirmemekti. Yanında sekreteri, dikte aygıtı ve muhafızı, soytarısı falan olan adamıyla, elli dakika süren yol boyunca büroyla arasında bir telefon hattını açık tutarak Stamford'a kadar o yolu yalnızca, her şeye ve bütün olanlara rağmen, Williams ve MacElroy'un yanımda olduğunu göstermek, beni buna inandırmak için mi gelmişti?

Önemsiz bir adam olmadığı kesindi. Büyük insafsızlıklar yapabilirdi, ama gücü atak cömertliklere de yeterdi. Ta başından kendisine hayranlığımı sezmiş, karşılık olarak bana sevgi göstermişti. Şimdi burda olmasının gerçek nedeni de buydu, bir dosta yardım etmek istiyordu.

Tanıdığım insanlardan yalnız onun hayatını yaşadığını söylerdim. Hayatı onu yaşamıyordu da o hayatını yaşıyordu. Bu nedenle onu ve yaşayış biçimini ayrıntılı olarak inceledim. '45'de savaştan döndüğüm zaman, ömrümün geriye kalan bölümünü mümkün olan en iyi biçimde yaşamaya kararlıydım. Arayı kapatmam gerekir, derdim; dört buçuk yıl yitirmiştim. Mr. Finnegan kendi hayatını kendisi için ne ölçüde ustalıkla düzenliyor idiyse, benim ve hayatımı kendim için aynı ölçüde ustalıkla düzenlememi engelliyecek hiç bir neden yoktu bence. Her dakikayı istediğini mümkün olan en yüksek oranda kendisine verecek, kendisi için önemsiz olan ıvır zıvırla başını ağrıtmıyacak biçimde düzene koyardı.

Karısıyla aralarında ne gibi bir ilişki vardı bilmiyorum. Onunla öylesine dosttu ki, cinsel bakımdan aralarında pek bir şey olduğunu sanmıyorum. Aralarında olup biteni öğreneceğiniz tek yer **Harper's Bazaar**'ın sayfalarıydı. Mutlulukları zaman zaman bu der-

gide sergilenirdi; en son olarak, ödül kazanmış Sealyham köpekleriyle, bir başka kez de dışardaki karların içerden iyice görüldüğü saydam tavanlı yüzme havuzları ile ilgili resimler ve yazılar çıkmıştı. Fotoğrafları daima, onları uygarlığımızın en başarılı evliliklerinden birini yapmış bir çift olarak muştulayan ünlerini pekiştirecek, bu durumun altını çizecek biçimde çekilirdi. En alaycı ve kuşkucu gözlere bile daima mutlu görünürlerdi. İlişkilerinin kabullenmeyi içerdiği belliydi; uzlaşma haline gelen durumu benimsemiş, kabul etmişlerdi. Geceleyin ne yapıyor ya da yapmıyor olurlarsa olsunlar, karısı sabahı ödül kazanan köpekleriyle evin bir kanadında ederdi.

Öte yandan Mr. Finnegan, pencereleri yaz kış açık, ısıtılmayan kulesinde uyurdu. Evin dışında uyurdu denebilir. Bu kulede yalnız bunu yapardı işte: **House Beautiful**'da bu kulenin bir fotoğrafı çıkmıştı. Karşı sayfada Batı Hollywood tepelerinde bulunan hemen hemen eş bir yapının fotoğrafı vardı. Fotoğrafların altındaki yazıda, Mr. Finnegan'ın böylelikle, ister batı kıyısındaki bürosunda bulunsun, ister korporasyonun New York'taki merkezinde çalışıyor olsun, sevdiği biçim ve yerde yatabildiği söyleniyordu. Gücümüz yetse çoğumuz Mr. Finnegan gibi uyurduk sanıyorum.

Her sabah saat yedide Mr. Finnegan'ın erkek hizmetçisi onu uyandırmaya giderdi. Ama sabahın o saatında Mr. Finnegan yarım saattan beri uyanık olurdu zaten. Gazetecilere, kışın soluğunun ayan beyan görüneceği ölçüde soğuk, yazın da ısı derecesi ne denli yüksek olursa olsun rahatça uyuyabileceği ölçüde serin olan odasında Bavyera yorganları altında yatarken, uyanık olduğu o yarım saatta yaratıcı düşünmesini yaptığını söylemişti.

Hizmetçisi deve tüyünden bir sabahlıkla geldiğinde Mr. Finnegan o günkü çalışmasını bitirmiş olurdu. Bununla kurum satardı. Aldığı parayı ve toplum içindeki yüce yerini günün o ilk yarım saatında kazanırdı işte. Günün geri kalan bölümü kolaydı.

Mr. Finnegan Japonya'da doğmuş, ilk birkaç yılını orda geçirmişti; bu nedenle oranın geleneklerine büyük özlem duyardı. Her sabah o soğuk kulesinden çıkar, kendisini bodrum katına indirecek asansöre binerdi; orda kokulu suyla dolu buharı tüten bir japon banyosu onu beklerdi. Bir bardak limon suyu da onu bekliyor olurdu. Mr. Finnegan haberleri burda dinler, kendisine Kurtz'un ticaret ve sanayi dünyasındaki haberlerin başlıklarını daktilo edip tek sayfalık rapor burda verilirdi. Kaynar banyosunda yatarken bu haberleri incelerdi. Beş dakika böyle geçer, sonra portakal rengi (bu renk Buda'yı simgelerdi) bir bornuza sarılır, japon bahçesine bakan küçük bir odaya götürülürdü. Kahvaltısını burda yapardı: İki az pişmiş rafadan yumurta, yağ sürülmemiş çavdar ekmeği, Japonya'dan getirtilen sıcak yeşil çay.

Kahvaltıdan sonra Finnegan büroya gitmek üzere spor giysiler giyer, evden çıkardı. Traş olmazdı. Büroya gelince ilk işi tüm o spor giysileri çıkarmak ve traş olup kendini masajın rahatlığına bırakmaktı. Saç diplerine de bu sırada boya sürülürdü. Bu ihtimamlardan sonra hiç değişmeyen, üniforması haline gelmiş olan iş giysisini giyerdi: Lâcivert, kruvaze bir takım, sert yaka ve manşetli beyaz bir gömlek, üstünde adının ilk harfleri bulunan kol düğmeleri ve üyesi olduğu klübün renklerini taşıyan mavi siyah bir kıravat. Bunları çok sayıda alır, böylece bürosundaki giyinme odasında daima giyilmeye hazır bir takım giysi, gömlek, kıravat bulunurdu. İş başındaki Finnegan'ın görünüşü

hiç değişmezdi. Ruh durumu giydiklerinden hiç bir zaman anlaşılmazdı.

Ama sırayı bozmayalım. Saat yedide sekreteri Kurtz ve Eşek dediği adam Finnegan'ın Rolls'u içinde Mt. Kisco'ya gelirlerdi. Bir şoförün kullandığı, içinde telefonu ve diktafonu olan bu araba Kurtz'u ve O'Connor'u firmanın New York bürosu önünden her sabah altıda alırdı. Bu ikisi her sabah bürodan Mr. Finnegan'ın evine, Mr. Finnegan'la birlikte büroya gelmek için giderlerdi. Yolda o günlük programını, kulesindeki yatağında düşündüğü ve Japon banyosunda kesin biçimini verdiği plânlarını yazdırırdı. Büroya gelene değin kendini buna verir, sessizliği kendisi dışında kimse bozamazdı. Eşek Danny önde, şoförün yanında oturur, tek söz etmezdi, Mr. Finnegan'ın neden her sabah Eşeği de yanında istediğini kimse bilmezdi, ama o hep orda, çarpık İrlandalı suratıyla dümdüz öne bakarak, ön koltukta oturan insan yüzlü taştan bir süs gibi giderdi. Fall River, Massachusetts'de aynı sınıfta okumuşlardı ve Eşek, 59 yaşında olduğu halde, yüzünde hâlâ lise çağındaki ergenlikleri taşırdı. Baş işlevi Mr. Finnegan'a ihtiyatlı bir «toplumsal sekreter»lik yapmaktı; yani onun pezevengiydi. Bir başka işlevi Finnegan'ın yemeğinin tam zamanında gelmesini ve Mr. Finnegan'ın istediği gibi olmasını sağlamaktı. Bu iki işlevini de Eşek kusursuzca yapıyordu. Hem doğuda hem de batıda işi olmak gibi bir sorunla karşı karşıya gelen çoğu endüstri önderleri, doğuda bir sekreter, batıda bir sekreter bulundururlardı. Ama Finnegan kusursuz hizmeti Kurtz ve Eşek'te bulmuştu, onun için gittiği her yere onları da götürürdü.

Günün bürodaki ilk işi, yardımcılarıyla tek tek görüşerek onları yapılması gereken işlerde görevlendirmekti. Bu iş çokluk saat yarıma kadar sürer, yarım-

da yanında Mr. Finnegan'ın öğle yemeğini taşıyan bir garsonla Eşek girerdi.

Öğle öncesi yaratıcı çalışmalara ayrılmışken, öğleden sonraları firmanın iç işleri ile geçerdi. Finnegan müşteriyi kendisi çok seyrek görürdü. Çeşitli firmaların işleriyle görevlendirdiği yardımcılarının çalışmalarına karışmadığını söylemeyi severdi. Bu sözle, bir kez Finnegan'la şahsen temas kuran bir müşterinin artık hiç kimseyi beğenmeyeceğini söylemek isterdi. Bunda haklıydı. Ayrıca, işleri böyle düzenleyince, elde hep oynanmamış bir koz kalırdı. Güçlükler sürer, giderse müşteri kendini «İşler daha kötüleşirse, Mr. Finnegan işe el koyar» diye yatıştırırdı. Âcil durumlarda Mr. Finnegan da öyle derdi: «Merak etmeyin, bu durum sürerse işe ben el koyarım.»

Finnegan'ın efsaneleşmiş bir başka yanı da vardı. Mektuplara hemen hiç karşılık yazmazdı. Sabah büroya gelince mektuplara çarçabuk bir göz gezdirir, ama daima, çok özel nitelikte olanlar dışındaki mektuplara karşılık yazmakla başkalarını görevlendirirdi. Finnegan'a mektup yazanlar bir de bakarlardı ki, önemlerine göre, ya yardımcılarından biri, ya Kurtz, ya da Kurtz'un yardımcılarından biri kendilerine karşılık vermiş. Bu karşılıklar «Mr. Finnegan benden mektubunuza karşılık vermemi istedi falan» diye başlardı. Büyük şirket müdürlerinden pek azı ondan bir mektup almış olmakla övünebilirdi, bu nedenle Finnegan bir mektubu kendisi yazdı mı, bu bir anlam taşırdı. En önemsiz özel mektupları bile, özellikle Fall River Lisesinden arkadaşlarının ve kızlarının yazdıklarını kendisi cevaplardı. Hiç bir zaman ve hiç bir durumda, genç bir kadın tanışından gelen bir mektubu cevaplamak için bir başkasını görevlendirmezdi.

Saat beşte Finnegan günün ilk dinlenme dönemi-

ne girerdi. Aslında bu görünüş aldatıcıydı. Bu bir saat, beşten altıya kadar, dinlenme görünüşü altında gizlenen yüksek düzeyde iş görüşmeleri için ayrılmıştı. Örneğin, işlerini yürüttüğü bir firmanın başıyla remi oynardı. Ya da resim yahut **objets d'art** almaya gider, bir firmanın reklâmcılıkla ilgili müdürünü de birlikte gelmeye çağırırdı. Rosenberg'e ya da Parke- Bernet'e yaptığı böyle bir ziyaret sırasında konuğuna ıvır zıvır bir şey, belki ufak bir resim alıp armağan eder, bu arada o sıra karşılaşılan güçlükler ve kendi görüşünce çözümün ne olduğu üstüne bir - iki söz söylerdi. O koşullar altında çok az kişi önerisini yadsıyabilirdi.

Saat altıda yanında biriyle ya da yalnız olarak ikinci dinlenme dönemine girerdi. Eşeğin o gün kendisine nasıl bir şey bulduğunu bu saatta anlardı. Finnegan küçük bir hareme sahipti, Eşek genellikle her zamanki kızlardan birini getirmiş olurdu. Mr. Finnegan'ın kur yapmaya, flört etmeye ayıracak zamanı yoktu kuşkusuz. O sıradaki harеminde üç şirin kız vardı, biri bir Malezyalı, biri İncil kastına bağlı, hâlâ inanan Tennessee'li bir kız, son olarak da bu işin profesyonelliğini de yapmış bir üçüncü. Kiralarını ödeyip geçinmeleri için para vererek bu kızları elaltında tutardı. Onlardan tek istediği, kendisi için daima hazır olmalarıydı. «Ve de yakın arkadaşları için» derdi Eşek bazan.

Finnegan duygularını işe karıştırmazdı. Bu ilişkileri duygu ya da sevgiyle ilintili değildi, onun sağlık programının bir bölümü olarak sürdürülürdü. Zevk yanı da vardı elbet. Ama karaca etini de severdi ona bakılırsa.

Yedi sularında (bir yandan dikkatle seçilmiş akşam yemeğini yerken) Finnegan karısına telefon

eder, onunla tatlı bir konuşma yapardı. Evde her şeyin yolunda olup olmadığını sorardı. Her şey her zaman yolunda olurdu. Bunun icabına bakardı. Kimi zaman bu saatte üç kızından biri telefon ederdi. Üçü de evliydi kızlarının, ama öğüt almak, akıl danışmak ve sevgi sözleri duymak için sık sık bu saatta telefon ederlerdi. Bunların üçü de, Finnegan'ın deyimiyle «iyi durumdaydılar» Birinin kocası Williams ve MacElroy'da çalışırdı; ikincisininki muvazzaf subaydı ve Finnegan'ın dostu olan, onunla her yıl Alaska'ya bir kodiak ayısı öldürmeye giden bir generalin yanındaydı. Ve üçüncü kızın kocası da hiç bir iş yapmazdı. Bimini'den denize açılan ve Finnegan'a ait bir tekneyi kullanan bir «sporcu»ydu bu. Böylelikle Finnegan dikkatle seçilmiş bu üç kocayı da göz altında bulundurabiliyordu. Doğru yoldan ayrılınca dizginleri hemen ve hızla çekebiliyordu. Damatlarının «aldatmaca» yoluna sapmaları ondan onay görmezdi. Üç damat da bunu acı deneylerle öğrenmişlerdi.

Bu peri masalına benzeyen tabloda tek dert kaynağı Finnegan'ın oğluydu. Küfelik ayyaşın biriydi bu oğul, kamuoyunda babasının saygınlığını düşürmek için mümkün olan her şeyi yapıyordu görünüşe bakılırsa. Her şeyi kusursuzca düzenlemiş olan bu cennette tek çatlak ses bu oğlandan çıkıyordu. Bir yer geldi ki Finnegan onu evlâtlıktan yadsıdı, eline bir miktar para da vererek. Oğlan bu parayı, babası üstüne, mahkeme korkusundan hiç bir yayınevinin basmaya yanaşmadığı bir beyaz kitabı özel olarak yayınlamakta kullandı, dağıtıcı da bulamadığından içindekilerden hoşlanacak herkese bedava veriyordu.

Öyle ki, Sean (oğluna bu adı koymuştu) sayılmazsa, Finnegan yaşamının her yönünü tastamam denetim altına almıştı. Rakipleri ve onunla yarışa çıkanla-

rın tersine, kendini akşamları posası çıkmış gibi değil de canlanmış duyuyordu. Kısraklarından birinin eyerinde konukluğu ve yatağında yediği yarım saat süren akşam yemeğinden sonra doğal bir uykuya dalardı. Kadın arkadaşına kendisinin de uykuya dalması, Finnegan uyuyana kadar durumunu bozmadan kalması, sonra da çabucak ve sessizce ayrılması kesin olarak söylenmiş olurdu. Durum ne olursa olsun, Mr. Finnegan uyandığında orda bulunmamalıydı. Mr. Finnegan uyandığı zaman Dr. Kruskal gelmiş olurdu. Dr. Kruskal iğnelerini yapan doktordu, haftanın beş akşamı onu görmeye gelirdi. Bu ziyaretlerin üçünde Finnegan'a B16 ya da o sırada gözde olan cinsellik hormonları neyse onları yapardı. Diğer günlerde yalnızca patron iyi mi diye bakmaya gelirdi. Bu gelişlerinde ya prostatına masaj yapar, ya boğazını gözden geçirir, ya onu tartar, ya ısı veren lambanın ampulünü değiştirir, özetle, Finnegan'ın kendisini güvende duyması için iyi hesaplanmış bir şeyler yapardı.

Bundan sonra sıra buz gibi bir duş almaya gelirdi. Sonra gene o lâcivert takım giyilirdi, bu kez gündüz giyilen değil de onun eşi yeni bir takım. Gece geç vakit Finnegan'ı sabahki gibi giyinmiş görenler şaşarlardı. O uzun saatları çalışarak geçirmesine karşın nasıl böyle dipdiri kalabiliyordu?

Finnegan müşterilerle önemli karşılaşmalarını ve firmanın hazırladığı reklâm programlarının mütşerilere sunulmasını geceye bırakırdı. Kendisi yaptığı şekerleme ve duşla dipdiri olur, karşısında geçirdikleri uzun işgücünün yorgunluğuyla akılları keskinliğini yitirmiş müşteriler bulurdu. Bu toplantılarda bulunan herkesin sorunu kendi görüşüyle açıklamasına kulak verirdi; Finnegan orda yıkanmış, kolalanmış, ütülenmiş olarak taptaze ve kusursuz bir görünüş içinde

oturur, efsaneleşmiş bir sabırla onları dinlerdi (sabrı başlıbaşına bir silâhtı). O zaman bir karara varırdı; bu karar da son ve kesindi.

O sırada saat on bir on beşe gelmiş olurdu ve toplantıda bulunanlar o denli çok yönlü, karşıt ve kötümserlikle belirtilmiş görüşler dinlemiş olurlardı ki, biri çıksa da şu karmaşayi düzene kavuştursa diye sabırsızlanırlardı. Mr. Finnegan bunu yapınca ferahlarlardı. Greenwich ya da Montclair'e gidecek olan trene yetişecek zamanları kalmış olurdu. Mr. Finnegan bunu da hesaplardı.Son trenlerin kaçta kalktığını bilirdi.

Bundan sonra şoförü onu Mount Kisco'daki evine götürürdü. O ana kadar uykusu gelmiş olurdu. Ama daima önce karısının odasına, bir iyi geceler öpücüğü vermeye giderdi. İyi bir koca ve iyi bir katolikti ne de olsa, (Pazarları karımındır, derdi hep. Karısı da golf oynardı, ama onunla aynı dörtlüde değil; pazar ayinine de birlikte giderlerdi.) O geceyarısı karşılaşmalarında ne olduğunu yalnız Mr. ve Mrs. Finnegan bilirdi. Günışığı onu her zaman ısıtılmamış kulesinde uyur bulurdu.

Bu kusursuzca düzenlenmiş günlük yaşantısını yanımda olmak üzere hastaneye gelmek için bozdu mu, diye sordum kendime.

«Hastanede biri mi var?» diye sordum.

«Şşşş» dedi Eşek Danny.

«Zarar yok, Danny» dedi Mr. Finnegan. Bana döndü. «Belki de haklısın. Konuşma hakkında. Mesele bunda, erişilmesi en güç şey olan yalınlıkta. Hay Allah. Arabayı durdur. Gel biraz yürüyelim Eddie. Hayır, buraya seni görmeye geldim.»

Araba durdu. Danny kapıyı açtı.

«Hadi bakalım delikanlı, bacakların açılır, iyi gelir sana, Kilo mu alıyorsun?»

Yürüdük. Rolls on-onbeş metre arkamızdan bizi izliyordu. Konuşmayı Mr. Finnegan yapıyordu.

«Her şeyden önce, senin yanında olduğumu söylemek istiyorum delikanlı, bu da firma senin yanında demektir. Bir de sana, başının ciddî olarak dertte olduğunu söylemek istiyorum, o denli ciddî ki, her şeyi bir yana bırakıp telefon ettim dün karın...»

Bir an duraklayıp alışkanlıkla omuzunun üstünden geriye baktı. Florence'in adını unutmuştu da Kurtz'a bakınıyordu; yakınlarda olsa bir yolunu bulup adı ona söyleyiverirdi Kurtz. Ama Rolls Finnegan'ın Kurtz'dan bir yardım göremeyeceği ölçüde uzaktaydı.

«**Florence**'e ne dediniz?» dedim, adı vurgulayarak.

Hemen ipucunu yakaladı. «Florence'e doğuya gelmesinin bence çok yararlı olacağını söyledim.»

«Geldi mi?»

«Öyle sanırım. Hemen gelmesini rica ettim. Bir itirazın var mı?»

Normal olarak «Hayır, yok elbet» ya da aynı ölçüde kibar ve sahte bir karşılık verirdim. Ama şimdi «Burnunuzu yalnız kendi işinize soksanız ya!» dedim.

Mr. Finnegan böyle sözlerle karşılaşmaktan kesinkes yoksundu. Bir dakika kadar sessiz sedasız yürüdük.

«Tekrar etmek istiyorum» dedi Mr. Finnegan sonunda, «ve bunu da koşulların elverdiği ölçüde sakin olarak söylüyorum. Başın gerçek bir derde girdi. Williams ve MacElroy'da bizler yüzde yüz arkandayız ama... ne bileyim... ne yaptığının farkında mısın?»

«Gazeteler yazdı mı?»

«O gazeteci piçlerden biri gece mahkemesindey-

miş, evet, seni tutuklayan memura falan sorular sormuş. Aslında dün akşamın büyük bölümünü haberin gazetelere geçmesine engel olmaya çalışmakla geçirdim. Ama, ne yazık ki, bizim işte profesyonellerin çoğunu meydana getiren bayağı erkek ve kadınların ağzını kapamaya kimsenin gücü yetmez. İşeme alanında yılın şakasını yaptın.

Gülümsemek zorunda kaldım.

«Seni eğlendiren ne?» dedi.

«Bilmem» dedim, «komik bir şey bu.»

«Zephyr öyle düşünmüyor. Ve bunu işitmeyen ya da seni onlardan birinin işine versem rakiplerimizden işitmeyecek olan büyük küçük tek bir firma yok.»

«Anlıyorum» dedim.

«Umarım öyledir. Umarım ki işin ne denli ciddî olduğunu anlıyorsundur.»

«Bence durum çaresiz.»

«Açık konuşursak, başka bir firmada olsaydın öyle derdim... ama Williams ve MacElroy daima insanî yanı düşünür. İnsanlara ön plânda yer veririz. Duyduğuma göre baban ömrünün sonuna yaklaşıyormuş.»

«Size kim söyledi?»

«Florence.»

«Hasta, ama sonuna gelmiş değil.»

«Bu yanlış davranışlarının nedenlerinden biri de bu mu?»

Bir şey demedim.

«Yanlış davrandığın kanısında değil misin?»

«Müthiş hoşuma gidiyor» dedim.

O bana baktı, ben de ona baktım. «Arabaya binelim» dedi. Döndü ve benim göremediğim ama şoförü hemen harekete geçiren bir işaret çaktı. Araba Bogart'vari bir frenle yanımızda çakıldı.

«Komik bir şey söyle» dedi Mr. Finnegan Eşeğe, Rolls'a binerken.

Florence bizi hastanede bekliyordu. Koşup beni geçti ve Mr. Finnegan'ın kollarına atıldı. Florence otoriteye her zaman en büyük saygıyı duymuştur. Annem ordakilerin hemen arkasında duruyordu, ona yürüdüm. Mr. Finnegan'ın kim olduğunu bilmiyordu, etkilenecek ölçüde bilgi sahibi değildi yani. «Şimdi de benim için bir sürü yaygara kopartıyorlar» dedi.

«Bunun sırası geldi de geçiyor» dedi yanımızda biten Gloria, kardeşim Michael'in karısı.

«Ben iyiyim» dedi annem.

«Öyle olmaya devam edeceksin şekerim» dedi Gloria.

Hâlâ ne üstüne konuştuklarını bilmiyordum, tam o sırada Florence yanımıza geldiğinden öğrenemedim de.

«Ona buraya gelmesine yol açacak ne söyledin?» diye sordum, Michael ve çok pahalı bir doktora benzeyen bir adamla konuşan Mr. Finnegan'ı kastederek.

«Ona bir şey söylemedim şekerim.**O beni** aradı. Burda oluşu da dostun olduğundan.» Sonra yanağımdan öptü. «Ve, canavar, şimdi dosta gereğin var senin, gerçekten var.» Yumuşak, güzel bir sesi vardı.

Kendimi iyice köşeye sıkıştırılmış hissettim. «Ben iyiyim» dedim.

«Öyle görünmüyorsun» dedi Florence. «Berbat görünüyorsun. Kıravatını nerde bıraktın?»

«İyi görünmüyorsun Eee» dedi annem.

«Bütün gece uyumamış gibisin» dedi Gloria.

«Tam üstüne bastın» dedim.

Tam o sırada Michael ve Mr. Finnegan yanımıza geldiler, yanlarında o öbür adam da vardı.

«Bu benim özel doktorum Eddie; Dr. Clifford

Taylor» dedi Mr. Finnegan. «Bu da hastanın büyük oğlu Cliff, bizim Mr. Edward Anderson.»

Dr. Taylor elini uzattı.

«Dr. Taylor'a uykusunun bir bölümünden vazgeçip buraya gelerek babana bir bakmasını rica ettim» dedi Mr. Finnegan.

Dr. Taylor «Hep birlikte bir yere oturmayı öneriyorum efendim» dedi.

Ziyaretçi salonuna doğru baktı. Orda ayrı ayrı oturan dört kişi vardı, hepsi de kötü haber bekliyormuş gibi geldi bana. Hepimizin birden orda oturup Dr. Taylor'un yargısını dinlememize yeterli yer bulunmadığı belliydi. Dr. Taylor «Bir dakika burda beni bekleyin» dedi ve hızla yanımızdan ayrıldı.

Koridorda babamın odasına yürüdüm ve içeriye baktım. Yatakta oturuyordu, gerçek şu ki, iyi görünmüyordu. Beni görmekle rahatlamış gibiydi.

Hemşire de ordaydı, sert olanı. Beni gördü ve «Şimdi olmaz, lütfen» diye tısladı.

«Kapa çeneni, kahrolası sersem!» dedi babam. «Buraya gel delikanlı» dedi bana.

«Ben sorumlu değilim» dedi hastabakıcı bana ve odadan çıktı.

«Amcık» dedi babam, sonra Türkçe seçkin birkaç söz daha saydı.

Dışardan hemşirenin «Ben sorumlu değilim» ve kapıyı kapatıp kolun altına bir iskemle koyduğum için duyamadığımız bir şeyler daha söylediğini işittik. İhtiyara döndüm.

«O fiyakalı doktor kim?» diye sordu babam.

«Mr. Finnegan'ın doktoru, patronum, biliyorsun. O da burda.»

«Kesinkes ölüyor olmalıyım, bu kadar büyük adam geliyor.»

«Kendini nasıl hissediyorsun?» dedim.

«Burdan çıkmalıyım Evangeleh?» dedi. «Pek zaman kalmadı.»

Tıp açısından hiç akla yakın değildi ama, gene de onu burdan alıp çıkarmam gerektiğini hissettim birden. Ruhunun iyiliği için. Yalnız bunun için.

«Hemşire niye o denli heyecanlı?» dedim.

«Bir şey yaptım» dedi.

Dışarda biri kapıya nazikçe vurdu. O daha «Evans?» demeden Florence olduğunu anladım.

«Ne yaptın?» diye sordum babama.

«Yatağa işedim» dedi.

«Sevgilim» dedi Florence kapının dışından, hâlâ tatlı bir sesle.

«Florence bu» dedi babam. Adını doğru anımsadı bu kez, nasıl olduysa. «Onu California'da sanıyordum.»

«Ordaydı» dedim. «Mr. Finnegan, patronum, haber yollamış.»

«Öleceğimi sanıyorlar, ha?»

«Ev» dedi Florence, «bırak bunu, eğlence olmaktan çıktı. Hoş da değil!» Sesinde sabrının tükendiğini gösteren belli belirsiz bir sinirlilik vardı.

«Evangeleh» diye fısıldadı babam.

«Evet baba.»

«Beni burdan çıkar. Bak, taksi için param var.» Küçük kara cüzdanını almak için şiltenin altına uzandı.

«Olduğunu biliyorum baba.»

«Taksi bul. Hepsi gidene kadar bekle, taksi bul, beni çıkar.»

«Bak Evans» dedi Florence kapının önünden, «Dr. Taylor bizi bekliyor. Yaptığın nazik bir davranış değil.»

«Nazik olmak zorundayım baba» dedim ihtiyara.

Bana gücenik gücenik baktı. «Evangeleh» dedi, «beni bırakma.»

«Geri geleceğim baba, söz veriyorum, doktorun ne dediğini öğrenir öğrenmez döneceğim.»

«Bile bile yaptım, Dr. Levine'e sor.»

«Neyi bile bile yaptın?»

«Yatağa bile bile işedim.»

«Niçin?»

«Beni dışarı atmalarını istiyorum. Dün gece gene o ölü müşterileri taşıdıklarını duydum. Burda neler olduğunu bilmiyorum sanıyorlar. Ve o fiyakalı adam, doktor değil o. O adam cenazeci. Dr. Levine'e sor!»

«Döneceğim baba.» Kapıya yürüdüm.

Dr. Levine de kim, diye düşündüm.

Florence çok kızgındı, ama bana gülümsedi ve tatlı tatlı «Dr. Taylor hepimiz için özel bir oda buldu. Hadi gel, lütfen» dedi.

Ben içerdeyken boy gösteren ve şimdi bir köşede sessizce oturarak gülümseyen dört «Çocuk» da dahil, hepsi özel odada bekliyorlardı. Gloria coşmuş konuşuyordu.

«Hepinizin onu da biraz düşünmenizi istiyorum» dedi, kendine hak verenlerin ateşiyle, annemi göstererek. «Şimdi düşünülecek olan odur. Haklı mıyım, Florence?»

«Evet canım» dedi Florence, ona karşı da bana olduğu ölçüde sabırlı ve ölçülü davranarak, «bunu şimdi konuşacağız.»

Florence de ben de oturduk.

«Çok kısa keseceğim» dedi Dr. Taylor, kimse kendisinden kısa kesmesini istemediği halde. «Babanız, bu dünyada doğmuş olan herkeste salgın halin-

de bulunan bir hastalığa tutulmuş, bu hastalık da yaşlılık.»

«Tam olarak hastalığı ne?» dedim.

«Oldukça ilerlemiş arteriyosklerozu var» dedi Dr. Taylor.

«Kafasında kontaklık var.» dedi çocuklardan biri.

«Çeneni kapatır mısın?» dedi Gloria.

Dr. Taylor yalnızca soluk almak için duraklamış gibi konuşmasını sürdürdü. Ama kol saatına çabucak bir göz atarken yakaladım onu, bütün doktorların kimseye sezdirmeden yapmayı öğrendikleri gibi.

Mr. Finnegan da bunu görmüştü, bu da onun büyük bir sükûnetle «Bence bu odadaki herkes Dr. Taylor'u sözünü kesmeden dinlemeli. Buraya gelmekle hepimize büyük bir iyilikte bulundu.» demesine yolaçtı.

«Buna zaman ayırabildim» dedi Dr. Taylor alçakgönüllülükle.

«Gelmeniz büyük nezaket» dedi Florence.

«Aile bireylerinin şimdi onun ne yapılacağıyla ilgili görüşmeler yapacağını biliyorum» dedi Dr. Taylor. «Ama beni buna katılmaktan mazur görün. Şimdi asıl düşünülecek olanın adamın karısı olduğu konusunda ben de» başıyla Gloria'yı işaret etti. «aynı düşündeyim. Burdaki bu hamfendi yani. Örneğin dün gece olan gene olacak, hem de yakında. Giderek, temel bedensel işlevlerini yapamaz duruma gelecek.»

«Bile bile yaptı onu» dedim.

Herkes gülmeye başladı.

«Bile bile yaptı!» diyerek umutsuzca direndim, «Bilerek yaptı işte!» Ne cehenneme bir çocuk gibi direniyordum ki.

«Oh, Evans» dedi Florence ve durumun saçmalığını örtmek için o hoş gülücüğüyle güldü.

«Ama bilerek yaptı!» dedim bir kez daha.

Mr. Finnegan sertçe baktı bana. Gelecekte «bizim» firmaya ne denli yararlı olacağıma ilişkin bir değerlendirme yapmakta olduğu belliydi.

Dr. Taylor ayağa kalktı. Sabrının sonuna gelmişti anlaşılan. Florence «Ama Dr. Taylor, burdaki herkes bildiklerinizi öğrenmek istiyor. Lütfen» dedi.

«Hiç kimse» dedi Dr. Taylor, ceketini düğmeliyerek, «dolaşım bozuklukları üstüne, bunların ilerleyici, çoğu kez de hızla ilerleyici nitelikte oldukları dışında bir şey bilmiyor. Bedenin işlevleri birbiri peşisıra durur. Açık konuşabilir miyim...?»

«Ah, evet, lütfen» dediler Florence ile Gloria aynı anda, sonra da ikisi birden öne eğilerek doktorun konuşmasını beklediler.

Dr. Taylor gülümsedi. Gitmek tehdidi umduğu sonucu vermiş, bu numara toplantıyı düzene sokmuştu. Bir düğmesini geri çözdü. «Hepinizin de şunu kesin olarak—» Durdu. «Bu bey bizden mi?»

Hepimiz de dönüp kapıda bir kokuşmuşluk örneği olarak duran ihtiyar Joe Arness'e baktık! üstünde siyah ceketi ve çizgili pantalonu vardı, posası çıkmış şapkasını elinde tutuyordu. Ceketinin önü sigara külleriyle yer yer külrengine bürünmüş, çoğu yemeklerini, hiç değilse parasını vermek zorunda kaldıklarını yediği 57. sokaktaki otomattan çıkan yiyeceklerin salçasıyla lekelenmişti.

«Bu» dedi Gloria, «hastanın büyük kardeşi Joe Arness'tir.» Gloria ihtiyar Joe'ya dehşetli bir nefret duyardı.

«Nasılsınız efendim» dedi Dr. Taylor, ceketini yeniden düğmeliyerek. «Ben de gidiyordum.»

Joe Arness yerlere kadar eğildi. «Herkese günaydın!» dedi. «Öldü mü?» Sonra güldü. Dişleri sapsarıydı ve fecî durumdaydı. Joe çoktan boşlamıştı dişçiye gitmeyi. «Sizler gibi psikologlar ve dahiler burda olduğuna göre bir derdi kalmaz, biliyorum» dedi.

«Kapa çeneni» dedi Gloria, sonra «Dr. Taylor, lütfen» diye ekledi.

«Sözlerime ekleyeceğim tek şey» dedi Dr. Taylor, «dün geceki küçük olaya ilişkindi.» Güldü. «Bir zamanlar buna ikinci çocukluk derlerdi. Yaşlı bey, çoğunun yaptığı gibi, ne yaptığının bilincinde olduğunu, bunu bilerek yaptığını falan söyleyip direnecektir. Bu davranış aslında, olguyu unutturmak için girişilmiş gösterişli, umutsuz bir çabadır. Kendilerini bütün işlevlerini yerine getirebilecek durumda olduklarına inandırmak isterler. Dostlarım, bu adam kadar uzun yaşama şansına kavuşursak, bunlar bizim de başımıza gelecektir. Ölüm kimseyi kayırmaz dostlarım.»

Anneme baktım.

Dr. Taylor sözünü sürdürdü. «Hayal görmeye devam edecektir. Zaman içinde ileri geri dolaşacaktır. Nerde olduğunu bilmeyecektir, bu nedenle yaptıklarından sorumlu tutulamaz. Örneğin, hemşireler bana onun size Mrs...» başıyla annemi gösterdi, «özel bir konuda saldırdığını söylediler. Bu durum sizi üzmemeli bayan. Kocanız artık kendinde değil. Başka bir kişi o şimdi. Örneğin, sizi ahlâksızlık ve sadakatsizlikle suçladı mı?»

Annem sustu, konuşmadı.

«Aman, sanki devlet sırrı! Evet! Evet, doktor!» dedi Gloria.

«Böyle şeyler sizi rahatsız etmesin. Ama bu aşa-

mada artık bencil olmanız gereklidir. Kendinizi düşünün. Bunu kimsenin tersini savunacağına ihtimal vermeden söylüyorum, ona siz bakamazsınız artık. Bir bakımevine konmalı. Orda ona, artık sizin yapmamanız gereken hizmetlerde bulunularak bakılır. Onu olanak ölçüsünde çabuk, sıcak, yuvamsı bir bakımevine götürmelidir. Karşısına oturup saattan saata oluşan o ürkünç çözüşmeyi, çöküşü gözlemek işkencesinden kurtulmuş olur, onu orda istediğiniz kadar sık ziyaret edebilirsiniz. Çok mu gönül kırıcı konuştum?»

«Hiç değil» dedi Gloria. «Gerçeği söylediniz.»

«Umarım sözlerimi iyi niyetimi gözden ırak tutmadan karşılarsınız. Mrs...» başıyla annemi işaret etti, «kendinizi düşünün» dedi.

Aneme baktım. Kırk yedi yıldır babamla evliydi. Dr. Taylor ondan oldukça güç bir şeyi yapmasını istiyordu. Gidip yanına oturdum.

Dr. Taylor kapıya süzüldü. Finnegan onu orda karşıladı ve ünlü olduğu bir çıkışla sahneden kulise yürüyen çok tanınmış bir aktörü kutluyormuş gibi elini sıktı. Bütün bunları allayıp pullayan bir davranışla Dr. Taylor hepimize el salladı ve mümkün olan en neşeli havayla ayrıldı.

İhtiyar Joe Arness annemle oturduğum yere geldi ve eğilerek kulağıma «Bu yeni bir şey mi sanki? Sam her zaman öyleydi!» diye fısıldadı. Bir **boulevardier** (*) edasıyla koluma girdi ve birlikte 612 no.lu odaya yürüdük.

«Yargı ne?» diye sordu babam. Sonra kardeşini gördü ve «Ne halt istiyorsun? Eğer istediğin paraysa, çek git» dedi.

«Gidiyorum» dedi Joe, «Hesabın kapanmadan sana son bir kez daha bakayım dedim!»

(*) Piyasa yapmaktan hoşlanan kişi. (fransızcadan).

«O iş ancak seninkinden sonra olacak!»

Hızlı hızlı Rumca konuşmaya başladılar. Söylediklerinin yalnız bir bölümünü anladım, ama bu arada «çuluma işe» sözünü de duydum, çul halk ağzıyla Rumcada don anlamına gelir. Her ikisi de gülüyor ve edepsiz sözler ediyorlardı ki, o sert hemşire yanında bu kez bir de hademeyle içeri girip bize dışarı çıkmamızı söyleyerek babamı teklifsizce yatak banyosuna hazırlamaya girişti.

Dışarda Finnegan beni arıyordu. Odadan çıkar çıkmaz koluma girdi ve «Arabama kadar benimle gel» dedi, dirseğimden itekleyerek dışarıya yöneldi. Kadınların yanından geçerken Florence «Sağolun Mr. F., çok teşekkürler» dedi.

Ve Finnegan beni sürükler, Eşek peşimizden gelirken dışarı çıktık.

«Dr. Taylor'u buraya getirdiğiniz için teşekkür ederim» dedim, «çok nazik bir davranıştı.»

«Değmez» dedi. «Yardıma gereğin var, ben de bu yardımı sağlıyabilirsem—» Rolls'unu gördü ve beni elinden geldiğince hızlı yürüterek arabaya yöneldi. «Ayrıca, endişelendiğim kişi baban değil. Hiçbirimiz onun için pek fazla bir şey yapamayız artık. Ben senin için kaygılanıyorum.»

«Sizinle konuşmak istediğim de bu» dedim. «Ben yolun sonuna geldim sanıyorum.»

«Saçma! Otuz yılın var daha senin, otuz verimli yılın!»

«Demek istediğim o yol değil. Firmanıza yararlı olamam ben artık. Ve size...»

«Sen bir geçit dönemindesin» dedi, «bunu daha önce de gördüm, her ne kadar bende yalnızca birkaç gün sürdüyse de, kendim de geçirdim bunu hatta. Bazıları buna erkek menopozu derler, heyecan, yüz kı-

zarması ve diğer belirtiler; tıpkı kadınlar gibi bizde de olur bunlar —ekzantrik davranışlarda bulunur, her şeyden kuşkulanır, uyanmaz, kendimizden şüphe ederiz— bunları biliyorum. Ayrıca, sen doğru bir hayat da sürmüyorsun; kendin için bir sağlık programı yapmış değilsin; bedenine saygı göstermiyorsun. Çılgınca aşırı ısıtılmış evinde bulundum; nasıl uyuyabiliyorsun orda? Ve spor olarak ne yapıyorsun? Onu kaldıramamana hiç şaşma.»

«Onun kalktığını söylemek isterim. Derdim orda değil» diye karşılık verdim.

«İlk orda başgösterir» dedi. «Biliyorum.»

«O derdim yok benim» diye dayattım.

«Peki, bekle» dedi uğursuzca, «o gün de gelir. Ring şampiyonlarında bile gördüm bunu.»

«Bedenimde aksayan bir yan yok» dedim. «Kendime ve dünyaya tahammülüm kalmadı artık, hepsi bu.»

«Ha, şu mesele» dedi.

«Her şey bana sahte görünüyor.»

«Ne sahte görünüyor?»

«Bizim meslek, örneğin.»

«Sahtedir elbet, ne var bunda?»

«Dayanamıyorum işte artık.»

«Hayatının her gününde dayanıyorsun buna. Bununla çevrilisin.»

«Herkes bana yalancı görünüyor, siz öyle görünüyorsunuz, ben öyle görünüyorum, herkes.»

«Elbette. Biri çıkıp doğruyu söylese şu dünyamız ne kadar dayanabilir buna? Birbirimize doğruyu söylememek üzere yaptığımız sözsüz bir anlaşmanın sayesinde yaşıyabiliyoruz. İşimizde biri çıkıp doğruyu söylese kim bir şey alır, küçük bir örnek olarak belirtirsek. Dünyamızı yerinde tutan bu iyi niyetli

yalanlarımızdır. Benim için gerçekte ne düşündüğünü sen bana söylemezsin, senin için gerçekte ne düşündüğümü ben sana söylemem.»

«Ama uzun yıllar böyle davrandığınız zaman kendinizin olan bir düşünceniz, görüşünüz olmamaya başlar.»

«Hayatı olanaklı yapan da bu, öyle değil mi? Karının senin için gerçekten ne düşündüğünü sana söylediğini *mi* sanıyorsun?»

«Söylemiyor herhalde.»

«Söylemiyor elbet ya.»

«Bir dakika ciddi olmak istiyorum sizinle.»

«Olma. Çok tehlikeli bir şeyle oynuyorsun. Böyle düşünmeye başlanınca birinin genellikle bunu hayatıyla ödediğini gördüm.»

İşiteceği kadar yakına gelmiş bulunan Eşek gülmeye başladı.

«Lütfen, bir dakika için olsun ciddi olabilir...»

«Olma. İşte bu nedenle her zaman yanıma Eşeği alırım. Denge unsuru oluyor.»

«Ne demek istiyorsunuz?» dedim.

«Ona hiç yakından baktın mı?»

O zaman baktım.

Danny'nin iki yüzü vardı. Yarısı saldırganlıkla parıldıyordu; öteki yarısı bir eşeğin, bir mezarın mizahıyla, kendisini alaya alan bir topluma tahammül etmeyi öğrenmiş —hatta hor görülen, ama kendisinden daha üstün olmayan kimselerce hor görülen— bir adamın mizahçılığıyla ışıl ışıldı.

«Danny benim için gerçekte ne düşündüğünü bana söyler mi sanıyorsun?» dedi Finnegan. «Danny, benim için ne düşünüyorsun?»

«Eğer söylersem» dedi Eşek, «beni kovarsınız.»

«Doğru» dedi Finnegan. «Biliyor musun» diye

sürdürdü konuşmasını, «o kuşkuculuk dolu yüzüne bakınca inanmayacaksın ama, Danny gençliğinde bir idealistti. Gerçek bir idealist. Fall River, Massachusetts'de Ulusal Tekstil İşçileri Sendikasının bölge yöneticisiydi, inanan biriydi yani! Ama bugün inanılacak ne var ki? Soruyorum sana. Neye inanırsın sen? Yalnızlık ve zevke safaya. Bunlar gerçektir. Evet! Ama geriye kalanlar? Bizim iş hakkında konuşuyordun. Doğruyu söyleseydik reklâmcılığın hali nice olurdu? Ogilvy, örneğin, durumu olduğu gibi söyleme sevdalısı. Ama benim Rolls-Royce'daki en yüksek ses o elektrikli saattan mı çıkıyor sence?»

«Sizin Rolls-Royce'daki en yüksek ses» dedi Eşek Danny, «sizin o Kurtz kancığına dikte veren sesinizdir.» Gülmeye başladı; ama Finnegan gülmedi. «Dikkat et» dedi Danny'ye, «bir gün çok ileri gideceksin.» Eşek sesini çıkarmadı.

Finnegan beni bir yana çekti. «Bırak biraz zaman geçsin» dedi, «seni şimdi nasıl olsa bir işe veremem. Hiç bir firmanın hesabını veremem sana. Bunu sen de görüyorsun. Herkese senin uzun bir süre dinlenmek için uzaklara gittiğini söylemek zorunda kalacağım; sen de uzun bir süre dinlenmek için gerçekten uzaklara gidebilirsin. Aylığını tam olarak ödeyemem, ama yarısını ödemeye devam edeceğim.»

«İstemiyorum» dedim.

Finnegan Eşeğe döndü. «Duydun mu Danny? İstemiyormuş.»

«Onu pencerelerinde parmaklıkları olan bir yere koysanız iyi olur.»

İkisi de güldüler.

Arabaya gelmiştik.

Eşek arka kapıyı açtı.

Finnegan son bir kez beni bir yana çekti. «Gwen Hunt'ı hâlâ görüyorsun anladığıma göre» dedi.

«Hayır, görmüyorum.»

«Bana yalan söylemene üzüldüm. Dün gece onunlaydın.»

«Nerden biliyorsunuz?»

«Benim için önem taşıyan kişiler üstüne bana bilgi versinler diye bir sürü adama para ödüyorum; şunu söyleyeyim, delikanlım, dikkat et. Ben onu başımdan savmak zorunda kaldım. Şu anda senin derdin o bayan bence. Seni önemli olanla olmayanı ayırdedemiyeceğin ölçüde yakalamış. Yıkıcı bir kişi o. Uygarlığımızın ürünlerine de tanrının yasasına da saygısı yok onun.»

«Benim de yok.»

Onu tanıdığım süre içinde ilk olarak o ünlü sabrının sınırına gelmesine tanık oldum.

«Florence'den doktorun senin için verdiği son raporu rica edecektim» diye terslendi. «Bana göstereceğini söylemişti.»

«Neyi bilmek istiyordunuz?»

«Doktorun otomobil kazasıyla ilgili son düşüncelerini. Dostun olarak bunu bilmek isterim. Acaba bir...»

«Beyin hasarı var mıydı?»

«Evet. Sormamın sence bir sakıncası var mı?»

«Hayır» dedim, «Doktor iyi olduğumu söyledi.»

«Ama iyi değilsin. Birlikte çalıştığım ve yakından tanıdığım kişi değilsin sen. Örneğin, bu sabah seni hastaneye kadar götürmek istediğimizde ekzantrik davrandın. Yani, Eddie, senin nasıl olduğun beni ilgilendiriyor!»

Rolls'una bindi. Eşek kapıyı açık tutuyordu.

«Ve bir saat önce de, sözünü ettiğim genç baya-

nın kafa yapısının ürünlerine çok benzeyen bir şey yaptın. Neden sözettiğimi biliyor musun?»

«Hayır.»

«Konuşmam için söylediklerinden. Hedefin tam ortasına, benim hassas noktama nişanladığın ufacık bir cümleyle konuşmamı darma-duman ettin. Ama dediklerini bir kez daha düşündüm. Yanılıyorsun. Bal gibi de iyi bir konuşma.»

Eşek kapıyı çarparak kapattı; çekip gittiler.

ONYEDİ

İŞTE TAM BU SIRALARDA çevredeki konuşmanın babam üstüne değil de —onu işi bitmiş sayıyorlardı— benim üstüme olduğunu farketmeye başladım. Günün sorusu ihtiyar Sam Arness için ne yapılacağı değildi, oğlu Eddie Evangeleh için ne yapılacağıydı.

Benimle konuşanların seslerinde yeni bir şey vardı. Çoğu konuşmalarda, en olağanlarda bile, kaynağını, hayatın niteliğine bağlı olarak her şeyin tehlikeli ve korkulur oluşundan alan bir isteri yatar. Ama benim çevremdeki konuşmalarda zorlama bir dinginlik ve düzenli bir tatlılık vardı. Büyüklerin çocuklara böyle davrandığını görmüşümdür. Ve her zaman, çocukların idare edildiklerinin bilincinde olduklarını, buna içerlediklerini, yalnız başlarına kaldıklarında kendilerine yukardan bakan büyüklere karşı kesin bir öç planladıklarını hissetmişimdir.

Ben de kendimi öyle duydum. Dört bir yanda bana yukardan bakıldığını hissettim. Yabancılar bana onaylamaz bakışlarla bakıyorlardı. Öyle ki, dikkatli

davranmaya başladım ve genel olarak kuşkucu ve dövüşken bir havaya girdim.

Michael Mr. Finnegan'ın beni kaldırımda bıraktığı yere geldi ve genel merkezden bir mesaj getirdi: «Kızlar seni görmek istiyor.»

«Ne hakkında?»

«Ailecek öğle yemeği yemek ve annemiz hakkında konuşmak istiyorlar.»

Bilinen kol hareketini yaptım.

«Böyle olma Eddie.»

«Niçin olmayayım?»

«Ne oluyor sana Eddie?»

«Nasıl ne oluyor bana?»

«Kendinde değilsin.»

«Aman, bu benim, kesin olarak benim. Gel bir içki içelim.»

Michael istemiyordu, ama benimle bara kadar geldi, niyeti az içmeme göz kulak olmakti sanırım. Böyle düşünmek paranoya belirtisi mi? Çarçabuk iki Gibson içtim ve kendimi daha kötü hissettim.

Florence ve Gloria altıncı katta asansörün kapısında bekliyorlardı. Asansör kapıları kayarak açılıp ben görününce hemen kesilen ve gülümsemeye dönüşen —ya da bana öyle gelen— ciddi bir konuşmaya dalmışlardı.

«Gloria ailece bir öğle yemeği yemeliyiz diyor» dedi Florence.

Gloria bana gülümsedi. İdare ediliyordum. «Yakında harika bir İtalyan lokantası var» dedi.

«Evans İtalyan yemeklerine bayılır» dedi Florence. «Belki lâzanya'ları (*) da vardır, Ev.»

(*) Bir çeşit hamur işi.

«Niçin güneşlenme taraçasına çıkıp konuşmayalım?»

«Annen iyi bir öğle yemeği yese kötü olmaz» diye belirtti Gloria.

Bizden ayrı ve biraz uzakta duran annem şaşkın ama besinsiz kalmış görünmüyordu.

İnatçı bir uyuşukluk içinde orda durdum. Bazan çocuklar, yönetimi ellerinde tutan yetkinlerin ateş gücü karşısında başka çare bulamayıp şaşkınlığa sığınırlar.

«Ev, Gloria senin dostun, ben de karınım, ama aynı zamanda arkadaşınım da, öyle ki bize iyi davran.»

«Biraz temizlenip paklanman gerek» dedi Gloria.

«Ne olmuş ki?»

«Ne bileyim, dün nerdeydin bilmem ama» dedi Gloria, sorumu yanıtlıyarak, «otelinde değildin besbelli.»

«Aman Gloria!» dedi Florence.

Anneme doğru yürüdüm ve konuşmanın gerisini işitmedim, ama konuşmayı ve bana bakmayı sürdürdüklerinin farkındaydım.

«Hepimiz dışarı çıkıp birlikte yemek yiyelim istiyorlar» dedim anneme, sanki dedikleri olmayacak bir şeymiş gibi.

«Gloria kötü bir kadın değil» dedi annem. «Michael'e iyi bir eş oldu, ona çocuk doğurdu, Gloria'ya kötü davranma...»

Annemin bir isteğini yadsımama imkan yok. «Pekâlâ» dedim. Ötekilere döndüm. «Gidip temizleneyim» dedim. Bir telefon kulübesi bulana kadar yürüdüm koridorda.

Gwen aramamı bekliyormuş gibi hemen telefonu açtı.

Babamdan sözettim. «Bana onu halının altına süpürmek istiyorlarmış gibi geliyor. Durmadan kendisini burdan çıkarmamı istiyor.»

«Nereye gitmek istiyor?»

«Evine.»

«Götür öyleyse.»

«O viraneyi görsen bunun olanaksızlığını anlarsın. Ayrıca, bakıma gereği var.»

«Niçin onu alıp birlikte California'ya götürmüyorsun?»

Orda telefon hiç bir şeye bağlı değilmiş gibi oturakaldım.

«Eddie?» dedi Gwen.

«Evet.»

«Temizlen ve onlarla yemeğe git. Karının bir düşüncesi olur belki.»

«Peki.»

«Ve eğer onu ordan çıkarmak istiyor da götürecek bir yer bulamıyorsan, ne yapacağını kararlaştırana kadar al getir buraya.»

«Peki, yani sağolasın.»

«Telefon et de olanı bana bildir.»

Erkek tuvaletinde ukalâ bir herif vardı, Ebbets hipodromunda açık tribünde oturan tribün jokeylerinden biri. Aynada halimin fecaatine bakıyordum, o da yanımdaki lâvabodaydı. Bir-iki kez bana bakıp sanki komik bir şey görmüş gibi gülerken yakaladım onu. Birden, ona bir yumruk patlatmanın eşiğine geldim. Kendimi güçlükle tuttum, ama ellerim titremeye başladı, o da bunu farketti.

«Dün gece bir hatunlaydınız herhalde» diye düşüncesini belirtti.

Gömleğimi çekerek çıkardım. İki düğme kopup

uçtu ve yere yuvarlandı. Gülmeye başladı. Yüzüme soğuk su çarptım. Bir hastanenin tuvaletinde kavga çıkarmadan da başım yeteri kadar dertteydi.

«612'nin oğlusunuz, değil mi?» diye sordu. «Ben Dr. Levine'im. Babanıza bakıyorum.»

Aman tanrım, gerçekten de paranoid oluyorum, diye düşündüm. Babamın Dr. Levine'den sık sık sözettiğini anımsadım. Ellerimi gömleğimle kurulayıp elimi uzattım. O da ellerini gömleğinle kuruladı ve el sıkıştık.

«Gerçek durumu ne?» dedim.

«İşi bitik. Bunun dışında iyi.»

«O da ne demek?»

«Bazı doktorlar size maval okuyup hasta için bir sürü ilâç yazarlar, size de yüklü bir fatura gönderirler, demek. Ama bu hastalığın iyileşmesi yok.»

«Öyleyse ne yapmalıyım?»

«Onu mümkün olduğu ölçüde uzun bir süre boyunca mümkün olduğu ölçüde mutlu yapın. Ama deniz piyadelerini aramayın boş yere. Gelecekleri yok. Size ödünç bir gömlek vereyim isterseniz.»

Gömleği bana çok dar geldi, ama üstümdekinden daha iyiydi. Jileti de keskindi. Ben kendimi düzene sokarken babamdan sözetti.

«Annenize, tekrarlamak istemediğim bir sürü küfür yağdırıyor, çünkü anneniz iyi, kibar bir insan. Babanız, o da iyi adam. Ama bazan hayat böyle son buluyor işte. Görüyorsunuz ya, başkaları için her gün hissettiğimiz ama dışa vurmadığımız düşmanlıklar ve kuşkular, bunlar şimdi babanızda yüzeye çıkıyor. Bunun anlamı, kesin olarak ta başından beri işin aslında böyle olduğudur. Şimdi sahte görünüş için zamanı yok. Aslında şimdi ömrünün daha önceki bölümünde olduğundan çok daha dürüst davranıyor.»

İşimi bitirdim. «Elimden başka bir şey gelmez. Bu gün iyi görünmüyorum ne de yapsam.»

«Bazan böyle son bulur işte» dedi Dr. Levine.

«Size bir şey soracağım sırf lâf olsun diye. Ben de öyle mi oluyorum?»

«Siz?» Şaşmış göründü, ama o da bana başka türlü baktı.

«İnsanların benimle, beni idare etmeleri gerekirmiş gibi konuştuklarını, fısıldadıklarını farketmeye başladım. Herkese karşı kuşku duyuyorum. Örneğin, sizi ilk gördüğümde bana gülüyorsunuz sandım ve size bir yumruk atmak geldi içimden. Ne dersiniz?»

«Ben kimim ki sizin için bir şey söyliyeyim.» dedi Levine. «Ayrıca, belki de düşüncenizde haklısınız. Herkes paranoya diye kıyameti koparır, bilirsiniz, ama insanların birbirlerine karşı düzenler kurdukları da bir gerçektir. İnsan denen hayvan çizgiden çıkanlara karşı çok az hoşgörü gösterir. Bütün hapisaneler ve hastaneler kafadan çatlaklarla doludur, ama ordakilerden bazıları, nasıl diyeyim, haklıdırlar.»

«Evet.»

«Hayatın hoş yanlarından biri de budur sanırım. Aradaki çizginin ipince oluşu.»

«Ne ile ne arasında?»

«Gerçek ile hayal, sağlam kafa ile delilik arasında. Aradaki mesafe çok azdır.»

Vesuvio'ya girdiğimizde saat öğleden sonra üçtü. Gloria iskemleye otururken «Benim katı bir kişi olduğumu düşünüyorsunuz. Ama olayları yüzlemenin sırası geldi de geçiyor, kimsenin de bunu yaptığı yok. Bu nedenle kendimi baş hayın seçtim, ama

siz beni bu rolde nasıl sevmiyorsanız, ben de bu rolü öyle sevmiyorum» dedi.

«Annemi ben de herkes kadar düşünüyorum» dedim ve yemek listesini aldım.

«Onların hepsi tükendi» dedi garson, listeyi elimden alıp yemeklerin üstünü çizmeye başladı.

Masanın öte yanından Florence söze karıştı ve havayı yumuşatmaya çalıştı. «Dün gece seni bulamayınca Gloria'ya telefon ettim, o da kalkıp şehre indi. Birlikte hoş bir yemek yedik ve tiyatroya gittik.»

Gloria benimle daha dolambaşlı yöntemlerle konuşması yönünde uzatılan ipucunu yakaladı. «Arthur Miller'in bir oyununu gördük» dedi ve Florence'e baktı.

Florence, «**Vichy Olayı.** Harika bir oyun» dedi.

«Annemi ben de burdaki herkes kadar düşünüyorum» dedim.

Gloria çınlayan bir sesle, «Suçluluk duygun senin olsun, ben sorumluluk duymanı istiyorum!» dedi.

«Mr. Miller'in oyunundan bir söz bu» dedi Florence.

Arthur Miller'den kuşkulanmaya başladım.

«Suçluluk duyduğum yok» dedim.

«Duymalısın» dedi Gloria.

«Gloria» dedi Florence, «şimdi yemek ısmarlayacağız.» Florence Gloria'nın yeryüzünde korktuğu tek kişidir.

Garson üstündeki hemen her şey karalanmış listeyi geri verdi. «Öğle yemeği için geç, akşam yemeği içinse biraz erken.»

«Midyeli salça var mı?» diye sordu Florence.

«Yüz kutu!» dedi garson.

«Ah,» diye güldü Florence, «pek romantik söyle-

diniz.» Anneme döndü. «Anne» dedi, «üstüne midyeli beyaz salça konmuş spagetti ister misiniz?»

«Bizde kırmızısı var» dedi garson.

«Ne olursa» dedi annem.

Florence garsonla beyaz mı kırmızı mı diye konuşmaya başladı ama ben işitemedim konuşmalarını, çünkü Gloria kulağımda tıslıyordu.

«Lütfen Eddie» dedi. «Birinin şimdi ona göz kulak olması gerek.»

«Hepimiz oluyoruz.»

«Hepiniz olmuyorsunuz. Babanızın onu ömrü boyunca bir hizmetçi gibi kullanmasına göz yumdunuz. Ah... Bir martini istiyorum... Seninle konuşurken sinirlerim öylesine geriliyor ki; bana karşı düşmanlığını hissediyorum, ama ben... bir martini lütfen, garson, umarım vardır.» Sonra gene kulağıma eğildi.

«Niçin babanızın onu öldürmesine göz yumuyorsunuz? Son iki yıldır baban ona söver, bağırır, hatta onu döverken sen nerdeydin? Yüzme havuzuna mı yangelmiştin?»

Annem konuştu. «Gloria, kes bunu.»

«Pekâlâ» dedi Gloria.

«Sessiz kal şekerim» dedi Michael.

«Kalmayacağım» dedi Gloria, yeniden başlıyarak.

Michael «Şşşşt» dedi.

«Ben sizin şşştlanacak Yunanlı kadınlarınızdan değilim!» Sonra eliyle beni gösterdi. «Onunla konuşamıyorum. Böylesine belirgin bir düşmanlıkla başedemiyorum. Ona nasıl tahammül edebiliyorsunuz?»

Florence öne eğilip yanağımdan öptü. Yemek gelene dek şurdan burdan konuştuk. Yemek sırasında Florence «Annem bu gün bir ara eski eve gitmek istiyor» dedi.

Daha ne yaptığımı bilemeden anneme dönüp sordum «Sen böyle bir şey istedin mi?»

Annem başını evet anlamında salladı, sonra Florence'e baktı.

Florence kıpkırmızı olmuştu. «Sevgilim» dedi, «sana ne oluyor? Artık hiç kimseye inanmıyorsun.»

Eski ev, ailemizin bildiğim tek yuvasıydı. Oraya taşındığımızda beş yaşındaydım. Aile içindeki efsaneye göre babam bu evi (on sekiz odasıyla bu koskoca evi) bir poker oyununda kazanmıştı. Bunun doğruluğundan kuşkuluyum. Ama ailemizin ilk iki otomobilini babamın kumarda kazandığı bir gerçekti. Bunlardan ilki bir Elgin Six'ti, kırmızı bir arabaydı. İkincisi ise Pierce-Arrow marka bir arabaydı (bunu annem sürer, babam arka koltukta otururdu), babam bu arabayı bütün bir haftasonu süren bir poker oyununda kazanmıştı. Elgin çoktan yokolmuştu. Ama Pierce-Arrow garajın bir köşesinde patlak lâstiklerinin üstünde yatıyordu. Kayıkhanenin kalıntıları arasında çürüyen bir de deniz motoru vardı.

Tatillerde babam, gururla giydiğimiz denizci giysilerimizle Michael ve beni o motorla gezintiye çıkartırdı. Long Island Sound'ın bizim bölgemizde kalan yerinde körfezi geçer, başka hali vakti yerinde Yunanlıları ziyarete giderdik.

Boyalı yumurtalarla gelen Yunan paskalyalarını anımsıyorum! Dört Temmuz'ları ve kuzu dolmalarını! Annemin eline bir mendil alıp oynadığı babamın isim günlerini anımsıyorum!

Çöküntüden sonra —«National City» adı evde bir küfür durumuna geldiği ve babam kendini, bankanın müdürü Mr. Charles Mitchell'e yönelgin, sö-

vüp saymayla dolu Shakespeare monologları söylemeye verdiğinde— babamın eski evi döndürmek için ayırabildiği para iyice azaldı. Emlak vergisi önce iki, sonra üç katına çıktı. Ev bakımsız kalıp çözüldükçe ısıtma faturaları şişmeye başladı. Tecrit maddelerinin henüz kullanılmadığı o günlerde dört rüzgara da açıktı ev. Gerekli onarımlar yapılmadı. Ön sundurmanın bir bölümü çöktü, ama bu bölüm evin yanındaydı, önden görünmüyordu, öyle ki babam bunu da görmezden geldi.

Annem, elbet babama söylemeden, üst iki katı kapadı, ordaki radyatörleri de kapayıp pencerelerin gölgeliklerini örttü, ısıdan kazanmak için elinden ne geliyorsa yaptı. Ama yapabildiği her şeye rağmen ev gittikçe daha yaşanmaz oldu. Babam evin satılabileceğini aklına bile getirmiyordu. Ve bakımsızlıkla geçen yirmi yıldan sonra ev öylesine modası geçmiş, öylesine harap bir duruma gelmişti ki, artık satılması olanaksızdı. Arsa satılabilirdi, evet, ama ev satılamazdı. Ölümünden sonra onun eve birkaç kez değer biçtirdiğini öğrendim, ama verilen fiyat öyle düşük olmuştu ki —ev bedava bile verilse alınmayacak durumdaydı ne de olsa; yıkılması gerekirdi— babam önerilen fiyatlara gülmüştü. Elinde başkalarının istediği, kendisinin vermediği bir şeyin bulunması ona rahatlık veriyordu. Onun eve sımsıkı yapışmasının daha köklü bir nedeni de vardı elbet. Bu ev onun yuvasıydı.

O gün eve vardığımızda ev bana aklımda kalandan daha sıkıntılı göründü. Asma dalları sundurmanın daha büyük bir bölümünü sarmış, alt katın sofalarına uzanmıştı. Boyalar dökülmeye başlamış, dört

yıl önce azizler yortusunun arefesinde kırılan pencere pancurlarının yerlerine yenileri takılmamıştı. Ön kapı kilitliydi, anahtarı da bir komisyoncudaydı. Ama çocukken girip çıktığım kiler penceresi hâlâ açıktı.

Evin içi annemin izlerini hâlâ taşıyordu. Her yan tozlu ama düzenliydi. Bir de feci halde çıplaktı!

Bu evin oturma odasında en parlak günlerde bile hiç kitap bulunmamıştı. Okula gittiğimiz dönemde ben de kardeşim de kitaplarımızı eve getirirdik elbet, ama bu kitaplar hep yukarda, yatak odalarımızda dururdu. Annemin sayısı üçü beşi geçmeyen değerli kitapları —Yunanca İncil, kendi okul günlerinden kalma birkaç şiir kitabı— da kendi yatak odasında dururdu. Ya aşağıda? Aşağıda bir dergi bile olmazdı.

Evde en çok kullanılan oda büyük, eski moda mutfaktı. Kışları evin tek sıcak yeri orası olurdu. Gaz sobası fırın kapakları açık olarak gün boyu yanardı. Babam büyük koltuğunu buraya getirtmişti; beş yıl önce Florence ile birlikte onlara Christmas armağanı olarak verdiğimiz TV da ordaydı. Babam saatlarca oturur, kovboy filimleri seyrederdi.

Mutfakta, annemin ömrünün kırk yılını verdiği yerde bir an durdum. Lavabonun yanındaki tahta set yene yene müthiş ağarmış, dümdüz olmuştu. Tencereler tavalar nasıl da tanıdıktı! Çentiklerini ezbere biliyordum. Bütün mutfak annemin dayanma gücüne dikilmiş bir anıttı. Gloria ve Florence haklıydılar; **nerdeyse** öldürüyordu annemi bütün bunlar.

İçeri girmeleri için ön kapıyı açtığımda Gloria'ya «Haklısın» dedim.

«Hangi konuda?» dedi Gloria. «Dinle Florence, bir konuda haklı olduğumu söylüyor.»

«Annem konusunda» dedim. Yanına gidip yaşlı

kadını öptüm, koluna girip sundurmanın ucuna kadar götürdüm. Orda eski bir kutu vardı, kirlice bir şey, ceketimi üstüne serdim. Onu oraya, asma dalları arasından geçebilen yumuşacık ışığın altına oturttum. Yanına çömeldim ve bir süre hiç bir şey söylemeden, ona hakettiği saygının bir bölümünü göstererek durdum; bu saygının tamamını kimse ödeyemezdi.

Sonunda «Bana ne yapmak istediğini söyle» dedim.

«Bilmiyorum.»

«Kızlar haklı. Şimdi artık kendine bakmalısın.»

«Bıraksa ona da bakarım. Ama ben odaya girince konuşmuyor. Buna aldırmıyorum, ama bana vuruyor, hâlâ güçlü, biliyor musun? Korkunç bir şey bu, çünkü biliyorum bana vuran kendisi değil, ama korkuyorum. Onu suçlayamazsın da. Ömrü boyunca didindi çırpındı, şimdiyse elinde bunu gösterecek tek bir şey yok!»

Annemin ağlamasına hiç bir zaman dayanamadım.

«Ben ona bakarım» dedim.

«Bakmalısın» dedi, «çünkü ben artık bakamıyorum. Bizim de mutlu bir yaşlılığımız olabilirdi, ama bundan tat almasını bilmiyor. Bildiği tek şey iş yapmak ve buna benzer şeyler. Eski alışverişlerinden, yaptığı yanlışlıklardan ve National City'den, National City'den ve müdürü Mr. Charles Mitchell'den sözediyor hâlâ. Ona, Serafim, Mr. Charles Mitchell öldü, diyorum. Bana gözlerini dikip düşmanıymışım gibi bakıyor. Sonra da o öteki şey var, benimle ilgili. Ona, Serafim, hani, nerdeyse göster bana, diyorum. Kimse yok Serafim, göster hani? Bana, nerde olduğunu sen bana göster, onu ben saklamadım, sen sakladın, diyor. Sakinleşip TV'na bakıyormuş gibi yapınca, Se-

rafim, diyorum, bırak konuşalım. Ben düşmanlarımla konuşmaktan hoşlanmıyorum, diyor.»

Florence ile Gloria çıkıp sundurmaya geldiler. Evi gezip dolaştıkları belliydi. Florence ellerinin tozunu siliyordu. Gloria sert sert bana baktı.

«Seni yiyen ne?» dedim.

«Ne zaman bu eve baksam, seni de Michael'i de öldüresim geliyor.»

«Aman Gloria» dedi Michael.

«Annenizin burda kırk yılını o canavara kölelik etmekle geçirdiğinin farkında mısınız...?»

Ona doğru gittim. «Ağzından bir tek söz daha duymak istemiyorum» dedim. Ona yumruğumla vurmak üzreydim. Michael'e döndüm. «O senin karın. Sesini çıkarttırma.»

Dönüp uzaklaştım. Florence peşimden geldi. Denizin çakıl taşlarıyla kaplı kıyısına değin yürüdük.

«Sevgilim» dedi, «tanrıaşkına!»

«Nerdeyse yiyordu yumruğu.»

«Ama bu çekiçle pire ezmek gibi bir şey. Sen kocaman bir adamsın o ise bir—»

«Dayak düşkünü.»

Florence güldü. «Niçin siz kocaman kocaman erkeklerin öyle küçücük bir kızdan ödünüz patlar; önlüğünün cebinde sivri tırnaklı elleri olsa bile?»

Florence şaşılacak ölçüde denetimli, şaşılacak ölçüde dingin görünüyordu.

«Florence» dedim, «ne istiyorsun?»

«Sevgilim, seni evimize geri götürmek istiyorum. İlk uçakla dönmek istiyorum.»

«Ben gelmiyorum.»

«İyice bir dinlenmen gerek, sevgilim.»

«Bence en son şey benim için.»

«Pekâlâ Evans» dedi neşelice, «pekâlâ...»

«Neye pekâlâ?»

«Pekâlâ.

«Neye pekâlâ... neye? Neye?»

O zaman birden boşandı.

«Yapma, tanrı belasını versin, yapma! Elimden geleni yapıyorum Ev. Yardım et bana, benim için bunu daha da güçleştirme.»

Bir an orda titriyerek oturdu.

«Özür dilerim... Özür dilerim... Ah, tanrım... Özür dilerim!» dedi. Kendine başkasının önünde hakim olamamak müthiş zoruna gitmişti. Yolun sonuna yürüdü. Orda bir yılı aşkın bir süredir el değmemiş bir dizi çiçek saksısı vardı. Yaban otları ve yosun bürümüştü saksıları. Yosunları temizlemeye başladı.

Yanına gittim.

«Özür dilerim» dedim.

Dönüp bakmadı. «Bana bir fırsat daha ver Ev, elimden geleni yapıyorum. Sonunda nerde yanlış davrandığımı anladım. Sana yardım edebileceğimi sanıyorum.»

Birlikte geçirdiğimiz yılların ve çatışmalarımızın maliyeti, faturası orda, yüzündeydi.

«Özür dilerim» dedim yeniden ve gitmek üzere döndüm.

«Gitme» dedi, «konuş benimle.»

«Şimdi konuşmayalım.»

«Evans, her neyse lütfen söyle bana; korkma, söyle.»

Söylemeye çalıştım. «Gloria ve sen bütün gün bir şeyler planladınız, ne olduğunu bana söylemenizi isterdim.»

«Yalnızca babanı ne yapacağımızı düşündük.»

«Ve?»

«Ama niçin böyle kuşkucu, böyle saldırgan oluyorsun, Ev, canım? Ne var, ne oldu?»

«Ne ne oldu?»

«Herkese öyle davranıyorsun, çabucak zorba ve sinirli oluyorsun, Niçin? Ve bana karşı niçin?»

«Peki, deliriyorum.»

«Bana da öyle geliyor.»

«Pekâlâ, deliyim, ama sorumu unutma.»

«Bir düzen peşinde değiliz; yalnızca çok güç bir soruna çözüm bulmaya çalışıyoruz. Ne yapmalıyız sence? Şimdi artık annenle babanı aynı evde birlikte oturtamayacağımızı sen de kabul ediyorsundur. Hele bu evde.»

«Ben de bunu görüyorum.»

«Yeni Gine, Hebrid adaları falan gibi yerlerdeki o korkunç kabilelerin törelerine benziyor durum. Koca, çocuklarıyla, kendisi öldüğünde annelerini de öldürüp onunla birlikte gömmeleri için anlaşma yapıyor.»

«Biz annemizi öldürmeye çalışıyoruz mu demek istiyorsun?»

«Evet.»

«Nasıl oluyor da anneye bu denli çok sevgi duyuyorsun da babaya hiç duymuyorsun?»

«Bu soruya karşılık vermesem daha iyi olur.»

«Niçin?»

«Karşılığım çok yüklü de ondan.»

«Neyle yüklü?»

«Senin bana duyduğun nefretle. Ev, canım, bunu hakedecek ne yaptım ben?»

«Öyleyse planınız ne?»

«Planımız yok.»

«Sana inanmıyorum.»

«Tanrı kahretsin, Evans, biz bir çözüm yolu arıyoruz bu...»

«Öyleyse çözüm yolunuz ne?»

«Seninki ne?»

«Benimki mi?»

«Evet, sen bir çözüm yolu buldun mu?»

«Evet, buldum.»

«Nedir o?»

«Babamı hastaneden çıkartmak istiyorum, onu California'ya götürmek istiyorum ve bundan sonra bizimle oturmasını istiyorum.»

Yüzüne bir tokat atsam bundan iyiydi.

Orda durup havaya ve uzaklara baktı. Önerimi sakince ve uygun bir biçimde karşılayabilmesi gerektiğini düşünüyor olmalıydı, ama gücü buna yetmiyordu; kendini tutmaya çalışıyor, başaramıyordu.

Ona, yeryüzünde birbirine işkence etme ağına yakalanmış herkese öylesine acıdım ki, onu kollarımın arasına alıp sarmaya çalıştım, ama kollarımın arasında tahtadanmış gibi durdu. Belki bir başka toplumda, belki başka insanlar için en yalın ve en doğal sayılabilecek bir öneriye gösterdiği tepkinin şiddeti inanılmayacak gibiydi.

Sonunda kollarımdan sıyrıldı. Bir bunalıma sürüklendiğimizi ve önerime yalın, doğru bir karşılık vermesi gerektiğini biliyordu sanırım.

«Dediğin yürümez sevgilim.» dedi.

«Niçin yürümesin?»

«Yürümez işte. Bunu senin de görmen gerekirdi.»

«Ben göremiyorum.»

«Bir kere biz... yani, onun sürekli bakıma gereği var...»

«Bunu ona sağlamak istiyorum.»

«Ama bu her şeyi o kadar, o kadar...»

«O kadar... ne?»

«Kulağa kötü geleceğini biliyorum, ama bu her şeyi o kadar karmakarışık eder ki, bense her şey yerli yerinde düzgün olsun da biz—»

«O benim babam» dedim.

«Bunu biliyorum, sevgilim.»

«Sonuna yaklaştı, ölüyor.»

«Biliyorum. Pek uzun sürmez.»

«Bunu demiyorum. Sana pek uzun sürmeyeceği sözünü vermiyorum. Ama ev senin olduğu ölçüde benim de, Florence, ona evimizde bakmak istiyorum.»

«Orda uyuşumsuzluk duyacak.»

«O da ne demek?»

«Orası kendi evi değil.»

Bir an ikimiz de bir şey söylemedik.

«Bence sen kendine bir sormalısın» dedim. «Bu konuda neden o kadar sert davranıyorsun?»

«Sert mi?»

«Evet. Sert. Çok! Kabul et bunu! Hiç değilse bunu kabul et.»

«Pekâlâ» dedi, «çünkü seni seviyorum. Çünkü belki aramızda her şey bitti, ama eğer bir tek şansımız varsa bile, baban bizimle aynı evde olunca o da olmayacak.»

«Niçin olmasın?»

«Çünkü her şeyi yeni baştan kuracağız.»

«Niçin olmasın?»

«Çünkü her şeyi ta başından başlayıp kuracağız.»

«Niçin olmasın?»

«Çünkü... çünkü dün gece nerdeydin, nerdeydin, bütün gece, sabaha kadar?» Bunu haykırarak söyledi, ama denetiminin arasından yol bulup çıkan sesini güçlükle duydum.

«Dün gece Gwen'leydim, bütün gece sabahadek ondaydım.»

Başka bir söz etmeden eve yürüyüp gitti.

Kıyıda kalıp Sound'a, sonra da kayıkhanenin kırık pencerelerinden içeriye çakıl taşları attı.

Eve döndüğümde Florence gene kendini toplamıştı, ya da öyle görünüyordu. Gloria ve annemle birlikteydi.

«Evans» dedi, «biz konuştuk ve hepimize de öyle görünüyor ki, tek çözüm yolu babanı, gereği olan sürekli dikkat ve bakımın gösterileceği bir yaşlılar yurduna koymaktır. Annenin kendi hayatını tehlikeye sokmadan ona bakmasının artık mümkün olmadığı apaçık. Dahası, Mr. Finnegan'ın özel doktorunun da söylediği gibi, baban artık eline, koluna, ötesine berisine sahip değil, sen de anneni böyle bir durumla başbaşa bırakamazsın elbet.»

«Bırakırım» dedim. «Bence annem, evliliklerinin son görevi olarak her gün onun kıçını temizlemeli.»

«Öyle ki» dedi, benim sözlerimi duymazdan gelerek, «hepimiz de onun bir yaşlılar yurduna konmasını—»

«İşlemez» dedim.

«Ne işlemez?»

«Onu halının altına süpürtmiyeceğim.»

«Nedenleri?»

«Yaşlılar yurdu kimsesi olmayan yaşlılar içindir.»

«Mutlaka öyle olması gerekmez, hatta hiç de öyle değil; yanılıyorsun.»

«Ve babamın oğlu var.»

«Kökten yanılıyorsun» dedi Gloria, Florence'in sözlerini papağan gibi tekrarlıyarak.

«Ve babamın kaderini ondan nefret eden iki kancığa—»

«İki kişiye, canım...»

«—bırakamam!»

«Ama» dedi Florence, «onu seven oğlu görünüşe bakılırsa bir şey yapacağına annesini ölü görmek istiyor.»

«Bu babamı ölü görmek isteyenlere böyle görünüyor, öyle değil mi, Gloria? Söyle hadi, Gloria'cık, o pis itoğlu iti ölü görmek istersin, öyle değil mi? Doğru değil mi, ha?»

Gloria'ya hakkını vermek gerek. «Doğru» dedi.

O zaman Florence yönetimi gerçekten eline aldı. Biz istesek de istemesek de yakında ölecek. Ama ben oturup onun anneni de birlikte götürmesine seyirci kalamam. Hayatta kalanlara göz kulak olmalıyız. Ayrıca, artık senin düşüncelerinden sorumlu tutulamayacağın kanısındayım, duygularından da sorumlu tutulamayacağın gibi.»

«Bununla birlikte bu sorunda ben ne dersem o olacak?»

«Hiç de değil» dedi Florence. «Bu sorunda kesin söz annenin. Saygı gösterilmesi gereken onun arzusudur. O da bizimle aynı düşüncede.»

«Öyle mi, anne?»

«Evangeleh, başka ne yapabilirim? Ona şimdi yardımım dokunamaz. Şimdiki durumunda kimseye de gel şunu yap diyemem, öyle değil mi? Gloria ve Florence yaşlılar için kurulan o evlerin çok iyi ve çok rahat olduğunu söylüyorlar, bazılarının.»

Gloria «Florence ile elimizde bir liste—»

«O liste ne zamandan beri elinizde?» diye sordum.

Gloria bu soruya yanıt vermedi. «Bu gün bu evlere bakacağız» dedi.

İki saat sonra hastanede Gloria'dan telefon geldi; Florence ile kendilerinin ve annemin çok beğendiği bir yer bulduklarını söyledi. Papazı da orayı öğütlemişti, gidip görür müydüm? Hayır, dedim.

O zaman telefonu Florence aldı ve evin şaşılacak ölçüde iyi olduğunu, ani bir yer boşaldığını, evet, dün gece birinin öldüğünü, yatak bulmak istiyorsak hemen gitmemiz gerektiğini çünkü isteklilerin aktığını, burası kadar uygun bir yer bulamayacağımızı çünkü babamla aynı odada bulunacak olan kişinin çok sessiz, hoş, ağırbaşlı bir ihtiyar olduğunu söyledi. Onların anlaşacağından kuşkusu yoktu.

Dinledim ve bir şey demedim.

Oraya gitmemde direndi. Boşverdim.

Öyleyse benim onayım olmadan babamı sabahleyin alıp oraya götüreceklerini söyledi. Michael da kabul etti, dedi. Hoşça kal.

Telefon kulübesinden çıktığımda dışarda yaşlı amcam Joe Arness duruyordu, inançsızlığın kusursuz bir örneği. Onu görünce kahkahayla güldüm. Müthiş kuşkucu bir gülümseme vardı dudaklarında. Birinden iyi bir davranış beklemekten vazgeçeli çok ama çok olmuştu. Kulübeye geri girdim ve Gwen'i aradım. Bir araba bulup bulamayacağını sordum. Charles bulabilir, dedi; niçin? Soru sormamasını, yalnızca arabayı o gece saat onda Stamford Genel Hastanesinin yanındaki park yerinde bulundurup beklemesini söyledim. Kulübeden çıktım, Joe'nun gülümsemesine karşılık verdim, kolundan tuttum ve birlikte babamın odasına girdik.

BABAM HAYAL GÖRÜYORDU. Beynini oluşturan düzensiz kablolar, ekler, bağlantılar kısa devre yapıyordu.

«O»nun evleneceğini bana bildirerek başladı.

«O kim baba?»

«O kim mi? Annen. Sana söylediklerimi dinlemiyor musun?»

İhtiyar Joe kağıt gibi dümdüz kafasına dokundu. «İşi bitik» diye fısıldadı.

Babam aldırış etmedi. Aklı bir başka konuya geçmişti.

«Bileti aldın mı?» diye sordu bana.

«Ne bileti baba?»

«Ne bileti mi? Benim biletim.»

«Bilet hakkında bir şey bilmiyorum.»

«Aman tanrım!» diye inledi.

«Ne bileti olduğunu söyle bana.»

Karşılık vermedi.

«Baba?» dedim.

«Boş ver! Ben kendim yaparım!» Düş kırıklığına

uğramıştı. Ne söyliyeceğimi, ne yapacağımı bilemedim. Başını sallıyarak bana baktı. «Nasıl büyük adam olduğunu anlayamıyorum, tanrı bilir ya!» dedi. «Belleğin hapı yutmuş.»

Joe amca o kurt gülücüğüyle gülümsüyordu.

Babam başını sallıyarak siteme başladı. «Evangeleh» dedi, «burda güvenebileceğim kimse yok. Yalnız sen varsın.» Yazgısına büyük oğlu da dahil olmak üzere çevresinin gösterdiği ilgisizliğe şaşıyor, başını sallıyordu.

«Özür dilerim baba.» Gerçekten üzülmüştüm. Ne için olduğunu tam olarak bilmiyordum, ama üzgündüm. Gerçekten de bilet için bir şey söyleyip söylemediğini anımsamaya çalıştım. Neresi için bilet istiyordu? «Bileti unuttuğum için bağışla baba» dedim. «Ne istediğini bir daha söyle, yapayım.»

«Boş ver» dedi, «ben kendim yaparım.»

«Bana güvenebilirsin baba.»

«Şu ana kadar, iş yok» dedi. «Artık zaman kalmadı, Evangeleh. Beni burdan çıkarmak için aklını kullanmalısın.»

Bu yaşlı adam müsveddesinin beni, savunmada, özür dilemek durumunda bırakan, sağduyumdan, belleğimden kuşku duymama yol açan bir güce hâlâ sahip olmasına aklım ermiyordu.

«Oraya konmuş ilanı görüyor musun?» dedi birden.

«Hayır, baba.»

«Gözlerine ne oldu?»

«Seçemedim galiba.»

«Pencereden dışarı bak, ilanı göreceksin.»

Bakmamak elimden gelmedi. Gerçekten de birkaç yüz metreden görülebilecek büyüklükte bir ilan vardı. Bir fren ya da akü reklamıydı sanıyorum. Bur-

dan yalnızca adı görülebiliyordu, adının baş harfleri: S. P. Bu harfler iri, elektrikli yazıyla yazılmıştı, S.P., S.P. diye yanıp sönüyordu.

«Şimdi görüyor musun?» diye sordu babam.

«Evet» dedim.

«Şimdi anlıyorsun, değil mi?»

«Evet» diye yalan söyledim.

«Ne anlıyorsun?»

«Fren hakkında bir şey. Öyle değil mi?»

«Niçin yalan söylüyorsun oğlum? Niçin bunu yapıyorsun?»

«Şey...» Ne diyeceğimi bilemedim.

«Nasıl başarılı, büyük bir adam oldun? Açıkla bunu bana?»

«Söyledim sana baba, bilmiyorum.»

«Orda S.P., S.P. yazdığını görmüyor musun?»

«Evet baba.»

«Bir anlamı var bunun, tamam mı?»

«Tamam.»

«Nedir anlamı?»

«Bilmiyorum.»

«Serafim Paraver!» dedi. «Anlamı bu işte, Serafim Paraver!»

«Haa!» dedim.

«Öyle ki, beni burda zehirlemeye çalışıyorlar dediğim zaman gülme.»

«Seni kim zehirlemeye çalışıyor baba?»

«Yemekte. Bin kez söyledim sana.»

«Seni niçin zehirlemeye çalışıyorlar?»

«Param için, oğlum. İnsanlar ne ister, ha? Söyle!»

«Bana paran olmadığını söyledin.»

«Öyleyse beni niçin zehirlemek istiyorlar, söyle bana?»

«Bilmiyorum.»

«Bilmiyorsun! Ama bir nedeni olmalı, tamam mı?»

«Ama senin paran yok, tamam mı?»

«Ama onlar bunu bilmiyorlar, tamam mı?»

«Anlıyorum.»

«Bir şey anladığın yok. İşte bu yüzden sana, taksi bul, beni burdan çıkar, diyorum. Benim burda ölmemi planlıyorlar, Evangeleh.»

«Biliyorum baba.»

İyi ki aklı o anda bir başka şeye takıldı.

«O bir boka yaramaz serseri» diye homurdandı.

«Kim baba?»

«Evlendiği herif, kim olacak! O İrlandalı. Ama anlayacak. Herifin hiç bir şeyi yok. İşi yok, bürosu yok, bir masası bile yok, hiç bir şeyi yok, orospularla iş yapıyor; anlıyacak ama.»

«Kimdir o baba?»

«Evangeleh, onunla bugün konuşmalısın. Kırk sekiz yıldan sonra yuva yıkmak, günahtır bu!» Gözlerinde yaşlar vardı.

«Onunla konuşurum baba. Bana kim olduğunu söyle.»

«Mesele burda ya. Bilmiyorum.»

Bir süre kabuğuna çekilerek bir şeyler düşünmeye çalıştı. Üçümüz de orda konuşmadan oturduk. Joe bana göz kırptı; sonra dönüp pencereden dışarıya, yanıp sönen ilana baktı.

Suskun, oturduk.

Babam sırtüstü yatmıştı ve güçlükle soluk alıyordu. Takma dişlerini çıkartmış, çeneleri birbirine geçmişti. Dişleri şimdi yatağının yanıbaşındaki bir

bardak suyun içindeydi. Birkaç yıl önce yüzü, gerilimli bir maske halinde donmaya başlamıştı. Yüzünün bir zamanlar sahip olduğu sevecen çizgilerin yerini ölüm korkusu almıştı. Gereği olan şeyleri bomboş havadan almaya uğraşan, soluk soluğa kalmış bir balık gibi orda yatıyordu. Gözleri fıldır fıldır dönüyor, gelecek herhangi bir tehdide karşı hazır olmak istiyordu. İşini bitirecek olan nerden ve ne zaman gelecekti?

Bir şey söylemeye çalışıyordu. Öne eğildim ve dediğini işittim. «Üzüm istiyorum. Bana biraz üzüm getir Evangeleh.» O ufacık çekirdeksiz beyaz üzümlere düşkünlüğünü anımsadım. Hemşireyi bulmak için davrandım, ama o beni kendine çekti ve şaşırtıcı bir şiddetle öptü.

Düğmeye basıp hemşireyi çağırdım.

Geriye baktığımda yatağında doğrulmaya çalışıyordu. Yardıma gittim. Bana gülümsedi, sonra ağzında dişleri olmadığı aklına geldi ve eliyle ağzını örttü.

«Anımsıyor musun» dedi, «sana bir zamanlar zengin bir kıza sevdalanmanın yoksul bir kıza sevdalanmak kadar kolay olduğunu söylemiştim. Öyle değil mi? Bunu anımsıyor musun oğlum?»

Güldü ve eliyle ağzını örttü.

«Evet» dedim, onunla birlikte gülerek.

«Tanrıya şükürler olsun ki dediğimi yaptın ve başarıya ulaştın. Beni dinledin ve sonucu görüyorsun.»

«Görüyorum baba.»

«Aferin oğlum! Aferin!» Hâlâ elimi tutuyordu. Gözlerini kapadı ve yüzü mümkün olan en mutlu görünüşüne büründü. «Görüyorsun ya» dedi yumuşakça. «Görüyorsun ya!»

Miss Smythe içeri girdi. Babam gözlerini açıp ona baktı. Dudakları «kancık» sözünü seslendirmek üzre biçimlendi. Ama Miss Smythe bu övgüyü işitemeyecek ölçüde meşguldü. Yanında takviye getirmişti, Hemşire Bentley adında kasap görünüşlü biriydi bu.

«Biraz üzüm istiyor» dedim.

«Akşam yemeğinde bu gün üzüm olduğunu sanmıyorum» dedi ters ters. «Şimdi banyosunu yapacak. İkiniz de lütfen çıkar mısınız?»

İhtiyar Joe'da Yakın Doğu inceliği vardı. Ne kadar arzu duyulamayacak gibi de olsalar, bütün kadınlara cinsel açıdan yaklaşırdı. «Şimdilik hoşça kalın, güzel bayanlar» dedi. Miss Smythe onun sözlerini umursamaz bir sessizlikle karşıladı. Ama ihtiyar Joe'ya hakaret etmek imkansızdı. «İkisi de birbirinden güzel» dedi ve şapkası yüreğinin üstünde, kadınların önünde eğildi.

Dışarda Joe başhemşire ile ciddi bir konuşmaya daldı. Zavallı hasta kardeşinin onun yanında kalmasında direndiğini söylüyordu. O akşam kentte çok önemli bir iş görüşmesi yapmak zorundaydı, ama hastane o şahane yemeklerinden kendisine de ayırırsa kalmayı kabul edebilirdi, Joe paraca çok sıkıntıdaydı!

Telefonla Ellen'i buldum. Acelesi olduğunu söyledi; erkek arkadaşı aşağıda arabasında bekliyordu. Doktorda işlerin yolunda gittiğini ve şimdi «donanmış» olduğunu söyledi. Otele benim de ayrılacağımı bildirmesini ve bavullarımı aşağıya indirtmesini söyledim. Otel veznesine benim gelip hesabı ödeyeceğimi söyle, dedim. Bu gün hâlâ Algonquin'e 278.48 dolar borçluyum.

Hastanenin araç park yerine bakan bir balkona

çıktım. Uzakta «Serafim Paraver!» yanıp sönüyordu. Bildiğim kadarıyla ihtiyarın hiç dostu yoktu. Birbiri peşisıra hepsiyle de yabancılaşmıştı. Şimdi, sonuna geldiğinde, yanında kalan bir ben vardım, benim yanımda da o kalmıştı.

İhtiyarın şu anda tek ve en son dostundan ne istemeye hakkı vardı? Tek bir şey istemişti şu ana kadar, onu hastaneden çıkarmamı. Bunu yapmak zorundaydım, akla yakın ya da tıp açısından doğru olduğu için değil, yalnızca, **in extremis** (*), onun istediği şey olduğu için. Benden son isteğiydi bu. Ömrünün bu son dileği için başka kime başvurabilirdi ki?

Sonra birden, bu iş saçma, olanaksız göründü bana. Bu düşüncesini teşvikten vaz geçmeliydim. Bunu yaparsam ihtiyar adamı ölüme götürmüş olacaktım.

Miss Smythe koridordan koşarak geldi. «Lütfen gelir misiniz?» dedi. «Babanız onu döndürmemize izin vermedi; Miss Bentley döndürmek isteyince ona vurdu.»

İçeri koştum. Yatak karmakarışıktı. Su tası devrilmiş, sular yerlere saçılmıştı; sabun bezi ve sabun da yerdeydi. Alkol şişesi kırılmış ve yere düşmüştü. Babam beni görünce «Onun bana dokunmasını istemiyorum, o gorilin» diye bağırdı. Eliyle Hemşire Bentley'i gösterdi. Hemşire ağlıyordu. Babamın öfkesi, özellikle ilk rastlayanlar için, korkulacak bir şeydi. Kasap Bentley ufacık bir kadındı ne de olsa.

Yatağının yanına gidince beni kendine çekti ve kulağıma «Taksi nerde?» diye fısıldadı. Ben de daha ne dediğimin farkına varmadan, onu duymak istediği sözleri gene söyledim: «Geliyor baba, geliyor.»

(*) Son anda.

Buna son vermeliyim, diye düşündüm; bu düşüncesini teşvike son vermeliyim.

İhtiyar Patlak Lastik Joe kapıda durmuş gülüyordu. «Polise haber verdiler Serafim!» dedi. «Sonunda seni deliğe tıkacaklar Serafim!»

«Defol git» dedi babam, «seni görmek istemiyorum.»

«Beni görmezsen kimi göreceksin?» dedi Joe. «Hiç dostun kalmadı itoğlu it!»

Birbirlerine hakaret etmeye başladılar; Rumca konuşuyorlar, araya bazan İngilizce de katıyor, küfürlerini güçlendirmek için Türkçeye başvuruyorlardı. Sonunda babamın «Bir kuruş vermem!» dediğini anlıyabildim. «Bütün paramı yedin, şimdi gelmiş daha mı istiyorsun?»

«Parayı ne yapacaksın sen? Senin işin bitik! Orda kırık yumurta gibi yatıyorsun. Hiç değilse buraya geldiğim için yol parasını ver» dedi Joe. Birden dolaba atıldı, kapısını hızla çekip açtı ve kardeşinin giysilerinin ceplerini çılgın gibi karıştırmaya başladı.

Babam bana göz kırptı ve kurnaz kurnaz güldü. «Sen beni aptal mı sanıyorsun?» diye bağırdı Joe'ya. «Ölmeden giysilerimin cebinde para bırakmam ben. Ölmemi bekle, kahrolası salak!»

«Seni itoğlu it seni» dedi Patlak Lastik Joe, «yol paramı ver bana.»

Babam bana göz kırptı, güldü, öksürdü, güldü.

Miss Smythe geri geldi. Yanında kasap ve bir de deniz piyadeleri, Dr. Levine ile babamla daha önce konuşmaya çalışan ama başarı sağlayamıyan Peder Draddy vardı.

Dr. Levine çatışmadan hoşnut kalmış görünüyordu. Canlılık belirtisi sayıyordu bunu sanırım. Genç Peder geri duruyordu. Bir kez yadsınmıştı ya, bu ava

daha dikkatle yaklaşmanın gereğine inanmıştı. Dr. Levine babama bir şeyler söylüyordu, ikisi de gülüyorlardı. Dr. Levine Miss Smythe'e işe başlamasını işaret etti. Kasap Bentley'in bile güveni geri gelmişti. İhtiyara şakadan vuracakmış gibi yaptı, o da kadına şakadan vuracakmış gibi yaptı. Yatak banyosunu yaptırmaya başladılar. Dikbaşlılığının sağladığı saygı ihtiyarın hoşuna gitmişti anlaşılan.

Peder Draddy, genç papaz, bana yaklaştı.

«Babanız kaç yaşında?» diye sordu.

«Kaç yaşındasın baba?»

«Tembelim» dedi babam.

Genç papaz bir takdir gülücüğü koyverdi, sonra da bana «Ne dedi?» diye sordu.

«Tembel olduğunu söyledi.»

Papaz gene güldü.

Peder Draddy'nin biraz çakırkeyif olduğunu farkettim. Ondan hoşlandığımı anlamam beni şaşırttı.

«O çoraplarla ne yapıyorsunuz Peder?» diye sordum.

Genç Peder'in üstünde yakalığı ve kara giysisi vardı, ama pantalonunun altından parlak renkli bir çift çorap görünüyordu.

«Ha» dedi, kara pantalonunu aşağı çekiştirerek, «şunlar mı?»

«Bu soruma karşılık değil» dedim.

«Of» dedi babam, «ne haltediyorsun, goril!»

«Dr. Levine!» diye ünledi Kasap Bentley.

Dr. Levine ihtiyarın yanına koştu.

«Bu çoraplar papazlığı insancıllaştırmak çabasının ürünü mü?» dedim genç Peder'e.

«Hayır» dedi, «golf oynuyordum, ölen Danny Roach'un yanında bulunmam gerektiğini unutmuşum.

Çarçabuk giyindim, bu arada aceleyle gözümden kaçmış.»

«Bu kadarı yeter» diye ünledi babam. «Defol.»

Miss Smythe ve Miss Bentley Dr. Levine'e baktılar. Gitmelerini işaret etti, onlar da bunu sevinerek yaptılar. Dr. Levine babamın başının altına iki yastık koydu, babam böylece papazın da odada olduğunu farketti.

Ona sert sert baktı.

Her şey olabilirdi.

Ama babam daha neşeliydi şimdi. Sert bakışı duygularını yansıtmıyordu. Yüzü o ifadeyle çakılıp kalmıştı yalnızca.

«Ben Peder Draddy'yim.»

«Çok iyi, çok iyi» dedi babam. «Oturun.»

Genç papaza gülümsedi, uzanıp takma dişlerini aldı ve ağzına yerleştirdi. Şimdi sohbete hazırdı.

«Evangeleh» dedi, daha yumuşak bir sesle, «Pedere bir gazcz, Coca-Cola, ne istersiniz Peder? Evangeleh!»

Yerimden fırlayıp hazırola geçtim.

«Yok, hiç bir şey istemem, çok teşekkür ederim» dedi Peder Draddy.

«Bir şey içmelisiniz» dedi babam genç papaza, sonra da «Evangeleh!» dedi en mutlak sesiyle.

«Bir şey içmelisiniz» dedim, elimden geleni yaparak.

«Peki, öyleyse bir meyve suyu. Greypfrut suyu.»

«İyi!» dedi babam.

Bu konuda yapılan edilen o kadarla kaldı.

«Size bir uğrayayım dedim» dedi Peder Draddy.

«Harika» dedi babam. «Oturun. Evangeleh, Peder ayakta duruyor.»

Patlak Lastik Joe'yu odadaki tek iskemleden kaldırdım ve iskemleyi yatağın yanına koydum.

«Biliyor musunuz» dedi babam papaza, «sizi şaşırtacağım.»

«Nasıl olacak bu, efendim?»

«Ölmeyeceğim.»

«Buna ben de kesin olarak inanıyorum.»

«Herkesi şaşırtacağım.»

«Sağlığınızın sürekli olması için dua edeceğim.»

«Biliyor musunuz» dedi babam, «çocukken papaza mihrapta yardım ederdim.»

Bunu daha önce hiç duymamıştım, ama doğru olduğu çıktı ortaya.

«Oh, katoliksiniz demek» dedi Peder Draddy.

«Ortodoks!» dedi babam. «İncilden ilahiler söylerdim. Güzel bir sesim vardı; Stavros» dedi kardeşine, «sesimi anımsıyor musun?»

«Anımsıyorum» dedi Patlak Lastik Joe, huysuz huysuz.

«İtoğlu it, bir papazın yanında öyle konuşulmaz, ne oluyor sana?»

«Bir şey söylemedim» dedi Patlak Lastik Joe.

«Siz de ilahi söyler misiniz?» diye sordu babam papaza.

«Hayır, söylemem.»

«Öyleyse kutsal kitabı nasıl okuyorsunuz?»

«İncili okuruz; uyumlu, ezgili bir biçimde okuruz...»

«Bir duyayım.»

«Ne?»

«Benim için uygun olan neyse ordan okuyun da bir duyayım, anlıyorsunuz ya? Hadi» dedi. Papaza gülümsedi. «Utanıyor» diye ekledi, «çok hoş, çok hoş.»

Papaz kendisiyle dalga mı geçiliyor, bilemedi.

Dalga geçilmediğine, babamın onun sözlerinden yararlanmayı umduğuna onu inandırmaya çalıştım.

Oda sessizleşti; sessizliği yalnız Patlak Lastik Joe'nun dişlerini birbirine vurmasından çıkan ses bozuyordu.

«Pssst!» dedi babam kardeşine sertçe.

Patlak Lastik Joe'nun çıkardığı ses kesildi. Hepimiz sessiz durduk.

Papaz sessizliği bozmanın kendisine düştüğünü hissetti.

«Ulu tanrım» dedi, sesine uyum, ezgi katabilmek için elinden geleni yaparak (ama geleneğinde vardıysa bile kendisinin bu niteliklere yabancı olduğu belliydi), «ey dünyayı günahlarından yıkayıp arındıran İsa, bu adamı sükuna kavuştur. Günahlarını bağışla, tanrım.»

Babam araya girdi.

«Günah yok» dedi. «Günah yok. Hiç bir yanlışlık yapmadım, yaptığım hata bu oldu! National City bankası. Doğruydu yaptığım. 1926'da bin hisse senedi aldım—»

«Baba» dedim, «Peder Draddy bunları işitmek istemiyor.»

«Bir dakika» dedi babam, öfkesi yüzünde yeniden belirmeye başlıyarak. «Evangeleh!» diye homurdandı, beni uyararak. Sonra sözüne devam etti. «Bütün paramı yatırdım, bin hisse, iki yüz on dört bin dolar» dedi. «Bu yaptığım günah mıydı?»

«Onu demek istemedim» dedi genç papaz.

«Altı yüz seksene yükseldi. Sonra bir gün—»

«Bir gün değil» dedi Patlak Lastik Joe. «Çekilecek zamanın vardı.»

«Ne zamanı» diye haykırdı babam, dudakları tit-

reyerek, salyası ağzından taşarak, kaşları kemik gibi kaskatı.

«Bir sürü insan çekti çekildi» dedi Patlak Lastik Joe.

«Evet, ama benim Amerikan sistemine güvenim vardı. Ben bir yurtseverim; ama hisse senetleri yirmi üçe düşünce? Tam da bin hisse senedi? Ne yapmalıydım?»

«Aman baba, geçmiş gitmiş artık» demek yanlışlığını yaptım.

«Ve bağışlamalıyız» diye ekledi papaz.

«Bağışlamak?!» diye patladı babam. «Kimi bağışlayacağız? National City bankası müdürü Mitchell öldü, ama ruhunu bağışlamıyorum. Ben dindar değilim, biliyor musunuz?»

«Hayır, dindarsınız» dedi Peder Draddy.

«Hayır değilim, ama ruha inanırım ve National City bankası müdürü Mr. Charles Mitchell'in ruhunu bağışlamıyorum!»

«Sükun içinde yatsın» dedi papaz.

«Sükun içinde yatmasın, o itoğlu it» dedi babam.

«Cık cık cık» dedi Peder Draddy.

Bu onun sonu oldu.

«O cık cık cık'ını başkasına sakla. Doların dolar olduğu günlerde bir hafta içinde iki yüz on dört bin dolar yitirdin mi sen hiç?»

«Ama önemli olan bu değil şimdi.»

«Önemli değil mi? Paran yoksa kapına gelen olmaz. Bu odada hiç müşteri görüyor musun?»

«Hayır, gördüğümü söyleyemem» dedi zavallı Peder Draddy, sinirlice çevresine bakınarak. «Ama gerçek dostlarınızı...»

«Benim gerçek dostlarım yok! Yalnız şurdaki oğ-

lan, Evangeleh. O benim düşüncelerimi izledi ve başarı kazandı.»

«Ama karınız—»

«Karım» diye haykırdı, «başkalarıyla düzüşüyor, özür dilerim ya papaz, bunun kibar Amerikancasını bilmiyorum. Senin karın başkasıyla düzüştü mü hiç, bunu söyle bana?»

«Yanıldığınızdan eminim. Ben Mrs. Arness'le tanıştım.»

«Mrs. Arness'le tanışmanı boş geç. Seni buraya o yolladı, tamam mı? Gerçeği söyle papaz, o yolladı seni?»

İhtiyar yataktan çıkmaya çalışıyordu.

Peder Draddy geri geri gitti.

Dr. Levine işe karıştı, babama ne dedi bilmiyorum ama, ihtiyar yüzüstü döndü ve bir çocuk gibi yüzünü yastığa sakladı.

Peder Draddy bana yaklaştı. Rahatsız olmuş, hatta biraz bozguna uğramış görünüyordu.

«Ona yardım edemediğim için üzgünüm» dedi.

«Ben onu idare ederim.»

«Gideceği yol çok uzun daha» dedi.

İhtiyar Patlak Lastik Joe bir Türk oyun havası mırıldanıyor ve ezgiye uyarak sallanıyordu.

«Yani ölmeden önce ruhunun günahlardan arınması, son yargıya hazırlanması falan için mi?»

«Bu kavramı kabul etmediğinizi biliyorum» dedi Peder Draddy, «ama sonucu görüyorsunuz işte.»

«Ne sonucundan sözediyorsunuz?» diye sordum.

Yatağı işaret etti.

«O adam» dedim, «ömrünü toplumun yap dediğini aynen yapmakla geçirdi. Hiç bir zaman bir yasa çiğnemedi. Şimdi böyle şaşkınlık içinde kalması anlaşılmayacak bir şey mi?»

Babam bunu duydu ve yatakta ağır ağır döndü.

«Elime çok fırsat geçti, Berengaria, Aquitania, emektar Mauretania, yedi denizin yüzen sarayları, hepsi de güzel kadınlarla dolu. Ben de yakışıklıydım, şimdi gördüğünüz gibi değil. Salaklık ettim işte, kahrolası bir salak gibi davrandım.»

Dr. Levine onu yeniden yatıştırdı.

Peder Draddy'yle odanın en uzak köşesine gittik. Dr. Levine de yanımıza geldi.

«Onu burdan çıkarmak istiyorum» diye fısıldadım.

«Ne zaman?» dedi.

«Şimdi, bu gece.»

«Babanıza bakan doktorlardan taburcu izni almanız gerekir.»

«O işe girmiyeceğim hiç» dedim. «Çok karmaşık. Ailede görüş ayrılıkları var.»

Dr. Levine'in gözleri bir an genç Pedere döndü. Söyliyeceklerime dikkat etmem için beni uyarıyordu.

«Onu bu gece burdan kaçırsam ne dersiniz?» diye sordum.

«Aceleniz ne?» dedi Dr. Levine.

«Burda kalmasının ona yararı oluyor mu?»

«Burda kalmasının ona hiç bir zararı da olmuyor.» Dr. Levine yan çiziyordu.

Peder Draddy bizi büyük bir dikkatle dinliyordu. Gloria'yı tanıyor muydu acep? Yortularda gidip kilisede kutsal ekmek aldığını biliyordum. Peder Draddy'den mi alıyordu?

«Ona herhangi birşeyin yardımı olur mu şimdi?» diye sordum Dr. Levine'e.

«Ömrünü uzatmak bakımından mı? Hayır. Ama bir sürü şey, kaza gibi örneğin, ömrünü kısaltabilir. Gözetim altında tutulmalıdır, her an gözlenmelidir.»

«Ama kurtulması...»

«Söyledim. İşi tamam.»

«Onun kendisini daha iyi duyması sağlanabilir mi?»

«Fiziksel yönden mi, ruhsal yönden mi?»

«Fiziksel.»

«Hayır.»

«Ruhsal yönden?»

«Peder Draddy'ye sorun.»

«Ben size soruyorum.»

Kaçamaklı bir yanıt verdi. «Şey... Bilmiyorum» dedi.

«Bence burdan çıkarsa kendini çok daha iyi hissedecektir» dedim. «Bakılmasına gelince, kimin bakacağı önemli, öyle değil mi, yani ona bakan onun da istediği biri olmalı.»

«Sözlerinize katılıyorum.»

«Sorun şu ki, onu kimse istemiyor. Bir bakımevine koymayı kuruyorlar.»

«Şimdi aklıma geldi» dedi Dr. Levine. «Niçin onu karınızla alıp kendi evinize götürmüyorsunuz? Haliniz vaktiniz yerinde görünüyor. Bir hastabakıcı tutabilirsiniz. Anneniz bile gelip onu ziyaret edebilir.»

«Bunu yapmama engel olan özel nedenler var.»

«Ne gibi?» dedi Peder Draddy.

«Orası sizi ilgilendirmez, gibi» dedim. «Özür dilerim, Peder.»

«Zarar yok» dedi Peder. «Yalnız biraz önce onu kaçırmaktan sözediyordunuz ve...»

«Onu Florida'ya götürmeyi düşünüyordum» dedim. «Tarpon kaplıcalarına, güneşte otursun istiyorum.»

«Güneşi sever mi?» diye sordu Dr. Levine.

«Sevdiği dükkan dolusu müşteridir.»

«Öyleyse yapmak istediğinizin ne yararı var?» dedi Peder Draddy.

«Şu yararı var, Peder; Tarpon kaplıcaları bundan uzun yıllar önce sünger avlamak için getirtilmiş küskün Yunanlılarla dolu. Ama şimdi daha ucuza yapılan ve satılan suni sünger geliştirildi. Öyle ki, bu adamlar gün boyu kahvelerde oturup tavla oynar, laklak ederler. Babamın orda bir çok dertortağı, kendisinin duyduklarını hisseden, üstelik de Rumca konuşan bir sürü adam bulacağını sanıyorum.»

Uydurmaya devam ederek konuşmamı sürdürdüm. Peder Draddy'nin sözlerime kanacağını ve zamanı gelince onları yanlış ize salacağını umuyordum.

Bunlar kesin olarak aramızda kalsın Peder» dedim.

«Elbette» diye yalan söyledi.

«Ne diyorsunuz şimdi? Onu burdan izinsiz olarak alır çıkarırsam.»

Dr. Levine Peder Draddy'ye baktı. «Şey» dedi, «görünüşe göre kenti sis kaplayacak. Bu gece Florida'ya uçak kalkacak mı dersiniz?»

«Biraz önce iki kişilik yer ayırttım» diye yalan attım. «Normal uçuşların yapılacağını söylediler. O zımbırtıyı geçip yüksekten uçuyorlar.»

«Florida'da bir hafta geçirmeyi doğrusu ben de isterdim» dedi Peder Draddy, sinirlice gülerek.

«Öyle ki» dedim Dr. Levine'e, «ne diyorsunuz?»

«Bir insan olarak bu konudaki duygularımı bir doktor olarak salık veremem» dedi Dr. Levine.

«Ben de öyle» dedi, doktor olmayan Peder Draddy.

«Peki, madem siz ikiniz böyle düşünüyorsunuz,

o zaman ben de bundan vazgeçeyim iyisi mi. İyi bir düşünce değil anlaşılan» dedim.

«Böyle düşünmenize çok sevindim» dedi Peder Draddy. «Ben yalnızca yardıma çalışan bir papazım, bu nedenle diyeceklerimi bağışlarsınız umarım. Bence herkesin —doktorların, akrabaların ve bir de karısının elbet— kabul edeceği bir çözüm yolu bulmanız çok daha iyi olacak.»

«Ya kendisinin düşüncesi?» dedim.

«Onun sorumlu olduğunu sanmıyorum» diye fısıldadı Peder Draddy.

«Ve belki de» diye fısıldadı, daha da dikkatle, «belki de bakımevi düşüncesine bu denli karşı olmanız yersiz. Biliyor musunuz, bazı bakımevleri çok güzel yerler. Gloria'ya diyordum ki, daha doğrusu o bana sormak nezaketinde bulundu, ben de ona dedim ki...»

İşte bu kadar...

Sözünü bitirince, «Sağolun Peder, yerinde öğüdünüze teşekkür ederim. Öğüdünüzü tutacağımdan kuşkunuz olmasın. Benim çılgın düşünceme gelince, anlarsınız ya, aramızda kalsın, ha?»

«Elbette, elbette» dedi Peder Draddy içtenlikle. «Bir de» diye devam etti, «biraz kendinize baksanız iyi olur.»

«Ne?»

«Nasıl söyliyeyim, yani, gevşeyin, dinlenin biraz. Ona bir hap verin doktor. Burda asıl hasta o galiba, ha-ha.» Gülümsedi ve elimi sıktı. Hoş bir adamdı ve kimseye bir şey söylemeyecekti; hiç değilse ben ihtiyarı kaçırana kadar.

Babamın gözleri gene camlaşmıştı ve Peder Draddy iyi geceler dediğinde karşılık vermedi.

Dr. Levine de hemen çıkmayı yeğledi.

Dışarı çıkarken kapıda durdu ve dönerek çarçabuk, «Geceyarısı bu kattaki hemşirelere, onların kesin olarak dikkatlerini bana yöneltmelerini gerektirecek ayrıntılı talimat vereceğim. Lâfını ettiğiniz o aptalca işi deneyecek biri için en iyi zaman o zamandır.»

Tam geceyarısı babamın odasının koridora açılan kapısını araladım. Birlikte, babam ve ben, yavaş yavaş, ama kimse tarafından durdurulmadan asansöre yürüdük. Dr. Levine gece nöbetini yeni devralan hemşirelere gerçekten de çok ayrıntılı talimatlar veriyordu söz verdiği üzere. Ordan geçerken kızları, arkaları koridora gelecek biçimde durdurduğunu göz ucuyla gördüm. Bazan bir plan yalnızca çok yalın olduğu için yürür.

Gwen ve Charles bizi Charles'in arabasında bekliyorlardı. Kennedy havaalanına değil de, 31. Kıyı Yolu'na sürdük. Gitmek istediği yer orasıydı; sormaya gerek yoktu. Yolda durup kahvaltı için bir şeyler aldık.

Hastanede neler olduğunu sonradan duydum. Düşman saflarında meydana gelecek karmaşadan yarar görebiliriz umuduyla ihtiyar Patlak Lastik Joe'ya kardeşinin geceliğini giydirmiş ve onu yatağa yüzüstü yatırmıştık. Joe sonradan bana, bütün gece boyunca kimsenin gelip kendisine bakmadığını söyledi. Onu yalnız bırakmaktan kendileri de hoşnuttular herhalde. Sabahleyin o katın yemeklerini dağıtan kadın kahvaltıları getirdikten ve Joe kahvaltısının büyük bölümünü bitirdikten sonradır ki Hemşire Smythe içeri girmiş de olan anlaşılmış.

Babamı eski evden içeriye taşıdım. Eski giysi dolu bir torba kadardı ağırlığı. Benzinin korkulacak solgunluğuna karşın neşesi yerindeydi. Gwen yata-

ğını yaparken ben onu soydum. Sonra yatağına yatırdık. Gwen yatağın yanıbaşına oturdu. Babam onu hemen seviverdi.

Bir süre sonra —neyi kastederek söylediğini bilmiyorum— bana «Bir daha sözümü dinle, büyük adam» dedi. Sonra Gwen'e baktı, birbirlerine gülümsediler. «Sen burda kal» diye buyurdu Gwen'e. «O gidebilir!»

Gwen'in kalmasını ben de istiyordum elbet, ama evde çocuğa bakan ve onun dönmesini bekleyen biri olduğunu biliyordum. Ve Charles da bekliyordu.

Babam uyumaya başlıyordu. Gözlerini açtı, Gwen'e baktı ve «Çok güzel, çok güzel» diye mırıldandı.

Gwen kalktı. «Şimdi gelirim» dedi. Charles ön kapının yanında oturmuş bekliyordu. Gwen'in onunla ciddi ciddi konuştuğunu görebiliyordum. Charles başını olur anlamında salladı. Sonra bir kez daha salladı. Sonra Gwen onu yanağından öptü. Charles ona gülümsedi ve Gwen arabasına kadar onunla yürüdü.

Babamın yatağının yanına gitim. «Kalıyor» dedim. Ama uyumuştu ve Charles'ın arabasının gittiğini işitmedi.

ONDOKUZ

«CHARLES NE DEDİ?» diye sordum, sonunda gelip yatağa girdiğinde. Soyunurken sallanıp geciktirmişti yatağa gelişini.

«Hiç bir şey demedi, niçin sordun?» dedi.

Uzun süre hiç bir şey söylemedi, sustu, «Hadi söyle, ne dedi?»

«Onca sakıncası olmadığını söyledi.»

«Hepsi bu kadar mı?»

«Hepsi bu kadar.»

«Epey konuşmuşsunuz.»

«Sıkıştırmayı bırak. İyi geceler» dedi ve uyudu.

Gecenin orta yerinde tam uyanmadan seviştik. Aslında iyice uyanmamızı önledik, çünkü uyanıkken karşı karşıya olduğumuz sorunlar çözümsüzdü; uyurken ya da yarı uykudayken sevgililerdik.

Ama tek bir şey söyledi, kesin bir inançla.

«Bunu ona bir daha hiç bir zaman yapmayacağım.»

Orda uzun süre konuşmadan, bacağı bedenimkinin üstünde, yattık.

«Buna gereğin olmayacak» dedim.

Onunla evlenmeye karar verdim.

Uyuyamıyordum. O yorulmuştu ve uyudu, ama ben orda yatıp onu seyrettim.

Geçmişte olup bitenlere, şimdi içinde bulunduğu her şeye ve duruma karşın hâlâ masum ve çocuksu bir görünüşü vardı. Bunun —bu «çocuksu» görünüşün— benim için ne gibi bir çekiciliğe sahip olduğunu bilmiyorum. Ama benim için bir anlam taşıdığı belli.

Orda saatlerce uyanık yattım. Küçükken yattığım odaydı burası. İspanyol gribini bu odada geçirmiş, saat karabasanlarını bu odada görmüştüm. Pancurlar o zaman olduğu gibi kapalıydı. O zamanlar ışığın hastalığı ağırlaştıracağı sanılırdı. Köşede bir giysi askısı duruyordu. Ateşten sayıkladığım sıralar bu askının beni korkuttuğunu anımsadım. Giysilerle dopdolu, benim geceleyin uyumamı bekleyen düşmandı o. Şimdiyse dost görünüyordu bana, hayatımı çarçur etmemden önceki günlere götürmüştü beni.

Birden, hiç bir belirgin neden olmaksızın, iyiye gittiğim duygusuna kapıldım. Herhalde bu, ne denli acayip ya da sağduyudan uzak olursa olsun, bir şeyler yaptığım, harekete geçtiğim içindi. O adımı atmaya, yanımda yatan, güvenmediğim, pek anlayamadığım, ama gene de sevdiğim bu kadınla evlenmeye karar vermiştim.

Gündoğumuna yakın yerinde döndü. Kendini yeni yatışına yerleştirirken, uyumadığımı sezdi. Dönüp bana baktı.

«Ne var?» dedi.

«Ne dedi?» diye sordum.

«Bekleyeceğini söyledi.»

«Neyi?»

«Beni.»

«Buna ne dedi?»

«Kendisi için farketmeyeceğini söyledi.»

«Buna inanmıyorum ben, sen inanıyor musun?»

«Kendisi böyle söyledi.»

«Öyleyse ne için ağlıyorsun?»

«Ona bunu yapamam artık. Çok tatlı o...»

«O da böyle düşünmeni istiyor işte.»

«Onun bir hesabı olduğunu sanmıyorum, yalnız...»

«Yalnız ne?»

«Yalnız sana tahammül edemeyeceğini söyledi. Sana benden başka kimsenin dayanamayacağını söyledi.»

«Buna inanıyor musun?»

«Onun yaptığını yapabilir, benim evde oturup bir başkasının çocuğuna bakar mıydın sen? Ve ben de burdayken? Yapabilir miydin?»

«Hayır.»

«Ben de bunu demek istiyorum. Bazan, Eddie, bazan en güçlü insanların bağlanıp bekleyenler olduğunu düşünüyorum. Özellikle senin ve benim gibi bir günden ötekine gerçekte ne istediklerini bilmeden ve dün yaptıklarının hesabını bugün vermeden yaşayan insanlara karşı böyle davrananların... Yapma... Eddie... yapma... istemiyorum, Eddie, yapma, lütfen Eddie, yapma...»

Daha sonra, «Eddie, niçin her şeyi böylece çözümleyebileceğini sanıyorsun?» dedi.

Bir süre orda öylece yattık. Sonra ona, kendisiyle evlenmek istediğimi söyledim.

Bedenimden kendini ayırdı.

«Tanrıcezası, kötü bir adamsın sen Eddie» dedi.

«Niçin?»

«Öyle yalancısın ki. Söylediğin hiç bir şeyin sorumluluğunu üstlenmezsin.»

«Artık eskisi gibi değilim.»

«Yalan söylüyorsun Eddie. Bana bunu ilk kez söylediğinde, sözünün bir anlamı var sandım. Ama şimdi seni daha iyi tanıyorum.»

«Beni daha iyi tanımıyorsun.»

«Sen California'ya gittikten bir hafta kadar sonra bir sabah uyandım ve kendimi, bir kasabın elini sokup içini boşalttığı bir tavuk gibi duydum. Kesinkes ölmüş, çengele asılmıştım Eddie. Senin yalanların öldürmüştü beni. Yalnız bana söylediğin yalanlar değil, bana yaptığın yalanlar. Bunlara gerçekten inandım, beni sanki 'bir tek'mişiz gibi yaptığın —evet, gülmek gerek buna— bana sanki hiç bir zaman birbirimizden kopamazmışız gibi sarıldığın zaman; bunlar insanı bağlar, öyle değil mi yavrum? Tanrı cezanı versin Eddie, bana yaptığın o yalanlara gerçekten inandım! Şimdi de bir yıldan tanrıbilir ne kadar uzun bir süre sonra gene ortaya çıkıyorsun, o evlenme boku gene dilinde, ve tutup sana inanmamı bekliyorsun! Beni ne sanıyorsun sen, itoğlu it, öldüreceğim seni, itoğlu it!»

Yumruklarıyla göğsüme vuruyordu, sizi seven bir kızın vuruşlarıyla.

Yataktan çıkıp pencereye yürüdü. «Benimle oyun oynama Eddie» diyordu, «tanrı kahretsin, benimle oyun oynama artık.»

Babamın iyi günlerinde düzenli olarak budanan ağaçlar sereserpe büyümüştü. Dalları bakımsız kalmış çatının dört bir yanına uzanmıştı. Bu dallar yel esince köhne yapıya sürtünüyor, müthiş gürültü yapıyorlardı.

«Yatağa gel» dedim.

Geldi. «Eddie» dedi, iyice sakinlemiş olarak, «olan biten şu. Sana inanmıyorum.»

«İnanacaksın» dedim.

«Senin için rahat ve uygun olan tek bir şeyden bile vazgeçmiş değilsin.»

«İşlerimden ayrıldım.»

«Benim için ne farkeder sanıyorsun? Ah, Eddie» dedi ve derin bir iç geçirdi, «çok geç artık, çok.»

«Değil» dedim, «göreceksin.»

Döndü ve bana yasladı bedenini, ama suskundu. Bir çocuğun ince bedenine sahipti.

«Seninle evleneceğim» dedim.

«Çok geç Eddie.»

Bir zamanlar kadınların gözyaşları beni korkuturdu, ama bu onların kendilerini dışa vurmak için en doğal yolları galiba. Orda yatıyordum ve o ağlıyordu ve ağlaması beni rahatsız etmiyordu.

Bir süre sonra «Charles çok tatlı bir adam» dedi.

«Ona inanmıyorum» dedim.

«Onun yaptığını sen yapamazdın.»

«Kendisi de yapamaz yavrum. Ben onun yerinde olsam nasıl yanıp tutuşacak idiysem, o da şimdi öyle kendini yemekte. Bir gün kafana bir balta indirirse hiç şaşma. Ya da benimkine.»

«Ona güven duyuyorum.»

«Baltayı vuracağına güven duy. Sakin olmaması gereken yerde sakin. Bana manyakmış gibi geliyor.»

«Hiç kimsenin hoşgörülü ya da nazik yahut anlayışlı olabileceğine inanmıyorsun, hepsi bu, değil mi?» dedi.

«**Senin** ona yaptıkların karşısında kimsenin o dediklerin olacağına inanmıyorum. Yaptıkların karşısında sabırlı kalabilmesi için anormal olmalı.»

«Ama uzun süredir buna tahammül ediyor, yalnız seninle değil, başkalarıyla olduğunda da.»

«Kiminle?»

«Başkalarıyla.»

«Kiminle?»

«Kiminle olduğunu gerçekten bilmek istiyor musun?»

«Evet.»

«Örneğin, kardeşiyle.»

«Onu biliyorum. Başka kiminle?»

«Sen buna dayanamazsın. O dayanır. Gerçekleri yüzleyemezsin sen.»

«Bir dene. Başka kiminle?»

«Bir partide tanıştığım ve adını unuttuğum biriyle, kiminle olacak. Beni eve getirdi. Ertesi sabah uyandım ve baktım ki gitmiş, hem de bir not bile bırakmadan.»

«Başka kiminle?»

«Liseden tanıdığım ve o zamanlar bana sevdalı olan bir zenciyle.»

«Ve sen bu işi onunla lisedeyken mi yaptın?»

«Hayır. Ama üç ay önce yaptım.»

«Başka kiminle?»

«Onun en yakın arkadaşıyla.»

«O da zenci miydi?»

«Zencilere karşı bir düşmanlığın mı var?»

«Evet, benim kızımı düzmelerini istemiyorum. Ne de harlem beyazlarının; ne de çinlilerin, ne de yahudilerin, ne de caponların, ne de meksikalıların, ne de hotantoların, ne de kimsenin.»

«Ben senin kızın değilim. Bunu, artık çok geç olduğunu anlaman için söylüyorum. Aradan çok şeyin geçip gitmesine göz yumdun. Seni beklerken bırak-

tığın yerde değilim artık. Emanete bırakıp istediğin zaman alabileceğin bir bavul değilim ben.»

«Başka kiminle?»

«Tek bir söz etmeden çıkıp gidebileceğini, beni bir yere kilitleyip kaybolabileceğini, beni bir buz dolabında eldeğmemiş tutabileceğini mi sanıyorsun?»

«Başka kiminle?»

«Filim yapımcısı, komünist ve oğlancı bir İtalyan, domuz gibi zengin ve kibirli olan, oğlanların daha iyi olduğunu söyleyerek kendimi bir hiç gibi hissetmeme yol açan şişman, yaşlı bir adamla. Çok hoşuma gitti.»

Birden bana döndü.

«Sen hoşuma gitmiyorsun» dedi, «sana bağlanıp kalmak istemiyorum.»

«Başka kiminle?»

«Sardi'de bir aktrisle yemek yiyen biriyle. Provaya gitmek için aktris kalkınca, masama gelmeyi önerdi. İş yok, dedim, ama dışarı çıkarken baktım hâlâ beni bekliyor, oturuverdim yanına. 'Bugün şansın açık' dedim.»

«Nerde yattın onunla?»

«Benim evde. Seninle yattığım yerde, aynı yatakta.»

«Oraya nasıl geldi?»

«Gelmesini ben istedim. Nasıl biri olduğunu görmeliydim, değil mi ya?»

«Onu daha sonra da gördün mü?»

«Yalnız bir kez.»

Bir şey söylemedim.

«Yeterince duydun mu?»

«Başka kiminle?»

«Söylediklerim hoşuna gidiyor mu?»

«Gitmiyor. Başka kiminle?»

«Beni bırakacaksın ve bir şey olmayacak sanıyorsun, değil mi? Ben senin annene benzemem, her zaman orda olan, her zaman bağışlayan annene.»

«Başka kiminle?»

«Kendimi buza yatırıp seni bekliyeceğimi mi sandın? Öyle mi sandın? Söyle!»

«Başka kiminle?»

«Jack Schnee ile, o afişçiyle... kiminle olacak? Kiminle olduğu ne farkeder? Durumu anlıyor musun?»

«Jack Schnee! O sürüngenle mi?»

«Evet.»

«Nesine kapıldın?»

«Senin ondan hoşlanmamana. Bu geldi aklıma. Yani, görüyorsun ya, hesabımız kesik. Defter kapandı.»

«Başka kiminle?»

«Anımsamak güç.»

«Dene.»

«Şu ana kadar duydukların seni etkiledi mi?»

«Etkiledi.»

«Tahammül edebileceğini sanıyordun, değil mi?»

«Edebilirim.» dedim.

«Başka kiminle?» dedi.

«Yeter, anlıyorum artık.»

«Hâlâ benimle evlenmek istiyor musun?»

«Seninle evleneceğim.»

«Hepsinin en üstünü k... , bilmek ister misin? Ve niçin?»

«Hayır.»

«Yaşlı İtalyan. Harikaydı. B... n altında iki yastıkla yatağa yatar ve—»

«Tamam. Anlıyorum—»

«Hayır, bunu işitmeni istiyorum. Orda yatar ve

ne denli uzun bir süre ne yaparsam yapayım, istersem üstünde bir dünya turuna çıkayım, sert kalırdı. Ve de yaşlı bir adamdı, bedeni bitikti, orda başının altına iki yastık kor yatardı; ve aleti de bir şey değildi hani, kendi başına düşünüldüğünde bir bok değildi, anlıyorsun ya. Ama bana bakar ve o yumuşak İtalyan gülücüğüyle gülümser, bana öyle bir şefkatle bakardı ki, ben orda üstüne oturduğum zaman bana hayranlık duyuyormuş gibi. Karnımı iki eliyle tutardı, üstleri iri lekelerle kaplı yumuşak İtalyan elleriyle, o eski çağlarda yaşamış azizlerin ellerine benzeyen elleriyle.»

«Tamam, tamam» dedim.

«Aşk falan palavrası yoktu, ama öyle bir şefkat vardı ki, en arı ve en inanılır ve en dürüst duyguydu bu. Şefkat! Şefkati için onunla evlenebilirdim. Kızışkın anlarında aşk derler, ertesi sabah da çıkıp giderler, bir not bile bırakmadan. Aşk, iç organlarını bir tavuğu temizler gibi çekip çıkarmadan önce sana söyledikleri bir laftır yalnızca.»

«Tamam.»

«Aşk diyorsun ama tanrıbilir asıl duyduğun nefrettir belki, bu yüzden benim gibi bir kancığı canın çekiyordur. Beni daha da kötü bir kancık yapıyorsun sen, o kahrolası «Başka kiminle?» sorguna başladığın zamanki gibi, bunu duyguların uyansın diye yapıyorsun.»

«Doğru değil bu.»

Yataktan çıkıp banyoya girdi, dün gece giysileri orda kalmıştı. Sessizlik içinde babamın bir süredir bana seslenmekte olduğunun bilincine vardım. «Evangeleh!» bağırtısına bakılırsa normaldi ve aklı başındaydı. Kalkıp şortumu giydim.

Gwen banyodan seslendi. Giysisini başından ge-

çiriyordu. Düğmelerini iliklerken bana «Onun kahvaltısını ben hazırlarım» dedi.

Sonra bana yaklaştı ve «Görüyorsun ya, umut yok, o dediğin için hiç umut yok.» dedi.

«Öyle değil, hiç öyle değil.»

İhtiyarın yatağını, bizimle aynı yerde, ikinci katta yatarsa gecenin ortasında aklını bozup yürümeye kalkar da merdivenlerden aşağı yuvarlanır korkusuyla aşağıya, hole yapmıştık. Aşağıda merdivenlerin başladığı yere de, çocuklu evlerde yapıldığı gibi, çıkamasın diye bir sürü öteberi yığmıştık. Aşağıdan gene ihtiyarın sesi geldi, çok buyurucuydu ses, «Evangeleh!»

Aşağıya seslendim, «Tamam baba, hemen geliyorum.»

Aşağıda mırıldanıp homurdandı.

Kızların tatlı yanı, fırtınadan sonra güzelleşmeleridir. Kavga onları coşturur. Niçin coşturmasın? Uğrunda döğüşülen ödül kendileridir. Gwen'in yüzü pembe ve öteki hoş renklere bezenmiş bir çiçek gibiydi. Gözleri yaşlarla yıkanmış, parıldıyordu.

«Eddie» dedi, «elimizde tek bir şans var. Dinler misin?»

Başımı evet anlamında salladım. Bir şeye iyice inanmış görünüyordu.

«Onunla evleneceğim Eddie, daha önce de söyledim bunu.»

«Hayır, evlenmeyeceksin.»

«Evleneceğim. Orası kesin. Bir şey denemeye kalkışırsan, onu üstüne saldırtırım. Bugün öğleden sonra buraya geldiğinde, eğer benimle evlenmek istiyorsa, bir yere gidip bu işi bitirelim, diyeceğim. Ama... bak, bence tek çözüm yolu şu Eddie, sonraları... daha sonra birbirimizi görebiliriz.»

«Nasıl?»

«Geçmişte olduğu gibi.»

«Dalga geçiyorsun.»

«Hayır, dalga geçmiyorum.»

«Ama biraz önce demiştin ki—»

«Bu farklı. Evli olacağım. Düzenli olarak görüşeceğiz, anlıyor musun?»

«Ve ona da söyleyeceksin bunu?»

«Evet... yani, evet söyleyeceğim... madem ki durum bu.»

«Ve?»

«Ev açarız. Yani düzenli olarak görüşeceğimiz bir yerimiz olur, orda seninle birlikte olurum.»

«Ciddi olduğuna inanmıyorum.»

«Ciddiyim. Ona sahip olduğum için kendimi güvende duyacağım o zaman, anlıyor musun? Ve sana da güvenebileceğim böylece. Her günün birkaç saati yanında olur, istediğini yaparım. Benden istediğin de yalnız o iş zaten; yemek, bulaşıklar değil istediğin, çocuğu da istemezsin; geceyi birlikte geçirmek değil istediğin. Her şey kusursuzca yolundaymış gibi. Tümüyle kusursuz olamaz elbet, ama olabildiği ölçüde kusursuz yapmaya çalışır, gerisine aldırış etmeyiz. Diğer insanlar gibi yalın, gündelik bir yaşantımız olur. Hatta karına bile dönebilirsin, o bu duruma anlayış gösterirse eğer. Belki hoşuna bile gider karının. Aslında her yerde işler böyledir, öyle değil mi? Bildiğim hemen herkes—»

«Evangeleh!» Aşağıdan.

Gidip trabzandan aşağı eğildim.

«Evet baba» dedim, «aşağı geliyoruz.»

«Genç bayana kahvaltıda ne istediğini sordun mu?» dedi. «Ona iyi bakmalıyız.»

«Hayır, daha sormadım baba.»

«Evangeleh» dedi, sitemle, «annen burda değil, değil mi?»

«Burda olduğunu sanmıyorum baba.»

«Yani iş sana kalıyor. Ona güzel gözlemeler hazırla.»

«Güzel gözlemelerden ister misin?» dedim, Gwen'e dönerek.

«Hayır» dedi, sonra «Bir düşün, dediğimi iyi bir düşün. Hoşuna gidecek bu.»

«Evangeleh! Ne dedi?»

«Gözleme istemiyor baba.»

«Peki öyleyse, ona güzel bir sahanda yumurta yap. Ne diyorsam dinle! Ne iyidir bilirim ben. Buraya gelin, ikiniz de. Acele etmeliyiz. Bu gün kasaya gidiyoruz...»

«Nereye baba?»

«Bankaya. New York'ta.»

«Neresinde?»

«Dün gece söyledim sana. Belleğine ne oldu senin oğlum?»

«Bugün bankaya gitmekten sözettiğini anımsıyor musun?» dedim Gwen'e.

«Öyle diyorsa öyledir» dedi, sonra devam etti, «Gel kabul edelim, ikimiz de doğaldışı kişileriz, belki de acayip yaratıklarız. Kendimize özgü bir yol bulmalıyız, herhangi başka iki insan gibi değil, değişik, bize uygun bir yol tutmalıyız. Ne olursa olsun güvenebileceğim birine gereğim var. Senin gibi krizler geçiren, çekip gitmesi olanaklı, her gün değişen birine güvenemem!»

«Evangeleh!» diye gürledi ihtiyar. «Derhal aşağı gel!»

«Bir düşün taşın Eddie» dedi Gwen, merdivenlerden aşağı koşarken. «İşleyebilir bu.»

Bir duş yaptım.

Gwen'le babamın iyi anlaştıkları belliydi, çünkü aşağı indiğimde iki sevgili gibiydiler. Yeni bir dinleyici bulmuş bundan yararlanıyor, ona hayatını anlatıyor, National City'den sözediyor, gene zavallı Mitchell'i lanetliyor, adamın çöküntüden sonraki hayatının ayrıntılarına iniyor, 1929'da herkesi nasıl mahvettiğini, ama kendisinin 1935'e kadar daha da büyük bir servet yaptığını anlatıyordu. Onu nasıl mahkemede yargıladıklarını söylüyor, ama kalantor olunca bir şey yapılamaz bu heriflere, diyordu. Parası çok olan kimse hapse tıkılamamıştı daha. Ve onu bir kez Waldorf'un holünde gördüğünü anlatıyor, nasıl da iyi, nasıl da yakışıklı, her zamankinden daha sağlıklı, çok daha iyi göründüğünü söylüyor, oysa adalet yerini bulsun diye kendini öldürmesi gereken bir adamdı, diyordu.

Gwen ona kaşıkla yumurta yediriyordu; cümlesinin bitmesini bekliyor, sonra o ağzını açıp durunca, Gwen bir çocuğa yedirir gibi kaşığı onun ağzına boşaltıyor, hatta bir bezle çenesini siliyordu. Görünüşe göre yaptığı iş hoşuna gidiyordu. İhtiyardan hoşlandığı belliydi. Ellerinin üstü lekeli yaşlı İtalyanı anımsadım.

Babam beni gördü ve birden yeni bir konuya atladı.

«Çok iyi bir kadındı» dedi.

«Kim, Mr. Arness?» diye sordu Gwen ve onun ağzına yumurta doldurdu.

«Annesi bu eve çok iyi bakardı. Sonra paramı yitirdim ve...» Bu konuda konuşmaya başladığını duyunca ben de mutfağa yöneldim.

«Evangeleh!» diye bağırdı birden. «Nereye gidiyorsun?»

«Bir fincan kahve almaya.»

«Sözümü bitirmemi bekleyemez misin?» dedi. «Görüyorsun ya, Miss, paranı yitirince sözünü bitirmeni beklemezler, kendi öz oğlun bile.»

«Dinliyorum baba.»

«Bir fincan kahve babanın diyeceğinden daha mı önemli?»

«Hayır baba.»

«Öyleyse otur. Ben konuşuyorum.»

Oturdum.

Ne dediğini unuttu. Bomboş durdu. Hepimiz de orda oturakaldık. Sonunda Gwen yardıma geldi. «Evangeleh'e taksi çağırmasını söylemek istiyordunuz» dedi.

«Evet, Evangeleh, derhal taksi çağır, New York'a ineceğiz.»

«Neresine?»

«Daha şimdi söyledim Evangeleh! Nasıl başarılı büyük adam oldun, bir gün anlat bana.» Gwen'e döndü. «Belleğini yitirmiş!» dedi ve güldü, başını mutlak bir şaşkınlık gösterisiyle sallıyarak. «Cornuh Exchange bankasına, ordaki kiralık kasalara gidiyoruz; biraz işim var, Mr. Meyer, ordaki kasa bölümünden. Yahudi biri ama çok iyi adam, seni tanıştırırım» dedi Gwen'e.

«Teşekkür ederim» dedi o da.

«Karım burda değil, kusura bakma. Ama belki» anlamlı anlamlı göz kırptı, «böylesi daha iyi, bu konularda pek geniş düşünceli değildir.» Gülümsedi. «Benim şahsen hiç bir itirazım yok. Ama...» Benim ayakta durmuş kendisine baktığımı gördü. «Taksi çağırdın mı, Evangeleh?»

«Hayır baba.»

«Ne bekliyorsun?»

«Şimdi çağıracağım.»

«Görüyorsun ya» dedi Gwen'e, «şimdi ona her şeyi hatırlatmam gerekiyor. Benim işlerim onun için önemli değil artık.» Sonra ona şen şen baktı ve «Daha var mı?» dedi. Yumurta, demek istiyordu.

«Evet Mr. Arness» dedi Gwen, «hemen şimdi.»

«Mutfağa gitmek üzere yanımdan geçerken, «Ne yapayım şimdi?» dedim.

«Taksi çağır» dedi.

Üçümüz de taksiye binip alt katında babamın kiralık kasasının bulunduğu Empire State Building'e gittik. Bu babamın en mutlu günlerinden biriydi sanıyorum. O sıraya değin Gwen'e aşık olmuştu. Ve Gwen de en nazik tavrını takınmış, babamın söylediği her sözü onun gibi değerlendiriyor, özel anılarını, verdiği meydan savaşlarını, yengilerini, dramlarını, pazarlıklarını, karşılaştığı hayınlıkları, eski, çok eski fıkraları durmadan anlatması yönünde onu yüreklendiriyordu. Bu yolculuk sırasında Gwen'e bütün hayatını, kardeşinin kendisini bu ülkeye nasıl getirttiğini, New York'taki o ilk zorlu günlerini, tartışmalarını, kendi başına iş yapmaya karar verdiği günü, nasıl başarıya ulaştığını anlattı. Ve çöküntüden önce nasıl Mitchell'i Belmont hipodromunda yanında büyük bir şapka giymiş ve peçe takmış bir kadınla gördüğünü, Mitchell'in bu kadını kimseye tanıştırmadığını farkettiğini söyledi. O gün parasını National City'den çekmesi yönünde bir duygusu olmuştu. Ama çekmemişti. Mitchell'in kadın arkadaşı bacak bacak üstüne attığında ayak bileklerini gördüğünü anımsıyordu. Güzel bacakları sevdiğini söyledi Gwen'e, Gwen'in dizine vurdu ve bana göz kırptı, kadın baçağına düşkünlüğümü kendisinden aldığımı söyledi. Sonra da benim kız arkadaşlarımın bacaklarından sözetmeye

başladı: Kimi çok zayıf, kimi baldırlarda ve kalçada fazla kalın. Sonunda Florence'e geldi ulaştı. Florence ile evlenmemin harika bir şey olduğunu, çünkü onun çok yüksek sınıftan, çok saygın, kolej müdürünün kızı olduğunu söyledi. Bana tutumluluk öğretmişti Florence. Onu almakla çok akıllılık etmiştim. Ama arada sırada bir kaçamak yapmayı da anlayışla karşılıyordu babam (yeniden Gwen'in dizine vurdu), kız temiz olduğu sürece buna diyeceği yoktu. Gwen'e gülümsedi. Sonra, daha da senli benli olarak, ona sürdüğü hayattan vazgeçip evlenmesini öğütledi. O ana kadar, onun Gwen'i bir orospu sandığını anlamaya başlamıştım.

Empire State Building'e gelince taksiye beklemesini söyledi. Paranın nerden geldiğini sanıyordu, bilmiyorum. Benim param suyunu çekiyordu. Ama o, Gwen'e gösteriş yapıyor, büyük adam rolü oynuyordu. Bize bir gizini açarak, kiralık kasasını Colonial Trust'a aktarmayı düşündüğünü söyledi, orda bir Mr. Manning vardı, bir İrlandalı, ama çok iyi bir adam. İki yerden hangisinin daha güvenilir olduğuna karar veremiyordu.

Aşağıda, dediği gibi, bir Mr. Meyer vardı. Ağırbaşlı, yaşlı bir adamdı, yumuşak, fazla güneş görmeyenlere özgü bir yüzü vardı. Babamın kapıdan girdiğini gördüğü an gelip onu karşıladı ve sıcak bir selâmlamayla kolumdan aldı. Babam buraya 1932'den beri geliyordu, yani bu şube açıldığından bu yana, Mr. Meyer de bu süre orda bulunmuş, şu ya da bu işi yapmış, giderek başarı merdivenini tırmanıp şimdi oranın yönetmeni, bir tür Charon (*) durumuna gelmişti ve şu anda da babamı mermer döşeli salondan geçirerek kasamız olmadığından benim ve Gwen'in

(*) Mitolojide cehennem bekçisi.

giremiyeceğimiz bir kapıdan içeri sokuyordu. Mr. Meyer babamın önden girmesi için kapıyı açık tuttu. Bizim ihtiyar, kendine gösterilen bu itibardan etkilenip etkilenmediğimizi anlamak için Gwen'e ve bana baktı.

Saygılı bir uzaklığa çekildik. Mr. Meyer, yaşlı kişileri yönetmede uzmanlaşmıştı işinin gereği olarak, babamı ağır ağır özel bir odaya aldı. Babam hâlâ çok güçsüzdü, ama içinde bulunduğu durum ve kendisine gösterilen itibar onu canlandırmıştı. Şimdi oturtulmakta olduğu küçük oda benzerlerinin en büyüğü ve iyisiydi, içeri girenlere geçici de olsa güven esinliyordu. Babamın buraya gelmeye neden o denli önem verdiğini anlıyordum. Şimdi küçük bir tören süregitmekteydi, bizim ihtiyar cebinden kara cüzdanını çıkardı, hastanede şiltenin altına sakladığı cüzdanını. İçinde çıkartıp Mr. Meyer'e verdiği anahtar vardı. Mr. Meyer gösterilen bu güvenden ötürü eğildi ve babama teşekkür etti, sonra da odadan çıktı, o ağır yürüyüşüyle kasa kapısına benzetilmiş kocaman bir kapıdan içeriye, iki yanında kiralık kasalar sıralı olan bir koridora girdi. Gözden yitince babam ayağa kalkarak Mr. Meyer'in kasasını açıp içindeki kutuyu çıkarmasını gözlemek için özel odasının kapısına gidip durdu.

Her şeyin yolunda gittiğine güvenç getirince dönüp iskemlesine oturdu. Mr. Meyer elinde düz bir metal kutuyla geldiğinde o gene koltuğunda oturuyor, dosdoğru karşıya bakıyordu. Sırtı dimdikti.

Mr. Meyer kutuyu masanın üstüne babamın önüne koydu. Sonra bir bloknot, ince bir zincirle masa üstünde bir yere iliştirilmiş bir kalem, bir kutu kağıt tutacağı ve küçük bir makas verdi. Masa lambasını biraz daha yakınına getirdi. Babama başka bir isteği

bulunup bulunmadığını, yerinin rahat olup olmadığını sordu. İhtiyar, kutuya en küçük bir uzanma çabası göstermeden, başını salladı, sırtı kaskatı ve dimdik, oturmasını sürdürdü. Sonra Mr. Meyer odadan çıktı, kapıyı ardından kapadı ve babam gözden yitti.

Mr. Meyer masasına giderken bize o yumuşak, evcil gülücüğüyle gülümsedi. «Otuz iki yıldan beri buraya gelir» dedi.

«O kutuda ne var?» diye sordum.

«Oh, bunu bilemeyiz.»

Gwen'le yalnız kaldık.

«Gerçekleri apaçık yüzlemiyorsun, oyle değil mi?» dedi.

Karşılık vermedim.

«Birlikte olmamızın tek yolu bu.»

Karşılık vermedim.

«Bir kişinin bir başka tek kişiden gereği olan her şeyi sağlaması, elde etmesi olanaksızdır. Kimsede apaçık kabul etmeye yürek bulunmayan budur.»

«Buna inanmıyorum» dedim.

Omuzlarını silkti.

«Ve buna izin vermeyeceğim.»

«Ona bir kez hadi deyince ne halt edip de durdurabileceksin bunu?»

Söyleyecek lâfım yoktu.

Küçük odanın kapısı açıldı. Babam bizi gördü ve başını salladı.

İki ay sonra, babamın mirasının vekili olarak, yanımda Birleşik Devletler İç Gelirler Bakanlığı'nın bir temsilcisi olduğu halde aynı kutuyu açmaya gittim. Hepsi de zaman aşımına uğramış çok, pek çok sigorta poliçesi vardı. Üstünde babamın ufak, keskin çizgili elyazısıyla bir sürü sayılar yazılı olan yirmi küsur tabaka kağıt vardı. Bu sayılar bazan bütün sayfayı

doldurmuş ve altta toplanmıştı. Ama Michael da Mr. Meyer de bu sayıların ne değer taşıdığını bilmiyordu. Babamın National City'nin on hissesine sahip olduğunu gösteren bir kağıt parçası da buldum. Ya bu firmadan hiç bir zaman umudunu kesmemişti, ya da, daha olanaklı bir varsayımla, hisseler yeniden para etmeye başlarsa gülünç görünmek istememişti. Birkaç parça yakın doğu mücevheri vardı, çoğu incik-boncuktu bunların, değersiz şeylerdi, biri dışında. Zinciriyle birlikte bir madalyondu bu, zincir de madalyon da altındandı. Babamın annesinin annesine aitti, babaannem okyanusun ötesinden 1905'de geldiği zaman yanında getirmişti. Bir mücevhercinin değerlendirmesiyle bu parçanın epey kıymetli olduğunu öğrendik.

Mr. Meyer bir adamını yukarı göndermiş, Empire State Building'in küçük bir modelini aldırmıştı. On santim kadar boyunda, turistlerin alıp evlerine götürdükleri türden bir şeydi bu. Ayrılırken bunu babama armağan etti. «Çok güzel, çok güzel» dedi babam ve kabul etti armağanı. Sonra da büyük bir ciddiyetle, «Bir başka bankaya aktarmamaya karar verdim» dedi.

Mr. Meyer «Teşekkür ederim, Mr. Arness. Çok teşekkür ederim» dedi. El sıkıştılar. Mr. Meyer bir daha babamı görmeyecekti. Kendisi de babamdan bir süre sonra öldü.

Dönüşte babam yol boyunca başı Gwen'in omuzunda, elinde Empire State Building'in küçük modeli, uyudu.

Gwen'le bakıştık. Büyüleyici bir gülücüğü vardı gerçekten. Sonunda sıkışık trafikten kurtulup Pelham Parkway'e döndüğümüzde, «Bir zamanlar seninle nereye olsa kaçardım. 'Gel gidelim' demen yeterliydi» dedi.

Belleğindeki ürkünç bir anıya değindiği belliydi.

Daha sonra Gwen «Seni bulduğum yerde bırakmalıydım: Bir çukurda uyuyor olarak» dedi.

«Ne çukuru?»

«Saygınlık çukuru, ne çukuru olacak!»

«Şimdi üstünlük taslıyorsun işte.»

«Çünkü senden üstünüm» dedi. «Ben daha dürüstüm. Ne olduğun ve duygularının neler olduğu konusunda gerçekleri yüzlemeye yüreğin yok senin. O aşağılık-zarif motellerin koridorunda yürüyen bir hayalet, tek söz etmeden giysilerini çıkartan kız, günışığında yakından görmediğin kişi olduğum sürece sence işler yolundaydı. Ama ben de bir **kişi** olmaya başlar başlamaz tahammül edemezdin buna. Şimdi artık çok geç!»

Eve geldik. Taksinin parasını ödedim.

«Üzgünsün» dedi Gwen.

«Beni yanlış anlıyorsun» dedim, ama doğru anlıyordu.

«Sana inanmadığım için beni suçlayamazsın; sen kuyruğu sıkışınca yitip gitmekte usta birisin yalnızca, öyle değil mi yavru?»

«Öyleydim» dedim, «Öyle **idim.**»

Uzanıp beni öptü. «Özür dilerim» dedi. «Charles'e bu gece gelmemesini söyleyeceğim. Ona yarın derim diyeceğimi. Ve o zaman tamam! Tamam mı?»

«Tamam» dedim.

İhtiyarı yatağına yatırdık.

Daha sonra bir arabanın geldiğini işittik. Charles'dı. Gwen onunla konuşmak için aşağıya indi. On dakika kadar sonra, kucağında Andy, geri geldi. Charles'ın sabahleyin işe gitmesi gerekiyor, dedi. Andy'ye bakamayacaktı.

«Yarın işten sonra gelip beni alacağını, hazır olmamı söyledi.»

«Sen ne dedin?»

«Ona söz verdim.»

Arabanın gittiğini duyduk.

YİRMİ

BİRLİKTE GEÇİRİLEN SON GECE dakika dakika geçer. İkimiz de sırtüstü yattık, yanyana, birbirimize değmeden, bedenlerimiz serin ve çözük. Konuştuğumuzda sözlerimiz geçmiş zamanlı fiillerle kuruluydu.

«Seninle hep yapmak istediğim bir şey vardı Eddie; bir arabaya atlayıp seni götürmek, doğup büyüdüğüm yerleri göstermek isterdim.»

«Bunu yapmış olmayı ben de isterdim.»

«Sen kaymak tabakadansın Eddie; bu ev sen çocukken bir konaktı herhalde.»

«Bazı insanlar buraya konak derlerdi zaten. Belki de öyleydi.»

Sonra, baktım gülümsüyordu, nedenini sordum.

«Uzun süre önce birlikte dolaştığım bir Yahudi genci vardı. Bana dediği bir şey aklıma geldi de.»

«Ne demişti?»

«Niçin orda bir som balığı gibi yatıyorsun?»

«Evet, niçin orda bir som balığı gibi yatıyorsun?»

«O günlerde som balığının ne olduğunu bilmi-

yordum. Bizim oralarda yoktur. Ama doğruydu dediği. Öyleydim o zamanlar.»

Bir süre konuşmadık. Daha önce hiç böyle olmamıştık; şimdi konuşmak, dinlemek, sonra da sessiz kalmak hoşumuza gidiyordu. Son gecede insan, hoşuna gidecek şeyleri bulup çıkarıyor, bunların farkına varıyor.

«Biliyor musun Eddie, benimle övünmen gerekirdi sanırım, geldiğim yerleri bir görseydin eğer—»

«Ben seninle övünürdüm.»

«Evet, elbet. Dün baban beni ne sandı, farkettin mi?»

«Evet, eğlenceliydi.»

«Öyle değil mi ama?»

«Aman, bırak şimdi.»

«Ama benimle niçin övünmediğini, kendimi getirdiğim yerden niçin övünç duymadığını hiç anlayamıyacağım. Küçükken ailen içinde biraz sıkıntılı günlerin olmuş, ama genellikle bolluk içinde yaşamışsın.»

«Ya, ya.»

«Ciddi söylüyorum. Baban hoşuma bile gidiyor, nesi kötüymüş adamcağızın? Kötü bir ihtiyar değil ki.»

«Niçin orda bir som balığı gibi yatıyorsun?»

«Durmadan kendine acıyor, babandan yakınıyordun. Benimkini görmeliydin ki.»

«Neydi bu denli ürkünç konuşmana yol açan yanı?»

«Dışardan bakılınca hiç bir şey. Kasabanın bakkalıdır, ama yeryüzündeki ödevinin kasabayı beyazlar için ve beyazlar adına korumak olduğuna inanır. Öyle de yapar. Haftalarca normal gider işler, onu o beyaz önlüğü içinde görür, hiç bir şeyden kuşkulan-

mazsın. Sonra birden ipini kopartır. Sen babanı huysuz mu sanıyorsun? Benimki o beyaz katır öfkelerinden birine kapılınca, kasabadaki hiç bir siyah evinden dışarı adım atmaz. Babam ufak tefek bir adamdır ama —benim öfkemi gördün, pay biç artık. Kasabada hiç bir yasal mevkii de yoktur ha; bir beyaz kuruluşun başıdır falan, kardeşini de şerif seçtirmiştir, ama kendisi kasabanın bakkalıdır yalnızca.

«Benim seninki gibi bana yardım edecek bir annem de yoktu. Yumuşacık elleriyle, uzun süre suda kalmış beyaz bir sabun parçasıydı benimki. Ömrünce soba yakmayı öğrenmediğini söyler, övünürdü. Doğruydu da dediği, çünkü ömrü boyunca her işini görecek bir sürü zencisi olmuştu. Ölüm derecesinde korkardı —karanlık bastıktan sonra evden çıkamazdı, hakkı da vardı, çünkü babam onların beş-altı erkeğini öldürmüştü, herkes de babamın er geç bir kurşun ya da bıçak yemesini beklerdi.»

«Şimdiye kadar belki yemiştir de.»

«Dağlık yöreden sözediyorum Eddie, Alabama-Georgia sınırındaki bölgeden. Hayır, hâlâ orda babam, pantalonunun paçalarını çizmelerine sokmuş gezinmekte. Beni nasıl yaptıklarını bilmiyorum. Ondördüme kadar annemle aynı yatakta yattım, babamın bir kez bile onun koynuna girdiğini anımsamıyorum. Duyduğu ihtiyacı beyaz süprüntüler ve zenci kızlarla giderirdi. Hoşuna giden birini görünce, kardeşine bir bahaneyle kızı hapse attırırdı. İkisinin hapisanenin arkasında bir odaları vardı, odada da deri bir divan dururdu.

«Neyse, babam annemin yatağına hiç girmiyorduysa amcam giriyordu. Yalnız yataktaki annem değildi bu kez. Bendim. Annem Missisippi'de Rosedale'e, kızkardeşini görmeye gitmişti. Babam Stuttgart'-

ta, pirinç tarlalarına göçecek ördekleri karşılamakla meşguldü. Beş hafta sonra geyik avlama mevsimi açıldığında amcam, babam ve birlikte kaldıkları birkaç kişiyle dağdaki kulübeye gitmemeyi kararlaştırdı. Gene yanıma geldi, annemi evden kovalayıp çıkartarak —annem öylesine korkmuştu ki, bir fare kadar olsun ses çıkarmadı. Sonraları da hiç bir şey olmamış gibi davrandı.

«Ondört yaşındaydım. Kendim için bir şeyler yapmak zorunda olduğumu biliyordum, kimsenin benim için bir şey yapacağı yoktu çünkü. İşte o sıralarda kaçtım. Kasabaya gezgin satıcılar gelmişti. Yanlarında pembe giysiler içinde, memelerini ve satılan malı tutan kızlar vardı. Sattıkları Gül Yaprağı adında bir müstahzardı; kızlar orda dururken bir adam da çıkıp konuşma yapıyordu. Beni yanlarına aldılar. Nashville'e böyle geldim.

«Orda konuşmacı koynuna girdiği gül yaprağından bıktı ve geceleri benim odama gelmeye başladı. Otel katibinden kapımı açan bir anahtar edinmişti. Böylece kendime beş dolar on sent kazandığım bir iş bulmuş oldum; yaşım ve gördüğüm öğrenim üstüne yalan söylüyordum. Kör şeytan, hiç bir şey değişmemişti. Orda bir süre çalıştım, ama bunun beni hiç bir yere götürmeyeceği belliydi.

«O sıralarda bir adam beni kuzeye, Washington'a götürmeyi önerdi. Bu adam bana karşı dürüsttü, yani iyi davrandı. O ana kadar düzeni anlamıştım artık. Ama, benim için bir anlam taşımıyor nasılsa, diye düşünüyordum, ben yatıyorum orda öylece —bir som balığı gibi, doğru.

«Öyle ki, bir anlaşma yaptım. Bunu ürkünç buluyorsun, biliyorum, ama bunun nasıl olduğunu, olasılığını görmüyor musun? Hayır mı? Neyse. bu benim de

anımsamaktan hoşlandığım bir şey değil. Ama birinin isteyeceği başka neyim vardı ki? Yükünü boşalttıktan sonra kimsenin adını anımsamadığı bir dünyadır bu.

«Tamam; böylece epey düzüldüğümü ama bundan elime bir şey geçmediğini, bundan kesin olarak zevk falan da duymadığımı gördüm. O sırada bir mebusun yanında çalışan birine —sözünü ettiğim Yahudiye— rastladım ve onunla yaşamaya başladım. Sonra da patronunu, mebusu gördüm; genç bir adamdı bu, mebus sözünün akla getireceği gibi biri değildi. Benden hoşlandı, nedenini de bilmiyorum, yalnız o sıralar iyice güzelleşmeye başlıyordum. Bana bir oda buldu, kiramı verdi, elime de yiyecek, çorap falan için belirli bir miktar para vermeye başladı. Yalnız kendisine kalmamda diretti. Bunun beni ne denli rahatlattığını bilmiyordu.

«Bu durum elime geçen bir fırsattı. Çevreme bakınacak zaman bulabildim. Odamı güzelce döşedim. Liseye girdim. Orda kimse benim kim olduğuma akıl erdiremiyordu. Diğerlerinden üç-dört yaş büyüktüm ve çok çalışkandım. Oğlanlarla çıkmıyordum. Nerde oturduğumu kimse bilmiyordu. Kızların ev çağrılarına hiç gitmiyordum, çünkü benim de onları çağırma olanağım yoktu. Çok uzun bir süre boyunca yaptığım tek şey okumak oldu. Günde bir kitap. Bir de mebusumla konuşuyordum. Bana biraz saygı duyan ilk kişi o oldu. İnsanları anlamayı ve kendimle nasıl yaşanacağını bana öğretti. Bazan bana yalnız raporlarını incelemek ve kağıtları üstünde çalışmak için gelirdi. Ona yiyecek bir şeyler falan hazırlardım. Konuşmayı ondan öğrendim.

«Ama bir süre sonra yatakta gittikçe daha az görüşmeye başladık. Dediğim gibi, yanlış bir başlangıç yapmıştım, bir de seksi sevmiyordum, gerçekten

sevmiyordum. Harika olan yanı neresiydi, bir türlü akıl erdiremiyordum; hiç boşalmamıştım, bu nedenle böyle düşünmeme şaşmamalı. Neyse, bir gün, kendisinden fiziksel bakımdan aslında hoşlanmadığımı, hoşlanan bir kız bulduğunu söyledi. Ne var ki, bu öteki kızı ben de tanıyordum. O kız için de bu iş bir anlam taşımıyordu. Bilirsin, kızların çoğu bir şey duyuyormuş gibi görünürler. 'Geliyor musun?' der adam, çünkü kitaplarda okurlar işte, bilirler ki kız boşalmadıkça kendilerinin boşalmaması gerekir. Kız da tüm o beklenen sesleri çıkarır, hareketleri taklit eder; ve buna da aşk derler.

«Neyse, çoğu erkek için yoksan yoksun. Ama mebusum benim için son bir şey daha yaptı ve bana bir iş buldu: Bir araştırma firmasında görüşmecilik. Bana işin nasıl yapılacağını bile söyledi. Bunun başlı başına bir tekniği var, biliyor musun? İşi iyi yaptığımı gördüm. Çoğu insanlar güzel bir kızla konuşmaya daha kolay razı oluyorlar. Sonra bir şey daha gördüm: Bir işte çalışabiliyordum. Bunu anlayınca artık bir erkeğe gereğim kalmadı. Böylece o işi yapmayı bıraktım, ister inan ister inanma, iki yıl kadar hiç yapmadım. Güzel görünmeye dikkat ediyordum elbet, bir kız çekici giyinmeli, bu gerekli. Ama gerçek şu ki, o işin sıkıntısından kurtulmakla mutluydum. Tümüyle!

«Görüşmecilikten araştırmanlığa yükseldim. Bunda da başarılıydım. Bir rapor yazabildiğimi gördüm, cerbezeli bir şey değil elbet, ama bir telgraf yazar gibi, gerçeklerden sözederek yani. Kendisi için çalışmaya başladığım zaman Mr. Finnegan, çoğu kişilerin görmek istedikleri şeyi gördüklerini, benimse baktığım şey neyse onu gördüğümü söyledi. Ordaki işe de beni bu yüzden aldı. Aklında bir başka şey de vardı.

Ürkünç bir adamdı, «Rolls'u —seni—almaya—gönderiyorum—şekerim'iyle falan.

«O öteki işi sana rastlayıncaya kadar hiç sevmedim. Niçin seninle, bilmiyorum; sen ne daha başkaydın ne de daha iyi. Belki de o ana kadar hazır hale gelmiştim. Belki de sana rastladığımda müthiş bir ihtiyaç içinde görünüyordun da ondan. O Christmas partisinde seni gördüğüm zaman gözlerinde o muhtaç bakış vardı, belki de sonunda oluyor işte, diye düşünmüştüm.

«Beni çok görmüş-geçirmiş falan sandın, değil mi? Ama görüyorsun ya, aslında daha önce hiç bir şey duymamıştım. Sonraları işte bu yüzden sana tahammül ettim. Her şeye rağmen dönüp dönüp sana gelmem bu yüzdendi —bak, şimdi söyleyeceğim artık, bütün sözlerime rağmen sende saygı duyduğum bir yan var. Yitiksin, elinde bir yön yöntem de yok, bunu kabul ediyorsun, işte bundan sana saygı duyuyorum sanırım. Bu bakımdan dürüstsün. Ve bir şey daha söyleyeyim sana, ne kadar da yukarı çıktıysam (ki en yükseğe çıktım), her şey aynıydı. Kızlar bu hayatın alt katlarından, **Life** dergisinde fotoğrafı çıkmayan çok şey görürler.»

Doğrulup oturdu, örtü önünden sıyrılıp düştü. Bir çocuk gibi görünüyordu, «Beni de doğru dürüst anneleri, babaları ve aileleri olan kızlarla aynı biçimde yargılayabileceğini sanıyor musun? Söyle bana, hadi. Hayır, boş ver! Bir özür bulmak istemiyorum. Ama bir gün demek istediğimi anlayacaksın. Benim için başka şeyler değil de övünç duyman gerekirdi sanıyorum. Kendimden bir şeyler yaptım, kendimi bir yerlere getirdim» dedi.

Orda öylece yattık, dakikalar birer birer geçti.

«Senin için çok şey yapabilirdim» dedi.

Sonra, bir süre geçince, «Beni geçmişte olduğum gibi sevmeni beklemiyorum. Ama senin tarafından yargılanmak da istemiyorum. Kimse tarafından da. Ağzımın kapatılmasını da istemiyorum. Bu nedenle, unutalım bunu, diyorum. Benim Charles'ım var.»

Bebek ağlamaya başladı. Gwen kalktı ve çocuğu alıp yatağa, aramıza getirdi. Bebeğin onunla yatakta olmaktan duyduğu mutluluk komikti. Gwen'de bebeği hemen etkileyen bir yan vardı, bebek uyuyakaldı. Gwen'in elini tuttum —bir hayranlık belirtisi olarak sanırım— ve onunla sevişmek istedim. Ama bebek aramızda olduğundan falan, sevişemedim. Biraz sonra bir yarım-uykuya daldık, üçümüz birden. Söylediklerini kendi lehine bir-iki rötuşta bulunmadan bana söyleyebilmek için yürek gerek, diye düşünüyordum. Ben olsam bazı bölümleri es geçerdim.

Gözlerini açıp bana baktı. Yüzünde mutlak bir tazelik vardı, dudakları biraz aralı, gri-yeşil gözleri azıcık açık, kirpikleri, yüzünün güzelim solgunluğu. Yani renk vardı yüzünde ama narin, nefis bir renkti bu.

Kendimi yavaşça bebeğin üstünden aşırıp üstüne uzanmaktan başka yapacak bir şey kalmıyordu. Ama ona dokunmadım. Hiç bir hareket yapmadan, hiç bir şeye girişmeden bekledim. Yavaş yavaş bana uzanmaya başladı. Ve kendini ağır ağır bana vermeye. O işi yapmanın büyülü bir yoluydu bu, çünkü arzu iyice dizginleniyordu, gene de biliniyordu gelen, biliniyordu gelenin geleceği.

Aşağıdan bir ses geldi. Babamın sesini duydum. «İhtiyarın bu sabah keyfi yerinde» diye fısıldadım.

Beni, kendini işine ver, der gibi öptü.

Ellerimi altına sokup onu kendime çektim. Şimdi her hareketimde bir ses kopuyordu ondan. İnce be-

yaz parmakları sımsıkı tutuyordu beni. Soluğu gittikçe şiddetleniyordu. Bacaklarını daha da kaldırdı, örtüleri tepip bacaklarını belime doladı.

Sonra ansızın durdu. Omuzumun üstünden arkaya bakıyordu.

Dönüp baktım, Florence odadaydı.

Ardında, açıp girdikleri kapıda Gloria duruyordu.

Sonradan Michael'in gerçekten de Florida'ya gittiğini öğrendim. Bir gecelik bir aramadan, motellere falan bakınmadan sonra telefon edip bizim Tarpon Springs'de olduğumuza dair hiç bir iz bulamadığını söylemiş.

Benden haklı olarak kuşkulanan Gloria'nın işte o zaman içine doğmuş. Bunun üstüne kalkıp Sound'daki eve gelmişler.

Florence yatağa bakıyordu. Orda durmuş gözlerini kısarak yatağa bakıyor, sanki yorgan yaptırmak için yatağı ölçüp biçiyordu.

Gloria bize bakmıyordu. Girişte iyi bir bakmıştı sanıyorum.

Neyse, çok pahalı lokantaların girişine sergilenen bir tabak gibi, ya da yaşayan yaratığın daha bir koyulaştırılmış, yoğunlaştırılmış boşluk içinde tutuklandığı, belli bir biçimde tespit edildiği pelte içindeki bir kuş yahut bir balık gibi, her şey orda bir an asılı kaldı.

Düşünüyorum da, uygar iseniz o anda orda ne yapacağınız bir şey, ne edeceğiniz bir söz vardı. Uygar olmayan bir kadın ne yapardı bilmiyorum.

Zavallı Florence.

Florence, Florence olduğundan, dönüp çıktı. Gloria onu izledi, kapıyı kapıyarak.

Büyük bir rahatlama, hatta sevinç duyduğumu

farkettim. İşin olup bitmesinde büyük bir mutluluk vardı. Bütün oyun boyunca birbirinin arkasından entrikalar çeviren, perdenin son inişinden beş dakika önce bütün oyuncuların sahneye çıktığı ve oh, sonunda bitti, artık hiç bir entrika olanağı kalmadı, dediğiniz polisiye oyunların sonuna benziyordu. Perde inip ışıklar yanınca, oyunun sonunda varılan noktaya ulaşılmasının *nasıl bu denli uzun sürdüğüne* şaşarsınız.

Kendimi sıkıntıdan kurtulmuş, hafiflemiş duydum.

Ve bebek güldü. Belki yüksek sesle bu ilk gülüşü değildi,ama güldüğünü ben ilk kez duyuyordum. Bu Gwen için de yeniydi anlaşılan, çünkü o da gülmeye başladı.

«Yanındaki kimdi?» diye sordu.

«Kime benzettin—»

«Kısa boylu bir kadın polise» dedi, «ya da belki **Playboy** dergisinde çalışan bir araştırmana...»

«Kardeşimin karısı» dedim.

Bu komik bir söz değil. Ama bizi boşandırdı. Katıla katıla gülmeye başladık.

Sonradan mahkemede Gloria yazılı ifadesinde onlar ordan ayrılırken «müstehcen kahkaha sesleri» ve bir bebeğin ağladığını işittiğini söyledi. Bebek ağlamıyordu ve biz de müstehcence güldüğümüzün bilincinde değildik.

Ama yataktan çıktık, üstümüzü de giymedik. Artık saklayacak bir şey yoktu, pencerelerin perdelerini ta aşağıya kadar indirip yelde uçuşmaya bıraktık.

Gloria'nın arabası evden ayrılıyordu.

Oraya geldiğimizden beri farkında olmadan fısıltıyla konuşmuştuk; perdeler kapalı, mümkün olduğunca az ışık ve fısıltı. Şimdi her şey çok uzun zamandır unuttuğumuz bir duruma dönüyordu: Olağana.

Bilinçsiz olarak dilediğim bir şey gerçekleşmişti. Beni karaya bağlayan köprüleri yakmıştım.

Zavallı Florence.

Ama ne büyük bir rahatlamaydı bu!

Bakkala telefon ettim. Sevdiğim her şeyi ısmarladım: Ufak sosisler, kalın dilimlenmiş domuz pastırması, yumurta, o gece için bir hindi, hindiye salça yapmak için baharat, kestane ve beyaz şarap, her şeye eklemek için oregona, içmek için şarap, şaraptan önce içmek için Daiquiri ve kahverengi rom, bir de o küçük tütsülü istiridyelerden. Babam ve annemin bakkalda hesapları olduğuna göre, bakkal verdiği sürece bu hesaptan öteberi alabileceğimi düşündüm.

İhtiyar gülüşmelerden ve patırtıdan şaşkınlığa düşmüştü herhalde. Aşağıdan «Yukarda neler oluyor?» diye bağırdı.

Aşağı indik. Bu sabah çılgınlıklarını bağışlıyacaktık. Ama yalnız aklıbaşında ve normal değil, coşkulu da görünüyordu.

Bir düş görmüştü anlaşılan.

«Evangeleh» dedi, buraya gel.»

«Sana kahvaltı hazırlayacağım baba» dedim.

«Bırak o işi kadınlar yapsın!» dedi; sesi buyurucuydu, eski günlerini çok andırıyordu, o eski günlerdeki sevmediğim adamı.

«Burda yalnız bir kadın var, o da mutfağımızda neyin nerde olduğunu bilmiyor» dedim.

«Arar bulur. Sen gel yanıma otur.»

«Ben kahvaltıyı hazırlarım» dedi Gwen. «Ne istersiniz, Mr. Arness?»

«Birkaç zeytinle bir parça peynir» dedi babam.

Gwen bana fısıldadı: «Birkaç zeytinle bir parça peyniri hangi cehennemde bulacağım?»

«Dediklerine aldırma» dedim.

«Yağda yumurtaya ne dersin baba» dedim.

«Fazla zahmetli» dedi, «zahmet vermek istemiyorum.»

«Yumurta istiyor» dedim Gwen'e.

İhtiyarın yanına oturdum. Bir-iki saattan beri uyanık olduğu belliydi; gözleri enerjiyle parıl parıl yanıyordu. Eski kendine daha çok benziyordu şimdi; yani mutlak, talepçi, yarışmacı ve azıcık da kötü huyluydu. Bu yeni enerjiyi nerden almıştı, bilmiyorum.

«İyi uyudun mu?» dedim.

«Hiç uyumadım» dedi. «Bir düş gördüm. Çok önemli.»

Ailemde düşler uyanık saatlardaki olaylar kadar gerçektir ve çok daha önemli sayılır.

«İki kadın vardı burda» dedi. «Biri karın Frances'e benziyordu, biliyor musun...»

«Düş değildi o baba. Florence burdaydı.»

«Ama ya babam» dedi, «babam, o burda mıydı?»

«Baba, senin baban 1913'de Türkiye'den Amerika Birleşik Devletleri'ne gelirken Kaiser Wilhelm gemisinde öldü.»

«Dün gece burdaydı.»

Direnmekten vazgeçtim. «Ne dedi?»

«Bana 'Serafim, senin işin daha bitmedi!' dedi. Sonra da bir ortodoks papazı gibi makamla 'Serafim, daha işin bitmiş değil. Baştan başla, Serafim' dedi.»

Gwen mutfaktan gelmiş dinliyordu.

«Nasıl giyinmişti?» diye sordum.

«Her zaman giyindiği gibi. Yalnız bir giysisi var. Ötekini Stavros'a, amcan Joe'ya verdi, o çıkıp Amerika'ya ilk geldiğinde. Ama bırak da anlatayım. Kır bir atın üstündeydi, elinde de bir **buzuki** vardı.»

«Kır atı nerden bulmuş?»

«Ben nerden bileyim?»

«Elinde de bir... ne vardı?»

Eliyle bir işaret yaptı, bundan kır ata binmiş ihtiyar adamın elinde doğu işi bir gitar bulunduğunu anladım.

«Ha» dedim, «**buzuki.**»

«Ben de öyle demedim mi?»

«Evet.»

«Öyleyse? Ne oluyor sana?»

«Onun çalgı çaldığını bilmiyordum.»

«Çalamazdı.»

«Öyleyse garip değil mi?»

«Öğrenmiştir» dedi babam.

Gwen'e baktım. Gülümsedi ve dönüp mutfağa gitti. Kahve fokurdamaya başlamıştı. Konuşmayı sürdürmekten başka çare yoktu elimde.

«Nasıldı?»

«Bana kızgındı» dedi babam. «Öfkesi çok kötüydü büyükbabanın. Orda bir fırtına görünüşüyle oturdu ve bana 'Serafim, ne yapıyorsun?' dedi. Verecek karşılığım yoktu. Sonra 'Serafim, sen daha bitmedin' dedi.»

«Ne demek istiyordu?»

«Daha bitmediğimi söylüyordu. Çok yalın bu. Bu sabah senin aklını karıştıran ne?»

«Özür dilerim» dedim, «ama bununla ne demek istiyordu?»

«Yeniden ticarete atılmam gerektiğini söylüyordu.»

«Ha.»

Birden kendimi çok sinirli hissettim. Eğer bu manyak, diye düşündüm, aklına bir de koyarsa—

«'Sen piyasayı biliyorsun Serafim' dedi, 'piyasayı o Ermenilerden ve Suriyelilerden daha iyi biliyor-

sun. Onlar ucuz malları bir de yerlileri bilirler. Sen iyi malı bilirsin. Ben sana halının tersine bakarak kalitesini anlamayı öğrettim. Dokumayı biliyorsun, boyaları biliyorsun, piyasayı biliyorsun.'»

«Doğru baba, bilirdin.» İncelikle davranmaya çalışıyordum, ama sökmedi.

«Ne demek bilirdim? Bilirim. Bu gün bir malın arkasına bakar sana nerden alındığını, kaça alındığını söylerim; piyasayı benden iyi kim bilir?»

«Senden iyi bilen yoktur» dedim.

«Öyleyse neden tartışıyorsun?» diye sordu. Çok sert bakıyordu bana, kaşları kalkmış, alnındaki kızgınlık yerlerini almışlardı, kemik gibi kaskatıydılar. Sol gözü kan çanağına dönmüştü.

«Hiç kimse» dedi, «hiç bir Ermeni, Suriyeli, Yahudi ya da ne bileyim kim, Mısırlı, şimdi piyasada olan hırsızlardan hiçbiri...»

Ayağa kalktı. Bir saldırı ve iyimserlik dalgasıyla doluydu. Harika bir görünümü vardı. Kollarını sallıyor ve bağırıyordu. «Piyasayı bilmiyorlar, malları tanımıyorlar.»

«Haklısın baba» dedim.

«Senin haklı olduğumu söylemene gerek yok.»

«Özür dilerim baba, amacım öyle—»

«Benim bir şeyim yok.»

«İyi.»

«Herkes sanki bir şeyim varmış gibi davranıyor.»

«Ama baba, sen biraz...»

«Herkes beni gömmeye çalışıyor.»

«Ama baba...»

«Sen de bana bazan tuhaf tuhaf bakıyorsun.»

«Ama baba, biraz hastalık geçirdin de.»

«Beni hastanede buldun diye hasta olmam gerekmez. Orda yürüyemezmişim gibi davranıyorlar.

Yürürüm. Ne var ki, onların yürümemi istedikleri yere yürümek istemiyorum. Ambülansa yürü, diyorlar. Niçin ambülansa yürüyecekmişim? Ambülansı ben çağırmıyorum, Gloria ile Michael çağırıyorlar ambülansı. Senin annen, onun adını anmıyorum. Yatağa yürü, diyorlar. Ben yatmak istemiyorum. İşim bitmedi benim!»

Bu adamı nasıl durdurabilirim, diye düşündüm.

«Baba, bu sabah çok daha iyi görünüyorsun.»

«Beni daha gömemezsiniz.»

«Seni gömmek istediğimi nerden çıkarıyorsun?»

«Yakında anlarız.» Öfkeyle, sert sert bakıyordu bana. Öfkesi ölüm halindeydi sanıyorum. Ama can çekişmesine beni hedef almıştı görünüşe göre. Babam kızgınlıktan tirtir titriyordu.

«Geçmişte yaptığım her şeyi hâlâ yapabilirim!»

Onu yatıştırmaktan başka bir şey yapamazdım.

«Biliyorum baba.»

«Ve hâlâ piyasada tanınırım. 'Sam nerde?' diye sorarlar hepsi de. 'Sam Arness nerde?' Tek yapacağım iş kapımı açmak.»

«Biliyorum baba.»

«Kendimi çok iyi hissediyorum... bak... bak...»

Acayip jimnastik hareketleri yapıyordu.

«Çok sevindim baba.»

«Bunu içtenlikle söylediğini umarım.»

«İçtenlikle söylüyorum baba.»

«Yakında anlarız bunu» dedi.

«Neyi anlarız?»

«Ne kadar sevindiğini falan!»

«Niçin durmadan benden kuşkulanıyorsun baba?»

«Çünkü bana para vermeni istiyorum.»

«Oh» dedim.

«Yeniden işe başlamak istiyorum.»

«Oh!»

Bana hâlâ sert sert bakıyor, bağlılığımda en küçük bir çatlak arıyordu.

«Şey...» dedim zaman kazanmaya çalışarak, «şey...»

«Bu sabah kıyıya yürüdüm, büyük yıllarımda her sabah yaptığım gibi.»

«İyi baba.» Başka ne diyebilirdim ki?

«O ağaçlar, biliyor musun, o ağaçlar Anadolu'daki evimizin ardında bulunan ağaçlardan. Benim doğduğum ve Stavros'un, amcan Joe'nun doğduğu evin. Onları sen hiç görmedin.»

«Bana o ağaçları anlattığını anımsıyorum.»

«Anadolu'ya gidip onları baharda görmeliydin. Sen aptalsın, oğlum.»

«Biliyorum.»

«O ağaçlar burda suyun kıyısında, oraya onları görmeye gittin mi?»

«Daha zaman bulamadım.»

«Ne gibi önemli bir iş yapıyorsun da zamanın olmadı daha? Maymun işi, değil mi?»

«Daha sonra giderim.»

Ayağa kalkmaya davrandı. «Seni şimdi götüreceğim. Gel.»

«Kahvaltını getiriyor baba.»

«Peki, öyleyse kahvaltıdan sonra...»

«İyi.»

«İyi.» Benimle alay mı ediyordu? «Sana bu ağaçlardan niçin sözettiğimi sanıyorsun?»

«Güzel ağaçlar olduklarından herhalde.»

«O kadar güzel değiller, tanrı cezası sersem.»

«Sev, ben hep—»

«Şimdi ilkbaharda çiçeğe dururlar, anlıyor musun, heryan güzel güzel kokar. Kokuyu alıyor musun?»

«Hayır.»

«Öyleyse bir daha kokla.»

Aman tanrım, haklıydı. Hayal etmemişti bunu. Kokularını alıyordum.

«Ah, evet, evet» dedim.

«Ve Türkiye'de, Kayseri'de de tıpkı böyle kokarlar işte.»

«Çok güzel bir koku, gardenya gibi.»

«Yok, gardenya gibi değil, ne iseler onun gibi, akasya gibi. Her yan. Sana niçin bundan sözediyorum sanıyorsun?»

«Ne bileyim, benim de onların ne denli güzel koktuklarını—»

«Evangeleh, akıllı bir çocuk, belki de bir dahi olduğun halde sersemin birisin sen.»

«Şey, öyleyse—»

«O kadar parayı nasıl kazandın? Bunu açıkla bana!»

«Peki, öyleyse söyle bana niçin—»

«Bazı konularda aptalsın sen.»

«Ama, baba, sen biraz önce dedin...»

«Kıyıya ve o ağaçlara yürüdüm, söyledim sana.»

«Evet, biliyorum.»

«Bir bok bilmiyorsun.»

Küçükken de benimle böyle konuşurdu ve şimdi de küçükken olduğu gibi ona içerlemeye başlıyor, gene de korkuyordum ondan, küçükken olduğu gibi.

«Ama baba...»

«Ama baba, ama baba! Burda hiç hemşire görüyor musun?»

Ne diyeceğimi bilemedim.

«Burda hemşire görüyor musun, evet ya da hayır?»

«Hayır.»

«Hiç değilse bu kez doğru.»

Gwen'in bir tepsiye yumurtalar ve kahve koymuş olarak kapıdan girmesi beni rahatlattı.

«Hastanedeki o kancık hemşirenin bana, yürüyemezsin Mr. Arness, dediğini işittin mi?»

«Baba, yanımızda kadın var.»

«Bu sözü daha önce duyduğundan eminim, öyle değil mi, Miss?»

Gwen'i hâlâ piyasa malı sanıyordu.

«Daha önce duydum» dedi Gwen.

«Seni öldürmeye çalışırlarsa sen hep kibar olamazsın, öyle değil mi, Miss?»

«Ben de öyle düşünüyorum» dedi Gwen .

«Sen ne düşünüyorsun?» diye bana sordu.

«Şey... şey....» diye homurdandım.

«Şeyşeyşeyşey?!?!» dedi, alayla.

O ana kadar yavaş yavaş tutuşmaya başlamıştım. Aynı zamanda babamın yeniden kendisi olmaya başladığını da kabul etmek zorunda kaldım.

«Şimdi ne düşünüyorsun?» dedi.

«Ne oldu ki, hiç bir şey.»

«Yalanlar, yalanlar. Konuşmayınca insan bir sürü şey düşünür! Ne düşünüyorsun, Evangeleh?»

«Kendin olmaya başladığını.»

«İtoğlu it yani, ha?»

«Doğru» dedim, «ama...»

«Ama burda hiç hemşire görmüyorsun, o ağaçlar da, ağaçlar nerde?»

«Aşağıda, kıyıda.»

«Doğru!» diye bağırdı! «Çok uzakta! Öyleyse anla bakalım?»

Gwen'in önüne koyduğu tepsiye baktı. «Bu yumurtaları istemiyorum» dedi. «Ben yumurta istedim mi?»

«Baba, onunla böyle konuşma.»

«Şimdi de bana nasıl konuşacağımı mı öğreteceksin?»

Gwen araya girdi. «Ne istersiniz, Mr. Arness?»

«Ne olursa» dedi. «Zahmet vermek istemem.»

Sonra Gwen'e baktı ve tatlı tatlı gülümsedi, uzanıp elini tuttu.

«Sen çok hoş bir küçük hanımsın. Ben de genç olmayı isterdim, seni oğlumun elinden alırdım. Biliyor musun, ben genç bir adamken bütün gece yapabilirdim. Yalnız annesi vardı elbet. Ama ondan bıkıp usandığım zaman bile, bütün gece yapabilirdim. Zavallı kadına hiç rahat vermezdim. Bana bakar ve 'Serafim! Gene mi?' derdi.» Güldü ve kızın elini sıktı. Sonra şarkı söylemeye başladı, «Bütün gün, bütün gece! Serafim. Zavallı kadın!»

Babam ne zaman annemle ortak cinsel yaşantılarından sözetse rahatsız olurdum, o da bunu biliyordu.

«O küçük bir çocukken annesinin şurasını burasını sıkıştırmamdan hiç hoşlanmazdı. Elimi tutar çekerdi. Anımsıyor musun?» dedi bana, «anımsıyor musun? Burdaki şuna» elini Gwen'in memesine koydu, «buna 'yemeğim' derdi ve ne zaman elimi oraya koysam, tutup çekerdi. Bak, gene aynı şeyi yapmak istiyor...» ve kahkahayla güldü. «Bütün gün, bütün gece, Serafim» diye şarkı söyledi.

Gwen'in hoşuna gidiyordu. «Hâlâ da bunu yapabileceğinize bahse girerim, Mr. Arness.»

«Benimle alay etme Miss. Aşk işinde artık elimden gelmez, o iş kırkbeşimde bitti. Bitti.»

«Ama hiç belli olmaz» dedi Gwen.

«Bildiğimi bana öğretme» dedi babam. «O şubede işim bitti. Ama halı işinde değil. Bugün kıyıya yürüdüm. Hemşire yok. Yardım yok. Buna ne dersin?»

«Bu harika bir şey, Mr. Arness» dedi Gwen.

«Evet, harika elbet! Sana söyledi mi» dedi babam, «babamın düşümde beni görmeye geldiğini?» Bana şeytanca baktı ve «Gerçekle düş arasındaki farkı bilmiyorum sanıyor, sersem oğul. Ama düşler size her şeyi söyler, buna inanır mısın, Miss?»

«Evet» dedi Gwen.

İsa aşkına, şimdi de ona hık deyicilik ediyordu.

«İyi» dedi babam. «Düşten sonra belki çevrede benim ölümümü dilemeyen biri bulunur, diye düşündüm.»

«Baba» diye karşı çıktım, «ben senin ölmeni dilemiyorum.»

«Göreceğiz» dedi uğursuzca, «göreceğiz.» Gözlerini bana dikti. «Ne kadar paran var?» diye sordu.

Duraksadım. Ancak o zaman amacını sezinledim.

«Bilmiyorum» diyerek yan çizdim.

Bir an sessiz kaldı, sonra Gwen'e döndü ve «Miss, yetkin bir adamın ne kadar parası olduğunu bilmediğini hiç işittin mi?» diye sordu.

«Hayır» dedi Gwen, kancık.

«Peh, peh, peh!» dedi babam. O bu «peh, peh, peh»ini ben küçükken yapardı. Hakaret dolu bir sesti bu çıkardığı, otuz şu kadar yıl sonra beni hâlâ köpürten bir güce sahipti. «Peh, peh, peh.»

«Ne kadar paran var?» dedi. «Senin ve Florence'in?» Gwen'e döndü. «Florence, Mrs. Arness Junior, çok yüksek sınıftan kadın, baba büyük adam, onun da parası var.»

«Gerçekten bilmiyorum baba.»

Bana bakmadı, Gwen'le konuşmayı sürdürdü.

«Hayatımda hep paradan sözedildi mi konuşmanın değiştiğini gördüm. Sen de bunu farkettin mi, Miss? Ertesi sabah para isteyince hikaye değişiyor, öyle değil mi? Daha önce, balım, şekerim, sevgilim, canım ciğerim falan. Sonra. 'Ne kadar param olduğunu bilmiyorum!' Büyük yalan!»

Kendimi güçlükle tuttum.

«Önce, bütün o öpücükler, seni seviyorum falan, şurasını burasını sıkıştır, biliyorsun ya, biliyorsun ya... ha?»

«Çok iyi biliyorum» dedi Gwen, rolünü oynayarak. «Ama hayat böyle.»

«Ama oğlundan farklı bir davranış bekliyor insan.»

«Oğlunuz iyi bir adamdır Mr. Arness» dedi Gwen.

«Göreceğiz» dedi babam. Sonra bana döndü. «İyilik istemiyorum» dedi. «Ben iş konuşuyorum, seninle iş yapmak istiyorum.»

Birden yumurtalara baktı ve «Bu soğumuş!» dedi.

«Şey...» dedi Gwen. Sonra bana baktı. İkimiz de ne diyeceğimizi bilmiyorduk, ama o bize yardım etti.

«Zararı yok» dedi. «Bir şey olmaz. Zahmet vermek istemiyorum. Sevgili Miss, elini ver, elin sıcak, yumurtalar soğuk. Elini biraz sıkarım, ben de ısınırım o zaman.» Sonra bütün bunları unuttu ve yumurtaları yemeye başladı. «Çok güzel» dedi, «yağda yumurta», sanki yumurtaları ilk olarak daha o an görmüş gibi. «Çok güzel!»

Sonra gene beni farketti.

«Ömrümce iyiliğe muhtaç olmadım. Kesin olarak iş!» Yumurtaları yutuyordu şimdi. «Çok güzel!» dedi.

Orda titriyerek durdum. O ihtiyar piçin üstümde hâlâ sahip olduğu güçten utanıyordum. Gwen'e bakamıyordum. Benim sıkıldığımı farketti herhalde, yanı-

ma gelip koluma girdi. Onun kahvenin tadına bakışını seyrettik.

«Krema yok» dedi. «Azıcık sıcak süt isterim.»

«Krema sevmez» dedim Gwen'e. «Birazcık süt ısıtıver.»

«Sütümüz yok» dedi Gwen.

«Öyleyse bu ne?» diye sordu babam. Küçük süt kabını alıp eleştirici gözlerle baktı. Sonra burnuna götürüp içindekini kokladı. «Bu ne?»

«Süt özü» dedi Gwen.

«Kaldır» diye buyurdu, süt kabını Gwen'e doğru uzatarak, «burda konserve yenmez!»

Sert sert bana baktı. Sonra yumuşadı. «Sütsüz içerim, zararı yok, zahmet vermek istemiyorum.»

Bana gülümsedi. «Evangeleh» dedi, «buraya gel, Evangeleh.»

Dikkatlice yanına yaklaştım.

«Bak» dedi Gwen'e, «neyin geleceğini biliyor ve benden korkuyor. Kendi öz oğlum. Bir kez paradan söz ettin mi, kendi öz oğlum bile.»

Beni kendine çekip yanağımdan öptü. «Merak etme» dedi, «para her şey değildir.» Sonra edepsiz ve gerilimli bir kahkahaya gömüldü. «Para her şey değildir!»

Ben de güldüm, ama ona vurmaya hazır bir durumdaydım.

«Peh, peh, peh» dedi ihtiyar, aşağılamayla. «Büyük oğlumdan borç para istemeyişim iyi bir şey, değil mi küçük hanım?»

Her an denetimi yitirebileceğimi anladım. Gene de kendimi uyarıyor, bunun bitmesini beklemeye zorluyordum. Daha fazla sürmezdi nasıl olsa.

«Bak» dedi Gwen'e, «ne kadar korktuğunu gör.

Beni bitmiş sandı, artık benim kendisine yük olmayacağımı sanıyordu, ha? Cık! Cık! Cık! Cık!»

«Baba» dedim, «gerçekten, ama gerçekten sevinçliyim daha iyi olduğun için.»

«Ama o öteki konu. Sözünü etmeyelim onun, öyle değil mi?»

Bir şey söylemedim.

«Peki, senden borç para istemiyorum, unutalım bunu. Senin paranı istemiyorum!»

«Param yok baba, yalnız biraz mülküm var.»

«Biraz mülkün var ya, birazdan çok mülkün var. Paran da var.»

«Hayır, yok, gerçekten yok.»

«Hiç böyle bir şey gördün mü Miss, babaya yalan söylendiğini?»

«Tam olarak bilmediğini söylemek istiyor sanırım» dedi Gwen.

«O benim oğlum, tam olarak bilir. Yalnızca ödü bokuna karıştı.»

Birden artık daha fazlasına dayanamadım. «Neden korkuyorum baba?» dedim.

«Paranı almamdan korkuyorsun.»

«Bundan niçin korkacakmışım? Alamazsın, çünkü param yok. Ama olsaydı da vermezdim sana.»

«Paran var ve ben de alırım.»

«Hayır, alamazsın. Türkiye'de değilsin baba.»

«Alırım. Ama istemiyorum—»

«Evet istiyorsun, baba, benden para istiyorsun.»

«Hayır, iş anlaşması biçiminde istiyorum» dedi. «Yüzde altı, ama sen de herkes gibi bende iş kalmadığını sanıyorsun. Gülüyorsun» dedi, kollarını sallayarak. «Ha benim oğlum, ha kancık hemşire, aynı şey. Benim ölmemi istiyor.»

«Ben senin ölmeni istemiyorum baba.»

«Aklımdan hasta olduğumu sanıyor, öyle değil mi? Beynim çalışmıyor sanıyorsun, ha?»

«Baba» dedim, «öyle sanmıyorum.»

«Öyleyse niçin bana para vermiyorsun? Babacığın rica ediyor. Niçin şu genç miss gibi bir yabancının önünde durmadan rica ettiriyorsun? Evangeleh, bu benim son şansım. Herkes üstüme gülüyor ve işimin bitik olduğunu söylüyor. Beyni yok. Benim böyle ölmemi mi istiyorsun, hiç bir şeyim olmadan?»

«Senin beynin var baba.»

«Paran yoksa beynin de yok. İşte bundan gülüyorlar bana. İşte bundan rica ediyorum oğlum, bana fırsat ver şimdi. Piyasayı biliyorum, malları biliyorum...»

«Mesele o değil baba.»

«Mesele ne biliyorum. Para senin için babandan daha önemli?»

«Bu bakımdan babama çekmişim» dedim. Söz ben farkına varıncayadek ağzımdan çıkmıştı. Gwen bana sertce baktı. Ama ihtiyar, bende her zaman bu düşmanlığın bulunduğunu biliyor ve benden daha iyi, daha farklı bir şey beklemiyormuş gibi, sözünü sürdürdü.

«İşitiyor musun, işitiyor musun?» dedi Gwen'e. «Büyük oğlumu işitiyor musun? Onu sopayla dövmeli, babasına ne diyor.»

«Baba, özür dilerim. Seni seviyorum baba.»

«Öyleyse niçin yeniden işe başlamak için bana para vermiyorsun?»

«Baba, hiç param yok, Florence'le biraz mülküm var yalnız. Ayrıca, bugün işe başlamak için çok para gerekir.»

«Büyük çapta başlamam. Belki yirmi-otuz bin dolarlık mal alırım Persia'dan, ne diyorlar oraya şimdi?»

«İran.»

«İran, evet! Ve belki ikinci bir yirmi binlik de İstanbul piyasasından, belki de biraz mal burdan, New York piyasasından, yarım dükkânlık bir yerim olur, hepsi bu!»

Orda öyle durdum.

«Evangeleh!» Babamın sesi endişeyle titriyordu. Yapmayı hiç istemediği bir şeyi yapıyordu: oğluna yalvarıyordu. «Bu benim son şansım, Evangeleh. Sen bana hayır diyorsun, benim işim bitti o zaman, bana gülmekte haklılar: Beyni yok! Milletin eğlencesiyim artık. Paran var, Evangeleh...»

Param olmadığına onu inandırmanın yolu yoktu. Beni kafasında öyle görüyordu çünkü.

«Konuşmuyor. Mr. Suskun. TV'na çıkmalı, bu büyük oğlum. Yeni program. Mr. Suskun, Bir Şey Söylemez.»

«Baba, dinle...»

«Dinlemeye gereğim yok. Çok iyi anlıyorum. Sana bunca yaptıklarımdan sonra, her şeyi unutuyorsun.»

Bu sözünün gerçekle ne denli ilişkisiz olduğunu tartışmanın yararı yoktu. Her şeyden vaz geçtim.

«Suskun!» dedi Gwen'e. «Şimdi babası için konuşmasının zamanı, sözlerle değil, seni seviyorum falan gibi, ama gerçek biçimde. Ama Mr. Moto, Wang Çu, Pop Çop, bir şey demiyor!» Bana döndü. «Bunca yaptıklarımdan sonra! O tanrı cezası Ermeniler falan filan oğullarını kolejlere gönderiyorlar mı sanıyorsun, ha?»

«Koleji kendi çabamla bitirdiğimi sanıyorum baba.»

«Sana koleje gitmeni kim söyledi?»

«Annem söyledi.»

«O kadının adını anma burda!» diye kükredi babam.

«Bana engel olmak için elinden geleni yaptın.»

Gwen kolumdan çekti.

Babam ona döndü. «O kadına ben izin verdim! Gitmek istiyorsa, bırak gitsin, dedim. Ben Hayır! desem o seni gönderebilir miydi sanıyorsun? Ha? Ben yalnız bir şey dedim, çocuğa yararlı bir kursa gitmesini söyle, Amerikan çocukları gibi zamanını boşa harcamasın, o Shakespeare saçmalığıyla falan, anasının kendisine verdiği o kitaplar gibi, aşk falan saçmalığıyla!»

«Annemin bununla hiç bir—»

«Onun yanını tutuyorsun, bunu görüyorum.»

«Elbette onun yanını tutuyorum.»

«Defol!» diye kükredi. «Bu evden defol.»

«Şşşş» dedi Gwen.

«Şşşş'lama genç Miss, izninle bu benim evim...»

«Bana koleje gitmek için bir giysi bile almadın» dedim.

«Kim aldı sana giysiyi?»

«Annem aldı, kim alacak?»

«Ve parayı nerden buldu dersin, işi var onun da, para alır, ha? Cebimden para çalar, benim ne yaptığını bilmediğimi sanır. Hayatımın işini yitiriyorum ben, o gidip bir boka yaramaz oğluma, Shakespeare falan filan, dükkana, yardım bulmazsa ölecek babasına yardıma gelmeyen oğluma para göndermek için bakkal faturalarından para çalıyor. Müdür Mitchell babanı National City bankasıyla öldürürken, bir gün sana 'Kolejden çık gel de bu kötü belâda babana yardım et' demiştim, hatırla. Ve sen bana ne dedin... ha? Anımsıyor musun?»

«Anımsıyorum. Hayır, dedim.»

«Doğru anımsıyorsun. Hayır! Ama benim yolumdan gittin, anneninkinden değil, seni akıllı çocuk. Malını iyi fiyata sattın baban gibi ve babanın dediği gibi yapıp akıllı bir kızla evlendin, işin burasında tüccar kanın kendini gösterdi, aklını benden almışsın!»

Öfkesinden, ne dediği iyice anlaşılmıyordu, yüzü kıpkırmızı kesilmiş, sol gözü kan içinde kalmıştı. Ama bunları ancak daha sonraları anımsadım. O sırada kendimi yitirmiştim.

«Ben senin gibi değilim» diyordum, «ben senin gibi olmadım. Sana rağmen adam oldum ben, sana rağmen...»

Gwen kolumu sarsıyor, beni uzaklaştırmak istiyordu.

«Ve o Shakespeare dırıltısını da kes artık, bir daha sözünü etme, kokuşmuş, bencil moruk seni; ben senin gibi değilim, seni kokuşmuş ve pis ve iğrenç...»

Gwen beni odadan çekip çıkardı.

Kıyıya yürüdük.

Long Island Sound cansız bir sudur. Sahibinin kunduralarını yalıyan bir köpek gibi çakılları yıkıyordu.

Titriyordum.

«Aman tanrım, ne yaptım ben?» dedim. «Üzgünüm, çok üzgünüm.»

«Gel sandalla bir gezintiye çıkalım» dedi Gwen.

Kıyıya çekilmiş olan sandala bindik. Epeydir su yüzü görmemişti sandal, tahtalar kurumuştu, su almaya başladı. Sandalda boş bir teneke kutu vardı, ben kürek çekerken Gwen o kutuyla suyu boşaltmaya başladı.

Kayalara kadar gidip çocukken sık sık yaptığım gibi burnun arkasına kıvrıldık. Ev gözden yitmişti, durdum ve suyu boşaltmayı sürdürmek için teneke ku-

tuyu Gwen'in elinden almak üzre öne eğildim. Bir kadının ömrü boyunca bana verdiği en sıcak öpücükle öptü beni, öpüşü öylesine yumuşaklık ve içten bir bağlılıkla yüklüydü. Korkunç bir acı içinde olduğum kanısındaydı sanırım, öyleydim de. Sersemce bir şey yapmıştım; yaptığım anlaşılamaz, yalnızca bağışlanabilirdi.

«İçime şeytan mı girdi ne» dedim. «Tüm bunları yendiğimi sanıyordum. Aman tanrım, ne yaptım. Ona ne dedim?»

«Kokuşmuş ya da öyle bir şey, bencil falan, unut bunu» dedi.

«Aman tanrım, ona karşı böyle duygular beslediğimi unutmuştum.»

«Suları biraz daha hızlı boşaltsan iyi olur» dedi, «yoksa yüzmek zorunda kalacağız.»

«Hadi dönelim» dedim.

«Meraklanacak bir şey yok» dedi.

«Geri dönüp ondan özür dileyeceğim.»

Kutuyu ona verdim, küreklere asıldım. «Ah» dedim, «itoğlu iti gene düş kırıklığına uğrattım.»

«Böyle düşünme, başka ne yapabilirdin ki? Kendisi çanak tuttu.»

Kürek çekmeye devam ettim.

«Ufacık bir çocuğun başa çıkamayacağı ölçüde bir köpoğlusuymuş herhalde.»

«Ama yetiştirilişleri öyle» dedim. «Başka türlü olunabileceğini bilmiyor.»

«Bu kadar İsa'msı olma» dedi Gwen.

«Yetiştirildiği gelenek öyle. Oğlunun kendi izinden gitmesinden başka ne bekliyebilirdi? Ve işi kötülediğinde yardımına koşmasından başka.» Daha hızlı çekmeye başladım.

Burnu dönünce, sessiz filimlerden bir sahne gibi uzaktaki manzarayı gördük.

Gloria'nın arabası evin önüne çekilmişti. Aracın yanında beyaz ceket ve pantalonlu biri duruyordu. Gloria ve Florence babamı sundurmanın ön merdivenlerinden indirmişler arabaya götürüyorlardı.

İhtiyar adam itiraz ediyor, bağırıyor, direniyordu. O anda oldu işte.

Kolunu Florence'in ellerinden kurtardı. Sonra bütün gücünü kullanarak her iki eliyle Gloria'yı itti. Onu iterken kendisi de itilmiş oldu. Ve o uzaklıktan görebildiğim kadarıyla —yarım kilometre kadar uzaktaydık— bir ayağının üstünde döndü ve yanının üstüne sertçe düştü.

O ana kadar sessizce geri planda duran hademe koşup geldi, yaşlı adamı kaldırdı ve bekleyen arabaya taşıdı.

Babam hademeye direnç göstermedi. Ona tutunuyor gibiydi.

İhtiyarın düştüğünde kalçasını kırmış olduğunu farkedemeyecek ölçüde uzaktaydık.

Ama, hademe onu arabanın arkasına sokmadan hemen önce «Evangeleh! Evangeleh!» diye bağırdığını işittik. Boğuktu ses, o çığlık uzaktan zayıf geldi, ama öyle bağırdığı kesindi.

Arabaya bindiler, hademe babamla arkaya oturdu, Gloria ile Florence öne girdiler. Ve araba uzaklaştı.

Yeniden kürek çekmeye başladım.

Bir şey yapmak için çok geçti, bu nedenle acele etmedim.

«Bak» dedi Gwen, «işte Charles.»

Gloria'nın arabası uzaklaşırken, Charles'ınki geliyordu.

Gwen'in o gün beni yalnız bırakmaktan nefret ettiğini sanıyorum.

Bebeğin bezini değiştirdi, ona ufacık naylon donunu giydirirken, bakışlarını bana çevirmeden, «Chet, Andy'nin senden olduğunu sanıyor. Ama çocuk onun. Ona hiç bir zaman söylemeyeceğim bunu. Ama sana söylersem, her şeyin böyle son bulmasının herkes için neden daha iyi olacağını anlarsın» dedi.

Onunla Charles'ın beklediği yere kadar gitmedim. Ayrılırken başımı salladım, hepsi o kadar.

Ön sundurmada oturdum. Her yer sessizdi. Akasya ağaçlarının kokusu geldi burnuma.

Öğleden sonra bir bakkal çırağı ısmarladıklarımı getirdi.

Geceyi eski evde yalnız geçirdim.

YİRMİBİR

YALNIZ SOUND YELİNDE sallanan dalların sesi duyuluyordu. Dallar evin yanlarına ve sundurmanın çatısına sürtünüyordu. Yok, başka sesler de vardı: Çakılları yalıyan sular, yelde sürüklenen ölü yapraklar, bir komşunun havlayan köpeği, uzaktaki bir deniz motoru.

Çocukluğumdan beri yapmamıştım bunu, sabahleyin «Kalkmalıyım, kalkıp gitmeliyim» zorunluluğunu duymadan yatakta yatıp kalmamıştım.

Yel serin bir çisenti gibiydi, ıslıkla çalınan bir hava kadar hafifti. Örtüyü üstümden attım, yatakta öylece çırılçıplak yattım ve bedenimi yelin oynaşmasına bıraktım.

Telefon çaldı. Açmadım. Telefona karşı tutumum kökünden değişmişti. Benimle konuşmak isteyen kim, diye düşünmüyordum. Benim konuşmak istediğim kim, diye düşünüyordum. Açmadım.

O andan başlayarak on beş dakikalık aralarla durmadan çaldı.

Mr. Finnegan'ın Rolls'a girer girmez ceketimin

üst cebine sokuşturduğu uzun Havana purosunu buldum —ne zaman olmuştu bu? Dün? Yaktım puroyu. Sonra da gidip işedim.

Kocaman, eski moda banyonun bir duvarında şatafatlı bir ayna vardı. Yanlış anımsamıyorsam, bu ayna amcam Joe'nun St. Moritz'deki dairesindendi. O iyi günlerinin tadını çıkaran Joe Ritz'e taşınınca, ayna bu yeni yerinin dekoruna uymadı. Bunun üstüne babam onu Pierce-Arrow arabasının arkasına koyup eve getirdi. Babamın bu barok aynayla arabanın arkasına oturduğunu, annemin de şoför yerine bindiğini anımsıyorum. Çerçevesi bir pasta ustası tarafından kremayla özene bezene yapılmış da olabilirdi hani. Çıplak bir Follies kızını çerçevelediğinde nefis bir görüntü teşkil etmişti herhalde.

Ama ben, aynaya göre değildim.

Çıplak bedenime bakarak durdum.

Bacaklarımın arasında kılların çıktığını ilk farkedişimden bu yana bedenimin bu denli bilincinde olduğumu anımsamıyorum.

Göbeğim vardı. Büyücek. Küçük değil, büyükçe! Başım omuzlarımın arasından dışarı fırlamıştı. Omuzlarımla yaptığı açının doğanın amaçladığı gibi olduğundan kuşkuluydum. Gizli bir şey yapmak üzereymişim gibi görünüyordum.

Açıktı burası, giysilerin benim için önemli olduğu açıktı. Onlarsız uygun değildi görünüşüm.

Popom sarkmıştı. Butlarım Cranach'tan (*) bir figür gibi duruyordu. Pazularım gevşek durumda, Weegee'nin Coney Island kıyılarında fotoğrafını çektiği yaşlı kadınların kollarına benziyordu. Memelerim fena değildi —eğilene kadar. Eğilince buruşmanın orda da başladığını gördüm.

(*) Lucas Cranach (1472-1553) Ünlü Alman ressamı.

Bir iskemle aldım, aynanın önüne koyup kendimi de üstüne yerleştirdim. Otururken göbeğim daha da büyük görünüyordu. Penisim bacaklarım arasında gözden yitmişti. En etkileyici yanım puromdu.

Yıllardan beri aynaya bakmaktan kaçındığımı anladım. Aynaya bakmamam yaşamayı daha kolaylaştırmıştı.

İskemleyi aynaya önden bakacak biçimde döndürdüm. Bütün o dertler, diye düşündüm, bütün o isteri krizleri, kendini öldürmeye yaklaşmalar, gecenin ortalarında çığlıklar, nöbetler ve ihanet suçlamaları, bütün o tutku bildirgeleri, bütün o şimşekler ve yıldırımlar bunun için mi?! Aynada baktığım şu beden mi?!

İskemlenin iyice ucuna oturdum ve torbalarımı iskemlenin önünden sallandırdım. Yumurtalardan biri büyülü bir yolculuğa çıktı, önce yükseldi sonra sarktı. Ama bizim Küçük dinlentideydi. Onu, hepsi de kan damarlarıyla beslenen kıkırdak, kas ve bezlerden oluşmuş bir organ olarak ele al, diye düşündüm; sonra da bu küçük organın çevresinde dönen bütün o karmaşık duyguları bir düşün. Kıyas kabul etmez, diye düşündüm, kıyas mümkün değil.

Giysilerin neden gerekli olduğunu anlıyordum. Bedeni hava koşullarından korumak için değil de, diğer insanların gözlerinden, incelemesinden sakınmak için. Giyinikken çok daha güçlü ve inandırıcı bir izlenim bırakıyordum. Bir zamanlar bir oda dolusu panik halindeki insanı o odaya girişimle sakinleştirebildiğimi anımsadım. Bir oda dolusu panik halindeki insanı o odaya çıplak girerek sakinleştiremeyeceğim açıktı, ağzımda Mr. Finnegan'ın uzun purosu olsa da hatta.

Bir kere, üstümde bir kuruş olmadığını hemen göreceklerdi. Pantalonumu bulup ne kadar param kaldığını öğrenmek için davrandım. Ama yatak odasına

gidip pantalonumu bulmak ve elimi cebine sokup bakmak çok zahmetli bir iş gibi geldi bana. Ayrıca, paranın miktarı iç açıcı olmayacaktı. Bakmamak daha iyiydi. Gerçekler nasıl olsa gelip yetişecekti bana. Bir de, hareket etmek istemiyordu canım. Kendimle büyülenmiştim.

Giyinmek zamanı gelince nasıl giyineceğim acaba diye merak ettim.

Eğer giysiler içinde bulunanın bir reklâmı ise, ben kendimi ne olarak ilân edecektim? Kimdim ben şimdi?

Güvenilir? Değildim. Bir entellektüel? Değildim. Bir Aşık? Birisini gerçekten sevmiş olduğumdan kuşkuluydum. İnanılır? Kimsenin artık kendi isteklerim dışında bir şey yapacağıma inanç göstereceğini sanmıyordum. İnsan soyunun bir dostu? Gerçek şuydu ki, hemen her şeye karşı düşmanlık duyuyordum. Vazgeçilmez Eddie? Güldürmeyin beni. Dürüst Eddie? Şöyle böyle. Başkalarına gereği olan biri? İlgi bile duymuyordum ve bencildim. Gelin, benimle olun, arkadaşa gereğim var, diyen giysiler mi giymeliydim? Hayır, tam tersi! Yalnız olmayı yeğliyordum. Bunu göstermek için nasıl giyinilirdi?

Çıplak gerçek şuydu ki, üstüme bir şeyler giymek istemiyordum. Kimseyi etkilemek, kimseyle olmak istemiyordum. Çıkış çizgisine dönmüştüm, çıplak ve yalnızdım, tam dünyaya geldiğim andaki gibi. Bağsız ve yükümsüzdüm. O anda ne haftanın hangi günü, ne günün hangi saati olduğu üstüne en küçük bir düşüncem vardı. Ne de kimin nerde bulunduğu üstüne.

Ama biri bir yerlerdeydi herhalde, çünkü telefon düzenli aralarla durmadan çalıyordu.

Eski yaşantımın tamamını yıkmış, yerle bir etmiştim. Şimdi soru şuydu, onun yerine koyacak neyim

vardı? Yapmak istemediğimi yapmıyordum artık. Şimdi ne yapmak istiyordum?

Hiç bir şey yapmak zorunda olmadığım aklıma geldi. Öylece yaşayabilirdim. Sürebildiği sürece.

Ne kadar sürebilirdi?

Biraz param ve başımın üstünde babamın çatısı, belki Los Angeles'te de bir başka çatı vardı; bankada param yoktu ama küçük bir sigortam vardı, Ellen'in adınaydı gerçi ya. Öyle ki, yarın ya da ertesi gün başlamayacaktı çaresizlik.

Bir arkadaşım hassas ruhlu orta tabakanın sorunlarıyla hep alay ederdi. Gidip kendine bir iş bulabilecek birinin sorunlarına ilgi duyup anlayış gösteremeyeceğini söylerdi. İlgiye ve acımaya değecek kimseler yalnızca yoksul ve umutsuz bölgelerdeki —diyelim Hindistan'daki— havayla yaşayan ve karınlarını doyuramayan insanlardı.

Ama bana açlıktan ölmenin başka biçimleri de varmış gibi geliyordu. Binlerce insan anlamaya başlamıştı bunu, daha milyonlarcası anlayacaktı. Fiziksel yetersiz beslenmeye bağlı olanlardan başka hastalıklar da vardı. Kentlerimizin sokaklarında yürür, yüzlere bakar da bu insanların sorunları yok diyemezdiniz.

Gizli tutulmuştu bu sorunlar, yadsınmıştı. Insanlar bu sorunları kabul etmekten utanıyorlardı. Ama vardı bu sorunlar.

Gene de, bir başka açıdan arkadaşımın dediği gerçekti. Ben bu soruna «sahip» olabilirdim. Bu sorun, ne denli nazik de olsa, bir bolluk sorunuydu. Param yoksa da üstümde bir çatım, biraz kredim, biraz sigortam ve—

Hâlâ kredim varken şu buz dolabını doldurmalı, diye düşündüm. Sonra burda yaşayıp giderim. Öteberi

getiren bakkal çırağını kabul eder, sonra kendimi içeri kilitlerim.

Giysi sorununa gelince, bunu erteliyebilirdim. Bakkala telefon etmek için giysiye gereğim yoktu. O sırada telefon gene çaldı. Durmasını bekledim. Sonra bakkalın numarasını çevirdim.

Bakkal annemle babamın otuz yıldır alışveriş ettikleri bir yerdi, Bristols'. Aslında adamın adı Embrosteliş'ti. Midilli adasından bir Yunanlıydı bu. Birkaç yıl önce o adaya geri gitmişti ve şimdi orda sosyal sigortadan aldığı aylıkla, bir de dükkânı bıraktığı oğlunun düzenli olarak yolladığı parayla geçiniyordu.

Babam ve Mr. Embrostelis çok yakın arkadaştılar.

Genç Tom Embrostelis'te (Tom Thodoros!) hiç insaf yoktu. İkinci kuşaktan enerji dolu ve başarılı bir Amerikalının şakayla karışık havasıyla, kendisine az önce hesabın kapatıldığının ve ailenin o andan sonraki alışverişten sorumlu olmayacağının bildirildiğini söyledi.

Bunu bir tür şaka sayıyordu.

«Bu haltı kim yedi Tom?»

«Karınız» dedi. «Anneniz adına telefon ediyordu.»

«Annem telefona geldi mi?»

«Hayır. Karınız onun adına konuşuyordu.»

«Ama, Tom, ne cehenneme...»

«Ben size ne cehenneme olduğunu söyleyeyim. Daha önce hiç aklıma gelmemişti ama, hesaba bir baktım, yüz doları geçmiş. Normal olarak aldırmazdım buna, ama biz de iş yapıyoruz, bilirsiniz ya, ve... hey tanrım, Eddie, ne istediğinizi söyleyin de yollayayım. Ama şu hesabı halletmenizi de dilerim.»

«Tom, biz her zaman... hey tanrım, Tom!»

«Ne istediğinizi söyleyin» dedi.

Böylece siparişimi verdim. Ama planladığımdan çok daha küçük bir sipariş oldu bu. Buz dolabını falan doldurmazdı. Üç günlük kadar yiyeceğim oluyordu. Tom'un hesabı kapatma yöntemi de buydu.

Telefondan ayrılıp evin içinde dolaştım.

Babamın yaşama biçiminin sergilendiği bir müzeydi ev. Bir kapsül içine konup korunabilseydi, gelecek kuşaklara babam gibilerin hayatlarını kusursuzca gösterecek bir belge olurdu.

Oturma odası buna özellikle uygundu. Tek hayat belirtisi birkaç aile fotoğrafıydı. Bunlardan en ilginci, babamın en parlak dönemi olan 1927 yılında çekileniydi. O dönemin tüm göreneklerine uyuyordu bu fotoğraf. Babam oturmuştu. Annem ayaktaydı. Ben babamın öteki yanında durmuş, elimi omuzuna koymuştum. Bu, «Merak etme baba, sen yaşlanınca sana bakacağımdan kuşkun olmasın. Bu arada, benim için yaptığın her şeye çok teşekkürler, seni seven oğlun, Evangeleh» anlamına geliyordu. İkinci oğul olduğu için Michael iyice yanda kalmıştı. Geri planda düzmece bir park görülüyordu. Açık gül renginde basılmıştı.

Bu fotoğraf koskoca bir kuyruklu piyanonun üstünde duruyordu. Ne babam ne de annem bilirdi piyano çalmayı. Piyanonun yılda bir kezden çok açıldığını sanmıyorum. O bir kez de genellikle amcam Joe'nun yıllık ziyaretine rastlardı. Metresi «On the Banks of the Wabash»ı çalabiliyordu, bu şarkı da, nedeni neydi bilinmez, amcamın en sevdiği şarkıydı.

Evden ayrıldıktan sonra piyanoyla oynamanın zevkine vardım. Kolejin salonunda bir tane vardı, öğle sonralarında herkes dışarda atletçilik oynarken ben orda oturur, Yakın Doğu müziğinden hüzünlü bir parçayı çıkarmaya uğraşır, durmadan aynı şeyi çalar, arada parmaklarım başıboş tuşlarda dolaşır, gene aynı

parçaya döner, sonunda üst kattaki yatakhanede kalan, öğrenci birliklerine alınmamış serserilerden bir şikayet gelene kadar her çalışta sesi biraz daha yükseltirdim.

Koleji bitirdiğim yılın yazında çalıştığım kampın toplu uğraşılar odasında da bir piyano vardı. Geceleri kamp konukları diğer kamp konuklarına atlarken ya da evlere-şenlik akşam yemeğinden baygın düştüklerinde oturur, ezbere çalar çalıştırırdım. O ana kadar iki hava öğrenmiştim ve saatlarca çalardım o zımbırtıları.

Piyano dersleri almış olan, ama entellektüel konuşmalar dışında müzikten hoşlanmıyan Florence, California'daki evimizde de bir kuyruklu bulundurmanın çaresini bulmuştu. Bu piyanoda da hünerimi gösterirdim. Florence yaptığım müzikten hiç hoşlanmazdı. Müziğimin pişmanlıklar ve giderilmemiş özlemlerle dolu olduğunu söylerdi. Birkaç yeteneğim olduğunu, ama bunlardan hiçbirinin müzik uğraşılarıyla ilgili olmadığını açıklardı bana. Ben de o yokken çalmaya çalışırdım. Beni büyüleyen bu müziksel kendime hayranlığımın (onun deyimi) saldırgan zavallılığından (onun deyimi) kurtulmak için birkaç kez bahçeye fırladığını ya da Continental'ine atlayıp gittiğini anımsıyorum. Ona kızgın olduğum kimi zamanlar salt onun o tanrı cezası kendine hakim görünüşünü bozmak için çaldığımı da kabul etmem gerekir.

Kuyruklunun kapağını kaldırdım. Ayarı müthiş bozuktu. Ama benimki de öyleydi. Oturdum ve o iki keçimsi melodimi tekrar tekrar, sesi gittikçe daha yükselterek çalmaya başladım. Telefon çaldı.

Kiminle konuşmak istiyorum, diye sordum kendime. Bu soru telefon işini halletti.

Babamı görmek ve aramızda olanları yumuşatmak istiyordum. O zaman babam için biraz çaldım. Orda

çırılçıplak oturmuş, ağzımda puro bu vahşi müziği çalarken görse beni çıldırmış sanırdı. Ama Yakın Doğu müziğini anlardı.

Annem için çaldım, tek başınaydı şimdi, bir tartışmanın rahatlatıcılığından bile yoksundu.

Ellen için çaldım, yapacağı buluşlara ,öğreneceklerine ve bunun kendisi için ne denli acı olacağına çaldım.

Florence için çaldım, —meli, —malı'larının kangalına sımsıkı bağlanmış, her şeyi yalnız tek bir olanak açısından gören Florence için.

Hâlâ Tarpon Springs'de, ne çaldığımı anlayacak insanların arasında pompano (*) yemekte olduğunu umduğum Michael için çaldım.

«Kulak yok sende Ev, şekerim, bunu kabul et.» Florence öyle demişti.

Haklıydı. Daha hızlı bastım tuşlara, daha yüksek sesle çaldım.

Değiştir, yavrum, değiştir. Louis Armstrong ve Velma. Oh, Louie, Louie.

Öteki havaya geçtim.

Williams ve MacElroy'un, hâlâ tele-diktafonları başında olan o tanrı cezası memurlarının tümü için çaldım.

Şimdi artık evli olan Gwen için çaldım. Yok, daha değil, o iş üç gün sürer, diye düşündüm. Her neyse, Gwen için.

O Yakın Doğu zımbırtısı alay ve acıma doluydu.

Küçük Andy için çaldım.

Ama babası için çalmadım.

Charles için çaldım.

Şimdi iyice yüksekti ses.

Biri kapıyı yumrukluyordu.

(*) Bir balık türü.

Şikayete gelen bir komşu herhalde.

Bir tabancam olmalıydı.

Bırak yumruklasın!

İşim bitince bu evi yakacağım; o zaman şikayet etmeleri için iyi bir neden de çıkar. Hey, bu iyi fikir! Bunu yapacak yürek yoktur bende, ama bundan sonra yapacağım o olmalı, diye düşündüm. Bu kalıntı kutlanmaya değmezdi. Alevler içinde bir müze, unutulan bir çağ.

Yanlışlıkla WASP'istanda kurulan bu Yakın Doğu müzesini yokedecek Yakın Doğu yangını onuruna çaldım. Aslında burası yanmaya müthiş yatkın bir yerdi. İçerde gazeteler ve oyuncaklar, sepetler ve çeşitli modellerden eski radyolar. Babamın tüm defterikebirleri ve ticari kâğıtları, hepsi burdaydı. Bitişikteki kayıkhane yüzemiyecek ama yanabilecek durumda olan kayıklarla doluydu. Onlar için çaldım, bir zamanlar denizci olan bu ırka ait, ama artık yorgun, yaşlı, kimyasal artıklarla yüklü, pisliklerle kirli Long Island Sound'a bile göğüs geremeyecek kayıklar için. Onları ne yüzdürecekti yeniden? Buna çaldım.

Derin bir soluk aldım, biriken ölçüsüz gerilimi boşaltmak için başımı geriye fırlattım; sonra yeniden ayarsız, uyumsuz piyanoya döndüm. Ellerimle tuşlarına sert sert basarak hayatımı çaldım.

Aynı zamanda birinin pencereden bana bakmakta olduğunu da sezinliyordum.

Şikayetçi bir komşu? Cehenneme kadar yolu vardı!

Sonra birden onun şikayetçi bir komşu olmadığını sezinledim. Arthur Houghton'du. Bana, hayvanat bahçesindeki kafeslerden birine yeni tıkılmış ekzotik bir yaratıkmışım gibi bakıyordu.

«Ne halt ediyorsun Edward?» dedi pencereden.

Sesinin tonu, her zaman olduğu gibi, hoşgörülü bir küçümsemenin izlerini taşıyordu. Karşısındakine tepeden bakmayı epey talim etmişti.

Arthur Houghton, aile avukatımız, bana her zaman Edward derdi. Aslında bana Edward diyen tek kişiydi. Beni bir yabancıyla tanıştırdığı zaman eninde sonunda ona benimle aynı koleje gittiğini söyleyen tek kişiydi de. Bu bana hep benim için bir özür dileme gibi gelirdi. Ben ilk sınıftayken o son sınıftaydı. Kolejde **her şeyin** üyesiydi. Çocuklar onu «Başarı Kazanması En Olanaklı Öğrenci» seçtiklerinde yanılmamışlardı. Aslında bu pek tahmin sayılmazdı. Arthur'un koleji bitirir bitirmez Florence'in amcasının, yani okul müdürünün kardeşinin hukuk firmasına gireceğini herkes biliyordu. Devlet kuşu Arthur'un başından hiç eksilmemişti. Zavallı itoğlu ite hiç bir zaman bir fırsat tanınmamıştı.

Bir çok karmaşık nedenle dosttuk. Benim yönümden ana neden, herkesten çok Arthur'un bana «onlar»dan olduğum duygusunu vermesiydi sanıyorum —yani WASP'lardan. Bu nedenle ona değer verirdim ve eğer o gün birini görmeyi arzu etseydim, görmek istediğim kişi Arthur olurdu.

Ama kimseyi görmek istemiyordum. Bugün vereceğim kararların ve yarın yapacaklarımın yazgımı saptıyacağını biliyordum. Bazı umutsuz atılımlar vardı kafamda. Pastayı tatmıştım, şimdi hepsini istiyordum. Tek başıma, mutlak bir yalnızlıkla geçireceğim bir gün beklemiş durmuştum. Bu yalnızlığımı korumaya kararlıydım.

Arthur hâlâ pencereden bana bakıyordu.

«Senin besten mi?» diye sordu.

«Bir Anadolu savaş şarkısı» dedim, «şu andaki duruma uygun düşsün diye.»

Tanrım, rahatsız edilmek istemiyordum.

Sonra, niye olayım, düşünmemi yarıda keseyim; onu ben çağırmadım ya, diye düşündüm,

Gidip paravan kapıyı mandalladım.

Sonra da yaptığıma pişman oldum. Böyle açıkça düşmansı bir davranışa gerek kalmadan Arthur'u başımdan savabilmeyi isterdim. Ama bu nasıl yapılırdı bilmiyordum ve kapının mandallı olması açık olmasından iyiydi.

Arthur sundurmadan yürüyüp paravan kapıya geldi ve bana baktı.

«Edward» dedi, «pantolonunun önü açık kalmış.»

«Ne istiyorsun?» dedim.

«Beni içeriye buyur etmeyecek misin?»

«Hiç sanmam.»

«Seni birkaç dakikalığına ziyaret etmek istiyorum.»

«Randevu alman gerekecek.»

«Aman, Edward, bırak bunları.»

«Arthur, sizin Yanki geleneğinin her zaman sevdiğim bir yanı, önceden bildirilmeyen ziyaretleri hoş görmemesidir.»

«Sekreterim seninle konuşmadı mı?»

«Hayır, sekreterin benimle konuşmadı.»

«Seni bulana kadar on beş dakikalık aralarla telefon etmesini söylemiştim.»

«Telefona çıkmıyordum.»

Arthur'un beni de kendisi gibi konuşturma yeteneği vardı.

«Edward, üstüne bir şeyler giy de dışarı gel. Çok güzel bir gün.»

«Ne istiyorsun?»

«Hey büyük tanrım, Edward, seninle konuşmak istiyorum.»

«Bak Arthur, bugün kesin olarak yalnız kalmam gerek.»

«Edward, bırak bu tavrı. Bu mesele çok ciddi sonuçlara doğru ilerliyor. Yalnız arkadaşın değilim ne de olsa; aynı zamanda senin avukatınım. Ve avukatın olarak, öğüde müthiş gereğin olduğunu sana söylemeliyim.»

Karşılık vermedim.

«Edward, ben senin dostunum; buraya sana yardım etmek için geldim.»

«Dostum olduğuna inanıyorum Arthur, onun için cömert, anlayışlı ve dostça bir davranışta bulun.»

«Nedir o, yavrucuğum?»

«Beni yalnız bırak. Birkaç gün sonra seni görmeye hazır olurum.»

«Olmaz.»

«Olmak zorunda.»

«Birkaç gün sonra çok geç olacak. İşler kötüye gidiyor. Şimdi lütfen uygar bir kişi gibi hareket et ve şu kapıyı aç.»

Karşılık vermedim.

«Sana bir örnek verebilir miyim?»

«Evet» dedim.

«Öyleyse beni içeri bırak. Ve üstüne de bir şeyler giy. Sen öyle alakarga gibi çıplakken ciddi konuşamam ki.»

«Lütfen kusura bakma,» dedim.

Asıl kapıyı kapamaya başladım.

«Hayır, kusura bakarım» dedi. Paravan kapıyı çekti, mandallı olacağını ummayarak. «Edward, buraya seni görmeye gelebilmek için bir çok önemli randevumu iptal ettim. Yirmi şu kadar yıllık dostluğumuz adı-

na söyle, benim endişelerimi nasıl böyle kabalıkla karşılayabilirsin?»

«Özür dilerim Arthur» dedim, «canım konuşmak istemiyor.»

«Saçma! Baştan ayağa saçma! Pekâlâ, burdan konuşuruz.»

Gidip eski beyaz bir iskemleyi kapının önüne çekti. Ben beri yanda yerimden kımıldamadım.

«Son davranışlarının yol açtığı sonuçların, çok ciddi olan sonuçların bilincinde misin?» dedi.

«Örneğin?»

«Örneğin, —ve bu da emin ol çok küçük bir örnek— bugün bir çek bozdurmayı denedin mi?»

«Hayır.»

«Öyleyse bir dene.»

«Bu ne demek?»

«Bu şu demek: Florence ortak hesabınıza el koydu. Kendini beş parasız bulacaksın.»

«İyi, öyleyse avukatım olarak, onu bundan menet, ya da bir başka yasal yolla böyle bir şey yapmasına derhal engel ol.»

«Şimdi» dedi Arthur, «şimdi içeri girebilir miyim?»

«Lütfen git benim dediğimi yap.»

«Edward, beş saniye içinde şu kapı açılmazsa omuzlayıp gireceğim ve sana da iyi bir dayak atacağım.»

«Bunu denememeni öğütlerim.»

«Edward» dedi, «şakaydı dediğim. Ne oldu sana böyle? Kendinde değilsin —Ha—» diye kendi sözünü kesti. «Ha, anlıyorum!»

«Neyi anlıyorsun?»

«Bir konuğun var. Kız burda mı?»

«Orası seni ilgilendirmez.»

«Onun yanında konuşmaya hiç bir itirazım yok.»

«Hatta bunu tercih edersin gibi geliyor bana. Ama, Arthur, benim özel bir hayatım var, bu da benim özel hayatıma ait bir şey, sen de benim avukatımsın, yani benim hizmetimdesin.»

«Çocuk da burda mı?»

«Ne çocuğu?» Ne kadar bilgisi olduğunu öğrenmek istiyordum.

«Senin çocuğun. Kızın yanındaki çocuğun.»

Kim söylemiş olabilirdi ona bunu?

«Çok şaşırdın, değil mi Edward?» dedi.

Karşılık vermedim.

«Şimdi içeri gelebilir miyim?»

«Hayır.»

«Şunu da bil ki, ilişkileriniz üstüne elimde çok bilgi var.»

«Nasıl?»

«Günümüzde insan bir şeyi nasıl öğrenir Edward? Florence genç bayan ve ilişkilerini araştırmak için birini tuttu.»

«Bir casus?»

«Bir araştırman.»

«Ama bu, bu...bir...»

«Bu kesin olarak onur kırıcı bir şey» diye sözümü tamamladı, «aynı zamanda da Florence'in kesin olarak hakkı olan bir şey.»

«Bunu sen mi öğütledin?»

«Bu benim düşüncem değildi» dedi, «ama birkaç hafta önce düşüncesi için ne dediğimi sorduğunda onu bundan caydırmaya çalışmadığımı itiraf ederim.»

«Benim avukatım mısın yoksa onun mu, Arthur?»

«Ben ailenin avukatıyım.»

«Bu sana benim özel işlerime burnunu sokmak hakkını verir mi?»

«Bunun benim hoşuma gittiğini sanıyorsan aldanıyorsun, ama kesinlikle gerekli bulduğum bir görevdi bu. Söyle bana, hayatını tehdit eden bir konuda Florence'in her şeyi öğrenmeye hakkı olduğunu inkar edebilir misin?»

Karşılık vermedim.

«Bu soruya karşılık vermemeni onun bu hakkını kabul etmen anlamında alıyorum. Onun hakkı bu, elbette.»

«Böylece gidip bir casus tuttu.»

«Bir araştırman. Şimdi de elinde eksiksiz bir dosya var. Sen ve Miss Hunt üstüne. İyice incelemek olanağını bulduğum bir dosya.»

«Ha.»

«Bu olayda beni şaşkınlığa düşüren, —bu tür işleri ilke olarak benimsemediğimi kesinlikle belirteyim— araştırmacılara gösterilen işbirliğidir. Herkes bildiğini anlatmak **istiyor** görünüşe bakılırsa. Araştırmacımız her şeyi anlatmak isteyen adamlar bulmakta hiç güçlük çekmemiş.» Küçük bir kahkaha attı. «Adamı gördüm, pek hoşlanılacak biri değil. Gene de, gördükleri arasında tam olarak —nasıl denir? Komünistler ve eski komünistlere ilişkin olarak kullanılan bir hakaret sözcüğüydü hani?»

«İşbirlikçi.»

«Tamam, işbirlikçi.»

«Gene de» dedim, «şaşırdım Florence ile...»

«Evet» dedi, «ben de şaştım. Ama dünya uygar barbarlık dediğim bir duruma doğru hızla yaklaştı. Ben bunda biraz geride kaldım, ama ben...»

«Ama sen bu araştırmayı, bu casusluğu onayladın?»

«Kesin olarak tiksiniyorum bundan, ama bu özel

durumda, Florence'a bunun neye mal olduğunu bildiğim—»

«Arthur» dedim sertçe, «benimle açık konuş.»

«Pekâlâ» dedi, «pekâlâ delikanlı. Açık konuşalım. Örneğin, Miss Hunt'ın, geçenlerde İçişleri Bakanlığımız tarafından bu ülkeyi terketmesi istenen yaşlı bir İtalyan komünistinin uzun süre dostu —para alıyordu sanırım— olduğunu biliyor muydun? Ve ondan önce de Miss Hunt'ın epey karmaşık bir üne sahip olan Mr. Collier adında birinin metresi olduğunu biliyor muydun? Ve bu yaşlı İtalyan ve öteki adamla ilişkilerinin, daha önceki sürtmelerine oranla yunmuş arınmış ilişkiler olduğunu? Washington'da, örneğin, elaltında bir kadınmış; sayısı epey kabarık bir erkekler grubunun eli altında. Edward, aydınlat beni; övünülecek bir yuvayı böyle bir kadın için mi yıkacaksın?»

«Arthur» öfkeden köpürüyordum, «burası bir ceza mahkemesi değil.»

«Gene de bu soruyu sana sormam gerekiyor. Lütfen söyle bana, yuvanı bozmaya hazır mısın, yuvan demek Florence demektir —iyi, kibar, **temiz**, güç bulunur bir kadın, kusursuz bir insan—, bir de niteliklerini, durmadan itilip kakılmasına, kendisiyle oyun oynanmasına, eğlenilmesine, incitilip acı verilmesine rağmen koruduğunu düşünürsen, söyle tanrı aşkına Edward? Bu yuvayı bozmaya hazır mısın?»

Kendini dizginlemeyi başaramayan Arthur paravan kapıya bütün gücüyle yüklendi, mandalı kopardı ve içeri daldı, sonra bir an bile yitirmeden sürdürdü konuşmasını. «Öte yanda ise, iki zencinin istedikleri gibi kullandıkları ve araştırmacımıza Zavallı Beyaz Çatlak diye sözünü ettikleri bayağı, beş para etmez biri var.»

Ona bütün gücümle vurdum.

Sırtüstü yere yuvarlandı. İri bir adamdı, ama yumruğum iyi oturmuştu. Ağzının yanından kan sızıyordu.

Yavaş yavaş ayağa kalktı.

«Biliyor musun» dedi, «formumun doruğundayım, senden çok daha güçlüyüm, parça parça edebilirim seni.»

«Bunu denemeye kalkışma» dedim.

«Ama hoşuna gitse de gitmese de konuşmayı sürdürmeye kararlıyım.»

«Kimin tanrı cezası avukatısın sen?» diye bağırdım. «Benim mi, onun mu?»

«Beni bir seçim yapmak zorunda bırakma, çünkü şu anda birinizi seçecek olsam seni seçmeyeceğim açık.»

«İyi öyleyse, onun avukatıysan defol git burdan.»

«Onun avukatı olmadığımı söyledim. Ben ikinizin avukatıyım.»

«Sana para veriyorum, orospu çocuğu, bu parayı da kıçıma casuslar takasın diye vermiyorum.»

«O orospu çocuğu sözü pek gerekli değildi bence, Edward.» Ağzından kan sızdığının farkına vardı. «Bana mendilini verebilir misin?»

«Yanımda mendil yok» dedim.

Güldü. «Öyleyse bir kağıt havlu falan?»

Kan ağzına doluyordu. Dişlerini yokladı.

«Bir şey yok ya?» diye sordum.

«Yok sanırım.»

«Sana bir havlu getireyim.»

«Görev sırasında bir avukatın neler de geliyor başına» dedi.

Hızla mutfağa gittim, muslukta bir havlunun ucunu ıslattım. Arthur'u biraz da saygıyla düşünmeye başladım. Benimle konuştuğu biçimde konuşmak cesaret

işiydi, oldukça içten bir ilginin belirtisiydi. Durumumuz onu gerçekten de ilgilendiriyor olmalıydı. Havluyu içeri götürürken, kendine gel, iyi davran ona, dinle adamı, dedim kendi kendime.

Oturdu ve mutfak havlusuyla ağzındaki ve çenesindeki kanları sildi. Ona bakarken, bir bunalım içindeyken ona karşı hissettiğim her zamanki duygu geri geldi: Tam olarak sevmiyebilirdim bu adamı, ama sıradan biri değildi. Başarısına şaşmamalı, dedim kendi kendime. Boğazını temizledi ve bütün dikkatimi kendinde toplayana kadar bana baktı.

«Edward» dedi, söylemek üzere olduğu şeylere ortam hazırlayarak, «öyle zamanlar vardır ki, bir avukatın müşterisine yapacağı en büyük hizmet, onu kendinden korumaktır.»

«Arthur» diye karşılık verdim; «yaptığım şey için özür dilerim, beni bağışlamanı dilerim. İyice kendimde değilim...»

«Kendinde olmadığın kesin Edward.» Kendini, oturmakta olduğu babamın büyük koltuğu üstüne iyice yerleştirdi. Orda, benim hakkımda yargıya varacak bir mahkemenin başkanıymış, burası da onun mahkeme salonuymuş gibi oturuyordu.

«Bu konuda daha fazla bir şey söylemen gerekmez» dedi, çenesini göstererek. «Bağışlanmış şey.»

«Söylemek istediğim şuydu; bu genç bayanı sen tanımıyorsun ve bu nedenle ona... ne derler... hakaret edecek bir durumda değilsin...»

«Ben yalnızca şu anda Florence'in çekmesinde olan raporda neler bulunduğunu belirtiyordum. Genç bayanın cinsel alışkanlıkları ve kişisel ahlâkı beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Ben Florence için ve şu anda her şeyden çok senin için endişe duyuyorum. Ve» dedi, şaka ederek, «senden alacağım ücret konusuna

da değinmiyorum hiç. Gerçek şu ki, geçirdiğin kazadan epey öncesinden bu yana ücretsiz olarak avukatlığınızı yapmaktayım. Bir an için kaba konuşacak olursak, firmamız sizi o zamandan beri idare ediyor.»

«Özür dilerim» dedim. Her özür dileyişimde kızgınlığım artıyordu.

«İlişkilerimiz çok uzun bir geçmişe dayandığı için, bir de firmamızın Florence'in babasıyla yakın ilişkisinden ötürü ,ama her şeyden çok senin bir gün yeniden asıl kişiliğine kavuşacağın inancında olduğumdan, hiç bir ücret istemeden çalıştım.»

«Peki» dedim, «faturanı gönder de—»

«Durumun faturamı ödemeye elverdiği zaman göndereceğim.»

Ona yeniden vurmak üzereydim.

«Sözümü sürdürmeden önce bir bardak su rica edebilir miyim?»

«Bir fincan kahveye ne dersin?»

«Harika derim» dedi.

Hızla mutfağa yöneldim, elime kendimi toparlamam için fırsat geçmesinden memnundum. Kahveyi ocağa koydum. Bir bardağı suyla doldurdum.

Döndüğümde bir kartın üstüne bazı notlar alıyordu.

Suyu içti, gülümseyerek bana teşekkür etti ve boğazını temizledi. Oturmam buyurulmuş gibi oturdum.

«Edward» dedi, «bu evlilik kurtarılabilir. Aile avukatınız olarak görevimin bu olduğu kanısındayım.» Durakladı. Şimdi artık onun sözünü kesmem sözkonusu değildi.

«Karşı karşıya bulunduğum sorun seninle ilgili değil. Florence'in yarasını nasıl saracağımızı düşünmemiz gerek.»

«Ben Florence'i incitmek istemiyorum» dedim, tanrı cezası bir haminne edasıyla.

«Elbette istemezsin» diye sözümü doğruladı. «Ama dün gece feci bir şey olduğunu sana söylemeliyim.»

«Florence'a mı?»

«Evet. Bu araştırmacının bulup çıkardığı şeyler arasında Ellen'in Florence'in sandığı gibi Radcliffe'de bulunmadığı, burda, New York'ta, berbat bir otelde olduğu da vardı. Hem de kendisi gibi kolej çağında bir genç adam, bir zenci ile birlikte; yanındakinin zenci olduğunu biliyor muydun?»

«Zencilere karşı bir düşmanlığın mı var?»

«Edward, sana Amerikan Medeni Haklar Birliği'nin Yönetim Kurulu'nda olduğumu hatırlatabilir miyim?»

«Ama iki kez, bu ikinci kez oluyor ki bu konudan, bir beyaz kızın bir zenciyle özel ilişki kurmasından daha kötü bir şey olamazmış gibi sözediyorsun.»

«Peki, bana doğruyu söyle, yanındakinin beyaz bir genç olmasını yeğlemez miydin?»

Karşılık vermem zorunluydu. «Evet, yeğlerdim.»

«Öyleyse? Ellen daha çocuk, Edward. Florence ile sen Ellen'in vaftiz babası olmamı istediğinizde uzun uzun düşündüm ve kabul ettim, kabul edince de bir takım sorumluluklar üstlenmiş oldum. Onu koruyup kollayacağıma yemin ettim. Florence durumu öğrenerek bana telefon edince, onun Ellen'le bu gencin birlikte yaşadıkları odaya girebilmesini sağladım. Orda, Florence banyoda, kadınların kullandıkları türden bir gebeliği önleme aleti bulmuş. Sonra da, bir gözünün önüne getir, orda tek başına oturup eve gelmelerini beklemiş; sabahın dördünde gelmişler, çok geç bir saatta yani. Sonunda Ellen gelmiş, yanında da bu genç

adam varmış. Florence bu genç adamdan kendilerini yalnız bırakmasını rica etmiş, o da bu ricayı yadsımak yanlışlığını yapmış. Ellen ona gitmesini söylemek zorunda kalmış. Florence kızı sorguya çekmiş ve her şeyi öğrenmiş, bu arada, bu on dokuz yaşındaki kızın bir gebeliği önleme aleti edinmesine izin verenin, dahası, buna olanak hazırlayanın sen olduğunu da öğrenmiş. E, Florence'ı kendinden soğutmak için bundan daha kötü bir şey yapamazdın.»

Birden yeniden denetim dışına çıkmaya başladığımı hissettim.

«Arthur» dediğim çalındı kulağıma, «sana karşı soğukkanlılığımı yeniden yitirmek istemiyorum. Ama bunları bana bir yargıç gibi değil de avukatım olarak anlatmanı diliyorum. Sana davranışlarım üstüne en küçük bir açıklama yapmak zorunda değilim.»

«Bu konuşan senin suçluluk duygun, evlâdım.»

«Sesinin tonu—»

«Sesimin tonu, yavrum, sesimin tonudur. Onu değiştirmeye kimsenin gücü yetmedi. Öte yandan, ben sesimin tonundan hoşnutum.»

«Benim avukatım olarak davranmanda direniyorum, eğer benim avukatımsan. Yok, değilsen, bir başka avukat bulayım. Sen yasa değilsin, biliyor musun?»

«Olduğumu kim söyledi?»

«Ne bileyim, orda öyle oturuşun bile...»

«Oturuşum mu?»

«Evet» dedim, bağırmaya yakın bir sesle. «Sen yasa değilsin. Arkası önü bana yasa üstüne öğüt vermek için para alan birisin.»

«Edward, ücret konusuna değinmemeni bir daha öneriyorum. Bu konu, dibini görmek için aşağıya bakmaktan kaçınmamız gereken derin bir uçuruma açılı-

yor. Şimdi uygar toplumun bir üyesi gibi davran da otur, olur mu?»

Oturdum.

«Sence Florence sana karşı bir sabır tanrıçası gibi davranmadı mı? Ölçüsüz incitmelerine, dur durak bilmez kışkırtmalarına ve niteliğini sana hatırlatmama gerek olmayan türden yoksun bırakmalarına göğüs gerdi.»

«Anımsamıyorum, sen söyle bana onu neden yoksun bıraktığımı.» Bu adamla kavga etmek için yanıp tutuşuyordum.

«Bana her şeyi anlattı, Edward.»

«Yaşasın.»

«Alayı bir yana bırakalım. Uygun gördüğü her şeyi bana söylemeye hakkı var, çünkü sizin aile avukatınızım, bu nedenle de durumla ilgili ana gerçekleri bilmem gerekli.»

«Neymiş bu durumla ilgili ana gerçekler?»

«Görünüşe göre bunlardan biri senin ona üç yıldan beri kocalık etmemiş olman. Dahası, bir yandan sayısız serüvenler yaşarken öte yandan Florence'a iktidarsız olduğunu söyledin.»

«Florence'ın iktidarsız olmamı yeğ tutacağından eminim.»

«Hepsini de ayrıntılarıyla bildiğimiz sayısız serüven. Gene araştırmacımız sayesinde. Tanıdığın kaç kadın buna dayanabilirdi?»

«Belki Florence da dayanmamalıydı.»

«Dayandıysa bunu, benim gibi, bu evliliğin kurtarılabileceği düşüncesiyle yaptı.»

Mutfaktaki kahve suyu kaynamaya başladı. Hemen koştum ve tepsinin üstüne fincanları falan koymak için elimden geldiği kadar sallandım mutfakta.

Tepsiyi titiz bir özenle hazırladım. Geri gelip tepsiyi önüne koyduğumda bana gülümsedi.

«Teşekkür ederim Edward» dedi. «Uygarlık dediğimiz şeyin dikkate değer yanı bu işte. Az önce bana çok sert bir yumruk vurdun. Gene de bak işte burdayız, hayvansı duygularımızı denetim altına almışız, durumumuz için ne yapılabileceğini birlikte düşünüyoruz.»

İri koltuğa iyice yerleşti ve kahvesini özenle hazırladı.

«Şimdi, eğer bir diyeceğin yoksa, ben söylemem gerekenleri söyleyeyim» dedi. «Her şeyden önce, ben senin ya da Florence'ın dostu değilim; ben sizin evliliğinizin dostuyum. Çok kısa bir süre önce bizim uygar insanlardan oluşan çevremizde bu evlilikten kusursuz evlilik diye sözedildiği aklımda hâlâ; altın çiftiniz siz. Bu deyim sizin banka hesabınızla ilgili değildi, o da müthiş iyi durumdaydı ya.»

Cebinden bir puro çıkardı, bir Dunhill No. 23, uzun, ince ve harikulade yumuşak bir puro; üstünde bir kağıt halkaya gerek göstermiyecek ölçüde pahalı, Arthur'un Christmas'ta en seçkin müşterilerine korkmadan armağan edebileceği ölçüde özel bir puro.

«İster misin?» diye sordu. «Hadi al» diye ekledi ben duraksayınca. «Karşılığında bir şey beklemiyorum.» Güldü. Purosunu aldım.

«Şimdi seni giyinik sayabiliriz» dedi. Puromu dikkatle yaktı, sonra da kendisininkini. İyice kendini toparlamış olarak arkasına yaslandı ve «Edward, uygar bir toplumda yaşıyoruz» dedi. «Bu toplumun yasalarını çiğnemek, yerle bir etmek için elinden geleni yaptın. Pekâlâ. Diyelim ki bu canlılığının bir belirtisi. Duygularını bir parça anlıyorum hatta. İnan bana, sana sempati duyuyorum; bana öyle geliyor ki, sen bun-

ları ömrünün geç bir döneminde yapıyorsun, ama gene de sempati duyuyorum.»

Bana sevgiyle gülümsedi. «Şimdi karşı karşıya olduğun deney şu; bu yeni tutumun için sahip olduklarından ne kadarını vermeye hazırsın? Arzu eder göründüğün sorumsuz özgürlüğe erişmek için ödemen gereken ücret verebileceğinden yüksek olabilir. Toplumun kendine özgü hakları vardır, Edward. Toplum karşı saldırıya geçecektir. İnsanlar incitilmekte, yaralanmaktalar. Sana karşı saldırıya geçeceklerdir. Davranışların hiç hoşuna gitmeyecek gelişimlere şimdiden yol açtı. Örnek vereyim mi?»

«Ver.»

«Örneğin, dün babanın düşüp kalça kemiğini kırdığını biliyor musun?»

Sessizlik.

«Tam da bu evin önünde.»

«Onu arabaya sürüklerlerken mi?»

«Bu doğru değil. Onu sürüklemediklerinden eminim.»

«Kalça kemiği mi kırıldı?»

«Çatlamış.»

«Tanrı onları kahretsin!»

«Niçin onları?»

«İhtiyar gitmek istemiyordu.»

«Emin misin bundan?»

«Durmadan bana seslendi. İstemediği halde onu zorla götürdüler.»

«Edward, onun yaşında birini evde yalnız bırakmaz insan, öyle bir evde ki—»

«Şimdi nerde?»

«Hastanede.»

«Oraya gitmeliyim.»

«Onu göremeyeceksin.»

«Niçin göremeyecekmişim?»

«Çünkü» saatine baktı, «bir saate kadar ameliyathaneye alınmış olacak—»

«Ameliyathaneye mi?»

«—ve orda kalçasına bir çivi koyacaklar, parçalanma varsa parçaları telle birleştirecekler, artık duruma göre. Röntgen filimleri iyi çıkmadı.»

«Ben de orda olmak istiyorum.»

«Bunu söylemekten üzgünüm ama Edward, hastane seni Mr. Arness'le görüştürmeme talimatı aldı.»

«O Florence'ın babası değil» dedim, «o benim babam.»

«Bu koşullar altında aşırı duygusallığın yararı olacağını sanmam. Yaptığın şeyi kesin olarak yapmamalıydın. Artık neyin iyi neyin kötü olduğunu bilmeyen bir adamı kaçırdın ve sen şıllığınla sandal safasına çıkıp onu bu evde sinirleri bozuk bir durumda bıraktın. Bana, onu almaya geldiklerinde nerde olduğunu bilmediğini söylediler. Ve sana seslenmesi, senin sandığın gibi yardımını istemek için değildi, görünüşe bakılırsa daha önce başlattığınız bir tartışmayı sürdürmek içindi. Aranızda bir tartışma olmadı mı?»

«Babama olandan ben suçlu değilim.»

«Suçlusun ve bunu biliyorsun. Kendini bal gibi suçlu buluyorsun. Diğer gelişmelerden de sözedecek olursak, Mr. Finnegan'ın seni bir daha işe alabileceğini mi sanıyorsun? Başka herhangi bir firma seni işe alır mı sanıyorsun? Adını değiştir Edward; Türkiye'ye ya da nerden geldinse işte oraya dön.»

Elinde olmayan bir kahkaha tufanına gömüldü. Sonra sürdürdü konuşmasını. «Florence'ın benim yol göstermemle banka hesaplarınıza el koyduğunu kabul ediyorum. Kendinde olsaydın, avukatının parana sahip

çıkmasını, korumasını isteyeceğinden eminim. Ve karının parasını da korumasını isteyeceğinden.»

«Ha, demek senin düşüncendi bu?»

«Evet, artık Florence'a karşı sorumsuzluğuna ve acımazlığına dayanamazdım.»

«Bana bir boşanma davası hazırlıyormuşsun gibi geliyor.»

«Öğütlerimizi dinlersen bu pek gerekli olmayacak.»

«Öğütleriniz neymiş?»

«Florence, tıbbi bakım göreceğin ve sana iyi davranılacak bir yere gidip uzun bir süre dinlenmeni istiyor.»

«Ben hiç bir yere gitmek istemiyorum, uzun bir süre dinlenmeye de gereğim yok.»

«Bu dediklerinden ilki senin isteğine bağlı elbet. İkincisi ise açıkça yanlış. Uzun, çok uzun bir dinlenmeye gereğin olduğu besbelli.»

«Başka bir deyişle, beni kımıldanamayacak biçimde bağladınız.»

«Tamam. Çünkü bu sen değilsin Eddie, sen değilsin.»

«Bu sınırlamalar ve baskılar senin kışkırtmanla ve...»

«Evet.»

«Kimden yana olduğunu sana sormak artık gereksiz.»

«Kimden yana olduğumu söyledim sana. Ben evlilikten yanayım. Bu evliliği kurtaracağım.»

«Karıma aşık mısın?»

«Edward—»

«Onunla yattın mı?»

«Edward, bu iğrenç bir şey... beni ne sanıyorsun?»

«Bilmiyorum. Böyle bir duygu yaptığını açıklayabilir gibi geldi bana birden. Eee, ne düşünüyorsun? Konuşamıyor musun? Dene! Çalış! Şu yalın soruya karşılık vermeye çalış. Florence'a aşık mısın?»

«Edward, bu bir oyunsa çok çirkin bir oyun...»

«Bu bir oyun değil. Ciddiyim. Aşık mısın?»

Beni ölçüp biçti. Sonra becerebildiği kadar karşılık verdi.

«Bence Florence, çıldıran bir egonun mihrabında kurban edilmekte olan olağanüstü bir kadın. Bu zavallı kadını, egomanyaklarla uğraştığım otuz beş yıl içinde benzerini görmediğim bir bencillik ve inatçılıkla hırpaladığını gözlerimle gördüm.»

«Şimdi işte bir şeyler söylüyorsun.»

«Yalnız sadık ve kendini gerçekten adamış bir kadın buna dayanabilirdi. Ona baktığım zaman—»

«Duruşma söylevini bir yana bırakırsak, söyle bana, onikiden vurdum, değil mi?»

«Elbette hayır. Şu sıradaki durumunla, yapmak istediğimi ancak öyle değerlendirebiliyorsun. Yaptıklarımı şehvetten başka bir nedenle yapabileceğimi aklın almıyor ve—»

«Ve bu nedenle beni bir hastaneye kapatmak istiyorsun, öyle değil mi?»

Aklı başına gelmeye başlamıştı.

«Hayır, azizim Edward, hiç de öyle değil. Senin iyiliğin için bu. Sana öğüdümün özü bu. Yapılacak en iyi şeyin bu olduğundan eminim, bu nedenle senin için bir yer de ayırttım.»

«Ya öğüdünü tutmazsam?»

«Sonuçlarına boyun eğmen gerekecek.»

«Nerde yer ayırttın?»

«İşte şimdi aklıbaşında düşünmeye başladın! Massachusetts'deki Lenox kentinde Armstrong-Ro-

berts Sanatoryumu, biz onların hukuk danışmanlığını yapıyoruz da. Orda birkaç ay kalacaksın.»

«Evet...»

«Hastanede her gün bir psikiyatrla konuşacaksın.»

«Ve...»

«Başka tedaviler de göreceksin; meşguliyet tedavisi, bazı banyolar, grup halinde konuşmalar, kişisel muayeneler...»

«Ve...»

«Çok güzel bir yer; hastanenin nefis bir manzarası var.»

«Orda kapalı mı tutulacağım?»

«Kapalı mı? Nasıl yani?»

«Yani istediğim zaman ordan ayrılabilir miyim? Ayrılıp örneğin New York'a gelebilir miyim?»

«Şey, hayır, öyle olsaydı hastanenin pek yararı olmazdı. Orda kalmanın nedeni kesintisiz tedavi, gerilimden uzaklık ve—»

«Ve ben sana para ödüyorum, seni orospu çocuğu seni!»

«İşte o yüzden bu sövgüleri sineye çekiyorum, bana para ödediğin için, orospu çocuğu; işte o yüzden yapıyorum bunları, paranın hatırı için!»

«Hayır, daha önce söylediğim nedenle yapıyorsun bunu.»

«Şu kadarı doğru: Florence'ı daha fazla incitmene izin vermeyeceğim. Daha sonra, dönüp ona geldiğin zaman bu yaptıklarım için bana gönül borcu duyacaksın. Florence gördüğüm en sabırlı ve yürekli kadın. Kaya gibi dayanıklı. O olmazsa sen hiç bir yere ulaşamazdın. Ve şunu da söyliyeyim, hiç bir yere de **ulaşamayacaksın.**»

Yüzü yırtıcı bir öfkeye büründü.

«**Hiç bir yere!** O yanında olmazsa eğer.»

«Ve ben sana para ödüyorum, seni orospu çocuğu seni.»

«Bunu tekrarlamaktan vazgeçer misin, çünkü para vermiyorsun, vermedin ve çabucak aklım başına devşirip dediklerimi yapmazsan kısa sürede bir öğün yemek yiyecek paran kalmayacak.»

Durdu. Kendi gözünde tasarladığı Arthur Houghton'a yaraşmaz biçimde davrandığını farketti sanıyorum. Yeniden ılımlı oldu ve değişik bir ses tonuyla konuşmaya başladı.

«Sana karşı bu denli sert davrandığım için gerçekten üzgünüm. Ama bir gün gelecek Arthur Houghton'a gönül borcu duyacaksın. Evliliğini kurtaracağım. Ama bunu yapabilmek için şimdi sert olmam gerekli. İşte bu nedenle parana dokunamamanı sağladım. Ve bu nedenle Finnegan'ın sana ödeme yapmamasını sağladım.»

«Finnegan'ı etkileyip bana—»

«Bunu yapmak zorunda kaldım. Yeniden kendin olduğun kanısına vardığım an, sana yapılan ödemelerin tekrar başlamasını sağlayacağım.»

«Ama bu arada?»

«Bu arada, Florence korunmalıdır.»

«Özür dilerim, ben Florence'ı düşünmüyordum; gene bencilce düşünüyordum. Williams ve MacElroy ile aramda bir sözleşme var.»

«O sözleşmede, anımsarsan eğer, bir ahlak standartları maddesi bulunmakta. Mr. Finnegan'a senin bazı kesin... gel, acayipliklerinden diyelim, bunlardan ötürü haklı olarak ödemeleri durdurabileceğini söyledim.»

«Benimle görüşmeye gelmeden önce mi yaptın bunu?»

«Elbette! Aynı zamanda Mr. Finnegan bana söz

verdi, senin kişiliğine döndüğünü kendisine söylediğim an yeniden—»

«Benim için aracılık mı edeceksin yeniden?»

«Alayı duymazdan geliyorum. Evet. Öyle olacak. Bir bunalım içindeyiz. Ya şimdi ya da hiç bir zaman. Artık sınıra geldin!»

«Sınırı sen mi saptıyorsun?»

«Sen saptamadığın için bunu ben yapmak zorunda kaldım. Florence sana karşı sert davranamayacak ölçüde iyi. Birinin bunu yapması gerek.»

Tam o sırada dışarıya bir araba geldi.

Arthur Houghton şaşılacak bir hızla pencereye gitti ve dışarıya baktı. Böyle hızlı davranışında endişeli ve kendine yakışmaz bir yan vardı.

«Ellen» dedi. «Ona buraya gelmemesini söylemiştim.»

«Sen mi söyledin?»

«Evet» dedi, «Florence adına.»

Bana döndü ve o günkü en dolaysız şiddet ve ciddiyetini o anda üstüme yöneltti.

«Şimdi senden, çok ciddi olarak ve müvekkilim adına—»

«Cart!»

«—Ellen'i görmemeni rica etmek zorundayım. Florence her şeyi bağışlayabilir de Ellen'i daha fazla kötüye yöneltmeni bağışlamaz.»

«Arthur, o koltuktan kalk ve bu evden defol!»

«Florence'ın izni olmadan Ellen'i göremezsin. Bu kızcağızın ahlak yapısını yeterince bozdun.»

Dönüp merdivenlerden yukarı koştum. Elimden geldiğince çabuk bir pantalon ve gömlek giydim, pantalonun önünü kapatırken pencereye gittim ve ordan Houghton'un evin önünden Ellen'in arkadaşı zenci gencin arabayı durdurduğu yere koştuğunu gördüm. Ho-

ughton arabanın penceresinden içeriye eğildi, araba ufak pencereli eski model bir Chevrolet, Arthur ise uzun boylu biri olduğundan epey güç sığdı oraya. Ve Ellen'le konuşmaya başladı.

Pencereyi hızla açtım. Sundurmanın eğimli, çakıl taşı döşenmiş çatısına açılıyordu. Çatıya çıktım ve «Ellen! Ellen!» diye bağırdım.

Ellen beni gördü ve Arthur'u da birlikte iterek kapıyı açtı. Elini sallıyarak bana doğru koştu. «Baba» dedi. Hem korkmuş hem coşkulu görünüyordu.

Houghton ona çok sert bir şey söyledi.

Ellen eliyle öyle keskin bir yadsıma hareketi yaptı ki, nerdeyse ses ölçüsünde somuttu.

Bunun üstüne Arthur bir an durgun kaldı, durgun ve dimdik. Sonra başını kaldırıp bana baktı, üzüntülü bir biçimde gülümsedi ve eliyle eyvallah dedi. Florence'e elde ettiğinden daha iyi sonuçlar söz verdiğinden eminim. Ben de ona el salladım. Arabasına bindi ve sürüp gitti.

Ellen'i karşılamak için aşağıya indim.

YİRMİİKİ

ÖNYARGILAR DEĞİŞİYOR. Ellen'in arkadaşının öfkeli ve militan biri olacağı önyargısı vardı bende. Çıka çıka yumuşak sesli, ince yüzlü ve inanılmaz ölçüde parlak gözleri olan bir genç çıktı karşıma. Başımın dertte olduğunu sezince beni rahatlatmak, daha mutlu etmek için içgüdüsel bir çaba gösterdi.

Ralph Scott'un Chevrolet'i kendisine yetmiş beş dolara malolmuştu. Arabada ufak tefek bir takım düzeltmeler yapmıştı gerçi, ama araç, Riverhead, Long Island'daki mahallesinin araba mezarlığından satın aldığı araçtı gene de. Kentin yoğun trafiğinde bu araçla dolaşmak sıkıntısına niçin katlandığını sordum. Bana, bir daha yanından beyaz bir taksi şoförü kendisine aldırmadan geçip gidince öfkesinden patlamak istemediğini söyledi.

Ralph'da meydan okuma olarak kullandığı bir incelik vardı; giyimde ve davranışlarda incelik, düşmanın onda umabileceği en son nitelikti. Ve de nezaket —bir beyazın ondan kesinlikle beklemeyeceği bir şeydi nezaket.

Giysileri içinde bir aristokrata benziyordu. Yumuşak geyik derisinden bir pantalon giymişti, ayaklarında bileklere kadar çıkan ve çöl potini denen deri ayakkabılar vardı. Gömleği pamuklu kadifedendi ve sarımsı-kahverengiydi. İnsanın üstünde tam olarak rahatlatıcı ve güven verici bir etki bırakıyordu. Bu genç adam bir yerde bir zaman büyük bir yengi kazanmıştı mutlaka. Belki de nefret etmeme kararını vermişti de ondan öyleydi. Yirmi yaşında bir zenci gencin nasıl öyle olabileceğine kafamı yordum durdum.

Ellen'den hoşlanıyordu. Ama ona karşı davranışlarında da köklü bir gururun belirtisi vardı. Bir şey almıyor, veriyordu. Öfke duymadığı belliydi, ama onda bunun tersi bir duygunun belirtisi de yoktu: Sevilmeye çılgınca bir gerek duyduğu da yoktu yani. Benden oldukça hoşlanmıştı görünüşe bakılırsa, ama bu duygusu, çağdaş insanların biriyle tanıştıkları zaman duymak zorunluğunu hissettikleri sevme ya da hoşlanmama duygusuna benzemiyordu.

Ellen ona tapıyordu.

Bende, benimle birlikte olmaktan hoşlandığı, beni hastaneye götürmekten hoşnutluk duyduğu, oraya vardığımızda arabasında oturup beni beklemeye hazır olduğu izlenimini bıraktı. Ama o kadar; fazlası yoktu.

Uzun bir süreden beri kendimi bu denli iyi hissetmemiştim; arabadan, Ellen ve Ralph'dan ayrılıp yürüdüm. Hastanenin bodrumundan geçip asansöre bindim, altıncı kata çıktım, koridoru geçip babamın odasına girdim. Oda boştu ve pencereler açıktı. Babamın bana, geceleri ölenlerin sabaha bırakılmadan alınıp götürüldüklerini söylediğini anımsadım. Ölü beden çıkarıldıktan sonra odasının havalandırılması özellikle dikkatini çekmişti.

O katın hemşiresine Mr. Arness'in nerde olduğu-

nu sordum. Ameliyathanede olduğunu söyledi. Kim olduğumu sordu. Söyleyince tutumu değişti. Ameliyathanenin yerini sordum. Oraya çıkamayacağımı söyleyerek karşıladı sorumu. Asansöre yürüdüm. Asansörcü bana ameliyathanenin yerini söylemekle kalmadı, beni oraya götürdü.

Dokuzuncu katta sorumlu doktor bana babamın ameliyatının iyi gittiğini söyledi. Çıkıp gitmemi, bir daha da gelmememi de ekledi hemen.

«Aldığımız talimat böyle» dedi.

«Kimden?»

«Ailesinden!»

«Ama ailesi benim!»

«Bana böyle buyruldu» dedi doktor. «Lütfen zorluk çıkarmayın.»

«Ben size zorluk çıkarmıyorum» dedim. «Siz bana zorluk çıkarıyorsunuz. Babamı görmek istiyorum. Sağlığından endişeliyim.»

«Sağlığı iyidir» dedi doktor. «Kalça kemiği ile uyluğu arasına bir çivi koyduk. Şimdi ameliyat sonrasında hastaların konduğu odada bulunuyor, baygın, bir-iki gün narkozlu tutulacak. İstediğiniz zaman hastaneye telefon edip sağlığı üstüne bilgi alabilirsiniz. Bu arada, aldığımız buyruk—»

«Aldığınız buyruğun ne olduğu benim umurumda değil.»

«Bernie» dedi doktor.

Bir hademe beni ite kaka asansöre doğru götürdü.

«Ellerini üstümden çek!» diyerek onu uyardım.

«Gidelim bayım» dedi Bernie.

Sol kolumu çekip Bernie'den kurtardım ve sağımla ona bir yumruk attım. O yere düşerken Ellen'in arkadaşı aklıma geldi. Ralph Scott ömrü boyu çok daha

fazla kışkırtmalara hedef olmuştur, ama hiç bir zaman yumruklarına baş vurmamıştır, diye düşündüm.

Bir başka hademe koştu ve Bernie'nin ayağa kalkmasına yardım etti.

Ralph Scott gibi olmaya karar verdim.

Önlerinde eğildim ve yumuşak, yatıştırıcı olduğunu sandığım bir şeyler mırıldandım. (Tüm bunlar daha sonraki duruşmamda kanıtlar olarak öne sürüldü: Bir hademeyi yere indirmiş, sonra da gülümsemiş ve eğilmiştir.)

Beyaz ceketli bu iki adam beni yakalayıp asansöre tıktılar. Gülümsemem onları yatıştırmadı, önlerinde birkaç kez eğilmeme karşın beni binadan dışarı attılar ve kapıdaki adama beni bir daha içeriye almamasını söylediler.

Düşmanlarımdan nefret etmemeye, Ralph Scott gibi davranmaya karar vermiş bulunduğumdan bunlar bana komik geliyordu. Ama, yalnızca Ralph Scott'la birlikteyken Ralph Scott gibi davranabiliyordum.

«O adamlar size ne yapıyorlardı?» diye sordu.

«Kendilerine bakılırsa görevlerini» dedim. «Dokuzuncu katta biraz patırtı kopardım.»

«Dedem nasıl?» diye sordu Ellen.

«Ameliyattan sonra aldıkları odada» dedim. «Kalçasına bir çivi koymuşlar. Benim yanına alınmamam için kim emir verdi Ellen?»

«Annemle Gloria.»

«İhtiyara ne yapacağımı sanıyorlardı?»

«Aman baba» dedi Ellen, onu utanca sokuyormuşum gibi, «ne yaptığını biliyorsun.»

Ellen'in de garip davrandığım düşüncesinde olduğunu anladım.

«Benim garip davranışlarda bulunduğumu mu düşünüyorsun Ellen?»

«Baba» dedi, «Ralph'ın yanında konuşmamı mı istiyorsun?»

«Size kahve getireyim mi?» dedi Ralph.

«Bana büyük bir iyilik yapmış olursunuz» dedim.

«Nasıl içersiniz?»

«Çok az kremalı ve...»

«Kremayla şekeri yanında getiririm.»

«Size hayran olduğumu söylemek isterim delikanlı» dedim.

«Teşekkür ederim» dedi soğukça, belki biraz gönül borcu duyarak, ama pek etkilenmeden. Nazik, sabırlı bir gülücüğü vardı. Belki zamanla onun gibi olabilirim, diye düşündüm.

«Baba» dedi Ellen, Ralph yanımızdan ayrılınca, «sana söylemeliyim. Annem senin...» Gözlerine birden yaşlar doldu.

«Özür dilerim» dedi. «Annem» diye albaştan etti, «senin artık sorumlu tutulamayacağın kanısında. Ve, annemi tanırsın, senin için bir şeyler yapması gerektiğine inanıyor.»

«Ne yapacakmış?»

«Şey, düşünüyor ki...»

Kızcağızı sıkıntıdan kurtarmaya karar verdim.

«Arthur benim bir yere konulup zorunlu, uzun bir dinlenti geçirmem gerektiğini düşünüyor. Belki de haklı.»

«Ah, bunu yapmanı dilerim baba» dedi.

Onun bu düşünceyi yadsımasını bekliyordum Arthur'la aynı kanıda olması beni şaşkınlığa düşürdü. O kadar kötü müydü durumum?

«O kadar kötü mü durumum?» dedim.

«Baba, sevgili babacığım, son zamanlarda garip şeyler yaptın, belki dinlenmek sana iyi gelecektir. Yalnız, Arthur'u sevmiyorum; içgüdüsel birşey bu. Ralph

içgüdülerin çoğun önyargılar olduğunu söylüyor, ama umurumda değil. Ne zaman annemin odasına girsem Arthur onunla gizli bir şeyler konuştuğu izlenimini bırakıyor bende. Annem onun yalnızca senin iyiliğini düşündüğünü söylüyor, ama...»

«Ama ne?»

«Gerçekten bilmiyorum.» Korkmuş görünüyordu.

«Gidip anneni göreceğim» dedim.

«Dilerim yaparsın bunu. Dilerim gidersin oraya, Odiseus gibi tıpkı, okun ve yayınla hepsini gebertirsin, tam yüreklerinden vurursun, o iki yüzlü itoğlu iti tanrı kahretsin. O psikiyatr da bu sabah geldi. O da annemi beğeniyor bence. Ortada dolaşan bir başka adam daha var. Ah, babacığım, dilerim oraya gider ve...»

«Pekâlâ, sevgilim, gideceğim, hemen gidip onları göreceğim.»

Florence'ın kaldığı Gotham'ın holünde yürürken, tanrım, buranın günlüğü en azından elli dolardır, diye düşündüm. Geçmişte ben de o düzeyde yaşıyordum işte!

Ellen Florence'ın oda numarasını biliyordu, gelişimizi bildirmeden kapıyı vurduk.

İçerden duyulan mırıltılar kapıya vurmamızla kesildi. Arthur Houghton kapıyı dikkatle açtı.

«Hah, Edward» dedi iyice yüksek sesle, bana merhaba demeden, ama odadakilere benim geldiğimi ve çenelerini kapamalarını duyurarak.

«İçeri gir Edward, seni gördüğüme sevindim, içeri gir!»

Beni gördüğüne sevinmişti belki, bundan kuşkuluyum ya, ama Florence ve ötekiler sevinmediler.

Gözlerim yalnız Florence'i görüyordu. Beni Gwen'le yatakta görüşünden beri ilk kez karşılaşıyorduk.

Kısa süre önce kocasını bir başka kadınla o işi yaparken gören bir kadın nasıl davranmalıydı? Uzun süre orda durdum ve bu toplumsal sorunu düşündüm. Daha sonra, duruşmada, Arthur odaya girdiğim zaman yumruk yemiş gibi sersemlediğimi söyledi. Orda durup boşluğa dikti gözlerini, dedi, kendinde olmadığı kesindi, dedi.

«Ne düşünüyorsun?» dedi Arthur.

«Artık kendimde olmadığımı düşünüyordum» diye açıkladım.

«Bunu anlamana sevindim» dedi Arthur coşkuyla. «Odadakilerle tanışıyorsun.»

Orda öylece, dümdüz ileriye bakarak, bir anda suratıma on flaş birden patlatılmış gibi şaşalamış kalakaldım. Belki de bunun nedeni, onların hepsinden kopup gelen o sıcak güvensizlik dalgasıydı. Sanki, bir zamanlar Florence'ın dediği gibi bir şey oluvermiştim: Başıboş kalıp aralarına dalmış bir yabanıl hayvan, onlar da nasıl yakalanıp yeniden kafese sokulacağını düşünmek zorunda olan insanlar. Gülümsemeye karar verdim ve gülümsedim; Ralph Scott'un bu durumda öyle davranacağını düşünerek gülümsedim ve eğildim.

O sırada Charles sessizliği bozdu.

«Gitmek zorundayım» dedi.

Charles'ın da odada olduğunu o zaman farkettim. Ne haltediyordu burda? Ha, evet, anımsadım. Arthur bana onun Florence'la güçbirliğine gittiğini söylemişti. Nasıl da yerinde bir davranış, diye düşündüm, ortak amaçlı iki kişi: Bu amaç da benim bir daha Gwen'i görmememdi. Önünde Ralph Scott'un yapacağını sandığım biçimde eğildim. O genci örnek al, dedim kendime —hâlâ konuşmuyordum, onların gördüğü kadarıyla hâlâ yumruk yemiş gibi sersemdim— o tatlı

gençten örnek al, diye düşündüm. Soğukkanlı ol, ama dostça davran. Düşmanlarına değdiklerinden daha çok kibarlık göster, onlara darbeni, kendilerinden daha iyi, daha ince ve daha «uygar» olarak indir. Hoşgörüsüzlüğü hoşgörüyle, aşağılamayı gururla, nefreti nezaketle karşıla.

«Charles, seni gördüğüme sevindim» dedim.

Aman, yalan söylemenin yararı yok, dedim kendime, gerçeği söyle.

«Yok» dedim, «seni gördüğüme pek sevinmedim; burda ne haltediyorsun?»

Bu sözüme hepsi de güldüler, birbirlerine, en çok da Dr. Liebman'a bakarak. Ön dişlerinin arasındaki boşlukları anımsadım, ama adı aklıma gelmiyordu. Öyle ki, gene orda hareket etmeden, doğal sayılandan daha uzun bir süre ona bakarak durdum. Gözlerinde ölü bir nitelik bulunduğunu farkettim. Sonra bana gülümsedi, böyle daha kötü görünüyordu. «Ben Dr. Liebman'ım» dedi.

«Ha» dedim, «haa!»

«Sizi gördüğüme sevindim» dedi Dr. Liebman. «Siz de beni gördüğünüze sevindiniz mi?»

«Bilmiyorum.»

«Beni gördüğünüze şaşırdınız mı?»

«Evet. Tamam. Seni burda gördüğüme şaşırdım.»

«Niçin öyle şaştınız?»

«Ne bileyim, ne haltediyorsun burda?»

«Bunu konuşacak zamanımız olacak» dedi.

Florence açıkladı. «Dr. Liebman'a gelip benimle birkaç saat geçirmesini rica ettim.»

«Ta California'dan mı?»

«Gitmek zorundayım» dedi Charles, belli birine seslenmeden.

«Git» dedim.

«Evet» dedi Florence, «ta California'dan. Çok nazik bir davranış değil mi?»

Burdaki herkes beni bir yere kapatmak istiyor, diye düşündüm. Ralph Scott dışında. O şöyle ya da böyle olmasına aldırmıyor. Hepsine bakmaya devam ettim.

Beni deli sanmalarına şaşmamalı.

«Otur» dedi Arthur.

«Nereye?» dedim.

Aslında haklıydım. Oturacak yer yoktu.

Charles ayağa kalktı. «Gitmek zorundayım» dedi. «Ama önce sizinle biraz konuşmak istiyorum.»

Konuşmanın birkaç söz gerisinde kalmıştım anlaşılan. Florence'a «Ona para veriyoruz herhalde» dedim, Dr. Liebman'ı amaçlayarak.

Kimse neden sözettiğimi bilemedi, görünüşe bakılırsa.

«Ona» dedim, Dr. Liebman'ı göstererek. «Yüreğinin iyiliğinden gelmedi buraya herhalde, öyle değil mi?»

Sıkıntılı bir sessizlik oldu. Psikiyatrlara para verilmesinden ne zaman sözedilse, herkes daima sıkılır, diye düşündüm.

«Psikiyatrlara para verilmesinden ne zaman sözedilse, herkes daima sıkılır» dedim.

«Dr. Liebman gelebilmek için iyice dolu saatlarını vermek, randevularını bozmak zorunda kaldı» dedi Florence.

«Ah, özür dilerim» dedim.

Ellen gülmeye başladı.

«Ellen» dedi, kendini denetim altında tutmak için büyük çaba harcayan Florence, «arkadaşınla niçin şöyle bir çıkıp gezinmiyorsunuz, alışverişe falan.»

«Hayır» dedi Ellen, «Burda kalıp işitmek istiyorum.»

«Elbet gideriz» dedi Ralph Scott. «Ne zaman dönelim?»

Ralph'ın bana sorduğunu anlamam yirmi saniye kadar sürdü. Reflekslerim iyice ağırlaşmıştı. Durmadan, bütün bu insanlar beni bir yere kapatmak istiyorlar, diye düşünüyordum. Sonra da, Florence'ın bunu yapacağına inanmıyorum. Florence yapmaz; ötekiler evet, ama o yapmaz, diye düşündüm.

Ralph «Mr. Arness!» dedi.

Arthur «Sana söylüyor, Edward» dedi, hemen peşinden Dr. Liebman «Kime söylediğini sandınız?» diye sordu bana.

«Ha» dedim, bilmiyorum. **Sen** kime söylediğini sandın?»

«Şu an için bunu söylemeyeceğim» dedi Dr. Liebman.

«Neyse, belki daha sonra bunu konuşacak zamanımız olur» dedim. Ona Ralph Scott tebessümüyle gülümsedim. Onlarla başa çıkacak bir yol bulmuştum. Kendimi iyi hissetmeye başladım. Sinirli olan ben değildim, onlardı.

«Mr. Arness» dedi Ralph, «bir saat sonra geliriz, erken olursa gene gider, bir yemek daha yeriz.»

«Niçin eğlenceye kalmıyorsunuz?» dedim.

«Kalmayı gönülden istiyordum» dedi Ellen, gitmek üzre kapıya yönelirken.

«İyi şanslar» dedi Ralph, Ellen'in kolundan tutarak onu odadan çıkartırken.

Onların çıktığı kapıdan yönümü odadakilere döndürdüm, hemen önümde Charles'ı buldum.

«Size birkaç şey söylemek istiyorum» dedi.

«Söyle» dedim, Ralph Scott tebessümümle gülümsiyerek.

«Benimle koridora çıkar mısınız?» dedi, kapıyı göstererek.

Sesinde uğursuz bir yan vardı.

«Sesinde uğursuz bir yan var» dedim, «ama seninle koridora çıkmaktan sevinç duyacağım.» Hissettiklerimi, ne olursa olsun, aynen söylediğimi farkettim. Bu da kendimi daha iyi hissetmeme yol açtı.

«Duygularımı aynen söylüyorum» dedim, hepsine birden. «Bu benim için yeni bir yaşama biçimi. Kendimi gerçekten iyi hissetmeme yol açıyor.»

«Düşüncelerinizin tamamını söylediğiniz kanısında değilim ben» dedi Dr. Liebman. «Örneğin, niçin Charles'dan bu denli ürktüğünüzü, onun sizi tehdit ettiğini sandığınızı bize söylemenizi dilerdim.»

«Herkese söylemeyeceğim» dedim, «ama senin kulağına fısıldarım bunu.»

Sözün burasında hepsi de uğursuzca birbirine baktılar.

«Niçin öyle uğursuzca birbirinize bakıyorsunuz?»

«Yüzümüzdeki ifadeleri uğursuzca bulmanızın nedeni ne?» diye sordu Dr. Liebman.

Bu böyle sürüp gidebilir, diye düşündüm.

«Bu böyle sürüp gidebilir» dedim. «Aklıma gelmişken sorayım. Babamı görmeme izin verilmemesini kim emretti?»

Hepsine de kibar kibar baktım, gözlerimi birinden ötekine gezdirerek. Hepsi de sıkılmış görünüyorlardı.

«Hepiniz de sıkılmış görünüyorsunuz» dedim, «bununla birlikte soruma karşılık verilmesini istiyorum lütfen. Babamı görmeye hastaneye gittiğim taktirde zor kullanarak beni dışarı atmaları için hastane

polisine içinizden kim talimat vermek cüretini gösterdi?»

Arthur'a doğru yürüdüm.

«Sen mi, Arthur?»

«Hayır» diye yalan söyledi.

«Yalan söylüyorsun» dedim. «Sen verdin o talimatı.»

«Ben verdim» dedi Florence.

«Senin verdiğine inanmıyorum Florence; bunu Arthur verdi, şimdi de o davranışının hesabını verecek. Her davranışın hesabı verilir, değil mi Arthur?»

«Gitmek zorundayım» dedi Charles.

«Peki» dedim. Sonra dönüp yeniden hepsine baktım. Müthiş huzursuz görünüyorlardı. «Konuşacak şeyleriniz olduğunu biliyorum» dedim, «bitmemiş işleriniz olduğunu. Şimdi bitirin. Ben hemen dönerim. Charles'ın bana fazla bir diyeceği olduğunu sanmam, öyle değil mi Charles?»

«Yalnız bir tek söz söyleyeceğim» dedi Charles.

Florence'a doğru yürüdüm. «Ötekiler, evet» dedim, «ama senin bunu yapacağına inanmıyorum.» Sonra eğilerek onları selamladım ve odadan çıktım. Charles peşimden geldi.

Koridorda 55. ve 54. sokakların arkasına bakan bir pencereye yürüdüm.

«Burası iyi mi?» diye sordum Charles'a.

«Neresi olsa olur.»

«Söyle» dedim.

«Gwen'i bir daha görmeyeceğinize onur sözü vermenizi istiyorum.»

Eh, hakkı var, diye düşündüm.

«Eh, hakkın var» dedim. «Evleniyor musunuz?»

«Evet» dedi.

«Ne zaman?»

«Yarından sonraki gün.»

«Nerde?»

«Sizi ilgilendirmez.»

«Haklısın. Sesinin tonu değil ama sözünün anlamı. Haklısın.»

«Öyle ki, sözünüzü istiyorum. Pek değeri yok sözünüzün ama—»

«Niçin sözümün pek değeri olmadığını düşünüyorsun?»

«Çünkü kesinkes güvenilmez bir biçim aldı davranışlarınız.»

«Kim diyor?»

«Herkes diyor.»

«Nerdeki herkes?»

«Şu odadaki herkes. Ve ben diyorum. Bence siz delisiniz ve bir yere kapatılmanız gerekir!»

«Kapatılmam mı gerekir?»

«Elbette! Siz iyi insanlar için yüz karasısınız.»

«İçerde planladıkları bu mu?»

«İçerde ne planladıklarını size kendileri söylerler. Bu arada bana söz vermenizi istiyorum. Ne dersiniz?»

«Hayır.»

«Ne?»

«Böyle istenince söz vermem ben.»

«Peki.»

«Peki.»

Döndüm ve yürümeye başladım.

«Mr. Arness!»

Geri döndüm.

Yanıma geldi. «Bir daha Gwen'i rahatsız edersenız, ona yaklaşır ya da...» sık sık soluyordu, başladığı sözü nasıl bitireceğini bilemiyordu.

«Acele etme» dedim.

«Ona yaklaşırsanız, ne demek istediğimi biliyorsunuz, sizi öldürmek zorunda kalacağım. Tahammül edeceğim kadar ettim.»

Gözdağı ve şiddet bu adam için doğal değildi. Kardeşi Chet'in onu körüklemiş olabileceğini düşündüm. Dostça duygular içinde ona baktım. Ama Charles, belki de yumuşayıp gene bana hoşgörü göstereceğinden korkarak, döndü ve yürüyüp gitti.

Yeniden Florence'ın odasına gidip kapıyı vurmadan girdim. Hukukla ilgili işlerde kullanılan türden bir kağıdın üstünde kümelendikleri yerden hepsi de başlarını kaldırıp baktılar. Arthur bir sayfayı masanın üstüne ters çevirdi. Öteki sayfayı cebine koydu.

«Biraz daha dışarda kalayım mı?» diye sordum.

«Hayır» dedi Arthur. «İçeri gel.»

«O kağıt nedir? Bir de cebine koyduğun?»

«O mu» dedi Arthur, «o seni şu sırada ilgilendiren bir şey değil.»

«Bundan kuşkuluyum» dedim. Bunlar kendilerine Ralph Scott gibi davranılmasına değmezler, diye düşündüm. Bu onlara değmiyecekleri ölçüde iyi davranmak olur. Bir başka yol deniyeyim.

«Burnuma para kokusu geliyor» dedim.

«Bu ne demek?» dedi Dr. Liebman.

Doğruca ona bakıyordum.

«Ne zaman bir psikiyatr görsem burnuma para kokusu gelir» dedim, havayı koklayarak, «ama bu kez her yandan para kokusu geliyor.»

Dr. Liebman ayağa kalktı. Hassas noktasına dokunmuştum besbelli. «Bu sözünüzle ne demek istediğinizi sorabilir miyim?» dedi.

«Dr. Liebman, lütfen» diyerek Arthur araya girdi, «randevum var benim—» Arthur saatına baktı, «—beş dakika öncesi için.»

«Öğle uçağına yetişmeliyim» dedi Dr. Liebman.

«Ve ben de aşağıdaki manikürcü kızla buluşacağım» dedim. Hepsinin de canı cehenneme, diye düşündüm. Kendilerine iyi davranılmasına değmez bunlar. Ralph Scott olma çabamı erteledim.

«Neyiniz var, neyiniz?» dedi Dr. Liebman.

«Kızın yemek saatında o işi yapacağız» dedim. Dr. Liebman'dan daima bir tepki kopartabiliyordum.

«Hangi işi?» dedi.

«Herkesin bildiği o işi» dedim. «Berber salonunun deposunda, kirli havlular yığınının üstünde yapacağız o işi.»

Arthur yönetime el koydu. «Hepimiz oturalım» dedi.

Ben Liebman'ın yanına oturdum. «Sen benim en sevdiğim bebeğimsin» dedim ona. «Bütün bir haftasonunu seninle oynayarak geçirmek isterdim?» Buz gibi bakışları uzun, seçkin burnunu geçerek yüzüme dikildi. «Elimi tutar mısın?» dedim. «Korkuyorum.»

«Susar mısın?» dedi Arthur, çok sert bir sesle.

«Susmam elbet» dedim. «Buraya karım Florence'ı, yabancılaşmış karımı görmeye geldim. Buraya siz şakacı arkadaşlarla konuşmaya ya da Charles'dan gözdağı yemeye gelmedim —bir tabanca alsam iyi olur diyorum, öyle değil mi?» Kimse yanıtlamadı. «Dr. Liebman» dedim. «Size söylüyorum.»

Dr. Liebman bir dağ parçası gibi oturuyordu.

«Bu saçmaları bırakır mısın?» dedi Arthur.

«Eee» dedim, «şu anda saçma bir ruhsal durum içindeyim.» Sonra Dr. Liebman'a doğru eğilip fısıldadım. «O manikürcü kızı senin için ayarlayabilirim! Biraz şişkoca ama ne olur ki, sen yabancı bir kenttesin ve zamanın dar. Sana kızın yemek saatının ilk on da-

kikasını veririm. Ne dersin? Bir tabanca taşımalı mıyım sence?»

Dr. Liebman kalkıp Florence'ın öteki yanına geçti, dümdüz ileriye bakarak oturdu. Florence bir cigara yaktı ve tavana dikti gözlerini. Arthur kol saatına baktı.

«Eh» dedim, «benim zamanımın hiç değeri yok. Umarım siz serserilerin zamanı için para ödemiyorum. Florence, bunlardan daha uzun süre bekleyebileceğime seninle bahse girerim.»

Florence bana karşılık vermedi.

«Arthur» dedi.

«Onun benimle yapacağı bir şey yok» dedim. «Kendi avukatım da olsa bir avukatla ciddi bir konuşma yapmak istemiyor bu gün canım. Hâlâ benim avukatım mısın Arthur?»

«Arthur» dedi Florence, «ne yapmamızı öneriyorsun?»

«Benim bir önerim var» dedim. «Bu dağ parçasının aşağıya gidip manikürcü kızın gönlünü yapmasını öneriyorum. Sonra Arthur'un 54. sokak ile 7. caddenin birleştiği yere gidip bana ordaki mezeciden sıcak bir pastırmalı sandviçle sarmısak turşusu getirmesini öneriyorum. Önerime ne buyrulur?»

«Arthur» dedi Florence.

«Ne yapacağımızı bilmiyorum» dedi Arthur.

«Öyleyse niçin önerimi kabul etmiyorsunuz?» dedim.

Florence bir çığlık attı. Korkunç bir çığlıktı bu!

Dr. Liebman onun üstüne atladı, o da başını Liebman'ın karnına gömdü.

«Bak ne yaptın» dedi Arthur.

«Onu rahat bırak» dedim Dr. Liebman'a. «Bırak

ağlasın. Tek çare bu. Yılların deneyiyle biliyorum bunu.»

«Dr. Liebman» dedi Arthur, «sizinle bir dakika şurda görüşebilir miyim?» Pencereye doğru yürüdü. Dr. Liebman ne yapacağını bilemedi. Ama Florence ona işaret etti, o da Arthur'un yanına gitti.

Florence gözlerini kurulamaya başladı, sonra kalkıp yatak odasına girdi, herhalde mendil almak için.

«Gideyim bari» dedim. Sonra kalktım, hızla yatak odasının kapısına gittim, kapıyı açtım ve içeri girdim.

Arthur ensemde bitti.

Florence beni görünce yerinden sıçradı ve «Arthur» diye seslendi.

«Tamam, şekerim» dedi Arthur, «ben burdayım.»

«Şekerim!» dedim. «Şekerim!»

Dr. Liebman kapıda Dr. Liebman'ın bir heykeli gibi duruyordu.

«Birazdan gitmeliyim» dedim, «bu toplantıyı biraz olsun düzene kavuşturmak istiyorum. Şimdi karımla konuşacağım. Ama bunu, benimki de olsa bir avukatın önünde yapamam. Dr. Liebman'a gelince, o beni sinirlendiriyor yalnızca. Karımla son olabilecek bu görüşmemde yalnız bırakılmak istiyorum. Ona bir zararım dokunacak değil.»

«Harika» dedi Arthur.

«Ne harika?» diye sordum.

«Aklıbaşında, uygar bir adam gibi davranıyorsun.»

«Ben yerinde olsam buna o kadar çabuk karar vermezdim, öyle değil mi Dr. Liebman?»

«Dr. Liebman ve ben şuracıkta oturacağız, kenarda» dedi Arthur.

«Bunu kabul etmem» dedim.

«Ne istiyorsun?»

«Sizin burdan cehennem olup gitmenizi istiyorum.»

«Ben onunla yalnız kalamam» dedi Florence.

«Peki» dedim, «öyleyse son bir önerim var; siz-ler öteki odaya gidersiniz, ben Florence'la bu odada kalırım. Kulaklarınızı kapıya yapıştırıp oturun ki, çıldırır mıldırırsam hemen koşup iki kişiye bir kişi canıma okuyabilesiniz. Buna bir diyeceğin var mı, Florence?»

«Böylesi olur bence» dedi Arthur, ama pek de güvenli çıkmıyordu sesi. Gözlerini dört bir yanda gezdirdi, güçlü bir söz edip de dediklerinden pek emin olmayan Richard Nixon gibi.

«Sence de tamam mı Dr. Liebman?» diye sordum.

Dr. Liebman bana yanıt vermedi.

«Dr. Liebman benimle konuşmuyor galiba» dedim.

Dr. Liebman Florence'ın kulağına eğildi ve ona duyamadığım bir şeyler söyledi.

«Şimdi, durumum da düşünülürse, karımla beni başbaşa bırakmanın sizin için verilmesi güç bir karar olduğunu biliyorum» dedim; «bu nedenle ben öteki odaya gidip sizin karar vermenizi bekleyeceğim.»

Öteki odaya gittim.

Arthur peşimden geldi. «Burda hepimizin bir tek amacımız var» dedi, «sen kendine gelinceye kadar Florence'i korumak.»

«Harika» dedim.

«İçten içe senin de Florence için endişe duyduğunu biliyorum» dedi.

«Öyle olmalı» dedim.

Dr. Liebman kapıyı açtı.

«Arthur» dedi. Gülümsüyordu gene. Arthur öteki odaya koştu ve kapıyı kapadı.

Burnuma hâlâ para kokusu geliyordu, Arthur'un masanın üstüne ters çevirdiği kağıdın odadaki bu güçlü para kokusuna ışık tutup tutmayacağını merak ettim.

Gidip okudum.

Benim imzalayacağım, Arthur'la Dr. Liebman'ın da tanıklık edecekleri bir açıklamaydı bu. Modern her-şeyi-bir-bakışta-oku yöntemiyle göz gezdirdiğim bu açıklama, ortak mal-mülkümüzü Florence'a devrettiğimi söylüyordu; Florence'ın yargısına göre ben sorumlu bir kişi durumuna gelinceyedek arazi, evler, paralar, her şey Florence'in olacaktı.

Başımı kaldırıp baktım ve Arthur ile Dr. Liebman'ın beni gözlediklerini gördüm. Acele etmeden okumamı bitirdim. Sonra da beni bile şaşırtan bir söz söyledim.

«Bunu imzalamaya hiç bir itirazım yok» dedim.

Donup kaldılar!

«Bence hiç bir sakıncası yok» dedim.

Arthur yanıma gelip elimi sıktı.

«Olmayacağını biliyordum» diye yalan söyledi.

«Olup bitenlerin nedeni bu mu?» diye sordum.

«Evet» dedi Arthur, bir içtenlik sağnağı görünüşü içinde. Ama gene yalan söylüyordu aslında, kısa sürede ortaya çıktı yalan söylediği.

«Kalemini kullanabilir miyim?» diye sordum.

Arthur sözümü ikiletmedi.

Ben de aynı hızla işi bitirdim. Kalemini aldım ve gösterişli bir hareketle onun imzasını attım. Tahmin ettiğim gibi, imzalamama öyle sevindi ki, imzaya bakmadan kağıdı katlayıp cebine soktu.

«Şimdi deli olduğumdan artık eminsiniz herhalde» dedim.

Arthur güldü. Birden dostlaştı.

«Arthur» dedi Dr. Liebman, «artık benim burda bulunmama gerek kalmadı, siz kalıp onların görüşmelerini bitirmelerini bekleyebilirseniz eğer, ben gideyim.»

«Çok önemli bir toplantıya on dakika geç kaldım» dedi Arthur.

«Bakın çocuklar» dedim, «niçin ikiniz de gitmiyorsunuz? Kağıdınız imzalandı nasıl olsa.»

Yeniden yatak odasına girdiler, içerde konuşulduğunu duyuyordum. Sonra Arthur çıktı.

«Dr. Liebman saat iki uçağıyla gidecek» dedi. «Ben gitmek zorundayım.» Elini uzattı.

«Arthur» dedim, «bana elli dolar borç verebilir misin? Şimdi hiç param yok. Ne zaman geri verebileceğimi bilmiyorum.»

«Elbette» dedi, «elbette!» Cebinden banknotlarını çıkardı. «Kırk olur mu?» diye sordu. «Bende de yalnız elli küsur var, bütün gün taksiyle şuraya buraya gideceğim.»

«Peki, onunu da sonra yollarsın belki» dedim ters ters.

«Elbette» dedi. «Tebrikler, bu iş çözümlenecek.»

«Elbette çözümlenecek» dedim.

«Vicdanın olduğunu her zaman söylerdim» dedi.

«Şimdi bundan eminsin artık» dedim.

«Zaman iyileştiricidir» dedi.

«Bir de, Arthur» dedim, «bana karşı bundan başka alçakça planınız yoktur umarım, ha?»

«Neden sözediyorsun sen, Edward?» dedi. «Senin avukatınım ben.»

«Beni korkutan da bu ya.»

Sinirli sinirli, hiç hoşuma gitmeyen bir biçimde güldü. Sonra çantasını aldı, bana el salladı ve gitti.

Tam o sırada Dr. Liebman Florence'ın yatak oda-

sından çıktı. Çevresine aklı bir yerlerdeymiş, benim de odada olduğumun farkında değilmiş gibi bakındı.

Bir süre onu seyrettim. Tuhaf, minnacık bir hayvandı o anda, birdenbire arkadaşsız ve neşesiz kalmıştı.

«Bir şey mi var?» diye sordum.

«Başım ağrıyor» dedi.

«Niçin uzanıp gözlerini kapamıyorsun biraz? Sinirlerin şiddetli bir gerilim altında kaldı.»

«Öyle yapacağım galiba» dedi, «teşekkür ederim.» Divana uzanıp gözlerini kapattı.

Yatak odasına gittim.

Florence bir cigara yakıyordu.

«Florence» dedim, «önemli bir şey bildireceğim sana.»

«Evet?» dedi endişeyle.

«O da şu: Ben deli değilim.»

Bu söz sinirlerini daha da bozdu.

«Aslında» dedim, «yıllardan beri bu denli iyi hissetmedim kendimi. O kâğıdı, salt kendini daha güvende duyasın diye imzaladım.»

Bir şey demedi.

«Bunu sağladı umarım» dedim.

Bir şey demedi.

«Görüyorum ki sağlamamış.»

«Para» boğazını temizledi, «para benim için hiç bir anlam taşımıyor.»

«Ne taşıyor?»

«Her şey eskisi gibi olsun istiyorum.»

«Ne eskisi gibi olsun?»

«Seni eskiden olduğun gibi istiyorum.»

«Ama, Florence, şekerim. Yıllar, yıllardan beri seninle değildim aslında, öyle değil mi?»

«Kusursuzluk beklemiyorum» dedi, «ama... bir hayatım olsun, iyi bir hayatım olsun istiyorum.»

«İyi, bu şansa sahipsin şimdi, ben de sahibim.»

«Geçen sabah gördüğümü bile unutabilirim» dedi. «Çok iyi bir adam olan Charles bana o kızla evleneceğini söyledi. O şırfıntıyla neden evlenmek istiyor, bu kendi bileceği şey. Ama damadın sen değil de o olmasından sevinçliyim... ve... Ev... oh, Ev...»

Biraz ağlamaya başladı.

«Ağlamamı umursama» dedi.

«Umursamıyorum» dedim.

«Seni itoğlu it, seni itoğlu it... ama bunun üstesinden gelebilirim, gerçekten gelebilirim, yalnız biraz zaman tanı bana. O gördüklerimi belleğimden silebilirim. Ben uygar bir kişiyim ne de olsa, sen de uygar bir kişisin.»

O ana kadar Florence'in beni gerçekten geri istediğini anlamıştım.

«Beni geri mi istiyorsun?» dedim. Sesim çok şaşkın çıkmış olmalı.

«Elbette» dedi, «hep bunu istedim. Gördüğüm o korkunç şeyi unutmak için bana zaman ver yalnız. Ama bitti artık, değil mi?» dedi. «Onu kapı dışarı ettin?»

«Hayır, o beni terketti» dedim.

«Öyle olduğunu sanmam.»

«Niçin?»

«Hiç bir kadının seni terkedeceğini sanmıyorum.»

Gülmeye başladım.

«Seni itoğlu it» dedi, bana dikkatli dikkatli bakarak, «çok iyi görünüyorsun, biliyor musun, çok iyi. Bu denli iyi görünmen için hiç bir neden yok, ama iyi görunüyorsun.»

Onu kollarıma almam için ipucu. Ama almadım.

O korkunç anıyı belleğinden silmek için fazla zamana gereği olmadığı belliydi, çünkü gözleri baygınlaşıyordu.

«O kadar çabuk olmaz» dedim.

«Elbette, benim de elimden gelmez. Zamana gereğimiz var.» Gelip yanıma oturdu. O kâğıdı imzalamam mucizeler yarattı, diye düşündüm. Ama bunu söylememeye karar verdim.

«Bir daha hiç çalışmayabilirim» dedim.

«Ne yapacaksın?»

«Hiç bir şey yapmayabilirim.»

«Hiç bir şey mi?»

«Gözle görülecek hiç bir şey. Yalnız yürür ve düşünürüm belki. Yürümeye başlar, bir takım yerlerden geçer, bir yerlere oturup düşünebilirim.»

«Tolstoy gibi.»

«O öyle mi yapmış?»

«Evet, öyle yapmış... bir gün çıkıp gitmiş, kendine bir yürüyüş sopası kesmiş ve yürüyüp gitmiş.»

«Yok, öyle değil, kendim gibi.»

«Ama Tolstoy zengin bir adammış» dedi.

«Bizim de satıp paraya çevirecek mülkümüz var.»

«Onu bilmem.»

«Neyi bilmezsin?» dedim, şimdi artık patronla konuşarak.

«Kendimizi güvende duyabileceğimiz ölçüde mülkümüz olup olmadığını. Yani, hiç yoktan gelip biriken faturaları bir göresin isterdim.»

«Neyse, onların hepsini ödeyesin istiyorum, sonra evi satasın, Indio'daki o yeri satasın, arabaları satasın, o plakları ve resimleri ve kitapları, ıvır zıvır, aslında her şeyi satasın ve...»

«Evans, mantıklı ol; nereye gideceğiz?»

«Yalnızca iki odaya gereğimiz var. Burda, New York'ta ucuz bir daire kiralarız.»

«O denli rahatsız bir hayat için çok yaşlı ve iyi bir kadınım.»

«Yaşamanın daha iyi bir yolu var...» demeye başladım.

«Bana bu pis ve ürkülecek ölçüde rahatsız bir yol gibi geliyor. O denli rahatsız bir hayat için çok yaşlıyım ben, gerçekten öyle.»

«Ama orda da pek rahat değildik aslında, hiç değilse ben değildim, ben feci durumdaydım, kendimi öldürmek istedim, hatta bunu denedim, anımsıyor musun? İki kez!»

Denetimden çıkıyordum, durup ondan uzaklaştım. Ya şimdi olacaktı ya da hiç bir zaman. Yanına gidip ellerini tuttum, sıkı sıkı tuttum ve onu sarstım.

«Florence, Florence» dedim, «sana ve başka insanlara kötü şeyler yaptığımı biliyorum. Ama bunlar, kendime yaptıklarım yanında hiç kalır. Günahım kendime karşı. Kendime hayınlık ettim ben. Hayatımın başında yola çıktığım zaman **olmamaya** kesin karar verdiğim her şey **oldum.** Kendime karşı çıktım Florence, varoluşumun nedenine yüz çevirdim.»

«Seni olduğun gibi seviyordum.»

«Ben artık o adam değilim.»

«Kusursuzdun demek istemiyorum, ama başkalarını da düşünürdün —ah, Ev, sevgilim, sağduyulu biri ol. kendin ol yeniden! Kendinden başka birini de düşün!»

«Tek yaptığım kendimden başka birini düşünmek oldu daima. Orda yanılgıya düştüm işte. Kendimi yitirdim. Tanrı kahretsin, Florence, karşı olduğum her şey durumuna geldim. Artık öyle olmayacağım!»

«Neyse, iyi bir şey yaptın, ondan kurtuldun.»

«Bunun onunla ilgisi yok, seninle de yok. Bu benimle ilişkili. Kendimi yitirdim. Ben o adam değilim şimdi, ben o adam değilim.»

«Ev, sakin ol. Bana kim olduğunu söylemeye çalış öyleyse.»

«Daha bilmiyorum. Ama bunu bilmiyorum diye deli olmam gerekmez. Belki dünyanın geri kalan bölümü deli. Ben değilim.»

«Ev—»

«Hayır, bırak bitireyim. Bunların böyle olması zorunlu değil, bu işin böyle olması gerekmez! Şu dünyada iyi bir yaşam olabilir, ama yaşamın burdaki ve şu andaki durumu akla yatmıyor; delice birşey bu. Ben deli değilim, **bu durum** deli!»

Sesimin yükselip denetimden çıktığını duyuyordum.

«Bir daha öyle bir şeye geri dönmeyeceğim. Asla! Asla!»

«Öyleyse ne yapacaksın?»

«Dakikalar! Benim dakikalarım! Onları artık kimseye vermeyeceğim.»

«Evans, sakinleş.»

«Kendimi sakin duymuyorum; niçin sakinleşeyim? Ben sakin değilim!»

«Ne yapacaksın —of, elimi acıtıyorsun!»

Kahrolası ellerini bıraktım. Sonra yeniden tuttum.

«Şu anda hiç bir şey yapmak istemiyorum.»

«Bu düşüncene hayranlık duyduğumu söyleyemem.»

«Tiksindiğim işlerde çalışmak istemiyorum bir daha. İnsanlara yalan söylemek, onları dövmek, onların iyi niyetini kötüye kullanmak istemiyorum bir daha, ya da...»

Biraz soluğumu topladım. Florence müthiş korkmuş görünüyordu.

«Ölmeden önce ufacık bir iyi iş görmek istiyorum, yaptığım için kendime gerçekten hayranlık duyabileceğim ufak bir şey, benim olan, **ben** olan bir şey... bunu anlıyabiliyor musun?»

«Elbette Ev—»

«İstediğim bu işte.»

«Elbette.»

«Yaşadığımız hayattan iğreniyorum Florence. Üzgünüm ama, senle benim birlikteliğimizden tiksiniyorum. Saygı duyduğum bir biçimde yaşamanın yolunu bulacağım...»

«O şırfıntıyı düzmek gibi!»

«Ona şırfıntı deme» dedim sakince.

«Ne ise onu söylüyorum.»

«O da senin gibi bir insan, çoğu dostlarımızdan daha az bir şırfıntı ve—»

«O pis bir şırfıntı!»

«Bunu nerden biliyorsun?»

«Çünkü bir içgüdüm var! Bir şırfıntıyı görünce bilirim. Bu nedenle sen özgürlüğe doğru o görkemli yeni atılımlarından sözedince, bu atılımların neler olduğunu biliyorum!»

«Onun hakkında ne biliyorsun?»

«Her şeyi!»

«Bir bok bildiğin yok.»

«Onun her şeyini araştırttım. Kiminle ve kaç kez yattığını... karşılığında ne ücret aldığını öğrendim. Duyuyor musun bunu, ücret! Ücret!»

«Ne olmuş?»

«Ücret!»

«O senden daha çok hoşuma gidiyor.»

«Evans.»

«O senden daha insan ve senden daha çok güvene değer! Kocasının arkasında onu bir yere kapattıracak dilekçeler hazırlamazdı o.»

«Bunu yapmadım ben.»

«Beni bir akıl hastanesine yatırmak için düzenler kurmazdı o.»

«Buna evet demedim ben.»

«Burda ne olup bittiğinden haberim yok mu sanıyorsun sen? Şu anda avukatının içcebinde beni bir akıl hastanesine yatırtacak ve imza yerinde—»

«Onu imzalamadım, geri çevirdim.»

«Ben, imza yerinde o sahtekâr» (sesimi burda bütün daireyi kaplayacak biçimde yükselttim) «Dr. Liebman'ın imzası bulunan, diyecektim! Ve gerçek şu ki, şu anda sen de, onu imzalasa mıydım, diye düşünüyorsun.»

Yeniden haykırdı «Dr. Liebman!» diye bağırdı. «Dr. Liebman!» Onu şiddetle sarsıyordum.

Dr. Liebman tavana sıçramıştı herhalde, çünkü olay yerine gelmesi bir saniye sürmedi.

Ve de benim dışarı çıkmam. Nereye gittiğimi bilmiyordum, ama gidiyordum.

Asansörün kapıları açıldı, içinden beni görmeden yanımdan geçecek kadar hızlı ve öfkeli bir Arthur Houghton çıktı. Florence'in dairesine yönelmişti ve zincire vurulacak ölçüde çıldırmıştı.

YİRMİÜÇ

AŞAĞIDA ÜSTÜN İNSANLA karşılaştım. Mr. Finnegan genellikle Gotham'da yerdi öğle yemeklerini. Daha sonra, Florence için orda Mr. Finnegan'ın yer ayırttığını ve faturaları da ödemekte olduğunu öğrendim.

Rolls'unu beklerken yanında durdum. Yoğun bir trafik vardı, araba geç kalacaktı besbelli, Finnegan da bunun farkındaydı, ama bu durum şöförüne içerlemesine ve sabırsızlanmasına engel olmadı. Otelin girişindeki herkes hoşnutsuzluğunun farkındaydı.

Cam kapıda yansıyan görüntüme baktım. Mr. Finnegan'ı hayranlıkla seyrettiğimi görerek şaşırdım. Oysa duygularım o yönde değildi. Camda gülümseyen kendime bakarak, bu ben miyim, diye düşündüm.

Tam o sırada şu son birkaç günkü duygularım apaçık anlam kazandı gözlerimde. Özeti, ben iki kişiydim. Biri Eddie'ydi, şu anda Mr. Finnegan'a böylesine kusursuz bir ilgi ve dikkat gösteren adam, Florence'in az önce geri istediğini söylediği kişi; önceden bilinebilecek, tahmin edilebilecek biçimlerde davranan Eddie, düşmanlıklarını bir gülümsemenin altına

saklıyan, kırgınlıklarını dayanılamayacak duruma gelmeden burnundan soluyarak boşaltan Eddie.

Bir de öteki adam vardı. Daha adı yoktu onun, bir yüzü de yoktu. Ama Eddie'nin ölüm döşeğinde olduğu ne denli kesinse, onun da doğmak üzere olduğu o ölçüde kesindi. Bu iki kişi ölümcül bir kavgada birbirlerine girmiş, kenetlenmişlerdi, biri yavaş yavaş ötekine üstün geliyordu. Zamanı gelince Eddie ölecekti, yerini her kim alırsa, o ben olacaktım.

O ölüm meydana gelir gelmez, bütün hak ve ayrıcalıklar bu yeni kişinin olacaktı. Kişinin iflas etmeye, bir takım borçları ya da bu borçların belli bir yüzdesini ödemeye ve yeni baştan başlamaya en az bir firma kadar hakkı vardır. Ortaya çıkacak yeni kişi, ömrü boyunca Eddie'nin yaptığı yanlışlıkların ve attığı yanlış adımların yükünü sırtında taşımak zorunda bırakılmamalıydı.

Eddie'yi sanki başka bir kişiymiş gibi gözlemeye başladım.

Finnegan bana biraz öğüt verme kararına varmıştı. «Eee, Eddie, telafi ettin mi?»

«Neyi telafi ettim mi?» dedi Eddie.

«Florence'e yaptıklarını elbet, sersem kerata. Beni dinliyor musun?»

«Elbette» dedi Eddie, gülümseyerek.

«Ben pek güvenli değilim bundan. Sahi dinliyor musun?»

Finnegan Eddie'ye eleştirici gözlerle baktı. «Sen gerçekten de oynatıyorsun; neyin var be yahu?» Bu sorunun karşılığını beklemedi, kapıcıya yaklaşıp bir dolar verdi.

«Bana bir taksi çağır» dedi, sonra yeniden bana döndü, «Şaka etmiyorum, evlât, bu ne kadar böyle gi-

debilir sanıyorsun? Yani oldukça büyük bir lüks bu biçim hayat.»

«Lüks mü?» dedi Eddie Finnegan'a, gülümseyerek.

«Evet. Bütün bunlara gücün yeter mi sanıyorsun?»

Gene karşılık beklemedi, döndü ve sokağın başına baktı. Elli beşinci sokak Beşinci caddede tıkanmıştı.

«Umarım belediye reisi Sea adasında zamanını iyi geçiriyordur, itoğlu it» diye yüksek sesle söylendi, yakınımızda bulunanların kulaklarının pası silinsin diye. «Ne zaman durum dayanılmaz hale gelip de bir şey yapması gerekse, trafik müdürünü işten atıp bir yenisini iş başına getiriyor, bu da ona öyle bir başarı duygusu veriyor ki, öteberisini toplayıp bir ay tatile gidiyor, itoğlu it.»

Birkaç kişi güldü.

Eddie de güldü.

«Bu kentte siz olsanız ne yapardınız?» dedi Eddie, beş paralık ilgi duyuyormuş gibi.

«Kenti boşaltırdım» dedi Finnegan. «Frank Lloyd Wright (*) doğru söylemişti. Kente bir bomba atmalı ve her şeye yenibaştan başlamalı.»

Eddie güldü. «Şakayı bırakalım» diye direndi, umurundaymış gibi, «Trafik için yani?»

«Şimdiki trafik müdürünü kovar, yerine bir yenisini alır ve bir ay sürecek bir tatile çıkardım.»

Eddie güldü.

«Hadi gel» dedi Finnegan.

İkisi birden Elli beşinci sokakta tırısla gitmeye başladılar.

Finnegan, omuzunun üstünden, yanındaki Eddie'ye «Nereye gidiyorsun?» diye bağırdı.

(*) F. L. Wright (1869 - 1959) Amerikalı ünlü mimar.

«Sizinle gidiyorum» dedi Eddie.

«Yani daha sonra?»

«En ufak düşüncem yok.»

«Ben de bunu söylemek istiyorum» dedi Finnegan ve mahmuzladı atını. «Şimdi senin hiç bir amaç ya da yön duygun yok artık» diye bağırdı omuzunun üstünden, «ve bak nasıl soluyorsun. Tehlikeli biçimde bozuk sağlığın, evlât.»

Finnegan sokağın yarı yerinde boş bir taksi gördü. «Gel!» dedi ve hamle etti.

Takside öne eğildi ve şöföre bir dolarlık bir banknot uzattı. «Beni beş dakikada Astor'a götürürsen bundan bir tane daha gelir» dedi. Ruhsatından adının Silverman olduğunu anladığım taksi şöförü banknotu aldı ve omuz silkti. «Niçin omuz silktin?» dedi Finnegan.

«Ülserim yok benim» dedi Silverman. Bir Eddie değildi o.

«İşin şaşılacak yanı şu ki, müthiş iyi görünüyorsun» dedi Finnegan. «Öldükten hemen sonra böyle görünürler insanlar. Harika bir görünüşleri olur, bütün yerel dertler ağrıyan sırtlarından kaldırılmış gibi. Dertleri bitmiştir yani, öyle değil mi?»

Eddie başını evet anlamında salladı, gülümsedi, güldü.

Finnegan hâlâ onu ölçüp biçiyordu. «Deli değilsin sen, değil mi?» diye sordu.

«Umarım öyleyimdir. Yani» (Eddie'nin dili sürçmüştü) «umarım değilimdir.»

«Böyle şeylere harcanacak zaman yok, at bu hali üstünden evlât. Şimdi! Sana ne yapılacağını söyliyeyim. Dinlemek istiyor musun?»

«Hem de nasıl.»

«Beni Astor'da bırakınca Gotham'a dön. Karının

yanında birileri varsa dışarı at. Sonra da ona bir tek at. Senin deli olduğunu düşünmekten hemen vazgeçecektir.»

Silverman bir boşluğa kaymak istedi. Bir sürtüşme oldu. Silverman frene asıldı, Finnegan'a suçlayıcı bir bakış fırlattıktan sonra ön kapıyı yavaşça açtı ve araçların birbirine vurduğu yere doğru badi badi gitti. Şöförler arasında kart ve plaka numarası alıp verme töreni başlamak üzereydi.

«Gel hadi» dedi üstün insan, kapıdan dışarı fırlarken. Eddie elinden gelen çabuklukla peşinden seyirtti.

«İçki ve yemek ısmarla, odanıza gelsin» dedi Finnegan bir başka boş taksiye koşarken. Altıncı caddedeydiler ve taksi kuzeye yönelmişti. Eddie taksiye bindiğinde Finnegan hâlâ konuşuyordu. «Leziz pavuryaları var. Ben biraz önce yedim. Sonra da becerebilirsen, bir tek daha at. Birlikte çıkacağınız tatilden başka konuşacak bir şey kalmadığını göreceksin. Tatiliniz için benim Eleuthera'daki evi size vereceğim, aşçısı, hizmetçisi, her şeyiyle.» Eddie'nin yüzünde bir minnet ifadesi belirmişti herhalde, çünkü Finnegan «Bir şey değil. Burdan çıkıp bir haftalığına doğruca oraya gidebilirsiniz» dedi.

O sırada taksi Elli altıncı sokağa geçmişti ve şöför hâlâ nereye gidileceğinin bildirilmesini bekliyordu.

«Ah, evet, Astor Oteline» dedi Finnegan. «Florence'i meraklandıran» diye sürdürdü konuşmasını, «senin akıl sağlığın değil, ona karşı sürüp giden ilgisizliğin. Öyle ki, bir-iki Gibson parlat, ışıkları kapat ve görevini yap. Yoksa, arkadaşım» (Eddie gülümsedi) «başın gerçekten belâda olacak, bu sözle yeryüzündeki tek gerçek belâyı, para derdini söylemek istiyorum.

Ama Eleuthera'da geçireceğiniz o haftadan sonra gene L.A.'a dönebilir ve eline kimi geçirirsen istediğini gene yapabilirsin.» (Eddie değerbilirlikle güldü.)

Finnegan birden taksinin doğuya yönelmiş olduğunu farketti.

«Hangi cehenneme gidiyorsun?» diye haykırdı şöföre.

«Elli yedincide sola dönüş yok» dedi şoför. «Elli sekizinciden doğuya doğru gidip Beşinciye çıkmam ve ordan sokağın arkasına kıvrılmam gerek.»

«Hay tanrı kahretsin!» diye haykırdı üstün insan, başını tavana vurarak. «Başladığım zamankinden daha uzaklara geldim.» Dışarı fırladı, şoföre bir dolar vererek «Bu adamı Gotham Oteline götür» dedi. Sonra da başını camdan içeri uzatarak gülümsedi. «İyi! Her şey yoluna girdi gene. Tamam mı?»

«Tamam!» dedi Eddie, gülümseyerek. «Teşekkürler.»

«Florence'e karşı her şeyi kabul etmek yanlışlığını yaptın. Hiç bir zaman hiç bir şeyi kabul etme! İnkâr, inkâr inkâr; ömrüm boyunca kadınlara karşı bu benim sloganım oldu. Şimdi Astor'a yürümem gerekiyor. Ona bir-iki tek at. Sonra da bana telefon et. Şu andan başlayarak sana tam maaşını ödeyeceğim gene! Ne dersin buna?»

«Harika derim!» dedi, aslan Eddie.

«Ama, ne kadar para o kadar ekmek, anlıyorsun ya?» Güldü ve gözden yitti.

Gotham'ın önünde oraya yakışmayan bir ağaç duruyordu, direksiyonda Ralph Scott vardı. Ellen arkaya uzanmıştı. Başı ağrıyordu.

Ralph, Sound'a kadar yol boyunca hiç bir şey

söylemedi. Eski evin önünde arabadan çıktım, Ellen'e bir hoşça kal öpücüğü verdim, Ralph'ın elini sıktım ve o iş de bitti. O gün sessiz kaldığı için Ralph Scott'a duyduğum ölçüde kimseye gönül borcu duymamıştım ömrüm boyu.

Onlar gidince canım yalnızca ön sundurmada oturmak istedi. Hayvanların çoğu zaman yalnızca oturmakla neden yetindiklerine aklım erdi. Sessizlik köklü bir rahatlama veriyordu insana. Yeli yanaklarımda duydum. Babamın akasya ağaçlarının kokusunu aldım. Sound üstünde giden yelkenlileri seyrettim; o teknelerde bağırtılar, konuşmalar, gülüşmeler oluyordu mutlaka, ama işitemediğim için memnundum. Her şey başka yerlerde ve beni ilgilendirmeyen kimselere oluyordu.

Çok uzaklardan müthiş sarsıntılar duyuldu. Düzenli aralıklarla, dış hava tabakasının titreşimlerinden oluşan; tam da ses deneyemeyecek bumlamalar gelmeye başladı.

Savaş mı başlamıştı? Umurumda değildi.

Bir şeylerin eşiğine gelmiştim. O öğle sonrasında geri döndürülemeyecek bir şeyin olacağını biliyordum. Ya da en geç o gece.

Bum. Bum. Bum.

Yağmur başlayacak gibiydi ama, gök gürültüsü değildi bunlar. Lond Island Sound'ın yüzeyi kurşun dökülmüş gibi görünüyordu. Suların üstünden yel, kuşların uçuşmasına benzeyen ani dalgalarla esiyordu. Sonra gene sarsıntılı patlamalar ya da uzaktaki gök gürültüsü. Sarsıntı herhalde. Gök gürültüsü olamayacak kadar düzenli.

O gün korkunç bir şey olacaktı. Kesin bir şey.

Ayağa kalkıp eski tenis kortuna doğru yürüdüm ağır ağır.

Başımın içinde kalp krizi geçirecekmişim gibi bir basınç vardı. Sarsıntılardan mıydı?

Tenis kortuna çok uzun süreden beri bakılmamıştı. Yaban otları ve çayırların bürüdüğü alanda çevresi çoktan paslanmış telörgüyle çevrili yanyana iki kort vardı. Kortun bakımlı tutulduğu zamanları anımsadım; aradan bir kuşak geçmişti. Cleveland'dan hafta sonunu bizde geçirmek üzere çok hatırlı bir müşteri geliyordu. Babam onun tenis oynamayı sevdiğini işitmişti. Babam tenis oynamazdı elbet, biz çocuklar için kortu bakımlı tutmaya da hiç niyeti yoktu. Ama bu konuğun gelişi için uzmanlar getirtildi. Müşteri o pazar günü öğleye doğru uyandığında kort hazırdı. Ama bir gün önce poker oynamışlardı ve adam akşamdan kalmaydı. Kortu görmeye bile gitmedi. Sundurmada oturup Sound'a baktı, burasının ona Erie gölünü anımsattığını söyledi ve erken gideceğini bildirdi.

O yaz kortu Michael ile ben kullandık. Ama bir sonraki bahara kadar kortun toprağı yer yer çökmüş ve don ortaya şaşılacak ölçüde iri kaya parçaları çıkarmıştı (nerden çıkmıştı bunlar?)

Şimdi, aradan koca bir kuşak geçtikten sonra kort orda, otlarla kaplı bir dikdörtgen, babamın hayatının belli başlı niteliklerinden olan, piyano, deniz motoru gibi edindiği ama hiç bir zaman tadına varmadığı, değeri bilinmemiş şeylerden biri olarak duruyordu.

Kararan kıta üstünde sarsıntılar daha da güçlendi. Kulaklarımın bumlamayı sesten çok basınç olarak algıladığı muazzam bir düş içindeymiş gibiydim.

Yağmur sessiz sedasız kocaman damlalar halinde yağmaya başladı. John Hersey'in Hiroşima üstüne yazdığı kitaptaki yağmur bölümü geldi aklıma.

Tenis kortunun ortasında durdum ve düşünmeye başladım: İhmal edilmiş bütün bu şeyler arasında babamın değer verdiği bakımlı tuttuğu ne vardı? Nerdeydi bunlar? Merak ettim, o çaba ve tutkularından, yaşamının o katıksız gücünden geriye ne kalmıştı?

Tenis kortu iri damlaların düşmesine hiç bir direnç göstermedi. Yağmur uzun otların ve çayırların içine sessizce geçiyor, gözden yitiyordu. Zaman gibi, hiç bir belirti bırakmadan.

Geçmişim, diye düşünüyordum, geçmişim de hiç bir iz bırakmadan yitip gidebilir miydi?

Ağır ağır eve doğru yürüdüm. Sundurmada oturdum ve yağmurun her şey üstüne eşitçe, zamanın geçmişi silen bir ulağı olarak yağışını seyrettim. O eski kitap, yangın ve sel, demişti; yıkanıp arınma, demişti bir başkası. Keats. Genç ölmüştü Keats. Çok zamanı yok, diye düşündüm. Geç oldu, diye düşündüm. Ama hiç değilse başladım. Herkesi ittim yardan aşağı, Eddie'yi de ittim hemen hemen, iyice iteceğim onu da, yakında. O zaman kendi öz dünyamın tek canlısı ben olacağım.

Oturdum ve bazı eski şarkıları söyledim, çok sevdiklerimi: **Me and my Shadow; İt's All Right With Me; Bye, Bye Blackbird.** Sonra da bu özel konserimin bir numaralı şarkısını: (Herkes Eddie'yi merak ediyor, ama) «Eddie Artık Burda Oturmuyor.»

İğrenç bir şey bu, yağmur altındaki bu kendine acıma, diye düşündüm. İğrençse ne olmuş, diye düşündüm.

Eddie'den arta kalan tek şey bu evin tanıklığıymış gibi geldi bana. Geriye kalan her şeyi temizlemiştim, ama bu evi halletmem gerekiyordu daha. Sundurmanın duvarına vurdum. Boya kuş tüyleri gibi dökül-

dü yanıma. Ondan kalan tek şey bu, diye düşündüm, son iz işte.

Ölümü ve yeniden doğuşu kutlamak, eskiyi yıkamak ya da yakıp yıkmak, yeniyi selâmlamak için şiddetli bir şeyler yapmak gereğini duymaya başladım. Bütün değişimler, ilk değişim olan doğum bile, bir parça kan akmasıyla gerçekleşir. Sel ve yangın zaman zaman gereklidir, görünüşe bakılırsa. Yehova zalim değildi. Arı ve içtendi.

Bana öyle geldi ki, insan soyu, gelişim öyküsü boyunca belirli aralarla benim o günkü duygumu duymuştu: Kötü olanı belirtmek, onu silip ortadan kaldırarak yeninin büyüyüp serpilmesine olanak hazırlamak.

Yeninin nasıl da çabucak büyüyüp yetiştiği beni hep şaşkınlığa düşürmüştü. Batı kıyısında hayatı biraz daha yaşanabilir yapmak çabasıyla Ojai'de aldığım çiftliği anımsadım; çalılık, dikenlik, yabanıl bitkiler ve çıngıraklı yılanlarla dolu beş yüz dönüm kadar bir yerdi. Bir-iki yılımı o araziyi temizlemeye çalışarak geçirmiştim; aslında çabalarım hiç bir ise yaramıyordu. Bu arada epey çalılık yakmıştım. Çalı yığınlarının altına iki eski araba lâstiği koyuyor, lâstiklere gaz döküyor ve kibriti çakıyordum. Lâstiklere ne gibi kimyasal maddeler koyduklarını bilmem ama, epey dayanıklı oluyorlar. Alevler her şeyi yutuyor, yaşa yeşile bakmıyordu. O muazzam yığınlardan ertesi güne bir şey kalmamış oluyordu, yalnızca lâstiğin kauçuk bedeninde bulunan teller kalıyordu. Bir de küller, kalın bir kül tabakası. O küller daha tam soğumadan bir de bakıyordunuz arasından yeşil fışkınlar sürüyordu. Kökler toprağın altında canlı kalmış.

Ayağa kaldırıp sundurmanın duvarına yeniden vurdum. Kavlayan boyalar tabakalar halinde döküle-

rek altındaki tahtayı ortaya çıkardı. Tam yanacak kıvamda, diye düşündüm.

İçerde durdum ve kulak kabarttım. Yukardan yağmurun gürültüsünü bastıran sesler geliyordu: Yağmur yüzlerce damla halinde metal kaplara düşüyordu. Merdivenleri tırmanarak evin annem tarafından ısısı, suyu ve bakımı kesilen bölümüne geldim. Üst katta merdivenler, küçük dört köşe, yalnız gün ışığıyla aydınlanan bir hole açılıyordu. Burada üçü hizmetçi odalarına, biri de tavanarasına açılan dört kapı vardı. Tavanarasına girdim, kapıyı açınca çatıdaki bir sürü deliğin altına konmuş evin kap kacağıyla karşı karşıya kaldım. Gwen'le yemek hazırlarken mutfakta çok az takımın bulunduğunu görmüştük. İşte burdaydı hepsi, masalar, iskemleler üstünde, yerde, hızla suyla doluyorlardı. Kimi yerlerde delikler öyle kötüydü ki, gökyüzünü görebiliyordunuz.

Orda babamın bavullarını da gördüm, onun kırk dokuz okyanus ötesi yolculuğunun emeklilerini. Yumuşak kahverengi deri bumburuşuk olmuş, askıları, kilitleri, kopmuş, kırılmıştı. Ama babamın o iyi günlerini neredelerde geçirdiğini görebilirdiniz üstlerindeki etiketlerden; hepsi de zamanın en ünlü otelleriydi: Londra'nın Claridge'i, Paris'in Ritz'i, Venedik'teki Grand, Atina'daki Grande Bretagne, Kahire'deki Shephard's ve İstanbul'daki Tokatlıyan.

Annemin sandığı da ordaydı. Üstündeki yarı yarıya dolu tencereyi kaldırdım ve sandığı kuru bir yere çekip açtım. Annem çok seyrek olarak babamla birlikte giderdi, ama bu sandığı edinmişti gene de. Londra yapısıydı sandık, kalın kumaşla kaplı tahtadan yapılıydı. İçinde, bir gün olur da giyilir diye kaldırdığı şen renklerle bezenmiş giysileri vardı, genç kızlık giysileri, tatil giysileri, mutluluk giysileri. Annemi

bunlardan birinin içinde hiç görmemiştim. Her zaman geleneğinin kendisine giyilmesini öğrettiği kasvetli giysilerle dolaşırdı. Onun başka bir şey giyebileceğini düşünemezdim bile.

Ama giymişti. Çünkü gene orda, sandığın içinde, ben çok küçükken babamla çektirdikleri fotoğraflar vardı; buraya unutulmak için konmuştu bu fotoğraflar sanırım, çünkü o günleri anımsamak acı vericiydi. Ama işte elimdeydiler, annem şen giysiler içindeydi 1920'lerde, kabartılarak taranmış saçlarının üstünde geniş kenarlı bir şapka vardı. Şapkasının altından yüzü görünüyordu, aynı yüzdü bu, ama masumluk ve umutla doluydu. Çok güzel bir kızdı fotoğraftaki. Aralarında cinsel bağ olanların ortak bir gize sahip görünüşü vardı babamla ikisinde. O görünüş nereye gitmişti? O görünüşü yitirmeleri ne kadar sürmüştü?

Babamla benim akasya ağaçları altında, işlerinin en parlak dönemine ulaştığı yaz çekilmiş bir fotoğrafımız vardı. O oturmuştu, ben yanında duruyordum, elimi dizine koymuş, yüzümü bir tapınma anlatımı içinde ona çevirmiştim. O tapınma görünüşü nereye gitmişti? Ne öldürmüştü onu?

Sandıkta, yaşamımızın en sevilen, en insansı bölümlerine, yaşanmamış bölümlerine ait kırıntılar da vardı. Annemin kitapları: Okul kitaplarından bazıları ve Rumca şiir kitapları: Onlar da yaşamın kendilerinden zevk alınacağı, daha insanca olacağı günü mü bekliyorlardı? Yoksa annem onları, yitirdiklerini kendisine anımsatmasınlar diye mi kilit altına koyup kaldırmıştı?

Gene o sandıkta anneme savaştan dönerken getirdiğim armağan da vardı; Yeni Delhi'den aldığım ince ipekli bir kumaştı bu. Kumaşın sırma iplikleri parlaklıklarını yitirmemişlerdi. Çapraz çizgilerin deniz

yeşili rengini anımsadım. Kumaşı ona bir gece giysisi yapması önerisiyle vermiştim: «parti giysisi yap» demiştim. Beni öpmüştü, gülümsemişti bana ve yüzündeki anlam açıkça sormuştu, ne partisi? Sözle söylediği ise: Evet, çok güzel, bir terzi kadın ve bir model bulup yaptırayım, evet, çok güzel olacak! Ve kaldırıp sandığına koymuştu.

Annem bütün iyi şeyleri böyle yapmıştı, hayatı bir yüzkarasıymış ve belirli birkaç yılı öyle geçirmeye yargılanmış gibi, böyle yaparsa, güzel giysiler giyeceği, şiir okuyacağı ve fotoğrafının çekileceği günler gene gelecekmiş gibi. Bildiğim kadarıyla, annem resminin çekilmesine izin vermezdi, ama, sandıktaki desteyle fotoğrafa bakılırsa, bundan hoşlandığı günler de olmuştu.

İpekli kumaşı koluma attım ve sandığı kapattım. Bırak unutulsun içindekiler, utançla göz önünden kaldırılsın, kullanılmasın, tenis kortu gibi. Bir zamanlar annemin sahip olduğu neşe gibi, şenlik gibi. İhmal edilsin, onun cinselliği gibi. İnsanlığı gibi, kullanılmasın, gün yüzü görmesin.

Bütün bunlar ne adına bir kenara konmuştu? Yaşanan hayatın belirtileri nerdeydi? galibin ayak izleri?

Merdivenlerden bir alt kata indim. Dört yatak odası vardı burda. Babamın odasında (ilk anılarımdan başlayarak ayrı odalarda yatarlardı), üstünde yalnızca ilâç bulunan küçük bir tepsi vardı. Düzenli bir odaydı, bu insan düzensizliğinin hiç bir belirtisini taşımıyordu. Hayatını nerde geçirmişti babam? Değer verdiği şeylerin izleri nerdeydi?

Tam o anda fotoğrafı gördüm.

Fotoğraf sanatının kötü bir örneğiydi bu, rengi sıçan tüyü rengiydi, çizgileri yumuşak ve belirsiz. Ama

duvarlardaki tek fotoğrafı bu. Oğullarının foğotrafı yoktu duvarlarda, karısının fotoğrafı yoktu. Dükkânının fotoğrafı yoktu, hisse senetlerinin, National City bankasının fotoğrafı yoktu, Şark Halı ve Kilimleri koleksiyonunun fotoğrafı da yoktu. Kâğıt oynadığı arkadaşlarının da. Bunlardan hiçbiri, hiçbirimiz pek fazla değer taşımıyorduk kendisi için. Ama bu fotoğraf taşıyordu.

Fotoğrafın konusu Erciyes dağıydı; babamın Anadolu'daki kasabasının, doğduğu kasabanın yanıbaşındaki o büyük, simetrik, dorukları karlı dağ. Erciyes, o görkemli, temiz, kusursuz dağ. Babaannem henüz sağken o dağın sözünü etmekten bıkmaz usanmazdı: Suların yaz boyunca dağın tepesinden nasıl aktığını, meyve bahçelerini, mesire yerlerini, yamaçlardaki yazlık evleri anlatırdı. Şimdi burdaydı işte, babamın içinde acıyan ne kadar özlem varsa hepsinin kaynağı, ihtiyarın duvarındaki tek sevgi simgesiydi.

Fotoğraftaki dağ benden bir yargı bekliyordu sanki, bir karar. Ne düşünüyorsun, der gibiydi, gerçek düşüncen ne? O anda yanıtlamaya, yargımın sonucunu bildirmeye zorlansaydım, ailemin bu ülkeye gelişinin bence başarısız olduğunu söylemek zorunda kalacaktım; ülkenin suçu yoktu bunda belki, ama zamanın ve o günlerin havasının kaçınılmaz sonucuydu bu. Kazanılan bolluğun simgeleri piyasa standartlarına göre bile boş, değersiz olmuştu. Kazandıkları paranın pek fazla değeri yoktu; bunu 1929'da öğrenmişlerdi. Öteki kazançlarına gelince —evler, mobilyalar, arabalar, piyanolar, süsler, giysiler, arazi— bunların hiç bir anlamı olmamıştı. Geçen yüzyıl kapanırken Amerika, Amerika! diye bağıran bu insanlar, buraya özgürlük ve başka insanca değerlerin hayaliyle gelmiş-

ler, buldukları tek şey, mümkün olduğu ölçüde fazla para kazanmak özgürlüğü olmuştu.

Yeniden Erciyes'e baktım. Babaannem sürekli olarak Nuh'un gemisinin Ağrı'ya değil de bu dağa yanaştığını ileri sürerdi. Nuh ve yanındaki öteki insanlar, hayvanlar, aşağıya doğru yamaçlardan yürüyüp inmişlerdi. Dağ çok güzeldi, efsaneye uyuyordu.

Ailem böylesine güzel bir yeri niçin terketmişti? Nedenler vardı, doğru, ama şu soru babamın yüreğinde yer etmiş olmalıydı: Bu ülkede buraya sığınmalarına değecek ne kazanmıştı? Epey düşünmüş olmalıydı bunu. Yoksa bu fotoğraf duvardaki tek şey olmazdı. Resmin ona verdiği duygu dur-durak bilmemiş, ölmemişti. Akan suların, meyve bahçelerinin ve babaannemin durmadan sözünü ettiği geri kalan her şeyin ülkesinden ayrılmışlardı; orayı yaşayacak daha iyi bir yer bulmak için terketmişler, ama bula bula, para kazanmaya daha elverişli bir yer bulmuşlardı.

Yangın ve sel! Babam bir başka sel ummuş muydu acaba, onu geri dönmeye, Nuh gibi Erciyes dağının yamaçlarına ya da dağ suyuna kapılarak bir meyve bahçesine konmaya zorlayacak bir sel.

Babamın odasından ayrılırken çerçevelenmiş fotoğrafı da yanıma aldım; bu evde istediğim tek şeydi o.

Merdivenlerden oturma odasına inerken yerdeki halıları farkettim. Bu halıların yıllar yıllar boyu babamın dükkanında kaldıklarını, sonunda onun bunları satma umudunu büsbütün yitirerek getirip eve serdiğini çok iyi hatırlıyordum. Mobilyaları da hatırlıyordum. Bunların çoğunu Toledo'daki bir mobilya mağazası kapanırken babama olan büyük borcunun karşılığında edinmiştik. Alacağı kendisine bu acayip, kaba saba eşya ile ödenmişti.

Piyanoya da böyle sahip olmuştuk; süslü püslü bir kuyrukluydu bu, rokoko köşe ve uç parçaları vardı, bacak ve ayakları armalarda kullanılan hayvanlar biçimindeydi. Milyoner malına benziyordu, ama eski bir dosttu.

Çalarken, Yeni Delhi'deki bir pazar öğle sonrasını düşündüm. Yapacak hiç bir şeyim yoktu, izinli olduğum yerden kentin eski bölümüne doğru yürümüş, kırlara çıkmıştım. Orda, alçak bir sırtın yamacında büyük bir kalabalık görmüştüm. Kendilerini mutlu kılan bir şeyle uğraşır göründüklerinden onlara doğru yürümüştüm. Yaklaşınca, yaşlı bir ölünün bedeni çevresine ağaç dalları, çubuklar, sopalar yığdıklarını görmüştüm. Ceset bir iskemleye oturtulmuştu, başı öne eğikti biraz, orda, en sevdiği iskemlesinde oturuyordu. Ölü yaşlı bir kadındı. Kim olduğunu sordum, kalabalıktan bana çabucak ve büyük bir rahatlıkla onun kutsal bir kişi —bu sözle yalnızca iyi bir kişi demek istiyorlardı— olduğunu, ordaki bir çok insana iyiliği dokunduğunu, kendilerinin dostu olduğunu söylediler. Öleli sadece iki saat olmuştu, «yiyici» hastalıktan gitmişti, kanserden yani. Bütün bunları seslerinde bir acılık ya da keder, hatta üzüntü belirtisi olmadan söylüyorlardı. Yaşamın sona ermesini doğal sayıyorlardı. Ölenin dostları niçin mutlu olmasınlar, demişti içlerinden biri; yaşlı bayan iyi bir ömür sürmüştü ve bunu kutlamanın zamanı gelmişti. Bizim hâlâ canlı oluşumuzu, önümüzde yaşanacak iyi yıllar bulunmasını da kutlamanın zamanı, demişti adam. Her ne kadar aralarında bu iyi yaşlı kişi bulunmadığı için kendi hayatları değişik, eskisi ölçüsünde iyi olmıyacaksa da, ölen bayan, onların orda o anda bir parti (parti benim sözümdü; bir partiye benzemiyordu olan) vererek kendilerinin hâlâ canlı oldukları gerçeğini

kutlamalarını isterdi. Elindeki odun parçasını bana uzatmıştı adam, odunu yığına koymamı önermişti. Yapmıştım bunu, işte kabulleniş ve işte kutlama; ve kabullenme ile kutlama aynı ve tek bir şey, diye düşünerek. Kabullenme, geçmiş geçmiştir, üzüntü yersizdir anlamındaydı. Kutlama ise yaşadığımız içindi.

İşte o anda yirmi yıldır; yok, savaşa gitmek için ayrıldığıma göre daha da uzun bir süredir bulunmadığım bir yer daha geldi aklıma. Bodrum!

Orda kendime sorduğum sorunun karşılığını buldum: Babamın yaşadığı hayatın izleri, kalıntıları nerde, sorusunun.

Geniş döşemenin büyük bölümünü değişik büyüklükte sandık ve kutular kaplamıştı, bir zamanlar içlerinde İran ve Türkiye'den gelen halı ve kilimlerin, şimdiyse babamın işiyle ilgili belgelerin bulunduğu sandık ve kutular. Bunlardan bazısı açıktı, yalnız bir gazeteyle örtülmüşlerdi; bazısının üstü tahtayla üstünkörü örtülmüştü; en eskileri, o bolluk günlerinden kalanlar ise sağlamca çivilenerek kapatılmıştı. Sandıklardan birinin üstünden gazeteleri aldım ve işte karşımdaydılar: Defterikebirler, yevmiye defterleri, not defterleri, alacak defterleri, envanter defterleri. Banka defterleri ve iptal edilmiş çekler ordaydılar. Ve ordaydılar dosya dosya iş yazışmaları: Siparişler, faturalar, hesap bildirimleri, ödeme yapılmasını isteyen mektuplar ve paranın postada olduğu yolunda yalan söylenen mektuplar. Babamın hayatının gerçekleri burda belgelenmişti işte: Ne ödediği, ne borcu, ne alacağı olduğu, ne satın aldığı, ne sattığı, ödediği maaşlar, verilen bonolar, alınan faizler. Her şey paranın akması, para için dalaşmalar, para için görüşmeler, para açlığı ile ilgiliydi. Yalnız buydu ve hepsi buydu.

Birkaç yuva da vardı; sıçanlar bu kağıtları örtünmek için kullanmışlardı.

Oturup yazışmalardan bazısını okudum. Mektuplar nasıl da hırs doluydu! İş mektuplarını soğuk ve resmî bulurdum hep. Bunlar da kendilerine göre resmîydiler. Ama içlerinden çoğu şiddet, sitem ve ayıplama, yakarı, gözdağı, sövgü, düş kırıklığı, tiksinti ve rastladığım en isterik öfke ile doluydu. Mutlu mektuplar da vardı, büyük kârları bildiriyor, büyük satışlar bekliyorlardı. Yaşıyorlardı hep bunlar! Babamı, amcamı, Nasip, Boyacıyan, Tokatlıyan, Huri ve kente dışardan gelen bütün o alıcıları duyabilmek, onların birbirlerine öfke, neşe, sitem, yaltaklanma, tehdit ve duygularının listesinde daha ne varsa hepsiyle bağrıştıklarını işitebilmek için biraz kulak kabartmam yeterliydi.

Babamın hayatı burda yaşanmıştı. Artık damıtılmış ve kurumuş olan hırsı burdaydı. İçinde büyüdüğüm her şey burdaydı.

Ben şimdiki kişiliğimden daha değişik bir kişiliğe sahip olabilir miydim?

Saçma, diye düşündüm! Seçtiğim kişi olmuştum ben.

Zamanın katı sınırlı saatlara bölündüğü dünya çok uzaklardaydı. O bodrumda oturdum ve mektuplardan yüzlercesini okudum.

Sonra, şaşkınlıkla, bu iş yazışmalarının arasına gömülmüş iki mektup buldum, kolejdeki ikinci yılımın kışında babama yazdığım iki mektubumu.

Sevgili Baba, (diyordum ilkinde)

Yolladığın armağan için teşekkürler. Beklemediğimi, alınca şaşırdığımı söylemeliyim. Ama müthiş sevindirdi beni. Yarışlarda iyi bir gün geçirmene çok

sevindim. O beş dolar epey işime yarayacak. Senin dediğin gibi yararlı bir şey alacağıma söz veriyorum.

Lütfen apandisitim için artık üzülme. Bir kere, alındı. Bana gösterdiler. İkinci olarak, o ameliyat günümüzde hiç önemli değil artık. Hemşireler de gerçekten iyi davrandılar bana. Biraz da güzel olsaydılar, ha-ha.

Niçin gelemediğini elbette anlıyorum. Önce iş gelir, tamam mı? Neyse, burda olsaydın da yapacağın bir şey yoktu zaten.

Sana daima bir şey söylemek istemişimdir, belki de şimdi zamanı geldi. Bende düş kırıklığına uğradığını biliyorum. Hayır deme, çünkü biliyorum uğradığını. Buna üzülmememin nedeni, bir gün benimle övüneceğinden emin olmamdır. Büyük oğlundan ona yaptığın her şeyi sana ödemesini ve yaşlılık günlerinde sana bakmasını beklemek hakkın. Ne var ki, ben hiç bir zaman halı işine akıl erdiremedim. Buna çalıştım, ama sayıları aklım almıyor. Öte yandan işin komik yanı şu ki, burda tam puan aldığım tek ders matematik. Ama satıcı yaradılışım yok galiba. Tek düşünebildiğim, insanların neden öteberi **almamaları gerektiğidir.** Ha-ha!

Ama meraklanma, öğretmen falan olmak istemiyorum! Kendi yolumu bulmam gerekiyor, o kadar. Bana biraz zaman tanı, bulacağım. Para konusunda çok sabırlı olageldin. Şimdi Zete yurdunda bir garsonluk buldum, bodrumda da bir oda, öyle ki şimdiden sonra yalnız okul ücreti için paraya gereğim var. Ne olacağını bilmeyen ya da niçin o branşı seçtiğine bile aklı ermeyen bir oğul için para kazanmaya çabalamanın senin için ne denli güç olduğunu biliyorum. Ama bu yaz çalışacağım ve bakarsın okul parasının büyük bölümünü kendim kazanırım. Yalnızca iki yıl

daha kaldı. Bir gün bütün bunları telafi edeceğim, göreceksin. Bir gün övüneceksin benimle. Yapmak istediğim bir iş bulacağım, aynı zamanda da tonla para kazanacağım. Hayatın sırrı burda bence, yapmak istediğin bir işte hayatını kazanmak. İnsan pratik düşünceye sahip olmalı, biliyorum, dediğin gibi şu sırada faturaları birinin ödemesi gerekiyor ve o biri ben değilim, bunu da biliyorum. Ama olacağım. İnan bana. Her şey için özür dilerim.

Seni seven oğlun,
Shakespeare, ha-ha.

bitirdiğimde yüzüm eski günlerdeki gibi yanıyordu. Gene de öteki mektubu da okudum.

Sevgili Baba. Mektubunu alınca dediğini yaptım. Gidip aynaya baktım. Görüntünün ürkünç olduğunu kabul etmek zorundayım. Yani sivilceler, örneğin; ortadan yokolsalar ne olurdu. Arkadaşın Mr. Klipstein'in dediği gibi, artık zamanı bunun. Bana yolladığın ilâcı kullandım. Peşpeşe üç gece, o kadınlardan biri gibi ilâcı yüzümün her yanına sürerek yattım. Ama gene de çıkmaya devam etti sivilceler. Saçım da dökülüyor, hiç kuşkum kalmadı bundan artık. Her şeyi denedim, ama ne zaman elime bir tarak alıp tarasam, tepemdekilerin aşağı yukarı yarısı tarakla birlikte geliyor.

Bir şeyi tamamıyla yanlış değerlendirmişsin. Aktör falan olmayı kurmuyorum. İsaaşkıyçün! O kadar salak değilim. Bu nedenle, kendimi bu sevdadan vazgeçirmek için önerdiğin gibi gidip aynaya bakmama gerek yok. O oyuna kandırılarak sokuldum gibi bir şey. Bir kız var, anlıyorsun ya, oyunda rolü var, benim de hoşuma gidiyor. Aynı zamanda bu kız en yakın arkadaşımın, Archie'nin —onunla tanışmıştın—

sevgilisi, bu da işleri güçleştiriyor. Kıza bir şey yapmaya kalkışacağımdan değil, hele bu koşullar altında, yani Archie varken. Ama gene de kızı aklımdan çıkarmakta güçlük çekiyorum. O çağa geldim de ondan galiba. Sivilcelerle atbaşı gidiyor bu işler. Tamam mı? Ha-ha! Neyse, kız, niçin oynamıyorsun, dedi, rol de küçük bir rol, her sahneye çıkışımda seyirciler gülüyor. Eğlenceli yani. Her neyse, meraklanma, bu aktörlük işini ciddiye aldığım yok. Ne sanıyorsun beni, Shakespeare mi? Ha-ha!!

Şimdiye kadar senin için bir düş kırıklığı olduğumu biliyorum. Ama, dediğim gibi, göründüğüm kadar aptal değilim. Ve bir gün benimle kıvanacaksın, söz veriyorum.

Seni seven oğlun,
Evangelos
eski Shakespeare, ha-ha!

Mektubun altına babamın elyazısıyla **umut yok bunda!** yazılmıştı.

-O iki mektup için neden taşkın duygulara kapıldığımı bilmiyorum. Ve de iş belgeleri için. Yaptığımı açıklamak elimden gelmez, niçin defterleri şuraya buraya savurduğumu, dosyaları parçaladığımı, mektupları dörtbir yana fırlattığımı açıklayamam. Bir süre için kafayı oynattığım belli, kesin. Hatta mektupları okumayı bitirdiğimde bir çocuk gibi ya da bir ölen varmış gibi isteriyle ağladım.

Bodrumun bir köşesinde bir şey daha buldum, bir oyuncak kasa, babamın bana çocukken aldığı bir armağan. Dükkanlardaki gibi bir şeydi bu, bir oyuncaktı; uygun deliğe bir beş sentlik, on sentlik ya da çeyrek dolar koyardınız ve bir kolu çekerdiniz, içindeki toplam parayı gösteren bir sayı çıkardı gözünü-

zün önüne. Beni bağıra bağıra ağlatmaya başlayan bu oldu galiba. Kahrolası oyuncağı unutmuştum.

İşte o zaman elime eski bir balta geçirip depodan mutfağa giden petrol borusunu parçaladım. Bodrumun döşemesi çarçabuk mazotla kaplandı.

Kendini yoketmeye hazırlanan dünyanın sarsıntılarına karşılık olarak ben de karşı gösterimi yaptım. Bu yangına gereğim vardı. Bütün gün onu plânlayıp durmuştum.

Tenis kortunun yüksek çayırları arasında uzanmış, bir hayatımı kesin olarak terkettiğimin yanan kanıtını insanların meyve vermeyen çabalarla söndürmeye çalışmalarını seyreder ve sağlık, hoşnutluk ve sevinçle dolu olarak yenisine başlarken, kendimi bütün yüklerden kurtulmuş ve mutlu duydum. Alevler içimdeki temel bir şeyi tatmin etti. Birisinin ölümünü kutluyordum; ömrüm boyunca düşündüğüm, meraklandığım, üzüldüğüm adam artık yoktu. Eddie o görkemli yangının içindeydi, akşamın kızıllığını kıvılcımların sırtında geçerek gece göğüne karışıyordu.

Kalktım ve artık saklanmaya gerek duymadan yangını seyreden kalabalığın arasına yürüdüm. O eski canavar evi yiyip bitiren yangınla heyecanlanmış olduklarını farkettim. Karınlarını tıka basa dolduran kendinden iğrenme duygusunu içlerinden söküp atacak zorlu, yokedici bir eyleme benim duyduğum gereği onlar da duyuyor gibiydiler. Yüzleri ciddi, ama minnettar, dikkatli ve hoşnuttu. Hiçbiri de bana dikkat etmedi.

Yürüyüp ordan uzaklaştım; elimde hâlâ Erciyes dağının çerçeveli resmi vardı. Onu babama vermek istiyordum. Belki bu resim babamı dinginleştirirdi.

Biri yangını görmeyi öyle çok istemişti ki, taksiye binip gelmişti anlaşılan. Şoföre beni Stamford Ge-

nel Hastanesine götürmesini söyledim. Giderken, «Bu eski cenabetin gözden silinmesinin sırası çoktan gelmişti» dedi.

YİRMİDÖRT

KENDİMİ BİR ÇOCUK GİBİ HAFİF hissediyordum; kolejdeki gibi hissediyordum kendimi. O zamanlar nasıl da kolaylıkla koşardım. Öğrenci birliklerinin önündeki bitki çitlerini nasıl da aşardım. Bahar çevredeki derelerin kıştan kalma buzlarını çözerken ben taştan taşa zıplar, doğanın bir parçası olurdum. Çiftlikleri bekleyen köpeklerle dost olur, onlarla kırlarda koşardım. Şimdi de aynı coşkunluğu duyuyordum. Kendimi kıştan kalma çukurlara ve tekerlek izlerine rastladıkça sarsılan taksinin arka koltuğunda gevşek bırakarak onunla birlikte sağa sola bir futbol topu gibi sallanmaya başladım, taksi şoförü dönüp hayretle baktı. Sonra gülümsedi bana, anladığını hissettim. Ah, bahar New England kırlarını özgürlüğe kavuşturduğunda kapıldığım o arkadaşsız sarhoşluklar, diye düşündüm. Yağmurda koştuğumu hatırladım. Mehtaplı gecelerde koruluklarda yalnız başıma dolaştığımı.

Yalın bir yaşama sevincine yeniden sevdalanmıştım. Kendimi yeniden altmış kilo duymak ve taksinin

arka koltuğunda iyice kurutulmuş bir belsem tahtası gibi sağa sola yalpalanmak harika bir şeydi.

«Kimseye düşmanlık duymuyorum!» dedim yüksek sesle.

Taksi şöförü duymadı.

Benim bir düşmanlık duygusuna hedef olabileceğim de olanaksız göründü bana.

Charles bile! Chet bile! Bana öyle geldi ki, duymalarına yol açtığım acılar için üzgün olduğumu kendilerine söyleyebilsem bana inanırlardı. Şimdi artık benden nefret etmeye, bana içerlemeye devam edemezlerdi.

Herkese karşı kardeşçe duygular içindeydim.

Örneğin, Charles'la dost olmak ne kadar kolay olacaktı şimdi. Artık Gwen'i istemiyordum. O tür arzulardan arınmıştım, o yükten de sıyrılmıştım.

Gidip kötülük ettiğim, incittiğim herkese sarılmak ve beni bağışlamalarını rica etmek istiyordum. İnsanların sözlerinden değil de —sözleri anlıyamazlardı— şu andaki niteliğimden, durumumdan Eddie'nin ölmüş olduğunu, bu nedenle artık kendilerini rahatsız etmeyeceğimi anlamalarını, bilmelerini istiyordum.

Eddie'nin borçlarını da ödeyecektim.

Kendi küçük dost çevremdeki herkesi, oda arkadaşlarımı, eski kurbanlarımı, bana karşı olanları, sevgililerimi, müşterileri, kim varsa hepsini görmeye ve istedikleri, verebileceğim, onları daha mutlu kılacak her şeyi kendilerine vermeye karar verdim. Ama bundan da önemlisi, onların artık kendilerinden istediğim hiç bir şeyin kalmadığına inanmalarını sağlayacak, böylece onları yüklerinden kurtararak aynı zamanda kendi yükümü de boşaltacaktım. Hesapları kapatmak

ve geride dostluk ve kardeşlikten başka bir şey bırakmamak istiyordum.

Benim kendisi için bir tehdit olduğum duygusundan Charles'ın kurtulmasını istiyordum.

Chet'in kendisine verdiğim zarardan üzüntü duyduğumu, bana bir yol gösterirse bunu telâfi edeceğimi bilmesini istiyordum.

Her şeyden fazla da Florence'in benim artık evlendiği adam olmadığımı, Eddie'nin kendisine verdiği acıları gidermek için elimden gelen her şeyi yapacağımı, ama Eddie'nin artık yokolduğunu bilmesini istiyordum.

Bundan sonraki bir hafta-on günü çevrede dolaşarak, hiç bir çabayı esirgemeden, hiç bir borcu yadsımadan, hepsine de borcumu ödemek için elimden geleni yaparak geçirmeye andiçtim.

Sonra da, fiziksel olarak, büsbütün ortadan yitecektim.

Ama önce borçları ödeyecektim. Ardımda nefret bırakmak istemiyordum.

Bunu yapabileceğimi biliyordum, çünkü içimde hiç nefret yoktu. Birinin isteyeceği bir şeye sahip değildim. Kimseyle yarışa çıkmış değildim. Kimseden yararlanmak istemiyordum. Gizleyecek bir şeyim yoktu.

Parlak arkadaşlık jestleriyle güçlenmiş, kabadayıca dostluk gösterilerine hazır, oyun oynayan bir çocuk gibi duyuyordum kendimi.

Öyle ki, herkese allahaısmarladık! Hoşça kalın, hoşça ve sağlıcakla. Mutlu olmanızı dilerim. Size kötülüğüm dokunduysa özür dilerim. Ama bunların hepsi bitti artık!

«Oh, tanrım» dedim yüksek sesle, «kendimi çok iyi hissediyorum.»

«Ne dediniz?» dedi şöför.

«Kendimi çok iyi hissediyorum, dedim.»

«Yangın benim de hoşuma gider» dedi.

Saatın üç dolar yirmi sent yazdığını gördüm. Parama dikkat etmem gerekiyordu. Ama o da basitti. Neye gereğim vardı ki? Aklıma gereğim olan tek bir şey gelmedi. Hoşuma giden bir çift ayakkabım vardı, o kadarı da yeterliydi.

Bu gece nerde yatacaktım?

Ne farkederdi? Bulmak zorunda olduğum yer yoktu. Nereye istesem gidebilirdim.

Eski günlerimdeki o başkaldırma havama karşın, fiziksel sınırlamaların beni nasıl çember içinde sardıklarını birden farkettim. Geceleyin büyük bir binanın içindeki bir bekçi gibi, her günün her saatında belli kontrol noktalarından geçmek, her noktada işlevimi yerine getirmek, görevimi yapmak, imzamı atmak, yazımı yazmak, konuşmamı yapmak, birini sakinleştirmek, birine bir şey satmak, birine para ödemek, birinin yanlışını düzeltmek, birini işten atmak, birini yola getirmek, birine gözdağı vermek, birini öldürmek, düzene sokmak, kıvama getirmek, değiştirmek zorunda kalmıştım. Belli bir yerde belli bir zamanda bulunmak, bulunduğumu gösteren bir iz bırakmak, sonra da bir sonraki kontrol noktasına geçmek zorunda kalmıştım. Paranın değerinin sağladığı özgürlükte olduğunu söyler dururdum. Ama para yalnızca benim, belli bir zamanda belli bir yerde belli insanlarla, çoğu kez bir arada olmak istemediğim kimselerle bulunmamı sağlamıştı. Ve de olmak istemediğim yerlerde. Herhangi bir insanın New York'ta ya da Los Angeles'te yaşaması için akla yakın bir özür bulunabilir miydi?

Buralar insanların yaşamasına uygun değildi.

Şimdi ben dünyayı yeniden bütünlemiştim.

Şimdi ben dünyanın en güzel, en doğal, insanlara en uygun yerinde yaşayabilirdim.

Wolfgangsee ve Serengeti'yi, Costa Brava ve Virgin Gorda'yı, Barselona ve Salzburg'u Yunan Siklat adalarını düşünmeye başladım. Şurası mı, burası mı, diye değil. Ya şurası ya burası diye değil. Tek bir yerde kalmam için neden yoktu. Şimdi artık hepsinde de yaşayabilirdim.

Hastaneye gelmiştik.

Erciyes dağının koca fotoğrafını elimde taşıyarak hastanenin bahçesinde birkaç tur attım. İçeri girmeye hazır değildim daha. Birkaç dakikaya daha gereğim vardı. Bazı planlar yapmak zorundaydım. Benim rahatlığımı insanlar yanlış, hatta tehlikeli davranış olarak niteliyebilirlerdi.

Resmî makamlar peşime düşmüştüler herhalde.

Ama buna hazırdım. Açıklayacaktım; sabırlı olacaktım. Kötülüğe iyilikle, öfkeye nezaketle karşılık verecektim. Bütün dünyayla dost olacaktım. Bütün savaşları yitirecektim. Kuru canımdan başka bir şey istemiyecektim.

İlk hamlemi yapabilmek için birinden birkaç yüz dolar bulmayı deneyecektim. Bulamazsam, bir süre telgrafları adreslerine götürmek eğlenceli olurdu. Zamanla, bulunduğum yerden gezi dergilerine yazılar yazabilirdim.

Gitmeden önce yapmam gereken tek şey, babamın güvenilir ellerde bulunmasını sağlamaktı.

Arka kapıdaki adama yaklaştım. Beni bekliyordu herhalde, çünkü hemen telefona sarıldı. Başımın dertte olduğuna dair güçlü bir duyguya kapıldım, ama kaçmamaya kararlıydım. Eddie'nin borçlarını ödeyecek-

tim. Eğer tuttuğum bu yeni yolun bir değeri vardıysa, iş üstünde doğrulayacaktı kendisini.

Gelen Dr. Levine oldu. Beni alıp park yerine götürdü.

«Ne kadar paranız var?» diye sordu.

«Çok az» dedim. «Ne kadara gereğiniz var?»

«Bir başka kente gidip bir süre kalmanız için yeterli mi?» Böceğe benzeyen gözlerinin bir işaretiyle yakınımızda parkedilmiş olan bir ambülansı gösterdi. Öte yanında duran bir polis arabasının ışığıyla kısa aralarlarla kırmızıya boyanıyordu. «Günün büyük ödülü sizsiniz. Herkes sizi yakalamayı umuyor.»

Ambülansın yan yüzünde «Greenmeadow» yazısını okudum.

«Bu nedir?» diye sordum Dr. Levine'e.

«Bölgemizdeki akıl hastanesi» dedi. «Ambülansın arkasında da bölge polisi var.»

«Buraya geleceğimi nerden bilmişler?»

«Bundan sonraki adımınızın babanızı görmek olacağını tahmin ettiler. Babanızın kalçasına bir çivi kondu, durumu, iki saat süren bir ameliyatta kan yitiren bir ihtiyarın ne kadar iyi olması beklenirse o kadar iyi. Şimdi gitmenin tam zamanı. Onlar gelmeden gidin.»

«Gitmek istemiyorum» dedim. «Açıklamak istiyorum—»

«Açıklamanıza fırsat vermezler; sizi o ambülansla bir geziye çıkartıp bir yere kapatacaklar. Gidin hadi... çabuk olun!»

Oldum.

Trene binmeden önce Gwen'e telefon ettim ve kendisi için bazı haberlerim olduğunu, niyetimin onu rahatsız etmek olmadığını, kendisini son bir kez görmek istediğimi söyledim. Çık gel, dedi. Yalnız olup

olmadığını sordum. Yalnız olduğunu söyledi. Böylece oraya gidip önce onunla hesabı kapatmaya karar verdim.

Ama düşünüyorum da, o günkü duygularımın ışığında, bana Chet ve Charles'in yanında olduğunu da söyleseydi onu görmeye giderdim. Onlarla da konuşmak istiyordum.

Dileğim oldu.

Oraya girdiğimde yoğun bir aile toplantısının sürmekte olduğunu gördüm. Girişimle önemli bir konuşma yarıda kesilmişti, kimse söze nerden devam edeceğini bilemedi.

Erciyes dağını iskemlenin arkasına koyarak oturdum. Kimse konuşmadı.

Chet ve Charles'in beni beklemedikleri belliydi; Chet, bazı özel nedenlerle gelişimden memnun olmuş görünüyordu, Charles ise hemen geri dönüp gitmemi ister gibiydi.

«Charles» dedim, «artık benden korkacak bir şeyin kalmadı. Uzun bir süre uzaklara gidiyorum. Buraya allahaısmarladık demeye geldim, Gwen'le sana birlikte geçireceğiniz hayatta mutluluk dilerim.»

Durdum. Bu açıklamanın onu çek sevindireceğini, hiç değilse sözlerimi memnunlukla karşılayacağını ummuştum. Ama sözlerime inanmıyor gibiydi.

Sıkıntılı anlarında bazı insanların düşünme hızları azalır. Hepimiz de Charles'in sözlerime göstereceği tepkiyi bekliyorduk. Ama o dümdüz ileriye bakarak orda oturuyordu. Sonunda Gwen'e döndü ve «Onu bekliyor muydun?» diye sordu.

«Hayır» diye yalan söyledi Gwen.

Charles bir süre daha dosdoğru ileriye bakarak oturdu. Kendini öylesine düşünceye vermişti ki, hiç kimse konuşup sessizliği bozmaya yanaşmadı.

Sonunda «Sana inanabilmek isterdim» dedi.

Chet gülmeye başladı.

«Tamam, inanmıyorum işte» dedi Charles kardeşine.

«Ben de inanmıyorum» dedi Chet.

«Öyleyse ne cehenneme gülüyorsun?» dedi Charles.

«Kadının fendine ve erkeğin enayiliğine.»

Charles'in bu sözü kavraması epey sürdü. Donmuş gibiydi. İçinde bulunduğu durumla başa çıkacak niteliklerden ve deneyden yoksun olan bu iri adama acıdım.

«Charles» dedim, «lütfen bana inan Charles, artık Gwen'den hiç bir şey istemiyorum. Sana acı çektirdiğim için özür dilerim—» ona rica ediyor, bunu anladığını umuyordum— «gerçekten üzgünüm, sana karşı da hiç bir kötü duygu beslemiyorum.»

«Söyle ona» dedi Chet, «senin de kendisine karşı kötü duygu beslemediğini söyle Charles.»

«Niçin yapayım bunu?»

«Çünkü yalandır ve insanlar işte böyle geçinip giderler.»

«Chet» dedim, «benim için neler hissettiğini biliyorum. Bana karşı kötü duygu beslemen için nedenler var, biliyorum.»

«O kötü duyguya âşığım» dedi. «O kötü duyguyu nerden bulup verdin bana?»

«Neyse, sen bunu nasıl tanımlarsan tanımla, yaptıklarımı telâfi edecek bir yol gösterirsen, ben...»

«Bunu telâfi etmek mi istiyorsun?»

«Evet. Öyle ki, işleri nasıl yoluna koyabileceğimi biliyorsan söyle bana.»

«Ne kadar zamanın var?» dedi Chet.

«Bu kenti ve bu kıtayı bir-iki hafta içinde terketmek istiyorum.»

«Bu da bize pek zaman bırakmıyor, değil mi?»

«Hiç bir yere biletim yok.»

«İyi, bunu duyduğuma sevindim.»

Benimle alay ettiğini biliyordum, ama bu tür cezalandırmaya bir süre boyun eğersem, içtenlikle özür dilediğime inanacağını umuyordum.

«Peki» dedi Chet, «yapılacak ilk iş şu.»

Charles çok tuhaf bir biçimde bana bakıyordu.

«Ne var, Charles?» dedim,

«Onu bırak şimdi?» dedi Chet. «Önce benim işimi gör. İstediğinin bu olduğunu söylemedin mi?»

«Elimden gelen her şeyi yapmak istiyorum.»

«Öyleyse başlayalım. Burdan doğruca o dergiyi çıkaranlara gider, sana eşit yer vermelerini istersin. Sonra bir itiraf yazısı yazar ve bütün okuyuculara ve seni okuyanlara o yazıyı daha beni görmeden tasarlayıp hazırlamış olduğunu, sevgilini elinden aldığım ya da almak üzere olduğum için o yazıyı dargınlıkla yazdığını, söylediklerinin baştan ayağa yalan olduğunu ve beni bütünüyle yanlış tanıttığını söylersin. Kısaca, senin kokuşmuş, önyargılı ve kalemini kötüye kullanan biri olduğunu söylersin!»

Gwen «Kes, Chet» dedi.

«Ne yapabileceğini kendisi sordu.»

Sonra bana döndü, yerinden kalkarak gelip başıma dikildi «Burda Gwen'le ne yapmaya geldinse onu iptal eder, doğru o dergiye gidersin, sana benim için yazdığın yazıdaki aynı yeri vermelerini, bunun bir ölüm-kalım sorunu olduğunu söylersin. Ben buna güvence veririm. Sonra çıkar doğru benim evime gelirsin, orda yazıyı birlikte yazarız; dünyaya, hiç değil-

se o boktan dergiyi okuyanlara —ha? Ne? Ne diyorsun buna?...» Tepemde dikiliyordu.

«Şey» dedim, «şey...»

«Benimle konuşurken ayağa kalk» dedi Chet.

«Chet, kes artık» dedi Gwen.

«Zararı yok» dedim Gwen'e. «Kalkayım. Beni cezalandırması gerekiyorsa buna bir diyeceğim yok; belli bir ölçüde buna katlanabilirim.»

«Ne kadarına katlanabilirsin?» dedi Chet.

«Burdan seni benden nefret eder durumda bırakarak ayrılmak istemiyorum.»

«O derginin sana bir santimlik yer vermiyeceğini biliyorsun.»

«Gitsen iyi olacak Eddie» dedi Gwen.

«Gitmek istemiyorum» dedim.

«Niçin bana durmadan yalan söylüyorsun?» diye sordu Chet.

«Sana yalan söylemiyorum.»

«Öyleyse niçin dergiye gidip yazı için yer isteyecekmiş gibi...?»

«Öyle bir şey yapacakmış gibi davranmadım...»

«Buraya niçin geldin? Bu soruya dürüstçe karşılık verebilir misin?»

«Biraz önce dediğim şey için.»

Chet döndü, hole, ordan da banyoya gitti.

Gwen'e döndüm. «Onu ciddiye alma» dedi. «Sana işkence etmek istiyor yalnızca.»

«Ona değil» dedi Chet banyodan. «Sana.»

«Ne oldu?» dedim. «Bir şey mi oldu?»

Charles bir şey söylemedi. Gözlerini dikmiş bana bakıyordu.

«Bana niçin öyle bakıyorsun Charles? Hiç bir kötü niyetim yok. Kimseden bir şey istemiyorum.»

«Öyleyse buraya neden geldin?» dedi Chet banyodan.

«Biraz önce söyledim nedenini» dedim.

«Boşver şimdi bunu Eddie» dedi Gwen.

«Evet, şimdi zamanı değil Eddie, sonraya bırakın!» diye seslendi Chet banyodan. İlâç dolabını çarparak kapattı.

«Charles» dedim, «niçin bana bakıyorsun?»

«Sana» dedi Charles, ağır, alçak bir sesle, en ciddî ve kutsal bir kararı bildirircesine, «Gwen'i bir daha görürsen seni öldüreceğimi söylemiştim.»

«Senin yalnızca şaka ettiğini biliyor» diye seslendi Chet.

«Bu aklımda Charles» dedim, «buraya gelişimin nedeni de bu, Gwen'e artık kendisini görmeyeceğimi söylemek istiyordum, beni tehdit ettiğin için değil Charles, ama...»

«Bana inanmadın mı?» diye sordu Charles.

«Güçlü duygular içinde olduğunu biliyordum.»

«Ama gene de burdasın. Sana söylediğim söze inanmadın mı?»

«Seni» dedi Chet, odaya girerek, «düpedüz öldüreceğini söylemek istemişti; siz entellektüellerin kişiyi öldürdükleri gibi basında yalanlar uydurarak değil, fiziksel olarak, yani o kuzu yüreciğine ya da kuş beynine bir tabanca kurşunu sıkarak, Senin buna inanıp inanmadığını öğrenmek istiyor.»

«Benim buna harfi harfine inanıp inanmadığımı mı soruyorsunuz?» dedim. —

«Ben de öyle demedim mi, Gwen?» dedi Chet.

Sonra, Gwen'in dikkatini kendine çekince, kızın önündeki sehpanın üstüne banyoya almaya gittiği şe-

yi, on santim eninde iki santim kadar yüksekliğinde yuvarlak bir plastik kutuyu koydu. «Bunu açmadım» dedi. «Hepinizin önünde açmak istedim.»

«Derhal burdan defol git Chet» dedi Gwen. «Derhal burdan cehennem ol git!»

«Eğer gerçeği söylüyor ve onu ağırlamaya —uygun kelime bu, öyle değil mi— hazırlanmıyor idiysen, korkacak ne var?»

Gwen yürekli bir kızdır. Yerinden fırlayıp bütün gücüyle Chet'in yüzüne vurdu, gücü de o sırada azımsanacak gibi değildi. Müthiş öfkeliydi.

«Kutuyu sen açacak mısın, yoksa benim açmamı mı istersin?» dedi Chet.

«Chet» dedi Charles, «ne yapıyorsun?»

«Bence onu bekliyordu, yani yalan söylüyor bence. **Eddie'nin** yalan söylediğini biliyorum. Yalandan başka bir şey bilmez o.»

Plastik kutuyu bana uzattı. «Bunu sen açmalısın» dedi. «Hadi! Klasını göster. Aç.»

«Charles» dedi Gwen, «eğer kardeşini derhal burdan çıkarmazsan seninle bir daha konuşmam. Ciddi olduğumu biliyorsun.»

«İçine göz atmadım» diye devam etti Chet. Cebimdeki bütün paraya karşılık senin cebindeki üstüne bahse girerim ki kutunun içi boştur. Ve eğer boşsa, içinde bulunması gereken bir yerde olmalı, bu da seni bekliyordu demektir, bu ise yalnızca senin bir yalancı olduğunu değil, bu doğal, senin yalancı olman doğal, onun da bir yalancı olduğunu gösterir. Kendini Charles'a hazırlamıyordu, burası kesin!»

Birden plastik kutuyu elimden kaptı —onu elimde öyle tutmuş ne haltediyordum ki— ve masanın üstüne fırlattı. Çarpmanın etkisiyle kutu açıldı. Dediği gibi, boştu.

İşte o zaman Gwen zıvanadan çıktı.

Şömineden demir çubuğu kaptı ve onunla Chet'in yüzüne yüzüne vurmaya başladı. Chet bir koltuğun ardına sığındı, Gwen de Charles'in peşine düştü; Charles yüzünü kollarıyla kapamış durmadan «Gwen, yapma! Gwen!» diyordu, ama Gwen onun sözlerine aldıracak durumda değildi: «Derhal burdan defolup gidin, siz iki piç, derhal dışarı» diyordu da başka bir şey demiyordu.

Sonra birden ipin ucunu iyice kaçırdı herhalde, demir çubuğu Chet'e fırlattı ve üstüne atıldı onun, koltuğun üstünden sıçrayarak ya da tırmanarak (öyle hızlı oluyordu ki bunlar, sıçradı mı tırmandı mı bilmiyorum) Chet'in boynuna saldırdı, yüzünü ısırdı, gözlerini tırmaladı, yüzü gözü kanamaya başladı adamın. Dişleriyle kulak memesini yırttı, bir parçasını da kopardı sanıyorum, çünkü kulağı da kanamaya başladı. Aynı zamanda diziyle kasıklarına vuruyordu. Chet'i öldürmek istiyordu, kesindi bu. Chet'in ona eşit koşullar ve eşit silâhlarla karşılık vermekten kendini alıkoyması değildi sözkonusu olan. Dengi değildi Gwen'in. Karşı koymasına imkân yoktu. Gwen dehşetli kızgındı, sokak kavgacılarının bütün yöntemleriyle kusursuz ve hayran kalınacak bir dövüş çıkarıyordu. Başınız derde girdiğinde böyle bir kadının yakınınızda ve sizden yana olmasını dilerdiniz. Gözlerimin önünde işlediği, özbeöz, kanlı, heyecanlı, nefis bir cinayetti.

Birdenbire akıl sır ermez bir nedenle mutfağa koştu; bir de baktım, elinde bir et bıçağı, geldi ve gene Chet'in peşine düştü, elindekini onun can alıcı yerlerine sallayarak. Ama Chet'in aklını başına toparlayacak zamanı olmuştu, yemek masasının çevresindeki iskemlelerden birini kaptı kendisinin de sokak kavgalarından haberli olduğunu göstererek; bununla

bir yandan Gwen'i kendinden uzak tutarken, bir yandan da Charles'a odadan çıkması için bağırıyordu. Charles da bunu memnunlukla yaptı. Gwen'in kapıldığı azgınlık korkunçtu. Amacı öldürmekti. Zavallı Charles, «Gwen, Gwen, etme! Yapma Gwen!» ve buna benzer yetersiz ve yararsız sözler ediyordu.

Hayranlıkla kendimden geçmiştim.

Charles kapıdan çıkmıştı, Chet de onu izledi; ikisi de çıkar çıkmaz Gwen kapıyı kilitledi.

Çocuğun ağladığını işittik.

Öteki odaya gidip onu susturdu. Bir-iki dakika her yer kesin bir sessizliğe büründü.

Sonra Chet'in sokaktan bağırdığını duydum. «Eddie!... Eddie!»

Çabucak bir göz atmak* için pencereyi araladım, sonra hemen geri çekildim.

İki kardeşin sokağın ortasında iki yırtıcı yaratık gibi dikildiklerini görmüştüm. Küçük bir kalabalık çevrelerine birikiyordu. Chet'in önü kan içindeydi.

«Eddie...» diye haykırdı.

Beni görebilmesi için pencereden dışarıya sarktım.

Yanlarına hepsi de Chet'e bakan küçük bir kalabalık toplanmıştı. Doğruydu gördüğüm; gömleği ve ceketi kanlanmıştı, hâlâ da kan akıyordu yaralarından, ama etkilenmeyecek ve aldırmayacak ölçüde tıka basa adrenalin doluydu. «Eddie!» diye haykırdı, «seni bekliyoruz. Aşağı in.»

Gwen odaya geldi. «Seni öldürmek istiyorlar herhalde» dedi.

«Gel hadi Eddie» diye bağırdı Chet. «Bizi bekletme!»

Ne olup bittiğini görmek için bir polis kalabalığa doğru geliyordu.

«Eddie» diye bağırdı Chet, «seni Clancy'de bekleyeceğiz.» Sokağın karşısındaki barı gösterdi, birkaç gün önce Charles'la oturup uzun uzun konuştuğumuz yeri.

Polis yaklaşınca kardeşler dönüp sokağı geçtiler. Kalabalık polisin sorularını karşılıksız bıraktı.

Pencereyi kapattım.

«Charles'in tabancası var» dedi Gwen. «Dün gece ona fikrimi değiştirdiğimi söyledim, öyle ki beni seninle bulacaklarını sanıyorlardı. O adamların kafası öyle çalışıyor. 'Ya ben' diye düşünürler, 'ya da bir başkası'. Beni ne sanıyorlar?»

Bu soruya karşılık vermedim.

«Polise telefon edeceğim» dedi Gwen.

Telefona gitti.

«Telefon etme» dedim.

«Seni öldürebilirler —Chet değil, çok sinsidir o; bir başka gece yumrukları ve kırık bir şişeyle yapmayı yeğler bu işi, ama Charles temizdir, ve vurur seni o günah düşkünü papaz çömezi. Chet onun kafasına benim bir kötülük meleği, seninse daha da berbat olduğunu sokmuş, seni yeryüzünden silerse Meryem Ana'dan bir madalya alacağını ve İsa'nın sağında oturacağını sanıyor.»

«Aşağı inip onlarla konuşacağım.»

Buna kararlı olduğumu gördü ve «Gelirken çocuk için süt de getir, daha iyisi, Clancy'ye gitmeden bakkala uğra da iki şişe süt yollamalarını söyle. Sonra belki buna fırsat bulamazsın» dedi.

«Biraz önce söylediğimi işittin mi?» diye sordu.

«Sanırım. Neydi?» İşitmediğim ortaya çıktı.

«Charles'a fikrimi değiştirdiğimi söyledim. Eğitim falan konusunda düşünmeye başladım, Charles'a bunu yapacağıma dair söz vermiştim, sonra o kızkar-

deşlerinden Andy'yi yobaz kafalarının ürünleriyle tıka basa doldurmalarına göz yumamayacağımı anladım. Bu da bir sürü başka şeyler de düşünmeme yol açtı. Ona, gel dost olalım, dedim, istersen birlikte yaşayalım, ama Andy'nin öğrenimine karışmak yok, dedim. Ama Charles istemedi bunu. Ya hep ya hiç diyordu; ve birden, cehennemin dibine, dedim kendi kendime, bozdum sözü. Eee, o çocuklar dümdüz bir çizgi gibi düşünürler, düşüncelerinin oku da hayınlık edeni gösterir, o da sensin. İkisi de, senin burda olacağını düşünerek, beklenmedik bir ziyarete geldiler. Sen burda değildin, ama onları fazla bekletmedin.»

«Yani...»

«Yani şimdi seni istiyorlar —anlıyor musun?»

«Ben de onları görmek istiyorum.»

Ve evden çıktım.

«Bu bodur çüklü. lapacı, kuyruk sallayan yaltakçıya» diyordu Chet, «onu unutmasını söylüyorum. Onunla aşık atamıyacağını, kütüphaneleri dolaşıp kendine bir öğretmen bayan aramasını söylüyorum; haklı değil miyim Eddie, söyle?»

Charles'i aramıza alarak oturmuştum. İkisinin de dertli olduğu belliydi, ama içki, Charles'in kızgınlığını arttıracağına, —nasıl söylemeli; yani sanki bir bomba düşmüştü ama patlamamıştı, benim görevim de tapasını çıkartarak bombayı zararsız duruma getirmekti. Dikkatli çalışmak zorundaydım.

Chet sürdürüyordu sözünü. «Söyledim sevgili yufka yürekli Charles'a, kızın gözlerindeki içten bakışa kanıyorsun dedim. O bakış onun doğuştan alıştığı rolün bir parçası, doğru değil mi Eddie? Doğuştan sapıtmış o, ufak tefek malafatta gözü yok, onun istediği Eddie'ninki. Bunu kabul edelim, evlâdım Charles.»

«Charles» dedim, «beni dinlemeni istiyorum, lütfen dinle, bana bir fırsat ver lütfen.»

«Yani kızın senden çok daha katı ve sert birine gereği var yavrum» dedi Chet kardeşine. «Sen onun için çok iyisin Charles, çok yumuşaksın. Bu kıza nezaket göster, o bunu güçsüzlük diye niteler. Zayıf bir anını yakalasın bir kedi gibi üstüne atılır, eline bir bıçak alıp bana yaptığı gibi etinden biftek çıkarmaya kalkar. Diyeceğim, onunla başetmek için Eddie gibi biri olmak gerek, buna kendini alıştırmalısın Charles.»

Charles dönüp bakışlarını bana dikti, kafesinin önünde durduğumuz zaman bir aslanın yapacağı gibi, gözlerini kırpmadan yüzüme bakıyordu.

«Charles, lütfen dinle, seninle Gwen arasında geçenlerle kesin olarak hiç bir ilintim olmadığını bilmeni isterim.»

«Artık yalan söylemek zorunda değilsin Eddie» dedi Chet. «Bizim çocuğa senden —özellikle bu koşullar altında— gerçeği söylemenin beklenemeyeceğini anlattım ben.»

«Charles, onunla konuşmadım bile birkaç günden beri, bana inanmalısın—»,

«Ve onu bağışlamalısın da, Charles; ne de olsa kendisine doğal gelen bir biçimde davranıyordu. Ve de kıza. Hadi Charles, adam senin bağışlamanı istiyor. Yap istediğini!»

Charles tek söz etmedi. Bir şey kararlaştırıyor gibiydi.

Chet sağ kolunu kaldırdı, ağır ağır ve gösterişle geriye doğru çekti, Charles'in yüzüne vurdu. Charles kımıldamadı.

«İşte, görüyorsun ya» dedi Chet, «dinsel eğitimin yengisi. Rahibeler ona sabretmeyi öğrettiler. Kıçının

öteki yüzünü çevir Charles, sonra da bırak bu arkadadışımız seni bir daha becersin!» Bana döndü. «Ha, Eddie, biz çıktıktan sonra kıza bindin mi? Kız çok hareketlidir, tecrübeyle sabit, yukarı aşağı, sağa sola çok hızlı gider gelir. Ses yok? Neyse, eğer binmediysen, eminim Charles seni şimdi götürür ve ikinizi bir yatağa sokar. Orasına tıktığı boşa gitmesin, yazıktır. Ne dersin Charles, acı çekmede gerçek bir güzellik vardır; benim gibi defterden silinen biri bile bilir bunu. Hadi bakalım, gerçek inanır. İsa senin için acı çekti, itoğlu it; kanını senin için akıttı, öyle ki, sana yapacak fazla bir şey bırakmadı. Git onları yatağa sok!»

«Önümüzdeki iki hafta içinde uzaklara gideceğimi bilmeni isterim» dedim, hâlâ ne yapacağı belli olmayan Charles'a. «Uzun bir süre gideceğim—»

«Bunu içtenlikle mi söylüyorsun?» dedi Charles birden.

«Evet Charles, evet.»

«Sana nasıl inanabilirim?»

«İnanabilirsin» dedim, «göreceksin.»

«Ama söyle bana, niçin böyle bir şey yaptı?»

«Nedenini söyleyeyim» dedi Chet. «Çünkü hiç bir kadın bir şeyi görmeden, gözü kapalı almak istemez, o da senin davranmanı bekledi, sen davranmadın, bu arada bu dostumuz ve tanrıbilir Broadway mıntıkasından daha kaç götü boklu zenci ve sünnetli Yahudi iti, yeryüzünün bütün donanmalarından daha kaç denizci—!»

«Charles» dedim, «gelip şu köşedeki masaya oturur musun benimle? Seninle konuşmak istiyorum, oysa burda konuşamam.»

«Ah, evet, konuşursun» dedi Chet. «Ben çenemi kapıyorum. Bak, sesim çıkmıyor. Konuş. Onu rahatlat bakalım.»

«Charles» diye yakardım.

Charles ayağa kalktı. «Sen bara git» dedi kardeşine. «Onunla yalnız konuşmak istiyorum.»

«Rahatlat onu Eddie, durma, ona söyleyeceğin her şeye inanacaktır.» Sonra, Chet bir-iki adımda bara ulaştı, tek başına oturdu orda. Ama en küçük hareketimizi gözden kaçırmıyordu.

Charles yerine oturdu.

«Charles» dedim sessiziği bozarak, «senin iyi bir adam olduğuna daima inandım. İyiliğini daima hissettim. Charles, dinliyor musun?»

«Biraz sarhoşum, ama elimden geleni yapıyorum.»

«Dediklerimi işittin mi?»

«Bir daha söyle.»

«Senin iyi bir adam olduğuna daima inandığımı söyledim. Seni ilk gördüğümde bunu anladım.»

«Bana yalan söyleme» dedi. «Artık gerçeği söyleyelim.»

«Evet, gerçek de şu ki, senin iyi bir adam olduğunun başından beri farkındayım.»

«Pekâlâ. Şimdi ben sana bir şey söylemek istiyorum.»

«Söyle.»

«Seni ilk gördüğümde, bu alıştığım ya da kolaylıkla anlayabileceğim bir adam değil, gene de iyi davranmaya çalışan biri, diye düşündüm —öylesin, değil mi? O öteki ukalâlar ve üfürülmüş balonlar gibi değilsin sen, öyle değil mi?»

«Hayır» dedim, «değilim, hele şimdi hiç değilim»

«Öyleyse niçin Gwen'e benim için kötü sözler söyledin?»

«Söylemedim» dedim, «yemin ederim —ne üstüne yemin edeyim...?»

«Annenin ölüsü üstüne!»

«Ne?»

«Annenin ölüsü üstüne yemin et!»

«Ama annem daha ölmedi.»

«Peki. Ama Chet'in dediği gibi bana yalan söylemiyorsun, değil mi? Dindar olaydın keşke. Dindar olmayanlar bir şeye inanmazlar, üstüne yemin edecekleri bir şey kalmıyor!»

«Senin için tek kötü söz etmedim.»

«Sana inanmak isterdim.»

«İnanabilirsin.»

«Bu konuda yalan söylediğini anlarsam seni öldürürüm; bunu biliyorsun, değil mi? Ben bildiğin ha şunun boynu ha bunun, hangisi olur, diye düşünenlerden değilim. Chet diyor ki sen—»

«Chet için sana acı gelecek bir şey söyleyeceğim.»

«İkimiz de gerçeği söyleyeceğiz, değil mi?»

Hâlâ ordaydı aklı. Üsteledim.

«Şimdi, kardeşinden sözediyordum...»

«Ondan hoşlanmıyorsun.»

«Bunu söylemekten üzgünüm ama, hoşlanmıyorum.»

«Ben de hoşlanmıyorum.»

«Bundan üzüntü duyuyorum, çünkü herkesi sevmek istiyorum şimdi. Ama kardeşinden hoşlandığımı söyleyemem. Herkesi hiç değilse anlamaya kararlı olduğum şimdi bile—»

«Ben de sevmem onu. Hiç bir zaman sevmedim. Ama bu durum onun söylediklerinin gerçekliğini bozmaz, öyle değil mi?»

«Bozar, bozar. Söylediği gerçek bile olsa niyeti nefret duyulacak bir niyettir ve ulaştığı çıkarımlar—»

«Doğru! Doğru! Ama şimdi gerçeklere eğilelim.» Kolumu yeniden yakaladı. (Chet bardan her hareketi gözlüyordu.) «Bana doğruyu söyle!» Öteki kolunu omuzuma koydu ve beni sarstı. Kardeşinden çok daha güçlü olduğu inkâr edilemezdi. Ama elinin biraz da acıtarak kolumu sıkması beni korkutmadı, çünkü dostluk gösterdiğini hissediyordum.

«Bana tek bir şey söyle, olur mu, Gwen'e benim aleyhimde söz söyledin mi?» Başına böyle birden gelenlerin ne olduğunu anlayabilmek için gösterdiği çocuksu, yavaş çabada korkutucu ama dokunaklı bir yan vardı. «Şimdi, geriye doğru düşün, Gwen'e bir şey dedin mi?»

«Tek söz etmedim, yemin ederim.»

«Öyleyse dün gece bana niçin telefon etti? Onun dediği her şeyi yaptım, her şeyi, tam istediği gibi.»

«Oğlanın eğitimi konusunda bir anlaşmazlıktan sözetti.»

«Ama bunda ben doğru olanı yapıyordum! Oğlanın iyiliği için. Sen bile anlarsın bunu!»

Omuzumu daha sıktı. «Dün gece bana telefon ettiğinde yanında mıydın?»

«Hayır» dedim, inanması için yalvararak, «değildim—»

«Chet öyle diyor dünden beri. Kendisine telefon edip ayrılacağını söylediğinde Gwen'in biriyle yatakta olduğunu söylüyor. Yapısı öyle onun, diyor. Umarım yalan söylemiyorsun.»

«Hayır, söylemiyorum.»

«O görüntü gözlerimin önünden silinmiyor, sen ve o, yatakta. Aklımdan çıkartamıyorum o görüntüyü.

Bu yüzden pek konuşmuyorum işte; durmadan bunu düşünüyorum.»

«Ama bunun gerçekle ilgisi yok Charles.»

«Dün gece nerdeydin?»

«Unuttum» dedim, sonra da bu sözün ona bir aldatmaca gibi görüneceği şimşek hızıyla dank etti kafama.

«Yalan söylüyorsun» dedi, derin bir hüzünle. «Bana yalan söylüyorsun, görüyorsun ya?»

«Hayır. Gerçekten unuttum.»

«İnsan dün gece nerde olduğunu nasıl unutur? Dün gece! Görüyorsun ya?»

Gözünde yaş vardı. «Ey İsa, yardımcım ol» diye mırıldandı.

«Bana inanmalısın» diye yakardım, «ben böyleyim işte. Başım dertte. Son zamanlarda bir saattan ötekine beni neyin beklediğini bilmediğim çok oldu. Ya da biraz önce ne yaptığımı bilmediğim. Ama şimdi hatırlıyorum dün gece nerde olduğumu. Bir evi yakıyordum.»

«Aman tanrım» dedi ve güldü, az biraz. «Biraz daha iyi bir yalan uyduramaz mıydın?»

«Doğru bu, annemin ölüsü üstüne!»

«Pekâlâ, pekâlâ. Epey akla uzak bir özür, ama inanacağım buna.» Sonra bana garip garip baktı ve «Sen biraz deli misin, lütfen söyle bana?»

«Evet, olabilir.»

«Zavallı.»

«Şimdiye kadar deli olduğum kesin. Deli idim.»

«Zavallı adam!» diye mırıldandı.

«Ama artık deli olduğumu sanmıyorum. Birazcık, belki. Örneğin, dün gece nerde olduğumu unuttuğuma ve gerçekten de orda, evi yakmakta olduğuma kesin

olarak inanabilirsin. Böyle unutmalarım olur; aklım düzenli değil.»

«Bunu görüyorum.»

«Ama Gwen'le değildim.»

«Öyleyse kimi bekliyordu?»

«Ben de bunu merak ediyorum.»

«Korkunç bir soru bu. Kimi bekliyordu? Bana gerçeği söyleyecek misin?»

«Evet.»

«Demek istediğim şu, eğer seni bekliyor olsaydı, şimdi bunu söyler miydin, ben böyle biri olduğuma göre?»

«Evet. Söylerdim sanırım. Bir yere ulaştım ben Charles, gözle görülebilecek bir şey değil bu, içimde, hissettiğim bir şey. Beni anlıyorsun, bunu görüyorum. Yitireceğim bir şey yok artık, koruyacağım bir şey yok. Varımı yoğumu, bütün paramı başkasına vereceğim örneğin.»

«Öyle mi?»

«Evet. Hiç bir şey istemiyorum. Kimseyi istemiyorum. Gwen'i istemiyorum artık. Bir zamanlar istiyordum. Birkaç gün önce New York'a geldiğimde, onunla olmanın bütün sorunlarımı çözümleyeceğini sanıyordum. Ama şimdi artık biliyorum ki sorunlarımı kimse çözümleyecek değil. Bu kendimle benim aramda. Öyle ki, o senin olsun. Ben ortalıktan yiteceğim.»

«Nereye gideceksin?» diye sordu.

«Kendime. Herkese allahaısmarladık diyorum.»

«Bir doktor falan görsen iyi olur, ne dersin?»

«Hayır, onu denedim.»

«Papazı? Bir papaz gör!»

«Bütün istediğim yalnız kalmak. O senin, ben burda bile olmayacağım; dün gece onunla konuşma-

dım, beni beklemiyordu da; bana inanıyorsun, değil mi?»

«Evet» dedi. «Şimdi gerçekten inanıyorum.»

«Tamam. İstediğim buydu» dedim. «Sana mutluluk dilerim. Seni dostum sayıyorum.»

«Sayabilirsin» dedi.

«Sağol» dedim.

Ceketinin önünü açtı ve tabancasını gördüm. «Bana telefonda işin bozulduğunu söylediğinden beri bu yanımda. Seni öldürecektim. Kendi sözlerim kulaklarıma geldiğinde inanamıyorum buna. Birkaç dakika önce bile, tam burda, oturduğum yerde, kendi kendime eğer, şimdi de bana yalan söylüyorsan dedim— ama şimdi senin başının benimkinden de dertli olduğunu görüyorum, bu nedenle tabanca da sana şans diliyor. Allahaısmarladık. Bunun için özür dilerim.» Tabancayı kastediyordu.

«Dost olduğumuz sürece zararı yok» dedim.

Ayağa kalktı. Ben de kalktım. Resmî bir ayrılmaydı bu. Kollarını bana sardı «Sana tek bir sorum daha var» dedi kulağıma, beni kucaklarken. «Çıplak gerçeği söyle bana! Bir kadın için cinsel yönden hiç bir çekiciliğim yok mu benim?»

«O nasıl söz» dedim.

«Sağol» dedi, «sağol.»

Gitmek için döndüm. Chet bizi gözetliyordu.

Charles «Onun için meraklanma. Seni kapıya kadar geçireceğim.» dedi.

Ben dışarı çıkarken Chet yerinden oynamadı.

Gwen'e tuttuğum yeni yolun başarılı olduğunu söylemek için sabırsızlanıyordum. Niyetim Erciyes'in fotoğrafını alıp gitmekti.

Onun kapıyı açmasını beklerken burnuma banyo tuzlarının kokusu geldi.

Daha sonra bana, ben gittikten sonra çılgına döndüğünü, pencereden durmadan barın önüne baktığını söyledi. Birkaç dakika böyle geçtikten sonra, ne olacaksa olacak, demiş banyoyu iyice sıcak suyla doldurmuş içine bol tuz atmış, yarım bardak viski yuvarlamış ve banyoya girmiş.

Dövüş, kaynar su, alkol ve zili kimin çaldığını bilmemek, kapıyı açarken elini ayağını dolaştırmıştı. Zinciri takılı kapının aralığından görünen yüzü ilk bakışta ne kadar korku içinde olduğunu anlatmaya yetiyordu bu korku bilmez kızın.

Kapıyı ardına kadar açınca beni içeriye çekti ve sanki ölüp de dirilmişim gibi sarıldı bana. Benim için duygularının bu denli güçlü olduğunu —ya da olabileceğini— bilmiyordum.

Kolumu bırakmıyordu. Beni divana çekti ve orda elimi iki eli içinde sımsıkı tutarak yattı. Yüzünü yastığa gömdü, yalnız gözleri ortadaydı ve bana bakıyorlardı. Müthiş parlaktı gözleri.

Ona barda olan biteni anlatmaya çalıştım, ama şimdi artık güvende olduğum için ilgi duymaz göründü. Söylediğim hiç bir sözü dinlemiyordu.

«Bir şey mi aldın?» diye sordum sonunda.

«Ne mi aldım?»

«Esrar çekmiş gibisin.»

«Esrar kullanıyor muyum sanıyorsun?»

«Yani üç-dört Miltown almış gibi.»

«Viskiden. Çork korktum Eddie. Sinirlerim boşandı.»

«Şimdi iyi misin?»

«Biraz uykulu gibiyim. Kımıldamak istemiyorum, öyle bir şey. Her şey bana getirilsin istiyorum. Ve bana bakılsın istiyorum. Biliyor musun?»

«Charles'in birazdan geleceğinden eminim.»

«Charles'i görmek istemiyorum.»

«Chet'in üstüne yürüyüşün harikaydı, üstüne atılışın.»

«Doğruydu dedikleri ama. Bunu biliyordun, değil mi?»

«Doğru mu?»

«Ben seni **bekliyordum.**»

Bu benim de aklımdan geçmişti.

Eh, işte... yani... ne bileyim, birbirimiz için bu kadar zamandır taşıdığımız anlamdan sonra, ona başka türlü nasıl allahaısmarladık diyebilirdim, bilmiyorum. Ne yapabilirdim, elini mi sıksaydım? Ve Chet'in üstüne yürüyüşüne hayran kalmıştım, benim için çektiği korku yüzünden de seviyordum onu.

Yani yeryüzündeki en doğal şeydi olan!

Her neyse, Charles kendindeki anahtarla kapıyı açıp girdiğinde birlikte yataktaydık.

Beni kalçamın yanından vurdu, tam zamanında yan dönmüştüm. Nişan aldığı yer orası değildi.

Sonra gene ateş etti, bu kez öldürmeye çalışarak. Ama yere düşüyordum, bu nedenle kurşun kafama rastlamadı.

Kendime geldiğimde hastanede olduğumu anladım. Ama nerde olduğumu umursamayacak ölçüde halsizdim. Düşünmek istedim. Ancak yeniden uykuya dalmayı becerebildim. Derhal. Ve hepsi o kadardı.

YİRMİBEŞ

AMMA DA GARİP HASTANE, diye düşündüm, pencerelerde parmaklık var.

Odada birinin daha bulunduğunu hissettim, baktım, altmışında bir adam. Kâğıt renginde ve ipince bacakları yatağın yanından sallanıyordu. Bana gülümsüyor muydu?

«Nerdeyim?» diye sordum.

«Greenmeadow Akıl Hastanesi'nin bir binasındasınız?»

«Buraya nasıl geldim?»

«Yakınınız olan biri sizin buraya kapatılmanız için bir dilekçeye imza attı. Karınız var mı?»

«Evet. Niçin gülümsüyorsunuz?»

«Uzun süredir sizin ayılmanızı bekliyorum.»

«Niçin?»

«Nerde olduğunuzu anlayınca yüzünüzde belirecek ifadeyi görmek istedim.»

Zekâyla canlı, tuhaf bir yüzü vardı. Düşüncelerin kafasında durmadan oynaştığı, hiç durgun kalmadığı yüzünden anlaşılıyordu.

«Adım Teitelbaum'dur» dedi. «Arnold Teitelbaum. Yüz yıl yaşamanızı dilerim.»

Güldüm. Ama gülerken göğsüm ağrıdı. Charles'in ateşlediği ikinci kurşun kafama gelmemişti ama sol yanımdan omuz kaslarıma girmişti. Beni öldürmeyi kıl payıyla başaramamıştı. Sonra ilk kurşunu hatırladım ve hızla elimi uzatarak kendimi yokladım.

Neyse, oramda bir şey yoktu.

«Neresiydi burası?» diye sordum.

«Greenmeadow Akıl Hastanesi.»

Demek Florence kâğıdı imzalamıştı sonunda.

«Niçin burdayım?»

«Bu bir sır ve de sizin sorununuz.»

«Ne benim sorunum?»

«Burdan nasıl çıkılacağı.»

«Çıkmak istediğimi sanmıyorum.»

«Birkaç gün sonra bunu çok isteyebilirsiniz. O zaman benim bir avukat olduğumu hatırlayın. Size onların söylemeyeceği bir şeyi söyleyeyim.»

«Neymiş o?»

«Bazı temel haklarınızdan şimdiden yoksun bırakılmış durumdasınız.»

«Öyle mi?»

«Bir telefon etmeyi deneyin.»

Konuşmadım. Beni yoruyordu bu adam. O anda harcım olmayan bir konuşma isteğiyle doluydu. Ve durmadan bana bakıyordu.

«Ne yapmak niyetindesiniz?»

«Ne zaman?»

«Şimdi.»

«Sessizliğin tadını çıkaracağım.»

«Size yardımım dokunabilir.»

«Mr. Teitelbaum» dedim, «benim de derdlerim var.»

«Elbette» dedi, «yoksa burda olmazdınız.»

«Durumumu ölçüp tartmam gerekiyor.»

«Evet, bunu yapın. Düşünmeniz iyi yolda.»

«Ve bunu yapabilmek için de sessizliğe gereğim var.»

«Kendini düşüncelere vermenin değerini benden iyi kimse bilemez.»

«Yani acaba şu anda siz...»

«Ama» dedi, «şu anda sessiz kalmak benim için güç, çünkü yeni tanıştık ve doğal olarak meraklıyım.»

Yüzüstü dönmeye çalıştım.

«Dönemezsiniz dostum. Bu da gerekli olmayacak. Merak etmeyin. Mutlak bir sessizliğe gömüldüğüm dönemler vardır. Hattâ, öyle zamanlar olacak ki, keşke bir söz etse diyeceksiniz.»

«Bundan kuşkuluyum.»

«Göreceksiniz. Şimdi gözlerinizi kapayın ve dinlenmeye bakın. Yakında gücünüzün en küçük kırıntısına bile gereğiniz olacak.»

Homurdandım.

«Ve ben size yardım edeceğim. Her şey için gerekeni yaparak...»

«Lütfen, burda sessizliğin sağlanması için gerekeni yapın şimdi, lütfen!»

«Bana aptal ya da deliymişim gibi davranmayın» dedi Arnold Teitelbaum, beklediğim bir güç ve ağırbaşlılıkla. «Ben bu ikisi de değilim. Bir zamanlar Connecticut eyaletinin en başarılı bakkal dükkânları dizisinin sahibiydim. Şirketin adını söylemeyeceğim, ama duymuşsunuzdur. Emekliye ayrılmak yanlışlığını yaptım. Çalışmazsam ömrümün geri kalan yıllarından daha çok zevk alacağımı sanıyordum. Sersemce bir yanılgıya düştüm. Ama bu size benimle alay etmek hakkını vermez. Ayrıca, iki eyalette de saygın bir ba-

ro üyesi olduğumu bilmenizi isterim. Bir hukuk mahkemesinde yetersiz kalmam. Bana yapılan ve yapanların unuttukları haksızlıkları düzelteceğim. Düşmanlarımın boynunu bükeceğim; ben hiç bir şeyi unutmadım. Bridgeport sokaklarını kan bürüyecek; adalet âniden yerini bulacak ve katliam genel olacak» Sesi iyice yükselmişti şimdi. «Düşmanlarımın çığlıkları her yerden işitilecek.»

Beyaz ceketli bir adam hızla odaya girdi. Arnold Teitelbaum yatağının üstünde minyatür bir Lear (*) gibi oturuyordu. Gelene kıralsı bir küçümsemeyle bakıyordu. Sonra sırtüstü yatağına yıkıldı ve kolunu gözlerine kapadı.

Gelen onu bile bile görmezden geldi. «Nasılsınız?» dedi bana.

«Bilmiyorum» dedim. «Doktor ne zaman gelip bana nasıl olduğumu söyleyecek?»

«Pek uzun sürmez.» Sonra Teitelbaum'un yatağına yaklaştı. «Mr. Teitelbaum» dedi, «bu beyi rahat bırakmalısınız. Dinlenmesi gerekiyor.»

«Konuşmayı o başlattı» dedi Teitelbaum, yüzünden elini çekerek, sonra gene hemen örterek.

«Öyleyse sizi suçlamaya hakkım yok» dedi adam ve odadan çıktı.

«Dr. Lloyd'u bu» dedi Teitelbaum, «benden koparacağınız son söz de bu. Bu katın pskiyatrı. Şimdi, sessizliğin çilesini çekin bakalım.»

Uykuya daldım, bir doktorun sargılarımı tutan flasterleri sökmesiyle uyandım. Gördükleri kendisini hoşnut bırakmış olmalı ki, bir de baktım doktor gitmiş ve bir hemşire sargılarımı yeniliyor. O gün bütün günü uyanıp uyanıp uyuyarak geçirdim. Teitelbaum bahçeye çıkmıştı, bu nedenle her yan sessizdi. Geri döndüğün-

(*) Shakespeare'in Kral Lear'ı.

de akşam yemeği zamanı gelmişti ve onu görmek beni sevindirdi. Ona dalıp dalıp gittiğimi söyledim; bunu beklemem gerektiğini, boğazıma kadar ilâçla dolu olduğumu söyledi.

Ertesi gün kendimi çok daha iyi hissettim, genç bir hemşire beni tekerlekli bir iskemleye oturtup dışarıya, güneşe çıkardı. Ondan sonraki bir kaç gün süresince ben iri, tuğla binalardan birinin yanında iskemlede otururken, hastalar peşpeşe beni zirayerete geldiler; yanıma, bir köpek gibi beni koklayarak ne olduğumu öğrenmeye geliyorlardı. Hepsi de dostça davranıyordu ve ortak bir yanları vardı. Hiç bir zaman açığa vurmayacakları gizlerle tıka basa dolu gibiydiler. Ama yakınımızdaki hemşire ayrılmaya görsün, zulüm ve hıyanet ya da düpedüz alçaklık öyküleri ortaya dökülüyor, kulaklarımı yakıp kavuruyordu. Söylediklerine inandığımı görerek çok şaştım. Öylesine inandırıcı konuşuyorlardı. Bu insanlar toplumla ya da çevrelerindeki başka insanlarla çok doğal anlaşmazlıklar içindeymişler gibi geliyordu bana.

Herkesin burdan dışarı çıkma tutkusu içinde olmasını bekliyordum. Oysa, çoğu, nasıl edip de içerde kalacaklarını düşünüyorlardı. Aralarında bazıları ömürleri boyu bu ölçüde rahat görmemişlerdi.

Örneğin, genç bir anne vardı, belki yirmialtısında ve o yaşta beş çocuklu. Kocası doğum kontroluna karşıydı, bu nedenle çıktığında kadını bekleyen durum bir tek sözle özetlenebilirdi: Daha çocuk! Ne için çıksındı? Karanlık odalar, yataklara üçer dörder tıkılmış, veletler, ödenmemiş bir tomar fatura, bir köşede koca bir yığın kirli çamaşır, hep bulaşık dolu bir mutfak, hiç bir zaman temiz sayılamayacak bir ev, bütün zamanını vermesini ve durmadan çabalamasını doyup kanma bilemezcesine bekleyen bir sürü iş, za-

vallı memeleri çok erken çekiştirilip sarkıtılmış ve bu bedeni bitmez tükenmez bir yorgunluğa abone, moralı çaresizce kırık dökük. Greenmeadow onun Rivyera'sıydı. Ömründe ilk kez genç kadınlığın zevkini çıkarıyordu; kendisi gibi genç diğer kadınlarla dilediği gibi konuşuyor, çimenlerin üstünde onlarla gülüşerek yürüyor, büfenin çevresinde oturuyor, kucak dolusu bir yeni sorumlulukla son bulma tehdidi olmaksızın erkeklerle konuşabiliyordu. Niçin geri gitmekte acele etsindi?

Kısa süre sonra ben de aynı biçimde düşünmeye başladım. Bir telefon etmek bile istemiyordum. Nasıl olduğunu öğrenmek için Gwen'le konuşmayı düşündüm, ama bitkinliğim nedeniyle aramadım.

Sonunda annemle konuşmak için izin aldım. Hemşire numarayı çevirdi, ben de telefonu alıp Michael'a babamın sağlığını sordum.

«Düzeliyor» dedi Michael dikkatlice. Gloria'nın ensesinde soluduğunu duyabiliyordum. Benim nasıl olduğumu sormadı Michael. Ben kendiliğimden bir şeye gereğim olmadığını söyledim.

Sonunda Dr. Lloyd'la konuşmama sıra geldi. Ağırbaşlı taranmış saçlarıyla çok ciddî bir genç adamdı. Kendimi nasıl hissettiğimi sordu. İyi, dedim. Bir şeye gereğim olup olmadığını sordu. Olmadığını söyledim. Mutlu muydum? Kesinlikle. Gülümsedi ve yürüyüp gitti.

Biraz uzaklaştıktan sonra dönüp bana baktı. Sözlerim aklını kurcalıyordu anlaşılan, çünkü gene yanıma geldi.

«Beni burdan çıkartamayacaksınız, değil mi?» diye sordum.

«Burdakileri mümkün olduğu ölçüde çabuk çıkartırız.»

Birden bu adama yanlış karşılıklar verdiğimi, tehlikede olduğumu hissetim. «Niçin onları gerisingeri, kendilerini buraya düşürten bir ortamın içine yollamalı?» dedim. Beni süzdü. «Ben burdan hoşlanacak kadar deliyim» dedim. «Aslında burası şu dünyada benim gördüğüm, kişinin kendi başına oturup uzun uzun düşünmeye zaman bulduğu tek yer. Burası Budist inziva yerlerinin ülkemizdeki benzeri, öyle değil mi?»

«Hayır, öyle değil.»

Gülümsedi ve yanımdan uzaklaştı.

O gider gitmez hastalardan birkaçı yanıma gelip doktorun ne dediğini sordular. «Beni burda tutmayacak» dedim, yüzümü eğerek. Hepsi de güldüler, bu saygısız ses biraz ötede benimle yaptığı konuşmayı not alan Dr. Lloyd'un kulağına gitti.

Sonra hepsi çevreme oturarak sordular, öğütler verdiler.

Genel ilgi benim duruşmama yönelikti. Yasa, mahkeme kararı olmadan orda on günden fazla tutulamayacağım yönündeydi. Bu duruşmaların hastane içinde yapıldığını öğrendim. Bir yargıç iki tarafı da dinleyip resmen oraya kapatılıp kapatılmayacağımı ve içerde ne kadar kalacağımı kararlaştıracaktı.

Duruşmam mahkeme salonuna benzetilen bir odada yapıldı. Odanın bir ucunda yargıç kürsüsünün konması için yükseltilmiş bir yer vardı. Bir yanında Amerikan bayrağı, ötekinde Connecticut eyalet bayrağı yer alıyordu. Yargıç kürsüsünün karşısında beşaltı kişinin oturabileceği bir masa vardı. Bir hastane ilgilisi beni odaya getirdi. Yanımda, sorulara karşılık vermek üzre Dr. Lloyd bulunuyordu.

Uzun masanın gerisine oturmuş bizi bekleyenler, Florence, Arthur Houghton ve Dr. Ochs'tu Dr.

Ochs'un Florence'le ve de yeni olduğu anlaşıldı sonradan.

Florence bana nazikçe gülümsedi. Üçü de bir acıma havası içindeydiler.

Yargıç orta yaşını geçmiş, kalınca yapılı bir adamdı. Efendi bir çiftçiye benziyordu. Üstümde bıraktığı ilk izlenim, acelesi olduğuydu. Oraya kapatılmam için verilen dilekçeyi ve doktor raporlarını çabucak okudu.

«Görüyorum ki» dedi, «dilekçe, bu adamın karısı ve hastayı iyice muayene eden iki doktor tarafından uygun biçimde imzalanmış. Tamam mı?» Başını kaldırıp baktı. Kimse karşılık vermedi.

«Eee?» dedi yargıç.

«Evet, efendim» dedi Arthur Houghton.

«Evet, efendim, ne?» dedi yargıç.

«Muayeneler tam yapıldı, sayın yargıç.»

«Siz doktorlardan hangisisiniz? Hadi... söyleyin... siz Doktor...?»

«Ben doktor değilim. Ben Arthur Houghton'ım.»

«Yani kim?» dedi hoşlanmaya başladığım yargıç.

«Yani aile avukatıyım.»

«Yani müvekkiliniz...»

«Aile.»

«Ama ikisini birden temsil edemezsiniz; hangisini temsil ediyorsunuz?»

«Sayın yargıç, bu özel bir durum.»

Yargıç bana döndü. «Sizi temsil ediyor mu?»

«Hayır» dedim.

«Öyleyse hanımı temsil ediyorsunuz; öyle mi?» diye sordu Florence'e. O da «Evet» diye fısıldadı. Çok üzgün bir görünüşü vardı.

«Ben biraz sağırım, yüksek sesle konuşmanız ge-

rekecek» dedi yargıç, kimseye bakmadan. Yeniden masasındaki kâğıtları okumaya başladı. Arthur Houghton'a göz kırptım.

«Merak ettim» diye homurdandı yargıç, ağzı çakıl taşı doluymuş gibi bir sesle konuşarak, «siz hastayı gözden geçiren doktorlardan biri olmadığınıza göre; bütün muayenelerin yapıldığını nerden biliyorsunuz?»

Arthur bu kasaba yargıcının daha fazla dırıldanmasına tahammül edemezdi. «Çünkü muayeneyi yapan iki doktoru da tanırım. Çok iyi tanırım!» dedi sertçe.

Yargıç başını kaldırıp ona baktı ve gülümsedi.

Sonra Dr. Ochs'a döndü. «Siz Dr. Taylor musunuz?» dedi.

«Hayır, sayın yargıç» dedi Dr. Ochs.

«Öyleyse, basit bir çıkarımla, siz Dr. Liebman olacaksınız?»

«Hayır, sayın yargıç» dedi Dr. Ochs.

«Ya kimsiniz, tanrı aşkına, burayı imzalayan iki doktor nerde? Kâtip, bu iş arapsaçına dönmüş; duruşmayı bir ay sonrasına ertelemek zorunda kalacağım. Duruşmayı böyle yürütemem.»

Kâğıtları kürsünün üstüne attı, evde okuması gereken bir tomar kâğıt bulunduğu anlamında bir şeyler homurdandı falan, bu arada kâtip onu yatıştırmaya çalışıyordu.

Arthur «Yoldalar, sayın yargıç» dedi.

«Kim yolda?»

«Doktor Liebman ve Doktor Taylor. New York'tan otomobille geliyorlar.»

«Niçin burda değiller? Ben burdayım.»

«Bu odaya girmezden biraz önce telefon ettiler, şu anda burdan on mil kadar uzaktalar yalnızca.»

Yargıç bana döndü. «Duruşmanın ertelenmesini istiyor musunuz?»

Konuşma fırsatı bulamadım. Arthur «Hayır efendim, lütfen hayır, müvekkilim yarın California'da olmak zorunda.»

«Ama bu doktorları burda bulundurmalıydınız. Burası New York kenti değil belki, ama burda da gerekli işlemler zamanında yapılır. Bu hastayı mahkûm etmek için değil savunmak için burda bulunuyorum. Burda bulunuşum onun haklarını korumak içindir.»

«Ve de toplumun haklarını korumak için, sayın yargıç.»

Yargıç gülümsedi. «Avukat olduğunuz belli.» Yeniden saatına baktı. «Peki» dedi, «ne yapmak istiyorsunuz?»

Arthur «Birkaç dakika sürmez gelmeleri. Belki de —o zamana kadar— gayrıresmî olarak çene çalabiliriz» dedi.

«Pekâlâ» dedi yargıç. «Çene çalalım!» Döner sandalyesini çevirip Arthur'a yarım yan döndü, dinlemede kaldı.

Arthur çene çalmak için iyice hazırlıklıydı. Oturduğu yerde geriye yaslandı, piposunu yaktı ve «Her şeyden önce şunu bilmenizi isterim ki, sayın yargıç, ben bu adamın avukatıyım; bu sözümü amaç tuttuğum anlamda anlıyacağınızı biliyorum. Yani onun avukatı olmam görüşe kalmış bir sorun değildir. Firmamın Beverly Hills'deki merkezinde dosya depolama odalarından birinin yarısı, onun özel ve iş dosyalarına ve sözleşmelerine ayrılmıştır. Kendisine yaptığım hizmetleri ilk kendisi doğrulayacaktır kanısındayım.» Bu sözlerden sonra Arthur doğrulup ayağa kalktı ve orası gayrıresmî bir soruşturma odası olmaktan çıkıp bir mahkeme salonu durumuna geldi. «Bu nedenle,

burda bulunmak bana çok acı veriyor; bunu yalnızca, emin olun, karısının şu anda ferahlamaya, anlayışa kendisinden daha fazla» (Florence ağlıyordu) «gereği olduğuna inandığım için yapıyorum. Hatta, sayın yargıç, buraya gelmeyi benim de kendisiyle gelmem şartıyla kabul etti.»

Arthur, öyle sanıyorum ki Florence'in bastırılmış hıçkırıklarının sesi duyulsun, diye durakladı.

Sonra devam etti. «Bana en çok acı veren, sayın yargıç, buraya gelmezden önce beni uzun süre düşündüren, önünüzde ayrıntılarıyla anlatmam gereken durumun bu adamın bana dostluğunu kesin olarak yitirteceğinin bilinci oldu. Gene de, söylemem, anlatmam gerek.»

Sonra da yaptığım kötü işlerin ve uygunsuz davranışlarımın dökümünü yapmaya başladı. Zephyr ilânı rezaleti, Los Angeles'teki gökdelenin çevresinde uçakla dönmem —ki bu binlerce kişinin hayatını tehlikeye soktu, diyordu, Sivil Havacılar Derneği bu nedenle uçuş ehliyetimi elimden almıştı—.

«Şey» diyerek onun sözünü kesti yargıç, bu «tür davranışları hoşgördüğümden değil, ama çoğumuz, bir-iki kadeh atınca yapmışızdır böyle —yani, demek istediğim, bunlar şaka sınıflamasına girmez mi? Bu adamı kanunun gözaltında tutmasını istiyorsunuz, bunu aklınızdan çıkarmayın, bu da ileri derecede ciddî bir şey.»

«Bunu aklımdan çıkarmıyorum sayın yargıç» diye sürdürdü konuşmasını Arthur. «Ne var ki, size sunacağım —ne denli ciddî olursa olsun— bir dizi şakadan ibaret olsaydı, büromdan üç bin mil uzaklaşıp buralara gelmezdim.»

Sonra da yanlış davranışlarımı saymaya devam

etti. Dinlemekten vazgeçtim. Dediklerinin hepsi de doğruydu. Yanımda dolaştırdığım çöp torbası üstüne bir polis raporu bile vardı elinde. Bu listeyi ona kim hazırlayıp sağlamıştı bilmem ama, usta elinden çıktığı belliydi. Arthur gösterişli bir biçimde, genel üzüntü havasıyla uyum sağlamak için, olayları abartmadan, hattâ küçülterek konuşuyordu.

Gene de, yargıcın davranışlarına bakılırsa, o ana kadar belirtilen nedenleri beni oraya kapamaya yeterli bulmamıştı.

Ama Arthur usta bir adamdı, cephanesini nasıl kullanacağını iyi bilirdi. Sesi daha da yalınlaştı, bu da en başarılı aktörlerin yöntemidir. Ellen ve diyafram öyküsünü, annesinin âleti nasıl bulduğunu, otel odasında nasıl oturup beklediğini, sonunda Ellen'in nasıl yanında bir zenci gençle çıkıp geldiğini anlattı. Babası, akıl sır ermez bir nedenle, bütün bu olayı tezgâhlamış, sahneye koymuştu.

Sonra daha da kötü bir şey oldu, diyordu Arthur. «Bir kişinin bir başka kişiye yapabileceği en büyük kötülük, bu ikincinin yüreğinde ve ruhunda açacağı yaradır.» Bu girişle Florence ve Gloria'nın haber vermeden Sound Yolu No: 31'e gelişlerini ve Gwen ile beni **in flagrante delicto** (*) (bazı bazı Arthur bana Senatör Everett Dirksen'i anımsatıyordu) buluşlarını betimledi. «Ve orda, zina etmekte olan çiftle aynı yatakta kimin olduğu bilinmeyen bir de çocuk vardı. Bu görüntü, sayın yargıç dedi» Arthur, «müvekkilimin gördüğünüz gibi hâlâ üstünden atamadığı bir şoka yol açtı. O yiyip bitirici hayâl gözlerinin önünden gitmiyor...

«Bu adamın karısına yaptıklarına pişman olduğundan güvenliyim. Ama, o ister pişmanlık duysun ister duymasın, karısı bütün bu anlattıklarıma göğüs

gerdi. Müvekkilimin en çok önem verdiği ve sizin yargınızın, bu adamın sağlanması mümkün en üstün psiko-patolojik tedaviden yararlanması yönünde olmasını dilemesine yol açan neden, onun başkalarına verdiği zarar yüzünden değildir, kendine yaptıklarından ötürüdür.»

Sözün burasında yangını anlattı, yalnız olayı, kendimi de ev içine kilitliyerek yangının benim de yakıldığım bir dev ölü yakma töreni olmasını istediğim biçiminde anlattı. Öyle de olmuştu elbet, ama Arthur bunu bilmiyordu. Her neyse, tabloyu gayet güzel canlandırdı ve dikkatimi üzerinde tuttu.

«O yangın, bu üzüntü veren öykünün belki de can alıcı nitelikteki bölümünün değişik bir biçimde tekrarlanmasından başka bir şey değildir. Mr. Anderson ekspres yollarımızın birindeki bir kazadan kıl payıyla, ama gerçekten kıl payıyla kurtuldu. Bu kaza, kullandığı Triumph yarış arabasıyla -süratlı yabancı yapısı arabalara her zaman tutkusu olmuştur, sayın yargıç- bir kamyon römorkuna hemen hemen önden çarpması biçiminde oldu. Ölmemesi bir mucizedir. Mr. Anderson'a kazanın nasıl olduğu sorulduğunda, uzaydan bir elin uzanarak -sayın yargıç, uzaydan, dikkatinize sunarım, kendi eli değil- arabasının direksiyonunu kavradığını ve kamyon römorkuna kıvırdığını söyledi.»

Arthur gene durdu.

Yargıç ilk olarak döndü ve beni iyi bir süzdü. Ona gülümsedim, bu da onun üstünde tekinsiz bir izlenim bıraktı sanırım.

«Bunun geçici bir delirme olduğunu düşündük, sayın yargıç. Ama şimdi, yedi ay sonra, annesine ve babasına ait bir evin, büyüdüğü, sayısız aile eşyası ve değer biçilmez yadigârlarla ağzına kadar

(*) Suçüstü.

dolu bir evin içinde kendini diri diri yakmak istiyor. O evde ayrıca, babasının ticaret hayatının kayıtları, dosyalarının tamamı bulunuyordu sayın yargıç. Yaşlı bey olayı duyduğunda kendini tutamayıp ağladı.»

Tam o sırada Dr. Liebman ve Taylor özürler dileyerek içeri süzüldüler. Yargıç onlara şöyle bir göz attı, o kadar.

«Peki...» dedi yargıç. İç geçirdi. «Dur bakalım» dedi, «dur bakalım.»

Bana, sonra da Florence'e baktı.

«Mrs. Anderson, bir diyeceğiniz var mı?»

Florence konuşamıyordu.

«Önce bir cigara arzu eder miydiniz?»

Florence başını evet anlamında salladı.

«Katip» dedi yargıç, «beş dakika ara veriyoruz.»

Florence bana döndü. «Benimle gelir misin? Bir cigara içmek istiyorum.»

Dışarda parlak bir güneş vardı, kendisine baktığımı sezince sırtını güneşe döndü. «Dün gece pek iyi uyuyamadım» dedi. «O korkunç şehirde uyumakta güçlük çekiyorum.»

«Ne yapmaya niyetlisin?»

«Oh, bu bazı şeylere bağlı...» Durdu. «Yani sana bağlı. On bir uçağıyla dönüyorum.»

«Ya Ellen?»

«O da benimle geliyor.»

«Öyle mi?»

«Evet. Ralph'ın dünyanın en dengeli adamı olmadığı ortaya çıktı. Zaten bunu ondan nasıl beklerdin ki?! Bir gece birden Ellen'e —hiç bir neden bulunmadığı halde —şımarık, kentsoylu kancığı, demiş. Aynen böyle. Ellen'e kimsenin kendisine böyle kabalık etmesine göz yummamasını söyledim. Ve şimdi, bi-

liyor musun, ilk kez olarak içten bir arkadaşlık başladı Ellen'le aramızda. Gebe de değil. Bunun için sana gönül borcu duyuyorum.»

«Ralph'ı beğenmiştim.»

«Ben de. Ama Ellen'in gebe olmayışına sevinmedin mi?»

«Evet, sevindim.»

«Şunu söylemek istiyorum... ah, burda çok güç bunu söylemek, çünkü durum falan, demek istediğim, o kağıdı imzaladım ben, bunu biliyorsun, değil mi?»

«Evet, başka bir şey gelmezdi elinden, gidişatım iyi değildi.»

«Ah, teşekkür ederim; kendimi utançlı duyuyordum. Çünkü seni mahkemeye vermişim gibi geliyordu bana. Sen bu duyguda değilsin, değil mi?»

«Hayır, o duyguda değilim.»

«Dr. Ochs'u da istettim. Çok pahalı olduğunu biliyorum, ama ömrü boyu insanın karşısına buna benzer kaç dar boğaz çıkar ki?» Sinirlice güldü. «Neyse, o şimdi yanımda. Son bir haftadır bana çok yararı dokundu. Ne yaptığını biliyorsun, değil mi?»

«Tam olarak bilmiyorum.»

«İpnotizmacı. Daha önce hiç kimse beni ipnotize etmeyi başaramamıştı, ama o etti, hem de bir iki değil. Dün gece ipnotize etti beni. Onun denetimindeyken bir şeyi durmadan söyletti bana: 'Ona sahip olmak iyi olurdu, ama ona gereğim yok. Gene bir araya gelmek çok güzel olurdu, ama onsuz da olabilirim. İstemek, evet; gerek duymak, hayır. İstiyorum, gerek duymuyorum...'»

«İşe yaradı mı?»

«Bilmiyorum. Bu bir **işlem.** Bu gece yeniden beni ipnotize edecek. Ben uçağa binmezden hemen önce.

Kendimi hazırlamam gerektiğini kabul edersin; durumumu ve senin duygularını bilmiyorum. Duyguların ne yönde?»

«Senin yapman gerekeni yapmakta olduğun yönünde.»

«Ya sen, sen de yapman gerekeni mi yapıyorsun?»

«Evet, öyle...»

«Pek fazla bir şey söylemiş olmadın, değil mi?»

«Söyleyecek başka ne var?»

«Ben gene bir deneyeceğim. Bunu bayağılığa düşmeden nasıl yapmalı? Demek istediğim şu... ah, Ev, niçin bütün bu kahrolası günleri unutup eve dönerek yeni bir başlangıç yapmıyoruz?»

«Bunun için zaman biraz geç, öyle değil mi?»

«Sana tek bir sivri soru sorabilir miyim? Bütün bunlar, hepsi bir başka kadın için mi? Onun için mi?»

«Hayır, hiç değil. Öyle değil.»

«Öyleyse ne için?»

«Yitirdiğim kendime saygım için.»

«Hepsi bu mu?»

«Hepsi mi?»

«Ben de bunu şey bir şey sanmıştım... şey...»

«Ciddi?»

«Hayır. Bunu söylemedim. Haksızlık ediyorsun!»

Yüzü kıpkırmızıydı ve sık sık soluk alıyor, dudakları titriyordu. «Bu sözün için yüzüne bir tokat atmalıydım. Nasıl cüret edersin?» Gözleri gene yaşla doldu.

«Özür dilerim» dedim, «böyle kızmakta haklısın.»

«Sana yardım edemeyeceğim bir şey demek istemiştim.»

Ufak tefek kâtip dışarı çıkıp «Yargıç sizi bekliyor» dedi.

Florence uzanıp kolumu tuttu.

Onun için büyük bir üzüntü duydum, çünkü söylemeyi tam olarak başaramadığı şeyin ne olduğunu biliyordum. Diyebildiği şunlar oldu: «Hayır, lütfen gitme içeriye, lütfen! Bir dakika daha dur. Dinle, bu bir anda sona erebilir. Bütün yapacağım içeri girip Arthur'a bir-iki söz söylemek. Kendimi çok ferahlamış duyuyorum; bunların o küçük pasaklı kancık için olduğunu sanıyordum, ama değilmiş, öyle diyorsun. Madem ki bu gerçekten seninle ilgili, eğer işin hepsi buysa —'hepsi' sözünü kulağa geldiği gibi, basit anlamında kullanmıyorum— **bu konuda** sana yardım edebilirim, çünkü senin aslında bir şeyin olmadığını biliyorum. Tam bir itoğlu it gibi davrandın, ama bu zehiri bedeninden atınca gene kendin olacağını biliyorum. O günü bekleyeceğim. Sana yardım edebilirim, anlıyor musun? Hep yanında olurum... Arthur'a gidip bir tek söz söylemem yeterli, o yargıçla konuşur. Tamam mı? Evans? Peki mi?»

Arthur Houghton kapıda göründü. «Florence» dedi, «yargıç bekliyor.»

Florence sert ve yüreğinden kopup gelen bir hareketle Arthur'a kolunu salladı. Onun sesini kesmesini istiyordu. Sonra bana döndü, nerdeyse karşı duramayacağım bir durumdaydı; arzu bu ölçüde güçlü olunca ona karşı konulamaz.

«N'olur...» dedi, «bana bir fırsat daha verecek misin?»

«Bilmiyorum» dedim. Ama biliyordum. Vermeyecektim. Çünkü onun hayatı kadar benim de hayatım sözkonusuydu ve yalnız Florence'den değil, her şeyden, Florence'in hiç bir zaman yoksun kalamayacağı, ama benim onlarsız da yapabileceğimi bildiğim her

şeyden kaçıyordum. Ama o bana öyle bakarken nasıl söyleyebilirdim bunu.

«Bunu bir düşüneyim» dedim.

«Ama bırak bu korkunç maskaralığı durdurayım. Hiç bir şeyin olmadığını sen de ben de biliyoruz. Bırak bu utanç verici maskaralığı durdurayım.»

«Hayır» dedim, «benim hoşuma gidiyor.»

«Seni itoğlu it!» dedi. Bana bir tür hayranlıkla gülümsediğine yemin edebilirdim.

Arthur bu kez yadsınamayacağını gösteren bir havayla bize doğru geliyordu.

«Ama bunu bir düşüneceksin?» dedi Florence.

Karşılık vermekten kurtuldum. Arthur kolundan tuttu ve mahkeme salonuna doğru gittiler, arkalarından yürüdüm.

İçeri girip yerlerimizi aldığımızda yargıç «Dışarda bir çözüme ulaştınız mı?» diye sordu.

«Ne dediniz, sayın yargıç?» dedi Arthur.

«Deneyimlerimle biliyorum ki, çoğu davalar verilen aralar sırasında dostça çözümlenir —bu bir dava olduğundan değil, öyle değil mi Mr. Houghton?»

«Değil efendim.»

«Ama gene de... bir çözüme ulaşıldı mı?»

«Hayır efendim» dedi Arthur.

«Mrs. Anderson oldukça umutlu görünüyor» diyerek doğru bir gözlemde bulundu yargıç.

Kimse bir şey demedi.

«Öyleyse devam edelim» dedi yargıç.

«Hiç bir çözüme ulaşılmadı» dedi Arthur yeniden, gereği olmadığı halde.

Arthur'a baktım, gözlerimi çevirip yargıca baktım ve cigarasını içmesi için ben Florence'i odadan çıkarırken Arthur'un yanında üç doktorla yargıca doğru gittiğini hatırladım —verilen ara planlı bir araydı—

aman, bırak bunları, gerçekten paranoid oluyorsun, diye düşündüm.

Sıra Dr. Taylor'daydı. Hastanedeki davranışımı betimledi; aşırı heyecanlı ve paranoid bir davranış olarak niteledi bunu. Haklıydı. Sonra Dr. Liebman diyeceğini dedi, onunki daha ayrıntılı ve çözünlemeciydi. Beverly Hills'de benimle yaptığı üç seanstan ve Gotham'daki karşılaşmamızdan örnek getirdi. Bu karşılaşmalarımızdan bu kadar çok sonuca ulaşması beni şaşırttı. Özetleyerek «Profesyonel görüşüme göre, söylemekten üzüntü duyuyorum ama, o tehlikeli bir adamdır» dedi.

Yargıç bana bakıyordu. Ne diyecektim? Yüreğimin çarptığını hissettim.

«Mr. Anderson, söylemek istediğiniz bir şey var mı?»

Kendimi şaşırttım. «Var sanırım» dedim.

«Orda oturarak konuşabilirsiniz.»

«Ötekiler gibi ayağa kalkacağım.»

Ayağa kalktım ve yüzümü yargıca döndüm.

«Suçluyum» dedim. «Hiç bir şeyi inkâr etmiyorum.»

«Seni yargılamıyoruz» dedi Arthur.

«Beni burdan çıkarmayın. Eğer çıkarırsanız öyle şeyler yapacağım ki, gördükleriniz ve tahminleriniz yapacaklarımın yanında hiç kalır.»

Florence bir şey söyledi. Sesini duydum ama ne dediğini anlamadım.

«Size en kötüsünü söyleyeyim. Her yaptığımın bir nedeni vardı. Mr. Houghton'un listesindeki her eylem yaptığım sırada bana akla uygun görünmüştü. Utanç duymuyorum. Pişmanlığım yok. Gelecekte ne yapacağımı garanti edemem. Dünyaya yeni bir uzlaşmanın penceresinden bakıyorum: Siz benden kurtu-

lacaksınız ben de sizden. Florence, bunu söylemekten üzüntü duyuyorum. Eğer bu sana biraz rahatlama sağlıyacaksa —ki sağlıyacağını sanıyorum— sahip olduğumuz her şeyi alabilirsin; yani evleri, Picasso'nun desenleri ve Gwathmey de dahil tüm resimleri, arabaları, hisse senetlerini ve tahvilleri, bonoları, sigorta poliçelerini, Williams ve MacElroy'daki hissemi, hepsini —başka ne var unuttum, ama hepsi senin olsun.»

Sözün burasında yargıç beni durdurdu. Benimle yalnız konuşmak istediğini söyledi. Hepsi de odadan çıkmaktan memnunluk duydular sanıyorum. Dışarı çıkarken Florence hoş bir şey yaptı. Yanımdan geçerken durdu ve tepemden öptü.

Yargıcın kâtibe ve stenocuya dışarı çıkmalarını buyurduğunu işittim. Başımı kaldırıp baktım, ihtiyar benim yanıma geliyordu. Ufak, garip bir yüzü vardı, cübbesini çıkartıyordu, altından pek de temiz olmayan komik bir ceket ortaya çıktı. Elleri iriydi ve çalışmaktan kabalaşmıştı. Dinlendirmek istermiş gibi ellerini masanın üstüne bıraktı. Sonra pipo içmeye karar verdi, doldurdu piposunu ve yaktı. Duygularımın ayaklandığını ve biraz dinlenmekten hoşnut kalacağımı sezinlemişti. Bir hademe başını kapıdan uzattı ve Arthur Houghton'un, eğer yargıçça bir sakıncası yoksa, New York'a doğru yola çıkmak istediğini söyledi. Yargıç gitmelerini, yalnız akşam kendisini o sırada bir kağıt parçasına yazıp uzattığı numaradan aramalarını söyledi. Sonra her şey sessizleşti.

«Bakın, Mr. Anderson» dedi, «size söyleyeceğim bir derdim var. Sizi ne haltedeceğimi bilmiyorum. Bence siz toplum ve çevrenizdekiler için tehlikelisiniz. Belki kendiniz için de, ama ben kişinin bü-

tün bu hayata, bütün bu dünyaya artık dayanamaz, hatta hoşlanmaz duruma geldiğinde her şeye son vermeye hakkı olduğuna her zaman inanmışımdır, evet, her zaman. Bununla birlikte... ne yapmamı istersiniz?»

«İnanır mısınız, umurumda değil?»

«İnanıyorum. Ama bunun bana pek yararı yok. Yurttaşın parasını çarçur etmemem gerekir.»

«Bir öneride bulunabilir miyim?»

«Lütfen söyleyin.»

«Niçin beni burda birkaç hafta tutmuyorsunuz?»

«Bunun ne işe yarıyacağını anlayamıyorum.»

«Benimle ilgili olarak bir işe yarıyacağı yok. Ötekiler için istiyorum bunu. Adaletin yerini bulduğunu düşünecekler, gönülleri rahatlıyacak. Bunun onlara yararı olacağından eminim.»

«Peki, birkaç hafta deneyelim bunu. Ama daha sonra çözümlemem gereken daha ciddi bir sorun var önümde. Verdiğim arada karınızın adamlarının yanıma gelip benimle konuştuklarını belki de farkettiniz. Onları dinledim ve düşüneceğimi söyledim. Ama şimdi bunu size söylemeyi ve seçimi size bırakmayı yeğliyorum. Çünkü her şey çok yalın bir şeye gelip dayanıyor. Belki bunu aşırı yalına indirgiyorum, ama gördüğüm kadarıyla önünüzde iki yol var. Yani size danışmak istediğim iki yol var. Bir: Sizi karınızın vesayetine vermem ve sizin dönüp eskisi gibi onunla yaşamanız. Karınızın sizi yanında görmeyi çok istediğini sanıyorum. Bana pek esnekliği olan bir kadın gibi görünmedi, ne dersiniz? Öte yandan, karınız için şunu söylemek isterim: Uzun yıllardır birlikte yaşadığınız birinin değişmesini kabul etmek güçtür, hele bir de bu değişme güvenliğinizi —karınızın güvenliğini demek istiyorum— tehlikeye düşürüyorsa. Her ney-

se, sizi onun vesayetine bırakabilirim; belli bir süre bu durumda kalırsınız, diyelim ki bu süreyi on sekiz ay olarak saptarım.

«Bir de önünüzde ikinci bir yol var, bu ise sizi...e...e... idaresi mümkün olmayan biri —deyim uygun sanırım— olarak, evliliğinize kazanılması mümkün olmayan biri olarak bildirmemi gerektiriyor. Bu ikinci durumda karınız sizi boşayacak. Bunu California eyaletinde yapacak; elinde ve bu günkü duruşmanın tutanaklarında size karşı epey kanıt var, yanındaki kurmay kurulunun gücü de buna eklenince, boşanma dâvası sonunda elinizde bir mendil ya kalır ya kalmaz.»

«Yargıç bey, bir kelime söyliyebilir miyim? Sizi zaman harcamaktan ve kaygıdan kurtarmak için. Onun vasiliğini kesin olarak istemiyorum. Daha önce söylediğim içten düşüncemdi. Ben mal-mülk olarak hiç bir şey istemiyorum.»

«Ben de içten olduğunuzu düşünmüştüm, ne var ki, sözkonusu olan epey kabarık bir miktar, anladığıma göre yüz bin doların üstünde mülk falan.»

«Hemen hemen iki yüz bin dolar sanırım, çoğu mülk.»

«Bu kadar serveti toplayabilmek için çok sıkı çalıştınız herhalde.»

«Çok sıkı çalıştım. Kahrolası ömrümün her gününü sattım, bütün yıllarımı sattım. Bunun için acı duyuyorum. Ve de utanç. Florence'e yaptıklarım için üzgünüm, ötekilere yaptıklarım için de. Ama şimdi ikinci bir hayata başlıyorum ve bana bu denli pahalıya malolan malı mülkü, hiç bir şeyi istemiyorum. Bunu yaparak benim için her şeyin bitmediğini, beni nerdeyse öldüren şeyler dışında hiç bir şeyden vazgeçmediğimi söylemiş oluyorum.»

«Ah, ah» dedi yargıç.

«Bunu anlamanın güç olduğunu biliyorum.»

«Ben yalnızca bu sözlerinizin içtenliğini kesinlemek istiyorum. Bakın, durumu en çıplak biçimiyle bir kez daha gözlerinizin önüne sereyim. Kimse tam dilediği gibi yaşayamaz. Hepimiz de kiramızı ve yiyeceğimizi sağlamak karşılığında zamanımızı tiksinti duyduğumuz işlere veririz. Toplumla yaptığımız bir uzlaşmadır bu, öte yandan toplum da başlı başına bir uzlaşmadır zaten, anlatabiliyor muyum bilmem? Durumu biraz eski kafalı olarak koyarsak, şöyle: Ben ruhumun birazını vereyim, sen bana ekmeğimi ver. Hepimiz de, şu ya da bu ölçüde, iğrendiğimiz şeyleri seviyor görünürüz. Genellikle bunu o denli uzun süreyle yaparız ki, iğrendiğimizi unuturuz. Gene de, bütün bunlara rağmen bu da bir tür uygarlık, öyle değil mi? Hayır mı? Söyleyin!»

«Siz söyleyin.»

«Ben öyledir diyorum. Elimizde bulunan bu. Öyle ki, tanrı kahretsin, bana bir cevap verseniz de şu iş kapansa, bu uzlaşmayı sürdürmek artık elinizden gelmiyor mu?»

«Öyle.»

«Bu sözü bir-iki hafta sonra elinizde bir fincan kahve parası kalmayacağının bilincinde olarak mı söylüyorsunuz?»

«Boşverin bunları canım, bir işe girerim. Artık nerde çalışacağım benim için önemli değil. Yapacağım iş de önemli değil.»

«Tanrı belasını versin, sizi şu ya da bu şıkkın üstünlüğüne inandırmaya çalışmıyorum. Cevabınızı bildirin de şu iş bitsin. Aradan bir ay ya da bir yıl geçince hâlâ şimdiki gibi düşünecek misiniz? Bağlayı-

cı bir belge imzalamak zorunda olduğunuzu biliyorsunuz.»

«Getiriverin de imzalıyayım!»

Bir süre düşünerek oturdu yerinde. Sonra...

«Sizin deli olduğunuz kanısındayım.»

«Ama yanılıyorsunuz, davranışlarımın ne gibi sonuçlara yol açacağını biliyordum; beni deli olarak nitelemeye hakkınız yok. Tanrı kahretsin, yanıldığınızı siz de biliyorsunuz!»

«Lütfen saygısızlığı bırakın.»

«Cübbenizi giyin bırakayım.»

«Bence siz delisiniz! Ben burda sizi cezalandırmak için değil de haklarınızı korumak için bulunduğuma göre, sizin geleceğinizi kararlaştırmaya elverişli akıl sağlığına sahip olmadığınız görüşündeyim. Bence aradan biraz zaman geçince düşünceniz pekâlâ değişebilir. Bu zamanı size vereceğim.»

«Kararınız bu mu?»

«Aceleniz ne? Kararımı verdiğimde ben size söylerim! Siz tanrıcezası sinir hastaları üstüne gözlemlerim çok, bence hepinizin de öyle bir acele içinde olmanızın nedeni, içten içe söylediklerinizden aslında pek emin olmamanız. Ha? Bir şey demiyorsunuz?»

«Diyecek ne var?»

«Çok büyük paradan, güvenden ve mevkiden vazgeçiyorsunuz, kendi öz geçmişinizi ve alınterinizi sokağa atıyorsunuz. Sonunda belki gene kararınız aynı olacak, ama bu duruşma şimdi ertelendi. Ya da reddedildi. İstediğinizi reddediyorum.»

«Peki.»

«Bakıyorum biraz rahatladınız.»

Gerçek şu ki, rahatlamıştım, azıcık da olsa ferahlamıştım, bu da beni utandırdı.

Yargıç ayağa kalktı. «Sizin bu hastanede kalmanıza resmen ve kanunen karar veriyorum. Burda kaldığınız süre içinde varacağınız hiç bir anlaşma yasal olmayacak, bu nedenle de bağlayıcı bir yanı bulunmayacaktır. Karınıza sizin için sorumlu tutulması yönündeki önerisini kabul etmediğinizi bildireceğim. Benim görüşümce bir karara varmaya durumunuzun elverişli olmadığını bildireceğim kendisine. Kararım bu. Hoşça kalın.»

Elimi aceleyle sıktı ve gitti.

Dışarda öteki hastalar, çoğu ağaçların altında, dikiliyorlar, yaklaşan fırtınayı seyrediyorlardı. Ben de onlardan biri olarak aralarına katıldım ve onlarla birlikte seyrettim. Sonunda, uzun gürlemelerden sonra fırtına patladı ve hepimizi içeriye kaçırttı.

İçersi sessiz ve güvenliydi. Elektrik akımı kesilip ışıklar söndüğünde bile. Elektrik santralında —Greenmeadow'un özel santralında— bir arıza olmuştu. Ama kimsenin umurunda olmadı akımın kesilmesi. New York'tayken bir gün kentin büyük iş binalarına akım veren 59. sokaktaki santralda bir arıza olduğunu ve koca kentin yüreği sayılan bu bölgenin felce uğradığını hatırladım. Çok üstü kapalı ama kesin bir panik olmuştu. Burda olmadı. Teitelbaum ile ben, karanlıkta daha bir yakınlaşmış olarak yataklarımızda uzandık. Karanlıkta ona olanları ve yaptıklarımı anlattım.

«Siz gerçekten hastasınız» dedi. «Benden ders alın. Ancak her şeyi terkettikten sonra bir bakkal olduğumun bilincine varabildim —belki büyük çapta bir bakkal, ama gene de Bakkal Arnold'dum ben. Başarıyla yaptığım, yaparken mutlu olduğum iş oydu. İşten emekliye ayrılınca bir hiçliğe girmiş oldum. Ne kadar çok insanın tatildeyken ya da emekliye ayrılınca

fazla yaşamayıp öldüğüne bir dikkat edin. Milyonlarcası! Size şimdiden söylüyorum, bir-iki ay sonra kim olduğunuzu bile unutacaksınız.»

«Ben şimdiden öyleyim.»

«Kişi, yaptığı ve de başarılı olduğu iştir. Hayatın bana öğrettiği bir şeydir bu.»

«Niçin bir iş yapmak zorunda olayım?»

«Çünkü eğer yapmazsanız bir hiç olursunuz.»

«Hiç de değil. Hiç bir şey yapmayan adam olurum.»

«Hepsini denedim, golf, deniz yolculukları, öğle sonralarında briç, hepsini yaptım ve delirdim. Ama... anlayabilmeniz için bu aşamalardan geçmeniz zorunlu herhalde. Sizin için üzüntü duyuyorum. Ama hoşuma gidiyorsunuz. Ne yapacağım biliyor musunuz?» Bu son sözü öyle bir havayla söyledi ki, büyük bir onur bağışlayacakmış gibiydi. «Dosyamı okumanız için size vereceğim.»

«Teşekkür ederim» dedim, «bu benim için onur verici bir şey.»

Tam o sırada ışıklar yandı.

«Hemen şimdi başlamak ister misiniz?»

«Neden olmasın? Yapacak başka işim yok.»

Masaya yürüyüp üç büyük zarf çıkardı. Zarfları bana getirdi ve «TV'da dedikleri gibi, işte benim hayatım! Yaptıklarım yazılı burda. Okuyup ders almanızı ve benim yaptığım **meşugeneh** (*) yanlışlıkları yapmamanızı dilerim» dedi.

(*) Delice, çılgınca.

YİRMİALTI

ARNOLD TEİTELBAUM Dosyası muhteşem bir belgeydi; dili bakımından değil —dili bir hukuk çorbasıydı— ama içerdiği acının ölçüsü ve her sayfasından buram buram tüten o korkunç «artık çok geç» duygusu nedeniyle. Bütün gece uyanık kalarak dosyayı okudum.

Bakkal Arnold'un «ana» dükkanı nasıl açtığı ve bu tek dükkandan Tuttle bakkaliye dizisine nasıl eriştiği anlatılıyordu. Dükkânlarıyla nasıl kıvrandığı, kurnazlığından, yürekliliğinden ve özellikle de inandırma yeteneğinden nasıl övünç duyduğu anlatılıyordu.

Bakkal dükkanları dizisi, kendi görüşünce, kadınların büyük çapta kandırılmasına dayanıyordu. Tuttle dükkanlarına alışverişe gelenler yalnızca listelerinde yazılı maddeleri almış olsaydılar, çok zaman önce iflas bayrağını çekeceğini belirtiyordu. Onun işi, bu kadınları almayı tasarlamadıkları, hatta almak istemedikleri şeyleri, kâr oranının daha yüksek olduğu lüks maddeleri almaya kandırmaktı. Teitelbaum bunda başarılı olmuştu, çünkü kadınları anlıyordu; anlıyordu

kadınları çünkü işe tek bir dükkandan başlamıştı ve o dükkanı kendisi işletmiş, müşterileriyle doğrudan ilişkisi olmuştu. Neyi nereye ve nasıl koyacağını, neyi gözden gizleyip neyi öne süreceğini biliyordu. Kadınların gereklerini, kocalarıyla aralarındaki sorunları biliyordu. O da onlardan biriydi, hem erkeklerden hem de kadınlardan biri.

Böylece Tuttle Pazarları tomurcuklanmış, çiçeğe durmuş ve sonunda öylesine çoğalmış ve başarı kazanmıştı ki, Arnold Teitelbaum doruğa ulaşmıştı. Bu bizim toplumda, yaşadığımız şu çağda, hisselerin satıldığı aşama demektir. Dükkanları için kendisine korkunç bir para önerilmişti. Öneri karısının yeğenlerinden, Stuart ve Irwin Goldman'dan geliyordu. Görüşmeler aile içinde, ama kesin olarak yasal bir biçimde yapılmıştı. Anlaşma Bridgeport gazetesinde tantanayla bildirilmiş ve Teitelbaum birkaç gün süreyle günün adamı olarak dorukta tek başına kalmıştı.

Birdenbire çok zengin biri olmuştu ve yapacak hiç bir işi yoktu. Bunu —hiç bir şey yapmamasını— enine boyuna anlatıyordu. Golf oynamaya başlamasını anlatmıştı: Özel giysiler, Arnold Palmer (*) klüpleri, golf torbasını taşıyan burnu havada gençler. Evine bir yüzme havuzu yaptırışını, havuz suyunun devretmesinde karşılaşılan güçlükleri anlatıyordu. Bir çiçek bahçesiyle ve güllerin hastalıklarıyla ilgili deneylerini anlatıyordu. Her odaya bir TV alıcısı koyduğunu, böylece nerde olursa olsun top oyunlarını izleyebildiğini söylüyordu.

Her zaman denize karşı romantik duygular beslemişti. Kışı karısıyla Florida'nın, herkesin beş öğün yemek yediği ve güneşin derisini yakıp kavurduğu bir sayfiye yerinde geçirmişti. Sonra sırayla Califor-

(*) Dünyaca tanınmış çağdaş bir golf şampiyonu.

nia'yı, Nassau'yu, Acapulco'yu denemişlerdi. Orda bir tekne kiralıyarak balığa çıkmış, ama mürettebat balık avlarken kendisi kamarada karısıyla remi oynamayı yeğlemişti. Ufak bir tekneydi kiraladığı, Teitelbaum'u deniz tutmuştu. Küçük teknelere tövbe etmişti. Böylece deniz yolculuklarına çıkılmıştı: Kuzey Afrika, Yunan Adaları, Güney Amerika. Bu gemiler çok büyüktü, ama deniz gene de tutuyordu onu. Bunu kabul etmesi gerekmişti sonunda: Denizden nefret ediyordu. Rio'da kendisi gibi işi bırakan bir başka bakkalla tanıştı ve o haftayı bakkaliye işini konuşarak geçirdiler. Nasıl büyük bir yanılgıya düştüğünü orda anlamıştı.

Kendi kendine konuşmaya başlamıştı. «Ömrümün geriye kalan yıllarında ne yapacağımı sanmıştım sanki, havuzumda başkalarının yüzmesini mi seyredecektim? Golf torbamı taşıyan veletlerin beni bakmıyor sandıkları zaman vuruşlarıma alayla gülmelerini sineye çekmeyi mi düşlemiştim? Yoksa pis bir Akdeniz gemisinin küpeştesinden denize kusmak için mi işimi bırakmıştım, et yemeklerine zeytinyağı koyuyor o Yunanlılar! Ve mürettebatın tamamı bana bir bahşiş makinesi gözüyle bakıyordu. Balık avını sevmiyorum, gemileri sevmiyorum, bahçecilik oynamayı sevmiyorum! Gülleri sevmiyorum, benim için açmıyorlar nasıl olsa! Günün ortasında kağıt oynamayı sevmiyorum. Golfü hiç sevmiyorum. Spor giysileri sevmiyorum. İş giysilerini seviyorum, bakkallığı seviyorum. Hoşuma giden bu işte: Yeni bir mal bulmak, bu malın nasıl pazarlanacağını düşünmek, kadınların onu bol miktarlarda almasını sağlamak.»

Böylece Bridgeport'taki evine dönmüştü ve o yaz havuzu mevsime hazırlatmamıştı.

Anlaşmada yeğenlerin on yıl süreyle ona maaş

vermeleri de vardı. Bunun vergi kaçırmaktan, parayı «yaymaktan» öte bir amacı yoktu. Gerekçe olarak Teitelbaum'un bu dönem içinde «yılların kendisine kazandırdığı deneylerden ve perakende bakkaliye konusundaki geniş bilgisinden» firmanın yeni sahiplerini yararlandıracağı gösterilmişti.

Teitelbaum bu gerekçeyi ciddiye almaya başladı. Eskiden kendisinin işlettiği dükkanlara şimdi seyirci sıfatıyla gidip gelmeye başladı. İşler hiç de onun istediği gibi gitmiyordu. Mallar gereğince temizlenmiyor, sergilenmiyor, tazelenmiyordu. Yeğenlerinin kaliteyi düşük tutarak bir servet yapmakta olduğunu çabucak farketmişti. Dükkanlarda çalışanların hırsızlık yaptıklarını gördü ve yeğenlerine de gösterdi. Ama bilmediği şuydu ki, yeğenler, kendi adamlarının ufak tefek bir şeyler aşırmasına göz yumuyorlardı. Grev halinde bu, ellerine bir koz veriyordu. Kendi zamanında dükkanına sokmadığı «kâr pulu»ndan nefret ediyordu. Ama bir pul şirketi yeğenlere, Tuttle Pazarları'nda satılan malla birlikte kendi pullarının verilmesi için açıktan büyük bir paranın lafını etmişti. Yeğenlerin altı sayılı bir miktara hayır demeleri beklenemezdi. Teitelbaum pulları kaldırmaları ve böylece kazanılacak parayı fiyatları indirerek müşteriye aktarmaları için yeğenleri sıkıştırdı. Önerisi düşünülmedi bile. Bir zamanlar en iyiyi simgeleyen Tuttle Pazarları adı, kurucusunu utanca düşürecek bir anlam kazanmıştı: En tapon malların satıldığı üçkâğıtçı yer.

Kaçınılmaz olarak yeğenler, Stuart ve Irwin, onun dükkânlarda bulunmasına içerlemeye başladılar. Her gün beklenmedik bir zamanda beklenmedik bir dükkânda bitiyor ve dükkânın sorumlusuna fırça çekip adamı çıldırtıyordu. Ordan çıkıp doğru merkeze geliyor, yeğenleri görmek istiyordu. Dışarda olduğunu

onlar, hiç değilse kendisi için. Stuart'ı golf alanına, Irwin'i ise kotrasına kadar izlemeye ve onları bir köşede kıstırdığı zaman saatlarca hakaret yağdırmaya başladı.

Bir gün ona şamata ettiği bir dükkândan çıkıp gitmesi söylendiğinde bunalım doruğuna erişti. Gitmeyi de susmayı da yadsıyınca polis çağırdılar ve ordan zorla çıkarıldı. Kentte herkesin kulağına gitti bu, Teitelbaum'a da o denli ağır geldi ki, bir daha gitmedi dükkânlara. İninde kalıyor —hiç dışarı çıkmadan, hiç konuşmadan, çok az yiyerek —deri koltuğunda oturuyor, düşünüyordu.

Sonra bir gün eski avukatını görmeye gitti ve ondan anlaşmada aksak noktalar aramasını istedi. Ama anlaşmayı avukat kendisi kaleme almıştı, pürüz bulunmadığını söyledi. Aslında gerçek şuydu ki, yeğenler avukattan çok etkilenmiş, onu kendi avukatları yapmışlardı. Ayrıca Teitelbaum'un hesabı kapanmıştı ama onlarınki daha dipdiri ayaktaydı. Böylece Arnold kendisine genç, daha işe yeni başlayan bir avukat bulmak zorunda kaldı, ona büyük bir avans verdi ve sıfırdan başladı.

Ama sonunda yaşaması için neden bulmuştu. Hummalı bir çalışmaya gömüldü, kayıtları ve hesapları gözden geçiriyor, avukatıyla konuşuyor, geceleri bir ses alma aygıtına, gündüzleri yeni sekreterine dikte veriyordu. O anlaşma bozulmalıydı.

İşte o sıralarda kendi de dahil herkes, onda kafayı üşütme belirtileri görmeye başladı. Karısının kendinden habersiz yeğenlerle konuştuğundan ve onlardan yana olduğundan kuşkulanmaya başladı. Karısı evden çıktığında onu eski, pinpon bir arkadaşına izletiyordu. Karısı konuşurken yanlışlıkla yapıyormuş gibi paralel telefonu kaldırıyor, kiminle konuştuğunu ve

ne dediğini öğrenmek istiyordu. Kuşkuları yersiz çıktı; aslında karısı zaman zaman Stuart ve Irwin'le konuşuyordu elbet ve kendisi üstüne pek de hoşuna gitmeyecek şeyler söylüyorlardı.

Kuşkuculuğu genelleşti. Herkesten kuşkulanmaya başladı. İzlendiğini sanıyordu. «Bazı insanların» ona «bir şeyler» yakıştırmaya çalıştıklarından emindi. İnine bir kilit taktırdı. Rehberde kayıtlı olmayan yeni bir telefon aldı ve dinlenmediğini kesinleştirmek için telefonunu kontrolden geçirtti.

Kuruntularının en kötüsü, beş yaşında bir çocuk olan tek torunu Mendel (okulda Michael) Teitelbaum'la ilgiliydi. Gecenin ortasında uyanıyor, yataktan fırlayıp çıkıyor ve torununun havuza düşüp düşmediğini anlamak için koşup bahçeye iniyordu. Sonunda havuzu toprakla doldurtup üstünü örttürdü. Kim olduğunu belirtmediği düşmanlarının kendisinden hınçlarını almak için çocuğu öldürmek istediklerinden kuşku duymaya başladı.

Sık sık bir bahane uydurarak doktor olan oğluna gecenin geç saatlarında telefon ediyor, aslında çocuğun güven içinde yatağında uyumakta olduğunu işitmek istiyordu. Torunun peşinden parka gidiyor, uzakta durup çocuğun yanındaki dadısını gözlüyor, bu kadından kuşkulanıyordu. Gelip kadınla konuşanların listesini yapıyordu. Bu listeleri doktor oğluna veriyor, kadını kovması için onu sıkıştırıyordu. Oğlu bunu yapmayınca torununu sürekli olarak özel bir dedektifin izlemesi için ona yalvarıyordu. Parayı kendisi verecekti. Doktor böyle bir şeye yanaşmıyordu elbet.

Sonunda korkunç bir şey oldu. Küçük oğlan babaannesi Mrs. Arnold Teitelbaum'la gezintiye çıkmıştı. Mendel bir an için babaannesinin elini bıraktı ve o anda bir kamyonun altında kaldı. Teitelbaum, büyük

kederinin vermediği öfkeyle, inceden inceye bir araştırma yapılmasında diretti. Ama araştırma, yaşlı bayanın bir an için dikkatsiz küçük çocuğun da atak davrandığından başka bir şey açığa çıkaramadı. Çocuk öldü. Mrs. Teitelbaum'a ilişilmedi. Arnold Teitelbaum çıldırdı.

Öfkelendiği zamanlar dışında bir daha karısıyla konuşmadı.

Evden ayrıldı ve bir süre Stratford Otelinde kaldı. Sonunda otelden ayrılması istendi kendisinden, çünkü otel personelinin hepsiyle de takışmıştı. Motel motel dolaşmaya başladı. Nerde olduğunu kimse bilmiyordu. Ama o bazı beklenmedik görünmelerle ortaya çıkıyordu. Köpüren öfkesini boşaltmak için gecenin ortasında karısının odasına dalmaya başladı. Sonunda kadın evin, Arnold'un kendi evinin bütün kilitlerini değiştirmek zorunda kaldı.

Unutulmaz bir gün oğlunun karısını bir yerde kıstırdı ve ondan kendisine torununun aslında nerde gömülü olduğunu söylemesini yalvararak istedi; çünkü çocuğun ölüsünü güvende olacağı bir başka kente götürmek istiyordu. Kadıncağız sinir krizleri geçirdi.

Kuşkularını kendi gözünde doğrulamış olan Teitelbaum, çabalarını genç avukatıyla birlikte hazırladığı davasına yöneltti. Tek istediği adını geri almaktı, Tuttle'ı yani. Tuttle Pazarları'nı yenibaştan kurmak istiyordu; önce bir dükkân açacak, sonra bütün diziyi tamamlayacak ve bu kez satmıyacaktı. Bankacıları görmeye gitti ve yanlarından Tuttle adını geri alabilirse, yeniden başlamak için gerekli krediyi verecekleri izlenimiyle ayrıldı. Öte yandan bankacılar, onun akıl dengesinin ciddî bir biçimde bozulmuş olduğu izlenimini edinmişlerdi.

Söz çevrede yayılmaya başladı. Davanın gülünç

bir durum aldığının farkına varan genç avukat birden sten el çekti. Ne de olsa, diyordu Arnold Teitelbaum'a, bir deli avukat olarak tanınmak istemezdi. Mesleğini düşünmek zorundaydı. Teitelbaum'a bu işten vazgeçmesini öğütledi. O sırada Teitelbaum'un kendisini öldürmek istediği masalını çevreye yaymıştı. Bir çığlık genç adamın çağırtıp dışarda beklettiği polislerin odaya doluşmasına yetti. Arnold Teitelbaum'un üstünde bir tabanca buldular. Bir şeyler döndüğünün kokusunu alan bir gazeteci tutuklama sırasında orda bulunuyordu. Bu gazeteci Teitelbaum'un genç avukatı davadan çekilmek için Stuart ve İrwin'den para almakla suçladığını işitti. Bu doğruydu; gazetelerde bu haber çıkınca aile epey sıkıntılı bir duruma düşmüş oldu. Bunun üstüne karar verdiler; Arnold Teitelbaum'u bir yere kapattırmak işten değildi.

Bütün bunlar, kimi zaman acıyı dayanılmaz hale getiren ayrıntılarıyla, kimi zaman satırların arasından koparak, adamın kanıyla yazılı bu sayfalarda utanç duyulmadan gözler önüne serilmişti. Bu dilbiliminden ileri derecede yoksun **Arnold Teitelbaum Dosyası**'nda, benim ömrüm boyu yazdıklarımın topundan daha fazla acı vardı.

Ve bir de bu adama tepeden bakmıştım.

Utancımdan ertesi sabah ağzımı açıp onunla konuşmak güç geldi. Yazıyı çok beğendiğimi söyledim. İlgi göstermedi. Okumam için yazıyı bana verdiğine pişman olmuştu, içeriğini kimseye açıklamayacağıma tekrar tekrar yemin ettirdi. Tekrar tekrar yemin ettim.

Bu olay beni köklü bir biçimde etkiledi. Her gün uzun uzun saatlarımı ordaki öteki insanlarla konuşarak geçirmeye başladım. Ömrümde ilk kez olarak, benim türümden olmayan insanlarla içten ilişkiler kura-

bildiğimi gördüm. Hiçbirine karşı bir üstünlük duymuyordum. En maskaralarıyla bile doğrudan doğruya ve dürüstlükle konuşabiliyor, sözlerini önyargısızca dinleyebiliyordum.

Örneğin, her pazar seksenin üstünde ama hâlâ dinç ve sağlık bir kadın altmışında bir «çocuk» olan oğlunu görmeye gelirdi. Yanında evde hazırlanmış piknik yemeği de getirirdi. Hava iyiyse çocuğunu tutup çimenlerin üstüne, bir ağacın gölgesine götürerek oturtur, boynuna bir peçete dolar ve kaşıkla yemeğini yedirirdi. Yanlarından başkaları geçer, kadın onlara gülümserdi. Gideceği zaman ilgililere kırıtır, gülümser ve yavrucağzına iyi bakmalarını rica ederdi. Freud ve ben onun hakkında her şeyi biliyorduk elbet: Oğlunu iğdiş etmiş, onun aciz kalmasını istemişti. Ama bir pazar günü kadınla konuşmaya başladım ve bana «Hep böyle olacağını anladığımda o nerdeyse dokuzuna girmişti» dedi. Ondan sonra durumu kadının görüş açısından görmeye başladım.

Ömrümde ilk olarak kendimi insanlara yakın duymaya başladım, çünkü, önceden vardığım yargılar, geçmişte bir kişiyi gerçekten tanımamı olanak dışı etmişti. Oysa şimdi konuşmalarımız, gerçek iki insanın karşılıklı içten konuşmalarıydı; Ed Murrow'un o eski programında olduğu gibi suratınıza dünyanın görmesini istediğiniz yüzü takmanıza benzemiyordu.

Suç işleyen delileri de tanıdım. Onların açık hava bölgeleri sınırlanmıştı. Ama ben bizi ayıran telörgünün dibine çöker, onlarla konuşurdum. Benim de onların yanında bulunmamı tanrının esirgemesine bağlamaya o sırada başladım; çünkü bu biçimde cezalandırılmalarının nedeni, hemen daima, benim eşiğine geldiğim ya yapıp da cezasız kurtulduğum yahut yapmayı düşlediğim ve hâlâ da yapabileceğim şeylerdi.

Bir başka hastanın ırzına geçtiği için o telörgünün ardına atılan gerçekçi bir zenci delikanlıyı sevgiyle anımsıyorum. Yaptıklarını şu cümleyle açıklamış, yaptığı bana da çok doğal gelmişti: «O pilice iyilikte bulunduğumu sanıyordum! Onu siz de gördünüz mü?»

Dışardan hiç mektup almadım; yalnız Gwen'den beni yakında görmeye geleceğini ve her şeyin yolunda olduğunu bildiren bir not geldi. Başka kimseden ses seda yoktu. Kimin umurundaydım? Niçin umur etsinlerdi? Ben umursuyor muydum? Şaşılacak ölçüde az! Hiç arkadaşım bulunmadığını, geçmişte de hiç bir zaman olmadığını anladım. İlişkilerim —olanlar— iş güç ilişkileriydi. Bir patronum ve bir, iki belki de üç editörüm, birkaç hizmetçim, bir karım, şimdi başka yerlerde başka erkeklerle bulunan bir çok eski metresim, bir edebî ajanım, eski ve yeni birkaç sekreterim, birkaç çalışma arkadaşım ve Christmas'larda kart yolladığım üç yüz kişi vardı. Büromda ya benden çekinen ya da beni pohpohlayan, ama iş güç ilişkilerim dışında hiç karşılaşmadığım bazı kimseler vardı. Müşteriler, halkla ilişkiler servisinden birkaç kişi, çeşitli firmaların reklâmına bakan yardımcılar ve bölge şefleri tanıyordum.

Evdeki öteberiyle ilgili olarak tanıdıklarımın sayısı daha bile çoktu: Hi-fi, TV, buzdolabı, elektrik fırını, havalandırma aygıtı, havuzun suyunu değiştirme aygıtı ve üç arabanın onarımcıları. Bana kitapları ve plâkları satanlar, giysilerimi yapan terzi, gömleklerimi yapıp manşetlerine adımın ilk harflerini işleyen gömlekçi.

Ama bunları dostluk, arkadaşlık olarak niteleyemezdiniz. Bu adamlarla işleri, dışında hiç konuşmamış, onlardan hiç sözetmemiştim. Hiçbirine insan ola-

rak değmemiş, değinmemiştim. Bana göre onlar nesne idiler.

İlişkilerimin eskiye dayandığı annem, babam ve Michael gibilerine gelince, Gwen'le ilişkilerimde olduğu gibi onları da, kişisel simgeler, düş gereçleri olarak, kendimden kolboyu uzaklıkta tutmuştum.

Bu öğrenmeler, kendimle ilgili temel gerçekleri açığa çıkarmalar rahatımı kaçırdı ve kederlendirdi beni, içine düştüğüm melankoli de farkedildi. Bir sabah şok tedavisi yapacaklarını, bu tedavinin bana çok yararı dokunacağını, hatta bunun «envolüsyoner melankoli» için «spesifik» olduğunu söylediler. Bu tedavinin yapılmasına hiç bir itirazım yoktu; hattâ beyin hücrelerimde elektrik titreşimleri oluşmasından ne çıkacağını merak ediyordum.

Düşünüldüğünden daha yalındı. Kafatasıma birkaç kablo bağlandı ve içlerinden bir akım geçirildi. Daha sonra uyudum, uyandığımda her yanda aynı sesler vardı, ama ben bunları daha az duyuyordum. Bütün gün bana pazar sabahının erken saatları gibi geldi.

İşte o sıralarda kendime karşı ilk kez dostça duygular hissetmeye başladım. Yeni bir deneydi bu. Giriştiğim şey her ne idiyse onda başarılı olmak istediğimin bilincine vardım. Şimdi yüksekçe bir yerden geriye, hayatıma bakabiliyordum, tıpkı, uzun süre sık ağaçlıklı bir yerde yürüdükten sonra yolunuzu yönünüzü yitirdiğiniz, sonunda bir tepenin üstünde bir düzlüğe ulaşmanız, ordan geriye bakıp ne denli yol almış olduğunuzun ve bir daha oraya dönmeyeceğinizin bilincine varmanız gibi. Yitikliğiniz hâlâ sürebilirdi, ama aynı yerde olmayacaktınız.

Kendimin dostuydum şimdi, bir yandan gerçek bir bunalımın içinde, hattâ bir kavşakta olduğumu biliyor, öte yandan hiç değilse bu kadarını becerebil-

diğim için kendimi beğeniyordum. Kendimi bu duraksamadan ve bu düzlükten yararlanmaya, yeniden o sık ormanlığa girmeden önce durumu bir değerlendirmeye yüreklendirdim. Arnold Teitelbaum'a hayrandım. Bir cehennemden geçip gelmiş, yanında kimliği üstüne bilgi de alıp getirmişti. Ben de epey serüvenden çıkmıştım, ama şu ana değin bildiğim yalnızca kim olmadığımdı. «Eddie» ölmüştü, ama adsız kişi henüz komutayı eline almamıştı. Ne istediğimi biliyordum. İstediğim neydi? Nelerden nefret ettiğimi biliyordum. Sevdiğim nelerdi?

Sorunlardan biri, ömrümde ilk kez olarak bir işle uğraşmıyor olmamdı. Geçmişte her gün değerimi başkalarına ve kendime karşı kanıtlayan bir şey başarmaya bağlamıştım yaşamımı. Beni yaşatan bu olmuştu. İş benim için bir ilâç olmuştu, o alışkanlığı kapıdışarı ettiğim şimdi, doğal olarak, her şeyden el etek çekmenin ağrılarını duyuyordum.

Reklâm, haberleşme ve sanat alanlarında çalışan profesyonellerin enerjilerinin büyük bölümünü niçin yeni sözleşmeler yapmakta harcadıklarını şimdi anlıyorum artık. Kendilerine getireceği daha elverişli maddî olanaklar için değildi çabaları; kişinin değerinin simgesel tanıtı olan yeni bir tür uzlaşmaydı bu. Yapılan her yeni sözleşme, üst kademelerde şimdi seni eskisinden daha çok tutuyorlar, anlamına geliyordu. Sonuç: Kendine saygın artıyor, kendin hakkındaki kuşkuların yatışıyordu.

Size birdenbire gereği olan biri de bu güvenin pekişmesi işlemine yol açabilirdi: Çılgın bir telefon konuşması, yakaran bir not, umutsuzca düzenlenmiş bir toplantıya katılmanız için bir çağrı, siparişini iptal eden bir müşteriyi yatıştırmak için acele aranmanız. Ama sonunda, değerinizin onaylanması, yeni bir

sözleşmenin hukukî şiirinde ifadesini bulmak zorundaydı.

Bir zamanlar beni istim üstünde tutan bütün o onaylanmalar, güven yenilemeleri artık görünürde yoktu. Onların yerini ne alacaktı?

«Evrensel karmaşa çölünden insan ruhunun şaşmadan ilerleyip geçmesini sağlayan nedir? Bir şey, yalnız tek bir şey, tanrı korkusu!

Hastane sakinlerinin tanınmış tiplerinden olan Peder Burns, izleyicileriyle konuşuyordu. «İnsanın» diyordu, cübbesi alınmış bir papaz ve zenci olan Peder, «kendine inanabilmesi için, inanacağı bir şeye gereği vardır. Kendinden daha büyük birşeye gereği vardır. H kutup yıldızı olmazsa hepimiz başıboş sürükleniriz. Neyin yanlış neyin doğru olduğunun bize söylenmesine gereğimiz vardır. Bir korkuya gereğimiz vardır!»

Kendi kendime konuşarak yürümüş, Peder Burns ile izleyecilerinin çok sevdikleri bir toplanma yeri olan hastane bahçesinin bitimindeki iri karaağaçların altına gelmiştim.

«Tanrı evrenimizin ortalık yerinde tahtından itilip düşürülmüştür. Bu nedenle insan, üstünde artık öteki insanların egemenliğinden başka bir egemenlik hissetmediği için, şimdi temel yapısı uyarınca davranmaktadır artık. İtoğlu it küstahlaşır! İnsanoğlunu yörüngede tutacak tanrısal yanlış-doğru mıknatısı evrenimizin ortasından kalkmıştır. Ve insan korkuyu yitirince dostlarım, canavarlaşır. Kişisel deneylerinde ben buna tanıklık ederim.»

Sonra Peder Burns çevresindeki topluluğu, benim beşinci kez olarak işittiğim kendi öyküsüyle, kendisinin dehşet yörüngesinden nasıl dışarı düştüğünü, tanrıya korkusunu yitirdiğini ve kendisini birden yön-

süz bulduğunu anlatarak eğlendirmeye başladı. Sonra, bu korkudan yoksun durumdayken kendisi gerçekten hayvanlanmış ve papazlık ettiği mahalleden on iki yaşında bir kızın ırzına geçmişti. Olayı en dehşet verici ayrıntılarıyla anlatıyordu. Ben yanlarından ayrılırken, çevresinde bulunan kadınların gözleri dışarı uğramıştı.

Dr. Lloyd beni arıyordu. Önemli bir konuda telefonla arandığımı söyledi ve beni aceleyle idare binasına götürdü. Onun da peşimden geldiğini görerek şaşırdım.

Michael'di. Babam zatürre olmuştu ve gitsem iyi olurdu. İhtiyar beni istiyordu. Dr. Lloyd çabucak izin belgemi düzenledi.

Michael'e müthiş kızgındım. Ondan en son aldığım haber, babamın «beklenebileceği ölçüde iyi durumda» olduğu yönündeydi.

Hastanede ilk karşıma çıkan Gloria oldu. Hastanenin ana girişinin köşesindeki gazete bayiinde haftalık dergileri bedavadan okumakla meşguldü. Ağzında bir eigara yanıyordu. Çerçevesi yeşilimsi gözlükleri iri burnunun köprüsüne uygunsuz bir biçimde oturmuştu. Döner kapıdan girer girmez beni gördü ve elinde balta yerine bir dergi taşıyarak Carrie Nation (*) gibi üstüme yürüdü.

Ensemin tüyleri bir köpeğinki gibi diken diken oldu. Gloria'ya kendi görüş açısından bakmak, ona da hiç olmazsa o sübyancı ırz düşmanına gösterdiğim ölçüde anlayış göstermek için kendimi uyarmak zorunda kaldım. Çok kabadayı bir sesle bana «Yanında

(*) Carry Amelia Nation (1846-1911) Kansas'ta bar ve içki evi yasa dışı olduğuna göre her yurttaşın buraları yakıp yıkmaya hakkı olduğunu savunan ve elinde baltayla dolaşan kadın.

kimse yok mu?» (bir gardiyan, demek istiyordu) dediğinde kendimi tutabilmek için epey güç harcamak zorunda kaldım. Yeni Herkese — Karşı — Hıristiyan — Anlayışla — Davran dönemini kirletmemek istiyordum. Bu yüzden kendimi asansöre attım ve ona cevap vermek gereğinden kurtuldum.

Michael öylesine suçlu ve ezik görünüyordu ki, öfkelenemedim. Sarılıp öptüm.

Sonra yanında babamın kalçasına çiviyi koyan ve beni hastaneden attıran Dr. Beattie'nin bulunduğunu farkettim. Dr. Beattie beni görünce elini kaldırdı ve yanından ayrılmakta olan hademesini durdurdu.

Dr. Beattie'yi şaşırttım; elimi uzattım ve el sıkıştık. Onu saygıyla selâmladım. «Babanız beklenebileceği ölçüde iyi durumda» dediği zaman bile başımı sanki bir kelâm etmiş gibi salladım. Ve alçak sesle «Teşekkür ederim doktor, ama şu andaki koşulları göz önüne alarak bana biraz bilgi verebilir misiniz?» dediğimde hademeye başını sallayarak gitmesine izin verdi. Sonra tüm profesyonel kibiri geri gelmiş olarak bana döndü ve «Zatürresi var; onun yaşında bir adam yatağa çivilenir kalır, bırakın yürümeyi, doğru dürüst oturamazsa, zatürre tehlikesi daima vardır ve sık sık meydana gelir. Babanız antibiyotikle doludur ve—»

«Dr. Beattie mümkün olan her şeyi yapıyor» dedi Gloria. Altıncı kata böyle çabuk nasıl gelebildi, diye sordum kendi kendime. Gayetle gerçeküstücü, yakışıksız bir karşılık buldum. «Havalandırma kanallarından uçup gelmiş olacak.» Ama öyle bir şey söylemedim.

Gloria'nın doktora baktığını gördüm; gözlerindeki anlamı yanlış yorumlamıyor idiysem doktora, çek git be adam, başka işin yok mu senin, diyordu.

«Bir dakika Dr. Beattie» dedim, «söyleyin bana—»

Gloria sözümü kesti. «Şu andaki durumunda ihtiyar adamın ziyaretçi kabul etmesi olmaz sanırım, öyle değil mi doktor?»

Ve o zaman yaptığım işte. Daha ne yaptığımı bilmeden yaptım. Yunanlıların bunu yaptığını görmüştüm, İtalyanların da. Türklerin, Sırpların, Arapların, sıradan Akdeniz'lilerin ve Filipin Huk'larının yaptığını görmüştüm. Ama onlar vahşi sayılırlar ne de olsa, Japonların bunu yaptığını görmüştüm ve aşağı kastlardan Hintlilerin, bir de Hong Kong Kraliyet Kolonisi'nin karşısında yaşayan o fakir kıta Çinlilerinin. Ama onlar değişik bir kültürel ve dinsel geleneğe sahiptirler. Çok sarhoşken bir Küba'lının bunu yaptığını görmüştüm. Ama hiç bir zaman saygın bir Amerikalı beyazın insan önünde böyle bir şey yaptığını görmemiştim. Ama ben yaptım. Gloria'nın yüzünün ortasına sert bir tokat attım. Bu onu susturdu. Düzen sağlanmıştı. Michael ses çıkarmadı. Belki de içten içe beni alkışladı.

Hıristiyan dönemin bir parça ertelenecek cancağızım, dedim kendime. Dr. Beattie'nin kolunu sıkıca tuttum ve «Şimdi, Dr. Beattie, ağzından artık o beklenebileceği —ölçüde—iyi—durumda bokunu duymak istemiyorum» dedim ve yanımda babamın odasına götürdüm.

Kapıyı açarken soluma sesleri duydum. Zatürrenin güç soluma dönemi başlamıştı.

Dr. Beattie'den bir sağlık bülteni beklememe gerek kalmadı. Bir başka kaynaktan geldi bülten. Arkasını pencereye dönmüş duran Joe Amcam odada gördüğüm ilk kişi oldu. O da beni gördü ve babamın bakmadığını kesinlemek için ona çarçabuk bir göz attık-

tan sonra ellerini bileklerinden gevşek bırakarak bir kaç kez salladı. Onun tıbbî raporu da buydu.

Babamın gözleri tavana bakıyordu. Ama hâlâ etkindi bu gözler, hapisten kaçmayı tasarlayan ve yitirecek zamanı olmadığını bilen bir adamın gözleriydi.

Annem yatağın başucunda, babamın amaçları açısından ömrü boyunca ne ölçüde önemsiz olmuşsa gene öyle önemsiz, oturuyordu. Dr. Beattie kontrol noktalarını —nabız, soluma, kan basıncı— elden geçirme gösterisini yaparken annemin tepesini öptüm. Başını kaldırıp baktı ve güçsüzce gülümsedi.

Odadaki can çekişme havasına rağmen babam beklediğimden daha iyiydi. Bir kere, Dr. Beattie ondan umudu kesmişse bile, kendisi kesmemişti. Beni görünce sanki çok gecikmiş ve şimdi elinde hapisten kaçmak için gerekli aletlerle gelip yetişmiş bir suç ortağıymışım gibi göz kırptı.

İhtiyarda hâlâ haylazlık vardı. «Doktor» dedi, «beyaz üzümlerim nerde?»

«Öğle yemeğinde sizin için biraz bulabilir miyiz bir bakacağım» dedi Dr. Beattie.

Babam durmadan besleniyordu.

Dr. Beattie bana «Biraz daha iyi görünüyor» dedi.

Onu kapıya kadar geçirdim. «Ama bu bir anlam taşımaz, öyle değil mi?»

«Kalbi hâlâ sağlam. O yumruk kadar kasın dayanma gücü şaşılacak şey.»

«Ama, gene de umudunuz yok, değil mi?»

Ondan duyduğum en bilimsel açıklamayı yaparak «Bir mucize bekliyoruz» dedi.

«Ya beyaz üzümleri?» dedim.

«Dün şeftali istemişti» dedi Michael. «Aklı meyvede. Dediği hiç bir şey bir anlam taşımıyor.»

«Sözü bile olmaz» dedi Dr. Beattie. «Akşamüstü gene geleceğim. Burayı mümkün olduğu ölçüde sessiz tutmalı. Bence hepiniz burdan çıkmalısınız. Uyuyabildiği kadar uyumalı.»

«Uyuyup uyumaması bir şeyi değiştirir mi?» diye sordum. «Yani, ben onun yerinde olsaydım, öyle sanıyorum ki, uyumamak için, dalıp gitmemek için elimden geleni yapardım. Bu yaşama arzusu ve onun uyandırdığı enerji uyumaktan daha değerli değil mi?»

«Bir başka doktor bulmanızı öneriyorum, Mr. Arness» diye yanıtladı Dr. Beattie. «Bana güvenmiyor gibisiniz.»

«Güvenmiyorum.»

«Aman Eddie» dedi Michael. Dönüp o da Dr. Beattie'nin arkasından çıktı, bir yandan sözlerime itiraz ediyordu.

Joe'nun yanına gittim. Kalan otuz kadar dolarımdan bir beş dolarlık sayıp ona verdim ve «Git biraz beyaz üzüm al. Ta New York'a gitmek zorunda kalsan bile bul» dedim.

«New York'a gitmek zorunda kalırsam bunlardan birkaç tane daha gerekir» dedi Joe, beşliği havaya kaldırarak, «tabanvayla getirmemi istiyorsan o başka.»

İki kâât daha verdim, şapkasını alıp gitti.

Babama yaklaştım. Her şeyi işitmiş gibi başını sallıyordu; ve işittiği her şey dünyadan ve içinde yaşayanlardan edindiği belirsiz izlenimleri doğrulamıştı yalnızca, «Thomna!» dedi anneme, «git kimseyi içeri sokma!»

Annem karşılık vermeden çıktı. Gerçekten bitkindi. Kapının kapandığını ikimiz de işittik.

«Evangeleh» dedi ihtiyar, beni şaşırtan bir enerjiyle, «kapıyı kilitle.»

«Üstünde anahtar yok baba.»

«Önceki gibi iskemle koy, hâlâ salak mısın sen, Evangeleh!»

İskemlenin arkasını kolun altına sıkıştırdım. Dünyanın sözünü işiteceğimi biliyordum.

«Babanı unuttun Evangeleh, ha?»

«Seni görmeye geldim baba, ama beni içeriye almadılar.» Bu itoğlu itten hâlâ özür diliyordum. «Sonra telefon ettim, senin iyi olduğunu söylediler.»

«İyi, iyi, cenazeme gelirsin, orda bütün dostlarımı göreceksin. Joe nerde?»

«Sana üzüm almaya gitti.»

«Ne üzümü?»

«Sen üzüm istedin.»

«Beyaz üzüm isterim ben. Çekirdeksiz. Buraya gel, büyük adam. Babanı unuttun, tamam mı?»

«Sonra da başım derde girdi, bak.» Omuzumdaki sargıyı gösterdim «Beni hastaneye yatırdılar.»

«Ne biçim dert?»

«Kadın dâvası. Vuruldum. Görüyor musun?»

«Babanın başı dertteyken sen kadına gidiyorsun, doğru mu bu yaptığın? Tanrı adına! Buraya gel. Fısıldayınca yoruluyorum, gel, gel, sana vuracak değilim.» Bir an tükenmiş gibi kaldı, biraz güç toplamak istiyordu.

Elimi başına koydu. Ateşi vardı. Ama beklediğim kadar yüksek değildi ateş.

«Ateşim yok» dedi. Gözlerini odada gezdiriyordu.

«Burda kimse yok baba.»

«Emin misin?»

«Elbette!»

Geniş göğsünü kaldırdı ve bedenini dirseğine dayadı. Sonra şiltesinin altına uzandı ve bir süre aran-

dıktan sonra içinde bankadaki kasasının anahtarı bulunan küçük siyah cüzdanını bulup çıkardı. Cüzdanı elinde tutarak, harcadığı çabadan yorgun, geriye düştü. Ama göz kırptı bana. Ciğerlerinin hava pompalamasını işitebiliyordum.

Yeniden güç toplamasını ses etmeden bekledim. Daha yakınına gitmem için işaret etti.

Gittim. Kötü kokuyordu.

«Evangeleh» dedi, «sana bir şey söyleyeceğim, bana hayır deme.»

«Sana hayır demeyeceğim baba.»

«Göreceğiz. Bir şey yapmanı istiyorum.»

«İstediğin her şeyi sağlarım baba.»

«Bunu da göreceğiz.»

«Dinliyorum baba. Sen şöyle arkana yaslan.»

«Bırak şimdi arkama yaslanmamı. Şimdi dediğimi yapmanı istiyorum. Senden bu son şeyi yapmanı istiyorum, sonra tamam! Kimseye söyleme, Michael'a da, hiç kimseye. Burda bir çok düşmanım var, anlıyor musun?»

«Anlıyorum.»

«Anladığını umarım. Şimdi, yapacağını söyle.»

«Ne yapacağımı?»

«Sana söylediğimi yapacağını.»

«Yapacağım baba.»

«Yemin et!»

«Yemin ediyorum!»

«Bu tanrıcezası hastanede ölmek istemiyorum. Onların elinde ölmek istemiyorum, beni gömmelerini falan yani. Umudum sende Evangeleh.»

«Pekâlâ baba, pekâlâ.»

«İstiyorum ki —beş dakika için bile olsa....!»

«Beş dakika için olsun ne istiyorsun baba?»

«Hâlâ biraz gücüm var. Ötekilere göstermiyorum.

Sana gösteriyorum!» Elimi tutup öyle bir sıktı ki, tüm gövdesi titredi. Yüzü gerildi ve kanla doldu. Sonra yastığının üstüne düştü, başı yastıkta, gözleri tavana bakıyordu, ağzı açıktı. «Görüyorsun ya?» diye fısıldadı. «Görüyorsun ya?»

«Evet baba, görüyorum.»

«Beş dakika için bile olsa!»

«Ne baba beş dakika için bile olsa, ne istiyorsun?»

«Burası hapisane değil. Ben peki demesem beni burda tutamazlar, tamam mı?»

«Tamam baba. Burası hapisane değil.»

«Öyleyse niçin kapıyı kilitleyip Suriyeli bir pezevenk gibi fısıldamak zorunda kalıyorum. Gel, yakına gel, büyük adam, Shakespeare, yakına gel de fısıldamak zorunda kalmıyayım, sen iyi çocuksun, sözlerime aldırma.»

İyice yakınına gittim.

«Anadolu'yu bir daha görmek istiyorum» diye fısıldadı.

Sustum,

«Beni işitiyor musun, Evengeleh? Beş dakika için bile olsa.»

«Evet baba.»

«Ben her şeyi ayarladım. Anlıyor musun?»

«Evet baba.»

«Bilet hazır. Dün gece uçak bileti için terminale kendim gittim, her şeyi ayarladım, kusursuz bir rezervasyon! Terminale gidip bilet için para yatırman gerek. Ceketinin iç cebine koy ve buraya bana getir, iç cebine, işitiyor musun?»

«Evet baba.»

«Yarın gece gideriz, önceki gibi, dışarıya yürürüz, taksi bekliyor olur...»

«Ama baba—»

«Aması yok. Beni bekliyorlar.»

«Kim?»

«Anadolu'daki dostlarım. Ordaki bahçede, yarın üstünde o bekliyor beni, eski evimin yakınında...»

«Kim?»

«Kim olduğunu boşver. FBI'dan mısın nesin?»

«Seni beklediklerini nerden biliyorsun diye sormak istiyorum yalnızca?»

«Onlarla konuştum.»

«Nasıl?»

«Ne farkeder nasıl olduğu? Nasıl olduğunu nerden bileyim? FBI! Yorgunum şimdi, ama al» küçük siyah cüzdanı uzattı, «al şunu» dedi.

Aldım.

«Al bunu Evangeleh.»

«Aldım baba.»

«Aferin evlât. Orda sigorta poliçelerim var. Git, geri ver, parasını al. Sonra uçak terminaline git, bileti al.»

«Hangi şirketten baba?»

«Ne?»

«Hangi havayollarından?»

«Ben dün gece gittim ve her şeyi eksiksiz düzenledim. Dur! Aklıma gelecek! Aklıma gelecek! Merak etme.»

Havayollarının adını hatırlayabileceği düşüncesi korkutmuş, paniğe kapılmıştı.

«Evangeleh» dedi, gözlerini iri iri açarak, «yazmıştım, pantolon ceplerime bak, ufak bir kâğıt parçası, Evengeleh!»

«TWA mıydı baba?»

«Evet» dedi, «yarın geceki TWA Bürolarına git, bileti hazır bulacaksın.»

Sonra gene arkaya yaslanıp birkaç damla gücün gelip depolanmasını bekledi. Yanakları kızarmıştı ve gözleri parlıyordu.

«Burda kimseden **hayır** sözünü duymak istemiyorum, Evengeleh! Bana karşı kimsenin küstahlık etmesini istemiyorum şimdi, işitiyor musun? Beni bu gece uçağa bindirmeni istiyorum. O kadar!»

Bu çekişmeli an onu heyecanlandırmış gibiydi. Yanakları yanıyordu. Tanrım, tanrım, bunda ayak direyebilir şimdi, diye düşündüm. Her durumda da fazla zamanı yoktu, belki dediği gibi yalnızca beş dakika, belki bir gün, belki bir hafta, ama ya yalnızca beş dakikası kalmışsa!

Evangeleh, şimdi Haziran, değil mi? Haziran ayı?»

«Evet baba, yeni girdik.»

«Cennet! Haziranda dağın tepesindeki en temiz karlar erir. Sular birleşir ve dağın yamaçlarından aşağı yürür. Geceleri çağıltılarını duyarsın, dağsuyu, bilmiyorsun sen bunun ne olduğunu! Bu kentte suyumuz mu var sanıyorsun? Burda bir bardak soğuk suyu kana kana içemezsin, ilâç kokusundan.»

Tükürür gibi sesler çıkardı. Bu onu yormuştu gene ve güç toplamak için gene uzandı.

«Bu adamın bir bahçesi var» diye devam etti. «Bir Türk, ama iyi adam. Eski dost. Her çeşit meyve ağacı var. Kışın da tepenin yamacındaki taş evde oturur, ağaçlara göz kulak olabilmek için, iyi bakabilmek için. Yazın bu ağaçlar meyve verir, her biri ayrı bir meyve, ayrı ayrı zamanlarda. Tüm yazın orda her hafta seni bir meyve hazır bekler. Şimdi Haziranda kayısıları vardır. Orda bir ağacın altına oturmak ve bir dalı ağır ağır kendime eğmek istiyorum, sonra da —**Tak!** ufak yumuşak meyveyi kopartırım, kolayca ko-

par, çünkü kopartılmaya hazırdır, burdaki gibi değil, burda güzel görünür, tadı yok! Bu Türk'le oturacağım, bu ihtiyar adamla, ben de ihtiyar bir adamım, ikimiz oturup birlikte meyva yiyeceğiz ve huzur içinde olacağız. Son isteğim bu.»

Yeniden uzandı; düşleri yüzüne renk katmıştı. Hasta görünmüyordu, yorgun ve dingin bir görünüşü vardı yalnızca. Bana gülümsedi.

O duygu içime o anda geldi. Ömrümde ilk kez olarak ona, biraz oynatmış olduğu halde, başedebilecek bir sorun olarak değil, kaçınılacak ve idare edilecek bir otorite olarak değil, benliğinin kapıları açılarak dertlerinin benim dertlerime benzediği gözlerimin önüne serilen bir insan olarak baktım. O da bir insandı ben de. O kardeşimdi benim.

«İşlerinin çokluğunu biliyorum Evangeleh, sen büyük bir adamsın, tanrıya şükür ki, benimle gelmek için zamanın yoktur. Bunu senden istemiyorum. Beni uçağa bindir. Ordan sonrası için meraklanma. İnsanlar bana bakarlar. Ömrüm boyunca insanlarla çabuk dost oldum ben. Ve Türkler, sen söylentilere aldırma, Türkler çok iyi insanlar, komşu gibi. Beni bu adamın bahçesine götürürler. Dünyadan tek isteğim bu. Beş dakika!»

Gözlerini kapadı ve benim konuşmamı bekledi.

Savaşta yaralıların uçaklarla çok uzak yerlere taşındığını işitmiştim. Kimi zaman oksijen çadırlarına konarak, Oksijen çadırı, işte buna gereği olacak, diye düşündüm. Solunumu yeniden zorlaşmış görünüyordu. Zatürresi olan bir adam boğulur; ciğerleri kendi bedeninin sıvılarıyla dolar ve adam boğulur.

Uyuyakalmış da birden uyanmış gibi kımıldadı. «Evangeleh» dedi, «söyle. Babandan korkma. Bu

dünyaya iyilik görmek, kendi oğullarımdan olsun iyilik bekliyebilmek için gelmemişim, Evangeleh!»

Bu adamı yatıştırmanın zamanı değildi. Ona ya evet diyecektim, dediğini yapacağım anlamında bir evet ,ya da hayır diyecektim ve onu orda ölmeye bırakacaktım.

«Evangeleh!» diye mırıldandı.

«Evet baba, yapacağım dediğini!»

«Sen iyi bir evlâtsın.»

Elimi öptü, ilk kez yapıyordu böyle birşey; hemen uykuya daldı.

Ve orda uzanmıştı işte, önümde.

Bir Haziran gününün beş dakikası! Tek bir meyve.

Acele etmem gerektiğini düşündüm, eğer gerçekten bunu yapacak idiysem... eğer... gerçekten yapacak mıydım? Yapacağımı söylemiştim. Evet, Ve olanak dışı da değildi bu; yapılabilirdi.

Sigorta parasını alırsam, yani eğer sigorta parası diye bir şey gerçekten varsa, o zaman annemin elinde avucunda bir şey kalmayacaktı. Bu nedenle ona dokunmamalıydım.

Öte yandan kendi parama, eğer hâlâ kendi param idiyse yani, dokundurtmazlardı.

Bir yerden bir uçak bileti bulmalıydım; bulmak zorundaydım. Peki ya oksijen çadırı falan ne olacaktı...?

Olanaklı mıydı?

Paran varsa her şey olanaklıydı.

Benim dediğini yapacağıma kesin olarak inanmış, ıyuyordu.

Bana güveniyordu.

Aslında, ömrüm boyunca, korktuğum, nefret etti-

ğim ve başkaldırdığım bu adam, şu anda benim insafıma kalmıştı.

Hayatına son anında anlam kazandıracak tek şeyi yapmamı istemişti benden. Ve son anında bana başvurmasından, benim de isteğine evet demiş olmamdan memnundum.

Uykuya dalacak ölçüde sözüme inanmıştı.

Onu yeni baştan başı dertte bir insan olarak gördüm; babam olarak değil, bir efsane kişisi olarak değil, Greenmeadow'dakilerden daha az dertli olmayan bir başka adamoğlu olarak,

«Yapmaya çalışacağım baba» dedim.

Duyup duymadığını bilmiyorum.

Acele etmeliyim, diye düşündüm. Zatürre onun yaşında dörtnal ilerler.

Odanın kapısı yavaşça açıldı, kapıda biri beş, biri üç yaşında iki oğlan çocuğu duruyordu. Michael'in çocuklarıydı bunlar. Arkalarında Michael ile Gloria vardı.

YİRMİYEDİ

GLORİA VE MİCHAEL iki oğullarıyla övünürlerdi. Daha doğrusu, Gloria övünürdü oğullarıyla da Michael şaşkınlık içindeydi. Beklemediği bir durum meydana gelmişti: Çocuklar büyüdükçe Yunanlı çocuklara benzemeye başlamışlardı. Bu onu görünüşte kıvandırıyordu, ama içten içe rahatsızlık duyuyordu bundan.

Örneğin o anda olduğu gibi. Gloria çocukları, görünüşe bakılırsa son olduğuna inandığı bir ziyaret için büyükbabalarını görmeye getirmişti. Yavrucaklara aradan uzun bir süre geçtikten sonra büyükbabalarını gördüklerinde onun elini öpmeleri gerektiğini öğretmişti. Yunanlı bir aile büyüğüne gösterilecek saygı bunu gerektiriyordu. Ama çevrelerindeki hiç bir örnek onların bu geleneğe bağlılıklarını pekiştirecek nitelikte olmadığından, Aleko ve Teddy bunu unutuyorlardı. Öyle ki, şimdi gene Gloria'nın sinir bozucu bir ısrarcılığa bürünen sabırsız sesini duydum ilkin, «Koş büyükbabanın elini öp Aleko!» diyordu, sonra da «Koş Teddy, ne oldu sana böyle? Koş öp Papu'nun elini.»

Annelerinin tabancasını enselerinde duymasalar

bu iki çocuk belki büyükbabalarını sevebilirlerdi bile, diye düşündüm. Ama onlara hiç fırsat verilmemişti. Şimdiyse işte ikisi de eş lâcivert giysiler içinde, korkuyla kaçışan iki böcek gibi ihtiyarın elini öpmeye koşuyorlardı.

Gerçek şu ki, bu babamın hoşuna gitti. Kocaman bir tebessüm yayıldı dudaklarına ve Gloria ile Michael'in yüzleri çocuklarının Yunanlı terbiyesinden hoşnut, parıldadı. Hatta küçüklerin dedelerini selâmlamaları o denli başarılı oldu ki, yeni baştan bir daha tekrarlandı. «Seni seviyorum Papu, de» dedi Gloria. Ve iki ufaklık ödevlerini yerine getirdiler. «Seni seviyorum Papu» dedi Aleko ve «Seni seviyorum Papu» dedi küçük Teddy. Ve ihtiyar kendini tutamayıp ağlamaya başladı, öylesine mutlu olmuştu! Çocuklar o anı hiç unutmayacaklardı, ihtiyar da daha mutlu ölebilecekti şimdi, ama benim dayanma sınırımın üstünde bir sahneydi bu.

Gloria ile bakışmamıştık. Asansöre doğru giderken, Gloria'nın ailece yediğimiz yemekten sonra ihtiyarın ölmesini dilediğini kabul ettiği aklıma geldi.

Gene de, bu sevgi biçimlerini, Gloria'nın çocuklarında sürdürdüğü gibi, niçin sürdürmemeli, benimsememeliydi? Biçimler olmasa eğer, elimizde bir şey kalır mıydı? İşte bu nedenle o büyük yumuşak sözcük öylesine sık ve en gündelik anlamlar yüklenerek kullanılıyordu. Çünkü insanlar eğer o sözcüğü öyle sık sık söylemezlerse, o sözcüğün kapsamına giren duygulardan yoksun oldukları gerçeğini kabul etmek zorunda kalacaklardı.

Sokağın karşısındaki bara girdim.

O anda en çok beğendiğim kişi Mr. Arnold Teitelbaum'du. Unut aşkı sevgiyi, Gwen'in bir zaman de-

diği gibi; ama Teitelbaum'a muhabbet, yakınlık duyuyordum, içtendim bunda.

Greenmeadow yöneticilerinin orda kalmama daha ne kadar izin vereceklerini merak ediyordum. Geri gitmek için sabırsızlık duyuyordum.

Dewars dublemi bitirdim, parasını verdim, bir duble daha ısmarladım. Arthur'dan aldığım kırk kâât eriyordu. Greenmeadow'da paraya gereğim yoktu nasıl olsa.

Barmen içkimi getirmeye giderken telefon kulübesine gittim ve TWA'nm numarasına baktım. İstanbul'a seferleri olduğunu ilânlarından biliyordum. Numarayı buldum ve yazmak için kalemimi çıkardım. Sonra kalemimi gene cebime koydum ve telefon rehberini kaparak yerine bıraktım.

Ne yapıyordum, çıldırmış mıydım? Havaalanına giderken takside ölürdü. Niçin hasta ihtiyara hemen «Seni Küçük Asya'nın göbeğine canlı olarak götürmenin çaresi yok. Öyle ki, burda kal, çevrende Aleko ve Teddy, rahat rahat öl, kulaklarına gelen son sesler onların çok prova edilmiş 'Papu, Papu'ları, tiz seslerinden kopan 'Sevgili Papu'ları olsun», dememiştim.

Kayısı ağaçları ve dağ suları üstüne bütün o saçmalıklar! «Hepimiz gibi klorlu zımbırtıdan iç sen de» demeliydim. «Üzümleri seveceğini umarım, ama üstünde kayısı bulunan bir ağaç göreceğin yok bir daha, Erciyes'in karlı doruğunu göreceğin yok!»

Niçin suyuna gitmiştim?

Bir sevgi coşkusu içinde yapmıştım bunu, ama durumu onun için kolaylaştırmamıştım. Kendim için güçleştirmiştim.

Şimdi dönüp oraya gitmek ve ona gerçeği söylemek zorundaydım, ona verdiğim sözü yerine getirmenin imkânı olmadığını [illegible]

Belki uçağa bir oksijen çadırı koymaya olanak bulunmadığını söylemem yeterliydi.

Yok, bu da yalan olurdu. Bal gibi olanaklıydı bu. Babaları istese Kennedy'ler yaparlardı bunu. Olanakları falan vardı onların elbet, ama asıl mesele babalarını bunu yapacak kadar sevmeleriydi; fotoğraflardan belli oluyordu bu.

Ben o ölçüde umur etmiyordum.

Şimdi ne söyleyecektim ona?

Bir Dewars daha ısmarladım.

Barın öteki ucunda duran Joe Amcamı o zaman gördüm. Beni, ben kendisini farketmeden görmüştü besbelli ve onu görmeyeceğimi umuyordu. Bana el salladı, içkisini alıp yanıma geldi ve benimkinin yanına koydu.

«Bir tek» dedi, «hepsi bu. İçip gideceğim. Bak, üzümü aldım!» Elindeki ufak kâğıt torbayı açtı içindekini görebilmem için yüzüme doğru kaldırdı.

Gerçekten de torbanın içinde babamın sevdiği o ufak beyaz çekirdeksiz üzümlerden vardı.

«Bir tek» diye tekrarladı. Gözleri yaşlı bir köpeğin gözleri gibi çapaklanmıştı.

«Ben de içiyorum» dedim.

Joe pek iyi görünmüyordu.

«Seni gördüğüme sevindim Joe» dedim ve birden ona karşı dostluk, sevgi ya da öyle bir duygu yüreğimi bir sel gibi kapladı; kolumu omuzuna koyup onu sıktım.

«Off» dedi, ama gülümsedi.

Hiç sevmemiştim bu adamı, ama şimdi... bütün bunların nedeni Teitelbaum'du. Teitelbaum'u tanıdıktan sonra bazı insanları başka bir ışık altında görmemeye başlamıştım; hayatlarının ifade ettiği çaba açı-

sından, ya da kendi görüş açılarından bakıyordum onlara; evet, buydu durum.

İşte burda, diye düşündüm, her şeyi başlatan bu adam, bu işte, ailemizi buraya getiren adam bu. O olmasaydı, ben Türkiye'deki Rum azınlığın bir bireyi olacaktım. İşte önümdeydi, yolun sonuna varmış, kendi hayatının son aylarını yaşıyordu. Kardeşinin gidişi onu korkuya düşürüyor olmalıydı. Bir belirtiydi bu. O bunu biliyordu, ben de biliyordum.

Ona daha önce hiç bakmadığım bir biçimde baktım. Hayatın aşındırdığı yüzü keçi peyniri kıvamındaydı, beyazdı ve pis kokuyordu; karanlık barda beyaz bir gece kurdu gibi parlıyordu. Yalnızca gözleri son durakta olmanın verdiği cesaretle, tercih olanağı bulunmamasının verdiği cesaretle kara lekeler gibiydi.

Barda, omuzuna dolalı kolumu indirmeden durmuş, düşünüyordum. O ilkiydi. Evini bırakıp yola düşmüştü, babamın şimdi dönmek istediği evini. Bundan gerisi ailenin destanıydı: Babasının eline tek bir eşek verip onu nasıl gurbete saldığı; Amerika'ya gelinceye kadar aynı zamanda iki, kimi zaman üç işte birden nasıl çalıştığı; Amerika'da beş erkek iki kız kardeşin anne ve babasını Birleşik Devletler'e getirmeye yeterli para toplıyana kadar nasıl çalışıp para biriktirdiği; gemiye onları karşılamaya gittiğinde babasının yolda ölerek denize gömüldüğünü nasıl öğrendiği; ve son olarak da burda nasıl ustaca ve geceli gündüzlü çalıştığı, ailenin işlerini nasıl kurup yoluna koydu. İşleri öylesine iyi gitmişti ki, zamanla müthiş bir zenginliğe erişmişti, milyonların sözkonusu olduğu bir zenginliğe, hem de milyonun milyon olduğu zamanlarda oluyordu bunlar; parayla birlikte mülk zenginliği de edinmişti, o kocaman mağaza, biri New York'ta biri Paris'te iki Rolls-Royce, şoförler, güzel kızlar, 1926'

da bina yeni yapıldığında Ritz'de bir daire, hem de içinde ufak bir özel jimnastik salonu ve borsa fiyatlarını şeride kaydeden bir aygıt bulunan —aklıma geldiği zaman hâlâ şaşkınlığa düştüğüm— bir daire.

Öyküsünün geriye kalan bölümü yüzünde yazılıydı. Borsanın gürültüyle çökmesi işini darmaduman ederek belini bir vuruşta bükmüş, onu küçültmüş, güçsüz bırakmıştı: Patlak Lastik Joe, olmuştu, her tanrı kulundan iyilik uman, saçma, kendini hep bir av hayvanı gibi hisseden; tutum, tedbir bilmez, çoğu kez bir öğün yemeğe yetecek parası olmayan ve onu batıran fırtınadan paçayı kurtarmayı beceren eski arkadaşlarından sızdırabildiği kadarıyla açlıktan ölmenin önüne geçen bir adam. Kasım 1918'de mütareke, bir zafer takının altından askerlerin resmi geçit yapmasıyla kutlanacağı zaman, deposundan kendi eliyle seçip ayırdığı, en pahalı ipek Keşan halısını askerlerin geçeceği takın altına, postalların kabaraları parçalasın diye serdiren bu adam, artık anlayıp akıl erdiremediği bir sistemin süprüntüsü durumuna gelmişti şimdi.

İkimize de birer içki daha söyledim ve ona «Joe Amca, sana bir sorum var, ben hayatımı berbat mı ettim sence?» dedim.

«Umarım öyledir» dedi, o utangaç ve suçlu gülüşüyle gülerek. «Umarım öyledir.» Kıkır kıkır güldü.

«Şakayı bırak» dedim. «Beni nasıl görüyorsun?»

«Sen büyük bir adamsın» dedi, gözleri ikiyüzlülükle parıldayarak.

«Ama son zamanlarda» dedim, «son zamanlarda bana öyle geliyor ki...»

«Sana öyle geliyor ki çok daha fazla para kazanabilirdin. Bu düşüncene katılıyorum. Kazanılan para

her zaman yetersiz görünür insana. Parana sahip ol evlât!.»

«Ben paramı başkalarına vermeyi düşünüyorum Joe Amca.»

Barmen içkileri önümüze koydu, Joe vereceği karşılığa güç toplamak için kendi içkisini dipledi.

«Öyleyse sen kahrolası hıyarın tekisin» dedi. «Dahisin sen, ama hayat felsefen yanlış. Sonunda benim gibi beş parasız kalacaksın, herkes üstüne gülecek, lütfen bana iki dolar ver, diyerek el açacaksın şuna buna. Sana kazanacak atı söyleyeyim, sen de lütfen bana yemek yedir, yeni bir fıkra anlatayım sana, çok gülünç bir fıkra, sen de bana bir içki ısmarla! Kahrolası şapşal dahi, amcana bir bak! Çok geç olmadan ders al. Para her şeydir.»

«Joe Amca» dedim, «biraz önce sana gerçeği tam olarak söylemedim. Gerçek şu ki, ben paramı başkasına vermiş durumdayım; karıma verdim varımı yoğumu, çünkü ondan ayrılıyorum ve—»

«Aman tanrım» dedi, «Doğru mu bu?»

«Evet» dedim.

Şapkasını çıkardı ve önümde alayla eğilerek «Hoşgeldin yabancı» dedi.

«Sağolasın» dedim.

«Paranı verdin?»

«Evet.»

«Kadına?»

«Karım kadındır.»

«Bunu işitmek beni üzdü. Emin misin?»

«Evet.»

«Aman tanrım!»

«Şimdi toplam olarak» cebime elimi sokup baktım, «yirmi üç dolarım var.»

Bu kez Joe Amca kolunu omuzuma atıp beni kucakladı. «Hoşgeldin yabancı!» dedi. Ve edepsiz bir kahkaha patlattı.

Sonra, gülmesi bitince, «Niçin yaptın bunu, sersem salak?» dedi.

«Çünkü mutlu değildim.»

«Şimdi mutlu mu olacaksın? Seni tımarhaneye tıkmalıymış.»

«Ben de öyle düşünüyorum.»

«Tımarhaneye gidersen Patlak Lastik Joe'yu da yanında götür» diyerek güldü. «Hoşgeldi yabancı!» diye gürledi, anlayamadığım bir şeyler homurdandı, öksürdü ve yere tükürdü.

«Seni yanımda götüremeyeceğim» dedim, «çünkü bence senin aklın başında.»

«Meteliksiz bir adam aklı başında değil demektir.»

«Senin felsefen tam bu dünyaya göre. Sana şunu sormak istiyorum Joe Amca, Anadolu'dan çıkıp ta buralara geldin, bütün aileni getirttin, ömür boyu çok sıkı çalıştın ve şimdi—»

«Şimdi bir bak!»

«Meteliksizsin. Milyonların içindeydin, şimdi beş parasızsın.»

«Tam bir felâket! **Titanic!**»

«Belki de yapılan baştan başa yanlıştı. O içerde yatan adam, kardeşin, tek bir şey istiyor şimdi, gidip Anadolu'da ölmek istiyor. Ta başında yanılgıya düşmedin mi, hepsini de alıp buraya getirmesen belki daha iyi olmaz mıydı sence? Ne diyorsun?»

Diyecek söz bulamadı.

«Kahrolası salak» diyebildi yalnızca, «sersem salak!»

«Kahrolası bir salak olduğumu biliyorum ben, gene de soruma karşılık istiyorum.»

«Al karşılığını.»

«Evet, lütfen. Düşün.»

«Büyük yanlışlık yaptım. Evet.»

«Neydi o yanlışlık, Joe Amca?»

«Büyük, çok büyük yanlışlık yaptım.»

«Bana o yanlışlığın ne olduğunu söyle.»

«Yanlış atlar oynadım.»

Sapsarı dişlerini gösterek güldü. Sonra birden yeniden ciddileşti. «Ama şimdi» dedi, «şimdi elimde şaşmaz bir sistem var.»

Elini cebine sokup bir otelin holünden aşırılmış bir mektup kâğıdı çıkardı. Kâğıt ufacık sayılarla doluydu. Yeni sisteminin nasıl işlediğini bana anlatmaya başladı; bu yeni sistemi anaparasına dokunmadan denediğini söyledi (ne anaparası!), bize bir servet kazandırmazdı bu sistem, ama yeterli, günlük geçimi sağlayacak bir sistemdi, güvenebilecek bir sistemdi, çünkü bire, üç, bire dört getirecek favorilere oynamak esasına dayanıyordu.

Birer içki daha ısmarlayıp onu dinledim.

Ordan çıktığımızda Joe Amca ve ben ancak ölümün ayırabileceği kardeşler durumuna gelmiştik. İçkiyle ve birbirimizle ısınmış olarak hastaneye girdik. Onu Arnold Teitelbaum'dan bile çok seviyordum.

Ayaklarımızın ucuna basarak babamın odasına girdik uyuyordu. Soluması korku verici bir biçim alıyordu, sanki su dolu bir havuza hava pompalıyor gibiydi. Anadolu yolculuğu sorununu hasıraltı edebileceğim galiba, diye düşündüm.

Annem gene başucunda oturuyordu. Joe pencereye yaklaştı ve S.P. yazısının yanıp sönmesini seyre koyuldu. İhtiyarın ölmesi bekleniyordu artık.

Dr. Lloyd'u aramam gerektiği aklıma geldi. Sesimi duymak onu sevindirdi. Ben de onun sesini duyduğum için sevinçliydim. Eve telefon eder gibi, diye düşündüm.

«İşler nasıl gidiyor?» dedi.

«Geri dönmek için sabırsızlanıyorum.»

İkimiz de güldük, babamı sordu. Nasıl soluduğunu anlattım.

«Oturabiliyor mu?»

«Bilmiyorum.»

«Oturduğunu gördünüz mü?»

«Hayır.»

«İzninizi uzatırsam iyi olacak.»

Telefondan babamın odasına giderken Peder Draddy'ye rastladım. Gerçekdışı sözlerle beni teselliye kalkışmadı.

«Bir saat kadar önce babanızın yanındaydım» dedi. «Gittikçe düşüyor. Üzgünüm. Ama olacağı karşılamaya hazır, sanıyorum.»

«Ne kadar hazır olunabilirse» dedim.

Koridorun başında bir süre hemşirelerle oturdum. Aldırmadılar.

Sonra uyandığı ve bir ördek istediği haberi geldi, hemşirelerden biri içeri girip gitti. Biraz bekleyip ben de peşinden gittim.

Ben girerken hemşire çıkıyordu. Ördek elindeydi ve üstü bir havluyla örtülüydü.

«Nasıl?» dedim.

«Aynı» dedi.

Bana aynı gibi görünmedi. Soluması farkedilecek ölçüde ağırlaşmıştı. Annem bana zayıfça gülümsedi. Solumasının kötülediğini o farketmişti. Soluma sesi şimdi bütün odayı dolduruyordu.

Konuşmadık. Diyecek bir şey yoktu.

O akşam yediye doğru uyandı ve çevresine bakındı. Beni arıyordu.

Müthiş bir korku duydum.

«Evangeleh?» dedi kaba bir sesle. «Evangeleh?»

Yatağına yaklaşıp elini tutum. Elleri soğumuştu. Ama alnı yanıyordu.

Gözleri bana bakıyordu.

«Joe üzüm getirdi baba.» Joe'ya üzümleri alıp yatağa getirmesini işaret ettim.

İhtiyar üzümleri görünce gülümsedi. Joe salkımı uzattı, ihtiyar elini üzüme götürdü. Bir tane koparıp ağzına koydum. Takma dişleri yatağın yanında bardağın içindeydi. Damaklarıyla elinden geldiği kadar ezmeye çalıştı üzümü. Sonra başını sallayıp bir tane daha istedi. Sonra bir üçüncüsünü. Kendini üzümün tadına vermiş gibiydi.

Sonra anneme bir işaret yaptı. Sert sert baktı, gözlerini oynattı, annem de kalkıp odadan çıktı. Joe yeniden pencereye gitti. Orda gözden uzaktaydı.

«Evangeleh» dedi babam.

«Evet baba.» Ne geleceğini biliyordum.

«Ne oldu?»

«Hiç bir şey.»

«Bankaya gittin mi?»

«Hayır baba.»

«Hiç bir şey ha... hiç bir şey...?»

«Biraz daha güç toplamayı beklesen iyi olacak.»

«Güç toplayacağım yok Evengeleh.»

«Birazcık güç toplasan yeter. Şimdi doğru olmaz bu.»

«Ben bittim artık Evengeleh.»

«Hayır, bitmedin daha baba.»

«İyileşmemi bekleme Evangeleh.»

«Biraz ateşin var baba ve—»

«Umurumda değil. Sana söylediğimi yapmanı istiyorum. Git Evangeleh, bankaya git hemen ve...»

Gücü tükendi. Öylece yattı. Aldığı soluk solunum yolunda hırıltılı sesler çıkarıyordu.

«Biraz beklesek iyi olur baba.»

Sabit bakışlarla yüzüme bakıyordu.

«Sen yalancısın Evangeleh» dedi ve gözlerini kapattı. Yatakta beni görmemek için öteki yanına dönmeye çalıştı, ama gücü yetmedi. Açık ağzından soluyordu. Gözleri açıktı ve tavana bakıyordu. Onun için hiç bir şey yapmayacağım düşüncesinin yavaş yavaş kafasına yerleştiğini görüyordum. Gözlerini çevirip bana dikti. Bu gözler şimdi düş kırıklığı ve nefret doluydu. «Yalancı» dedi ve bana bakmayı sürdürdü. Bir süre sonra daldı. Uyuması beni sevindirdi.

Gecenin ortasında biraz ishal oldu. Annem Michael'in evine gitmişti ve Joe güneşlenme taraçasında bir şezlongda uyuyordu. Koku burnuma geldiğinde odanın bir köşesinde iskemlede oturuyordum ve uyumak üzereydim. Kokunun nerden geldiği belliydi Nöbetçi hemşireyi çağırdım ve pis işi o yaptı. Babamın yaşlı gövdesini önce bir yanına sonra öteki yanına çevirerek yatağı yeniden yaptı. İhtiyar o sıraya kadar yarı bilinçli bir duruma gelmişti.

Üzüm yüzünden oldu, diye düşündüm, ama pişman değildim. Bakmak için yanına gittim; koma halindeydi, baktığımı görmüyordu. Beni tanımadı; öylece baktı.

Bir gün ve bir gece, sonra da onu izleyen gün boyunca soluğunu, ciğerlerini doldurmaya devam eden sıvının içinden aldı. Dr. Beattie'nin yüreğin kasları üstüne sözlerini şimdi anlıyordum. Ciğerlerine o sıvının ağırlığı binmişken nasıl çarpıyordu hâlâ!

Komanın ikinci gününde akşamüstü Peder Draddy geldi. Durumu hemen kavradı.

«Artık yapılacak bir şey yok» dedi.

«Peder» dedim, «bu noktaya geldiğinde her şeyi nasıl değerlendirdiğinizi, dünyaya nasıl baktığınızı merak ediyorum.»

«Böyle bir girişime gereğim yok, sizin de yok gereğiniz» dedi. «Bu iş sonra yapılır, öteki dünyada.»

«Peder» dedim, «bana dosdoğru söyleyin; buna gerçekten inanıyor musunuz?»

«Buna inanmasaydım, neye inanacağımı bilemezdim. Buna inanmasaydım her şey açıklamasız, anlamsız, dayanaksız kalırdı. Yiterdim.»

«Ben o noktadayım işte.»

«Ama sizin zamanınız var. Çok geç kalmış değilsiniz daha.»

«Yalanı seviyorum» dedim, «ama geçmişte ben de kendi payıma düşeni söyledim.»

«Hepimiz günahkârız» dedi, «ama durmadan kendimizi suçlayamayız, durmadan kendimizi hor görerek yaşayamayız. Ömrümüz boyunca o kendinden nefret duygusunun yükünü taşıyamayız. İşte bu nedenle İsa ve O'nun Kilisesi kurtarılmaktan sözeder.»

«Kurtarılma mı?»

«Evet. İşte bu nedenle O'na Kurtarıcı denir. Hepimizin en çok gerek duyduğumuzu lütfuyla O verir.»

«Nedir o?»

«Bir fırsat daha.»

Soluğumu ağzımdan boşalttım.

«Her şeye aşağılamayla bakmak kolaydır» dedi Peder Draddy.

«Aşağılamayla bakmıyordum, hor gördüğümden değil.»

«Elbette aşağılamayla bakıyordunuz. Ama kutsal

Sözler çağların içinden yalnızca O'nun ağzından çıktıkları için dipdiri geçip bize ulaşmadılar. Unutulup gitmediyse bu sözler, insanın onlara gereği olmasından. Bu dünyada yaşamayı olanaklı yapan bu sözlerdir.»

«Benim için değil» dedim.

«Bu adam, babanız, inanan biri olsaydı çok daha mutlu olurdu şimdi. Ama onun inancı başka şeye... biliyorsunuz neye.»

«Söyleyin neye olduğunu.»

«Kendine.»

«Paraya, diyeceksiniz sanıyordum.»

«Hayır. Kendine. Ve bu yeterli değil. Hiç kimse hayata bir anlam kazandıracak ölçüde büyük değildir. İnsanın tanrıya gereği vardır.»

«Ben buna inanmıyorum.»

«Size bir soru sorabilir miyim?» dedi. «Siz bana açıkça tepeden bakıyorsunuz...»

«Öyle mi?»

«Elbette. Her karşılaşmamızda. Buna alışkınım ben; biz hepimiz alışkınız ve aldırış etmeyiz —biraz belki, ama bu duygu içinde yaşayıp çalışmak zorunda olduğumuzu biliriz, çünkü İsa da horlanarak yaşadı ve çalıştı. Ama şimdi, ben size bir soru sorabilir miyim?»

«Nedir sorunuz?»

«Siz kendiniz için yeterli misiniz? Yaşamayı sürdürmek için yeterli bir neden misiniz? Tek başınıza siz ve ilgileriniz bu korkunç çatışmaya katlanmaya değer mi? Tutkularınız, arzularınız ve istekleriniz —bunlar yaşamanın doğurduğu acılara, yol açtığı sıkıntılara ve neden olduğu bütün bu dertlere değer mi?»

«Benimle nasıl böyle konuşabilirsiniz?»

«Çünkü sizi tanıyorum» dedi Peter Draddy.

«Hayır, tanımıyorsunuz.»

«Yüzünüzü görüyorum dostum; bir çok yüzler görüyorum ve gördüğüm yüzlerin çoğu sizinkine benziyor.»

«Yüzümde ne görüyorsunuz bakalım?»

«Söylememi ister misiniz?»

«Evet.»

«Bir kendinden kuşku duygusu ve... bunları işitmek istiyor musunuz gerçekten?»

«Evet.»

«Peki, üzgünüm ama...»

«Söyleyin.»

«Bir kendinden iğrenme duygusu.»

«Evet.»

«Hiç bir şeyden ve hiç bir değer yargısından emin değilsiniz.»

«Bu doğru.»

«Bir bakıma sizin gibi insanlardaki yürekliliğe hayranım. Gerçekten hayranım.»

«Ne demek o? Benim gibi insanlar ne demek?»

«Yani yalnız insanî değerlerle yaşayanlar. Söyleyin bana, size bir günden diğerine yaşama gücünü veren ne?»

«Size doğruyu söyleyeceğim, bilmiyorum.»

«Ve kuşku içinde yaşayabiliyor musunuz?»

«Beni **yaşatan** o kuşkudur.»

«Öyleyse bana karşılık verin, kendinize saygı duymamanız şaşılacak bir şey olmaktan çıkmıyor mu?»

«Ama ben duyuyorum» dedim; bu sözü söylemem beni şaşırtmıştı. Böyle bir duygum olduğunu bilmiyordum! «Ben kendime saygı duyuyorum» dedim.

«Öyleyse söyleyin bana, lütfen söyleyin, kişinin kendine saygı duyması için şöyle ya da böyle bir ne-

dene gerek olduğuna göre, sizinki nedir? Niçin saygı duyuyorsunuz kendinize?»

«Anlatması güç...»

«Görüyorsunuz ya, beni horgörmek kolay, bana üstten bakmak kolay, ama size bir soru yöneltince dostum, var mı verecek karşılığınız?»

«Evet var» dedim ve bunu söylemem de şaşırttı beni.

«Neymiş o karşılık bakalım. İşitmek isterdim.»

«Söyleyeyim. Çünkü kuşku duyuyorum. Çünkü bence öteki insanların ileri sürdükleri cevapları, buldukları yanıtları kabul etmemek yürek işi. Kendi içime eğilip bakmak ve kendime **HAYIR** demek yürek işi, bu dünyaya bakmak ve bu dünyaya **HAYIR** demek yürek işi.»

İlk kez olarak kendime bağlılık duyuyordum. Tanrım, diye düşündüm, kendimi savunuyorum ben, neler oluyor şu dünyada!

«Ve» diye devam ettim, «bir kez HAYIR dedikten sonra, her şeyi değiştirmek ya da bunu denemek, her şeye yeniden başlamak, ULU biri bana bir fırsat daha tanıdığından değil, ben kendime yeni bir fırsat verdiğimden böyle yapabilmek yürek işi.»

Peder Draddy bir şey söylemedi.

«Ve yüzümde gördüklerinize gelince —kendinden iğrenme duygusu, dediniz. O bence... bence o adamoğlunun umudu, değeridir.»

Yatakta bir kımıldama oldu.

İkimiz de gidip babama baktık.

Düş görüyordu. Dudakları kıpırdıyor, bir şey söylemek istiyordu. Ne demek istediğin anlayamadım. Ama düşlediği şey neydiyse, yüzü mutlu bir görünüşe bürünmüştü.

«Düş görüyor galiba» dedim Peder Draddy'ye.

«Çoğu sonunda görür. Anılarını yenibaştan yaşar, hayale dalarlar ve...»

Babam gözlerini açtı.

Gözleri ateşle parıltılıydı; gözlerini içerden aydınlatan bir şey vardı. Yüzünde hiç görmediğim bir sevgi ifadesiyle gülümsedi.

Peder Draddy eğildi ve kulağını hemen hemen kıpırdayan dudaklara değecek kadar yaklaştırdı. Suskundum. İkimiz de dinliyorduk. Babamın dudakları yeniden oynayınca, Peder Draddy son sözlerini işitti.

«Ne dedi?» diye sordum.

«'Papu' ne demek?» dedi.

Sustum. Nasıl anlatabilirdim?

«İki kez söyledi bunu» dedi Peder Draddy. «Yunan papazlarına Papu mu denir?»

«Evet. Ama onu demek istediğini sanmıyorum.»

«Kendi mezhebinden bir papaz istiyor» dedi Peder Draddy. Çok heyecanlanmış görünüyordu.

«Onu demek istediğini sanmıyorum» dedim.

«Ama ya istiyorsa!»

«Hiç sanmam.»

«Ama ya istiyorsa, ya istiyorsa!»

Peder Draddy içten bir heyecana kapılmıştı.

«Gidip Norwalk'taki Peder Anastasis'i bulacağım hemen» dedi. «İzninizle gidiyorum.»

Ve gitti.

Gösterdiği ilgi şaşırtmıştı beni. Çok etkilendim.

Babam o sabah saat altıdan biraz önce öldü.

Son kez baktığımda yüzü bütün kaygılardan gerilim izlerinden arınmıştı. Onlarsız nasıl bambaşka bir adam olacağı apaçık belliydi.

YİRMİSEKİZ

DOKTORLAR BABAMIN yüzüne çarşafı çektikten sonra çıkıp bir taksiye bindim ve Michael'in evine gittim.

Dünyanın üstünden bir gerilim kalkmıştı. Her şey çok daha yalın görünüyordu.

Annem bir genç kız gibi uyuyordu. Saçını çözmüştü ve saçları yastığa yayılmıştı. Yüzü masum ve dingindi. Sanki haberi duymuştu da onun için de dünyanın gerilimi birden kalkmış, o da rahatlamıştı..

Uyandırmak için omuzundan tutup sarstım.

Olanı hemen anladı. Kalkıp oturdu.

«Ah, Serafim, Serafim!» dedi.

Giyinmesini beklemek için oturma odasına gittim. Geldiğinde ağlamamış olduğunu gördüm. Onu öptüm ve hastaneye gitmek için bineceğimiz arabaya kadar elini tuttum.

Doğruca babamın bulunduğu odaya yürüdü.

Yatağının yanındaki perde örtülerek yatak gözden gizlenmişti.

Odada bir başka yatak, yatakta bir başka adam vardı. Babamın yaşındaydı adam, sinirli ve huysuzdu. Odada bir ölünün bulunduğunu biliyor, bu hiç hoşuna gitmiyordu.

Annem, kırk yedi yıl evli kaldığı adamın ölüsüne yaklaştı ve onun alnını öptü. Sonra bir daha. Birkaç dakika orda, babamın sağlığında oturduğu gibi oturdu. Edecek duası yoktu.

Bir süre sonra ölüyü almaya geldiler, alıp götürdüler. Nereye götürdüklerini kimse sormadı, ne yapacaklarını soran olmadı.

Cenaze işini düzenlemek ve bir gömüt bulmak zamanı gelmişti.

Biz hastaneden ayrılırken «çocuklar» geldi. Babamı canlı olarak görmek için geç kalmış, cenaze için erken gelmişlerdi. Hepsi de neşeliydiler ve kendi aralarında maymunlar gibi gevezelik ediyorlardı. Michael onlara durumu söyledi. Haç çıkardılar. Biz giderken onlar orda durmuş, ne yapacaklarını düşünüyorlardı.

Sonradan işittiğime göre, Peder Braddy sonunda Peder Anastasis'i derin bir uykuya daldığı yatağında bastırmış. Yunan Ortodoks kilisesinde bir gece önce haftalık bingo oyunu varmış da Peder geç yatmış. Ama gene de iyi yürekle kalkıp giyinmiş, Peder Draddy'nin arabasına binmiş ve ölüyü kutsamaya gelmiş.

Michael'in evine gittik. Aç olduğumuzu farketmemiz bizi şaşırtmıştı. Gloria kahve hazırlamaya, annem de biraz domuz pastırması ve yumurta pişirmeye gitti. Michael ile yalnız kaldık.

«Artık kendine bakmaya başlasan iyi olur» dedi.

«Benim için üzülüyor musun Michael?»

«Elbette, deli herif, ne sanıyorsun? Kardeşinim senin.»

«Benim için üzülüyorsun demek, öyle mi?»

«Elbette, gözlerine o ifadenin gelip yerleştiğini görünce.»

«Ne ifadesi?»

«Savaştan döndüğünde gözlerinde gördüğüm ifadenin. Hemen tanıdım onu. Bir de, artık konuşmuyorsun.»

«Kimseye diyecek bir sözüm yok, Mike.»

«Ama bir kişiye bir-iki söz söylemen gerekir. Bunu benim için yap, olur mu? Sen bilmiyorsun ama, annemin ne zaman başı darda kalsa gidip onunla kalan, ona yardım eden ne bendim ne de sen, Gloria'ydı.»

«Gloria'ya yaptıklarım için üzgünüm.»

«O bunu nerden bilecek? Ona gidip bir - iki söz söyle.»

«Peki.» Kardeşimi yüzünden öptüm.

Daha sonra Gloria mutfakta yalnızken gittim ve özür diledim. Başını sallamakla yetindi. Bunda biraz geç kalmıştım herhalde.

Kahvaltıdan sonra bir aile toplantısı yaptık. Gloria, Taunton Cenaze Evi'ne başvurmamızda direndi. Mrs. Taunton'u klüpten tanıyordu. Kimsenin daha iyi bir düşüncesi, hattâ bir başka önerisi yoktu.

Cenaze evinde bir tabut seçtik. Mr. Taunton kendisi ilgilendi bizimle. Tabutu içine koymak için beton bir mahfaza almamızı öğütledi. Su almayacağı garantiliydi, bu mahfazanın; hiç bir sızıntı olmayacaktı. Biz duraksayınca, bu beton mahfazalardan bir tane almazsak aradan bir-iki mevsim geçince mezarın üstündeki toprağın yağmur ve don olaylarıyla çökeceğini bildirmeyi görev saydığını söyledi.

Bunlar müthiş pahalı şeylerdi. Payıma düşen parayı nerden bulacağımı bilmiyordum.

Mahfazayı almamaya karar verdik.

Gloria ile Michael'ı Mr. Taunton'la cenaze işlerini ayrıntılarıyla konuşmak üzre orda bırakarak annemle ben bir mezar yeri aramaya çıktık.

Az sonra, annemin kendisi için de son bir yer aramakta olduğunu anladım.

Katolik mezarlığı doluydu. Gene de bir yer açabileceklerini söylediler.

Prag'daki Yahudi mezarlığında altı-yedi ölünün üstüste gömüldüğünü işitmiştim. Orda getto ölülerin de peşini bırakmamıştı.

New York'ta Rye yakınlarında bulunan katolik mezarlığı bir banliyödür. Ölüler omuz omuza yatarlar.

Bir başka yere gittik. Uzun bir gündü.

Sonunda mezhep ayrılığı gözetmeyenler mezarlığının ihmal edilmiş bir köşesinde yer bulduk. Bu köşeden geçen yeni ekspres yol nedeniyle burasının pek rağbet görmediğini söylediler. Göstermelerini istedik.

İşte karşımızdaydı yol, tam altı şerit, kullanılmaya başlanmıştı bile, babamın şimdi yattığı yerden arası on metre var yoktu. Buldozerler, dev tekerlekler üstündeki araçlar çalışmaktaydı.

Ama yol yapılıp bittiğinde o köşenin sakinleşeceği belliydi. Araçlar vınlıyarak geçeceklerdi elbet, ama o kadar. Bunda da bir parça uygunluk vardı. Babam ömrünün otuzdan fazla yılını New York'a gidip gelerek geçirmişti. Sabahleyin onun yaptığı gibi araçların çoğu kente gidiyor olacaktı. Akşamları da evine dönecekti herkes, onun aklımda yer eden gelişleri gibi. Annem de zamanı gelince orda, yatacak, ömrü boyunca çektikleri tut ki tekrarlanacaktı.

Oraya bir süre baktı. Onun hayalinde canlandırdığı ve umduğu gibi bir yer olmadığı belliydi, ama omuzlarını silkti, tamam dedi ve ordan ayrıldık. Bürodan Michael'a telefon ettim ve gelip yeri görmesini söyledim.

«Biraz acele etse iyi olur» dedi ordaki adam. «Başkaları da ilgileniyor o yerle.»

Michael hemen geleceğini söyledi. Ölünün cenaze evine getirildiğini bildirdi.

Oraya gittiğimizde çocuklar bir karga grubu gibi oturuyorlardı. Binanın bir yerinde ceset üstünde çalışılıyordu daha. Mr. Taunton benimle yalnız konuşmak istedi. Kendimi nazik bir soruya hazırladım.

«Babanızın ayakkabıları iyi durumda değil» diye fısıldadı; «hatta birinin tabanında delik var ve epey eski. Sakıncası yok elbet, çünkü cenazeye gelenler yalnız belden yukarısını görecekler... sizin bileceğiniz bir şey. Bir söyleyeyim dedim.»

«Yürüyecek değil ya» dedi annem, ben durumu söyleyince. Babamın gece giysileriyle giydiği bir çift ayakkabısı daha olduğunu, ne var ki bunların yangında yandığını söyledi. Annem ilk kez yangından sözediyordu.

Neden bilmem, ayakkabıları iyi olsun istedim. Annemle ana caddeden yürüyerek bir ayakkabıcı aradık.

Birkaç saattir annemin bana birşeyler söylemek istediğini sanıyordum. Onu bir lokantaya götürdüm. «Birşeyler yemelisin» dedim.

Yedi. Hem de bayağı iyi yedi.

İkinci bir bardak çay daha istedi.

İnsanlar farkında olmadan sinyaller gönderirler. Annem ikinci bir bardak çay istedi mi, söylemek is-

tediği bir şey var ve söyleyebilmek için zaman kazanıyor demektir.

Baklayı çıkardı. «Eee» dedi, «senin deli olduğunu sanmıyorum.»

Gülmek zorunda kaldım. «Ben de tam deli olduğum sonucuna varmak üzereydim» dedim.

«Niçin öyle düşünüyorsun Eee?» dedi ve elimi tuttu.

«Bir kere artık öteki insanlar gibi düşünmüyorum.»

«Bunun kötü bir şey olduğundan emin misin?»

«Kimseyi sevmiyorum artık —bir seni, başka kimseyi sevmiyorum.»

«Florence'a ne oldu?»

«Onu telefonda aradım; hizmetçi bir yolculuğa çıktığını söyledi, tatile gittiğini söyledi —ha, yani benimle ilgili olarak mı, demek istiyorsun?»

«Florence iyi bir kadındır.»

«Onunla yaşadığım hayatı sevmiyordum.»

«Ama iyi bir kadındı o, sana da yardım etti.»

«İyi bir kadındır ve beni öldürüyordu. Ben de onu.»

«Neyse, bu senin bileceğin bir şey; yapılacak en iyi şeyi sen bilirsin, ama bu senin deli olmanı gerektirmez gene de.»

«Deli sözü uygun değil galiba. Ama ben başkaları için ve başkalarının yaşama biçimleri için bir tehlikeyim.»

«Örneğin?»

«Örneğin yangın.»

Annem bunu tarttı bir süre, sonra «Yıllar boyunca bir çok kez, çok, pek çok kez senin yaptığını yapacak cesaretim olmasını diledim. Senin bu işi yaptığını işitince, teşekkür ederim, dedim»

«Buna sevindim.»

«O evin çok fazla odası vardı!»

«Doğru, öyleydi.»

Eğilip beni öptü. «Sigortası falan umurumda değil. O evden nefret ediyordum. Otuz yıl içinde oturdum ve otuz yıl o evden nefret ettim.»

«Pekâlâ tatlım» dedim, «pekâlâ sevgilim.»

Ama durdurulmak istemiyordu.

«O ev benim ömrümü tüketti.»

Onun ömrünü kimin tükettiğini biliyordum. Ama o adı saygıyla anmak dışında söylemeyecek ölçüde iyi yetiştirilmişti annem.

Sonra andı o adı.

«Baban» dedi, «yaşlılık günlerinin zevkini çıkarmayı bilmezdi. Orda oturur kalır, yaptığı yanlışlıkları, yaptığı yanlış işleri, aradan kırk yıl geçtiği halde kendisine kimlerin borçlu olduğunu, çoğu ölüp gitmiş bir sürü borçlusunu bir bir yeniden düşünür, gözden geçirirdi. Serafim, unut bunları şimdi, bir kitap oku, bir dergi oku, derdim. Sonunda 'Kâğıtları getir' derdi. 'Bak, tanrı ömrünün sonunda bana bıraka bıraka ne bıraktı. Bir aptal!' derdi. Ama onu remide yenerdim, altmışaltıda yenerdim, briçte yenerdim. Hile yaptığımı sanırdı. Bana vurur, bağırırdı. 'Bir daha hile yapma!' Ev sallanırdı. Ama ben umursamazdım.»

«Şimdi ne yapacaksın anne?»

«Zavallı Serafim» dedi, «zavallı Serafim.»

«Şimdi Michael'larla mı oturacaksın?»

«İçinde hiç kimse bulunmayan bir oda tutacağım. Her gün kendime yetecek kadar yemek yapacağım ve oda çok sessiz olacak ve bir daha kâğıt yüzü görmeyeceğim. Aşağı yukarı her gün halk kütüphanesine gidip bir kitap alacağım ve onu okuyup bitirince gidip bir yenisini değiştireceğim. Televizyonda haberleri

seyredeceğim, Chet Hentley'i, çok iyi adam o, onun dedikleriyle gazetede yazılanları karşılaştıracağım.»

Göğsü hızla inip kalkıyordu; sık sık soluyordu. «Tanrı beni bağışlasın, ben yaşayacağım» dedi.

Yetmişikisindeydi.

Gerçeği görmezden gelmenin mümkünü yoktu. Kocası öldüğü için hoşnutsuzluk duyuyordu. Onun bu dünyadan göçmesi annemi canlandırmıştı.

İkinci çayını da içti, bir de pasta yedi.

Zevkle yiyişini seyrettim.

Pastasını bitirdi, dudaklarını sildi ve bana gülümsedi.

İhtiyara çok güzel bir çift ayakkabı aldık, böylece anısına şimdi artık kendisini sevebileceğimizi, onun da bir suçu olmadığını, öyle yetiştirildiğini ve doğru bildiğini yaptığını söylemiş oluyorduk.

Onu gömdüğümüz gün hava sıcak ve sıkıntılıydı. Duman ve sis tabakası göğü kaplamıştı. Herkesin gözü yanıyordu.

Annem ağlamadı.

Yas tutanların teselllilerini ve başsağlığı dileklerini ağırbaşlılıkla, başını eğerek, hiç bir şey demeden kabul etti.

YİRMİDOKUZ

EĞER UYGUN KİŞİ UYGUN kâğıdı imzalarsa Greennmeadow'a girmek kolaydır. Ama uygun kişi bir başka kâğıdı imzalayıncaya kadar ordan çıkmak pek kolay değildir.

Bir gün Dr. Lloyd'un iki bina arasında aceleyle yürüdüğünü gördüm, koşup yetiştim. Düzenbaz bir dinleyici olduğundan kolunu tuttum ve konuşmaya öyle başladım.

«Dr. Lloyd, ben artık burdan çıkmaya hazırım.»

«Mesele yok Eddie. Yargıç Morris bir dahaki kez bir duruşma için geldiğinde ikimiz gider baş vururuz ve o çıkman için imzayı basınca serbest kalırsın. Şimdi söyle bana, oturacak bir yerin ve seni bekleyen bir işin var mı?»

«Gerekli olan bir yer ve bir iş değil Dr. Lloyd.»

«Peki ama, yargıç sana ekmeğini ve kiranı nasıl sağlayacağını soracaktır.»

«Paran olmayınca bunlar mesele değildir Dr. Lloyd. Çok para kazanırsan işler karmaşıklaşır.»

«Çok eğlenceli Eddie» deyip güldü ve çevresine

bakındı, «ama bizim yönetmeliği Yargıç Morris hazırlamaz, o uygular yalnızca.»

«İşte bu nedenle senin onu benim hakkımda ikna etmeni istiyorum. Ona benim çalışmayı düşünmediğimi söyle.»

«Ne kadar bir süre için?»

«Ölene kadar. Emekliye çekildim.»

Güldü ve omuzunun üstünden geriye baktı. «Bak Eddie, bir an için aklıbaşında düşün. Senin çok iyi bir evin ve—»

«Çok iyi bir karım var, yeniden gidip başına belâ olmamam gerekecek kadar iyi bir karım. Dr. Lloyd, şimdi yalnız sessizliğe ve yalnızlığa gereğim var, bir sürü insana—»

«Ama Eddie, ne yapalım ki dışardaki o koca dünyada bir sürü insan var ve—»

«Onları rahatsız edecek değilim. Onlar kendi yollarına gitsinler, ben de —ne var?»

«Ne oldu ki?»

«Durmadan çevrene bakınıyorsun.»

«Seni bir süre yanına alacak bir tanıdığın var mıdır acep, diye düşünüyorum ve—»

«Bir kız arkadaşım vardı, ama ona kendisine ihtiyaç duyan birini bulma fırsatını tanımak gerekir.»

«Sen ihtiyaç duymuyor musun?»

«Kimseye gereğim yok artık. Ben bencilliğe dönüyorum.»

«Eddie» diyerek güldü, «bencillikten yana hiç yoksunluk çekmedin ki sen.»

«Tamam işte. O nedenle kendimi bir duvarla çeviriyorum. Bu uygarlığın bir parçası olmak istemiyorum.»

«Parçasısın. Hem nesi var uygarlığımızın?»

«O konuya girmeyelim, çünkü girersek beni hiç dışarı bırakmazsın.»

«Aman Eddie, böyle söyleyip kurtulmak, her şeyle kendinden başka herkesi suçlamak çok kolay ve bayağı bir şey. Diyelim senin elinde olsaydı her şey ve sen—»

«Ben yakar yıkardım.»

«Neyi yakar yıkardın?»

«Her şeyi.»

«Yani bu ülkeyi sevmiyorsun, bu mu derdin?»

«Çok güzel bir ülke burası.»

«Ama gene de yakılıp yıkılmalı diyorsun, tümü de?»

«Yok, yalnız kentler.»

«Yani gettolar demek istiyorsun, Harlem ve—»

«Hayır, yalnız gettolar demek istemiyorum. Harlem, evet, orayı düzeltme olanağı yok, öyle ki Tokyo gibi yerle bir etmeli ve yenibaştan kurmalı. Ama New York'un geri kalan bölümlerini de öyle. Bütün kentten hayır yok. Yeniden dümdüz topraktan başlamalıyız işe. Ve buna gücümüz de yeter—»

«Koluma dikkat yavrum, dirseğim tenisten ağrıyor.» Çevreye bakındı. «Eddie, böyle konuşmayı sürdürürsen millet senin bir canavar olduğunu düşünmeye başlayacak.»

«Millet beni beğendiğini söylerken ben kendimi öldürmekteydim.»

«Cidden Eddie, bıraktığın izlenimden haberin yok. Bir sürü söz geldi kulağıma zaten. Çevrendekiler sana seslendiklerinde yanıt vermediğini söylüyorlar.»

«Ah, evet, kimseyle konuşmuyorum artık, çok da hoşnutum bundan. Bağlantıyı sürekli olarak kurulu tutmak gerekli değil. Bağları çöz! Kendinle bağlantı kur.»

«Eddie, seninle aynı düşüncede değilim. Bence insanlar arasında daha yoğun bir diyalog kurulmalı, devletler arasında da.»

«Aman, o dediğinden gereğinden fazla var şimdi. Her yandaki bu dostçalık. Öyle görünmek çok kötü. Sen anlayamazsın, çünkü sen herkese dostça davranmak zorundasın, ama şimdi belki de kime karşı gerçekten dostça duygular beslediğini artık ayıramayacak bir yere gelmişsindir.»

«Ama bu doğru değil Eddie.»

«Kendin üstüne pek bilgin yok Dr. Lloyd. İnsanları sevmemenin ne kötülüğü var. Onlardan nefret et demiyorum. Ama araya o güzelim Yanki mesafesini koy! Hıristiyan uygarlığımız üstüne bütün bu konuşmalar. Bizimki bir ticaret uygarlığı. Ana düşünce kardeşini sevmek değil, bir yolunu bulup onun canına okumak, bunu da işini bitirdiğinde ellerine, insan içinde yıkayıp temizlemen gerekecek kanları bulaştırmadan yapmak. Bunun böyle olduğunu herkes bilir. Ama bir sahte görünüş içinde yaşarız. Bu görünüş ve bu gerçekler; aradaki uçurum da her yıl biraz daha büyüyor. Ben sahte görünüşlerden vazgeçtim, bunun insanın günlük uğraşılarından ne kadarını gereksizleştirdiğine inanmazsın.»

Birdenbire kendimi öylesine coşkun hissettim ki, bir nara attım.

«Ne oluyor?» diye sordu Dr. Lloyd.

«Kendimi çok iyi hissediyorum» dedim. «Hadi gel, biraz yürüyelim. Bu sabah işe gitme.»

«Kolum, yavrum, kolum» dedi. Kolunu bıraktım. «Eddie, yargıç kendi iyiliğin için bizimle bir süre daha kalmanın yerinde olacağını düşünebilir.»

«Hayır, söylediklerimden ötürü sen öyle düşünüyorsun. Ama benim için meraklanma. Ben sadece bir

köşeye çekilmiş bir deliyim, bir çeşit zararsız dalya... anlayacağın yani. Burda kalmanın bana yararı dokunmayacağı kesin. Kimseye burda pek yararınız dokunduğunu sanmıyorum ben, ne dersin? İstemiyorsan bu soruyu yanıtlama, ama burda kimsenin düzeldiğini görmedim ben. Umarım bunu söylememin bir sakıncası yok sence.»

«Hayır, neye inanıyorsan olduğu gibi söylemeni isterim.»

«Yani, yararınız dokunmuyor pek, ha? İşte gerilim yaratan bu, içinden, hayır dokunmuyor, diye düşünürken evet dokunuyor demen. Sorularımı da hasır altı etmeye çalışıyorsun. Öyle ki, şimdi sana bir daha sormak zorundayım. Yargıç Morris'e gidip beni bırakması yönünde olumlu oy kullanacak mısın?»

«Eddie, önünde sonunda insanlarla bir arada yaşayıp geçinmenin bir yolunu bulmak zorunda kalacaksın.»

«Buldum. Onlarla konuşmuyorum.»

«Bak Eddie, biliyorum ki içten içe işlemiş durumdasın ve—»

«Peki, unutalım bunu.»

«Yani Eddie, gidip de yargıca senin için—»

«Peki, boşver, aldırma.»

«Bence senin davranışlarından sorumlu olmayı üstlenecek birine bir süre daha gereğin var. Bu sabah senin dosyanı baştan okudum...»

Yürüyüp uzaklaştım. «Biraz daha konuşalım» diye bağırdı arkamdan.

O.T. (*) binasının gölgelik yanına yürüdüm. Burda hastanenin en sessiz grubunun bölgesi vardı, hepsi de ordaydılar, oturuyorlardı ya da yere uzanmışlardı, o yitik ruhlar. Onları görmeye gelen olmazdı, kim-

(*) Occupational Therapy: Meşguliyetle tedavi.

senin de geleceği yoktu bundan sonra. Bu nazik, bağlantısız insanların arasında oturmayı severdim, belki onların da benim istediğimden başka bir şey istememelerindendi bu, zaman uçup geçerken oturup kalmaktan başka bir şey istememelerinden. Hastanenin işlevlerini belirtirken resmî bir bülten, burayı «bir insan çöplüğü» olarak tanımlıyordu.

Bir gün Gwen geldi. Garip bir karşılaşmaydı bu, bir eski askerler derneğinde buluşan, kocaman bir bölükten hayatta kalmış iki kişi gibiydik. Niçin geldiğini merak ettim, söylemesini bekledim. Beni gözden geçiriyor gibiydi, ama bir yargıya vardıysa bile bunu belli etmedi.

Saçlarını çok kısa kestirmiş olduğunu gördüm. Bu görünüşünü, gözünü kaşını daha büyük gösterecek biçimde etkilemişti; gözleri, ağzı, burnu, hepsi de daha irileşmiş gibiydi. Eskisi kadar güzel değildi, ama, Yunanlıların deyimiyle, daha **antropos'tu**, yani, daha bir insan. Çoğu kızlar şeker gibidir, yarı saydam bir kağıda sarılıdırlar ve bir erkeğin gelip kendilerini kağıttan çıkaracağı umuduyla yaşarlar. Gwen'de böyle bir yan yoktu şimdi.

Onu alıp hastane arazisinin ucuna götürdüm. Orda çayırların üstüne uzandık, yüzümüz güneşe dönüktü. Bana, New York'tan batı Connecticut'taki ufak bir yerleşme bölgesine taşındığını, orda dayısının köy pazarında bir meyhanesi bulunduğunu söyledi. O bölgeyi zar zor hatırladım. Alışveriş yeri düzlükteydi anlaşılan, ama tepelerin ardına sığınmış, toprak yollarla gidilen ve çok az karayoluna sahip olan o ormanlık bölgede öyle bir dükkanın kâr getiren bir işyeri olmasını sağlayan epey insan yaşıyordu herhalde. Ve yaşlı adamın iyi müşterisi vardı. Onun dağlık bölgelere uyarladığı mizahçılığından ve hikayelerinden hoşlanı-

yorlardı. Ama bir iş adamı olarak biraz fazlaca yumuşak ve gevşekti, hatta o kadar alacağı vardı ki, yeni mal alacak parası yoktu. Alacaklarını toplayacak ölçüde dert etmiyordu bunu. Dert ettiği tavşanlardı. Pazar yerinin arkasındaki ağaçlıklı tepenin yamacına küçük kulübelerden bir kasaba kurmuştu ve zamanının çoğunu orda geçiriyordu. Bu yaşlı adam sonunda ne yapmaktan hoşlandığını bulmuştu.

Bütün geliri için henüz tavşanlara bel bağlıyamadığından, meyhaneyi de işletmek zorundaydı. Gwen'in New York'tan ayrılacağı raslantıyla kulağına gitmiş, çocuğu alıp yazı orda geçirmesini önermişti. Bomboş bir üst katı vardı. Oraya gittiğinde Gwen'i yeni baştan tanımış, ondan hoşlanmıştı. Ve oğlana delice tutulmuştu. Andy tavşanları sevmişti elbet. Bir hafta geçince onları ayırmak güçleşmişti. Dayı da durumu, üst katı kirasız olarak Gwen'e vermek ve eğer Gwen işletirse meyhanenin gelirinin üçte birini ona bırakmak önerisinde bulunarak çözümlemişti. Gwen'in kabul etmesi çok şaşırtmıştı dayısını.

«Öyle ki, eğer gelmek istersen?» dedi.

«Hayır, teşekkür ederim.»

«Peki. Bilmek istediğim yalnız bu.»

«Kimseye paçayı kaptırmak istemiyorum şimdi.»

«Seninle evlenmek isteyen de kim? Ben yalnızca sana gidecek bir yer öneriyordum. Ömrünün geri kalan bölümünü burda geçirmeyi düşünmüyorsun, değil mi?»

«Bir-iki bin dolar bulur bulmaz yolculuğa çıkacağım.»

«Nereye gideceksin?»

«Her yere.»

«Peki, o zamana kadar. Ne dersin? Bak, gelmek istersen, peki; istemezsen, gene peki. Aslında güzel

bir yer; görünüşü pek ahım şahım değil, ama geceleyin pazar yeri kapanınca her yer çok sakin oluyor. Yaşanır yani.»

«Senin eline bundan ne geçecek?»

«Orası benim sorunum.»

«Kimseye verecek bir şeyim yok.»

«Benim de bir şey istediğim yok.»

«Emin misin?»

Yeniden çayırlara uzandı. «Ben yalnızca sana yardım etmek istiyordum» dedi.

Geri çevrilmeyi göze alarak gelmenin bu kız için ne kadar büyük bir çabaya malolduğunu biliyordum. Bana yardım elini uzatan başka biri değil de o, diye düşündüm. Fırtınadan çık gel, demekteydi, bulutlar geçip gidene kadar kal, istediğin zaman da ayrıl git.

«Bir şey beklemiyorum Eddie» dedi yeniden.

«Charles'a ne oldu?»

«O zaten yanlış bir düşünceydi. Başka düşüncelerim de yok. Hiç yok. İstiyor musun, istemiyor musun?»

Gwen'in önerisini tam söylediği gibi, geçici bir sığınak olarak kabul ettim. Muhasebe ve satışta ona yardımcı olabileceğimi söyledi. Yiyecek yemeğim, yatacak yerim olacaktı. Başka bir şey istemediğimi söyledim. «Bu çok iyi» dedi, «çünkü benim de verecek başka şeyim yok.» Hiç bir ima, hiç bir belirsiz söz söylenmedi. O başka önerilerde bulunmadı. Ben de başka tahminlerde bulunmadım. Hiç bir yükümlülük üstlenmedik, hiç bir bağıta girmedik, hiç bir garanti vermedik.

Şimdi artık duruşma gününü güvenle bekliyebilirdim. Gidecek bir yerim vardı.

İki gün sonra ziyaretçilerim olduğunu ve idare

binasına gitmemi söylediler. Orda, Arthur ve Florence'i beni bekler buldum.

Çok sıcak bir gündü. Ağustos çayırları yakmış, çayırlar gevrek toprakla bağlantılarını yitirmişti; yeşil bir daha hiç geri gelmeyecek gibiydi. Renkleri karaya yakındı çayırların. Hastalar ağaçların dibine, binaların köşelerine sığınmışlardı.

Arthur su gibi terliyordu; sıcaktan olduğu kadar sinirlerinin durumundan da terlediği az sonra açığa çıktı. Konuşmamız için onlara sunabileceğim en iyi yer, bir ağacın altındaki kara, el kadar bir benekti. Arthur İtalyan ipeğinden ceketini Florence'in üstüne oturması için yere serdi. Durumu anladım.

Florence öykülerini, pek yakını olmayan ve biraz da gülünç bulduğu bir arkadaşıyla ilgili komik bir fıkraymış gibi anlattı.

«En çok istediğim ilgiydi herhalde» dedi. «On iki tane hap yuttum, öyle değil mi şekerim?» Arthur'a döndü.

«İlgi çekmek isteyen ama ölmek istemeyen insanların alacağı sayıdan biraz fazla değil mi on iki hap?»

Birlikte güldüler.

«Cenaze işleri ve Ellen'in geleceği için diyeceklerim vardı, hemen Arthur'a telefon ettim. Arthur da bir ambülans ve o çok kullanılmış Beverly Hills mide pompasını alıp geldi, birkaç saat sonra rahat bir uykuya dalmıştım. Ertesi gün öğleyin Arthur nasıl olduğumu görmeye geldiği zaman hâlâ uykudaydım, ama aynı günün akşamında geldiği zaman uyanıktım ve pek de fena görünmüyordum sanırım, iki yıl önceki Christmas'ta bana verdiğin o sabahlık vardı üstümde, bildin mi Ev, kolları dantelalı olanı hani?»

Aslında umrumda değildi ama başımı salladım.

«Neyse, biliyor musun şekerim» (bu kez 'şekerim' banaydı) «daha o hapları alırken, sana değil de Arthur'a telefon etmemin bir anlamı olduğunun bilincine vardım. Arthur'un benimle aynı kentte bulunuşu bile anlamlı geldi bana. Sen orda, sana gereğim olan yerde değildin işte.

«Ve haplar etki gösterirken, ben nasıl da korkakça bir davranış diye düşünürken bile, Arthur'a kur yapmak için çareyi bunda bulduğumun farkındaydım. Benim yaşımda, içinde bulunduğum ruhsal durumda ve bizim kültürümüzde cinsel bir girişimde bulunabilmenin tek yolu gerçekten de buydu belki de. Öyle değil mi şekerim (Arthur)?»

«Saçma!» dedi Arthur, bana biraz da suçluca gülümseyerek.

«Neyse, önemli olan şu ki, Arthur çıktı geldi ve ertesi gün oturup bir güzel konuştuk ve işte —bizim yaşımızda— olaylar birbirini izledi, bir de baktık ki bir trene atlamışız, İngiliz Kolombiya'sına gidiyoruz. Bir düşün! İkimizin de tatile çok gereğimiz vardı elbette! Ve şaşarsın şekerim (ben), alışma dönemi falan gibi şeylere hemen hiç gerek olmadı. Öyle değil mi şekerim (Arthur)?»

«Aman, Florence» diye karşı koydu Arthur.

«Ve ilk düşündüğümüz sen oldun. İkimiz de derhal, senin sinir bozukluğunu artıracak hiç bir şey yapmamaya titizlikle dikkat etme kararına vardık. Arthur bu konuda benden bile daha hassas davrandı! Doğuya gelen ilk uçağa atlayıp buraya gelmemizde o diretti. Yanımda hemen hiç giysim yoktu, ufacık bir valiz vardı yalnızca, ama işte burdayız.»

İkisine de gülümsedim, ama Florence'in benden beklediği sözü söylemedim, bu nedenle o, konuşma

aralarındaki boşlukları doldurmaya devam etti, her zaman yaptığı gibi.

«Arthur'un bana —umarım bu sözlerimden sıkılmazsın şekerim (Arthur)— çok iyi baktığını sana söylemeliyim. Her sabah kahvaltı için geldiğinde, bana verdiğin o pembe bloknotun bir sayfasına daktiloyla yazılmış bir liste getirir, bloknotu hatırlıyorsun, değil mi şekerim? (ben) Listede bana verilen o günkü buyruklar yazılıdır: Yapmayı unutmamam gereken şeyler, akşam yemeğini nerde yiyeceğimiz ve ne giymem gerektiğini ya da akşam yemeğe kimin geleceği ve aşçıya ne hazırlatacağım. Arthur aşçısını evimize getirdi ve aşçısı bir harika! Sonra yapacağım işler, birinci öncelik şuna verilecek, sonra ne yapılacak, ikinci öncelik buna verilecek, öğle yemeği için nerde buluşacağız —şimdi artık öğle yemeklerini hemen her zaman birlikte yiyoruz ve bu da büyük bir yenilik benim için: Günümün ortasını dolduruyor; benim düşüncem de değildi kesin olarak, öyle değil mi Arthur?»

«Aslında senindi» dedi Arthur. Çok rahatsız bir görünüşü vardı. Florence ona isterse gidebileceğini söyledi

Onun uzaklaşmasını seyrettik. O.T. binasının gölgesine sığınmış yitik ruhlara merakla bakıyordu. Arthur ileri derecede miyoptu ve bu da başını öne doğru uzatarak bakmasına yol açıyor, ona çok ilgi duyuyormuş görünüşünü veriyordu.

«Gerçekten çok hoş bir adam» dedi Florence, «Ellen'e de çok iyi davranıyor. Ellen'i Dr. Liebman'a yolluyorum, biliyor musun, şimdi çok daha iyi. Çok ciddi sorunları vardı —senin hakkında, ister inan ister inanma. Ama o sorunlar denetim altına girdi şimdi, bu nedenle onu merak etme; tamamıyla iyileşecek.»

«Ah, Ellen!» diye düşündüm, ama bir şey söylemedim.

Florence eğilip eliyle elime hafifçe dokundu. Benden bir söz etmemi bekliyordu. Benden ayrılmak için izin miydi beklediği?

«Birlikte geçirdiğimiz günlerle kıyaslanacak gibi değil elbet» dedi. «O günlerin benzerini bir daha yaşayabileceğimi hiç bir zaman beklemiyorum.» Nazik, zarif elini çekti. «Ama onun nasıl iyi biri olduğunu görüyorsun, değil mi? Yani bana sevildiğimi hissettiriyor, anlıyor musun Ev? Seninleyken her şeyin geçici olduğu duygusunu taşırdım hep, her an beni bırakıp gidebilirmişsin gibi gelirdi bana. Ama Arthur beni istiyor ve istediği yalnız benim. Sence bunu haketmedim mi, Ev şekerim, söyle? Hakettim elbet, gerçekten hakettim. Görüyorsun ya, tek istediğim düzenlilik şimdi. Yani sen harika bir adamsın ama sinirlerin aşırı bozuk. Gittiğim her psikiyatr öyle söyledi bana. Dr. Weisbart, yeni ve tek sözle müthiş bir adam, Arthur'la ilgili her şeyi ve seninle ilgili her şeyi anlattım kendisine, bana mümkün olan tek şeyi yaptığımı, senin duygusal yönden bir sakat olduğunu ve köklü bir tedaviye gerek göstereceğini söyledi. Bunu kabul etmediğini söyledim. Şimdi belki kabul edeceğini söyledi. Şimdi artık bu benim işim değil —yani ilgileniyor, merak ediyorum, her zaman ilgi— öyle incinmiş gibi bakma, şekerim, artık beni gerçekten istemiyorsun sen; uzun süredir istemiş değilsin beni, bunu biliyorsun. Sana yardım edebileceğim düşüncesindeydim, bunu yapmazsam iyi bir insan, başarılı bir insan sayılamıyacağımı düşünürdüm. Ama bir zaman gelir ki gerçekleri olduğu gibi yüzlemek ve eğer başarısız olunmuşsa bunu kabul etmek gerekir. Ve ben sende

başarısızlığa uğradım şekerim, doğru bu, başarısız kaldım; üzgünüm Ev, çok, çok üzgünüm—»

Uzanıp onu öptüm. «Kutlu olsun» dedim, «ikiniz de mutlu olun.»

«Oh, sağol canım» dedi. «Senin payına çok cömert bir davranış bu.» Sonra güldü ve «Koca olarak ta başından bir avukatı seçmeliymişim» dedi. Sonra «Arthur!» diye seslendi.

Pek uzakta değildi Arthur.

«Arthur!» Onun geldiğine güven getirince bana döndü. «İkimiz de tatmin edecek bir anlaşmaya varabiliriz sanırım. Ben sana gerçekten de ömrümün en iyi yıllarını verdim, sense hâlâ çekici ve enerji dolu, müthiş kazanma güçlerine sahip bir adamsın.»

Arthur yanımıza geldi. «İstersen hâlâ seni temsil edebilirim» dedi. «Boş yere aşırı para harcanmamış olur.»

«Bir başka avukat bulurum» dedim çabucak. Sonra, ne olacak sanki, bırak mutlu olsun, diye düşündüm.

«Düşüncemi değiştirdim Arthur» dedim. «Benim avukatım olmaya devam etmeni isterim —hâlâ bunu kabul edersen eğer. Bir ricam var yalnız—»

«Nedir?» dedi Arthur, kaşlarını sevgiyle çatarak.

«Her bakımdan Florence'e öncelik tanımanı istiyorum. Onun ihtiyaçları ön planda gelir.»

Florence beni kucakladı. Arthur'un da kollarıma atılmasına ramak kaldı.

«Bir anlaşma taslağı hazırlayacağım, her ikinize de —bence— hakkınızı verecek bir taslak; birkaç gün sonra seni görmeye gelirim gene.»

«Yarın gel» dedi Florence çabucak.

«Bazı randevularımı ertelersem belki olur. Herhalde gelebilirim.» (Geldi. Gelecekte hiç bir şeyden

sorumlu olmamak karşılığında Florence'e varımı yoğumu verdim.)

Arthur kalktı. Peşinden de Florence kalktı. Ceketini silkeledi. Florence koluma girdi ve arabalarına doğru yürümeye başladık.

«Arthur'la Meksiko'ya gitmeyi düşündük —tam mevsimi şimdi bir tür balayı—boşanma—iş yolculuğu olacak bu. Arthur'un orda büyük çiftlik sahibi müşterileri var.» Güldü ve Arthur'a sevgi dolu gözlerle baktı.

«Burda ne kadar kalacaksın Edward?» dedi Arthur.

«Ah, evet» dedi Florence, «ne kadar kalacaksın ve sana bir yardımımız dokunabilir mi? Ah, çok saçma bir şey bu; bir düşün Arthur, bir adam çıkıp onu öldürmek istiyor, tutup onu kapatıyorlar. Bir düşün!»

Hepimiz de güldük, bunu ayrılmak için iyi bir fırsat saydılar.

«Şimdi ne yapmak niyetindesin?» diye sordu Florence, ikisi de Hertz'in (*) koltuklarında emniyet kemerlerini bağlarken.

«İçki işine girmeyi düşünüyorum» dedim.

«Ah, çok ilginç» dedi. «Allahaısmarladık.» Ve sürüp gittiler.

Duruşmada Yargıç Morris'e tavşan yetiştirip satan bir adamın yanında çalışacağımı söyledim. «Kendisi de burda!» diyerek bana kefil olmak için gelen Gwen'le dayısını gösterdim.

«Ah, çok ilginç» dedi yargıç ve hemen serbest bıraktı beni. Dr. Lloyd tek söz söylemedi. Yargıç kararı imzaladı; hepsi o kadar.

Daha sonra arabasına doğru birlikte yürürken

(*) Araba kiralayan büyük bir şirket olan Hertz'den kiralanmış otomobil.

«Bana düzenli aralarla bilgi vermenizi istiyorum» dedi.

«Ne kadar arayla?»

«Yılda bir kez. Bir de, söyleyin bana, ne oldu size?»

«Yeniden doğmak nasıl oluyor diye merak ettim» dedim, «bu nedenle kendimi öldürmek zorunda kaldım.»

«Bu sözler ne demek bilmiyorum ama, bunu bir daha yapmayın. Sizi olumsuz psikiyatrik kanıtlara karşın serbest bırakıyorum. Yüzümü kara çıkarmayın.»

İhtiyarın evinin üst katında Gwen, Andy ve ben birlikte oturuyorduk. Benim bir odam vardı, ama bazan Gwen'in yatağını paylaşırdık. Bazı geceler istemezdik ve yapmazdık. Titrek bir uzlaşmaydı aramızdaki. Her sabah kalkınca, uzlaşmanın sürüp sürmediğini anlamak için birbirimize bakardık. İki cengel kedisi gibiydik o ilk aylar boyunca, ormanda rastlaşan ve birlikte yaşamaya başlayarak birlikte avlanıp birlikte yiyen, aynı çalılıkta yatıp uyuyan iki kaplan gibiydik. Ama dipte yatan bir güvensizlik vardı, birbirimize karşı değildi bu güvensizlik, içimizdeki cengele eşit koşullar altında yapılmayan bu muazzam yarışmada kendilerine yandaş olmamı istiyorlarmış gibi, hemen en gizli açıklamalarda bulunuyorlardı.

Kısa sürede bu kırsal alışveriş merkezinin ücretsiz ruhsal öğütçübaşısı olup çıktım. Kendi çapımda ün kazandım. Müşterilerim armağanlar getiriyorlardı bana, bahçelerinden ve kümeslerinden örnekler getiriyorlardı. Ahududu sevdiğim söylentisi çıkmıştı. Pek düşkün değilim, ama en çok sevdiğim yemiş de olsaydı gene bıkar usanırdım herhalde. Kavanoz kavanoz evde yapılmış reçeller, salçalar, her türden kış elmaları ve Seckel armutları getiriyorlardı. Çaresiz

bir alkolik olan yaşlı bir kadın bana çok güzel bir Galway kazağı ördü. Okumayı sevenler bitirdikleri kitap ve dergileri getiriyorlardı. Ben farkına varıncayadek topluluğun iane ve yardımlarını alan kişi durumuna gelmiştim.

Günümün sabahları için yaşıyordum. Gwen dükkanı açıyordu; öğle kalabalığına ihtiyar bakıyordu, bu nedenle saat ikiye kadar işbaşı yapmıyordum. Bu da bana epey uzun bir zaman veriyordu, günün ilk ışıklarıyla daktilomun başına geçerek bu zamanı daha da genişletiyordum.

Belli bir yerden başlamadım işe, önce babama bir mektup yazdım, bir kitabın ya da öykünün başlangıcı olarak düşünmemiştim bunu, kendimi doyurmak istiyordum. (Önce babamla hesaplaşmalıydım.) Ondan sonra kendi başına yürüdü. Anılar mı? İtiraflar mı? Kendimle ilgili deneylerdi bunlar, aynı anda çeşitli zaman düzlemlerinde yaşamanın bir yoluydu.

Birkaç hafta sonra babama ve bana ilişkin bir öykü yazmaya başlamıştım (Erciyes dağı yazı masamın yanındaki duvarda asılıydı), özellikle onu babam olarak değil de kardeşim olarak gördüğüm o anı, içine doğup büyüdüğü koşullar düşünülünce başka türlü olmasının beklenemeyeceğini anladığım o anı yazıyordum.

Sonra, kimsenin ilgisini çekmek için yazmadığımdan, bir başarısızlık duygusuna kapılmadan yazdıklarımı bir yana bıraktım. Bir kolej öğrencisinin öyküsü üstünde çalışmaya başladım; bir kişiye duyduğu nefretle tedirgin, bu nefreti gördüğü tanıştığı herkese de yönelterek öcünü hepsinden alan ve sevmenin rahatlatıcılığını, tadını tatmamış bir delikanlıydı sözünü ettiğim. Zamanla, anlayışlı, sabırlı ve seven bir kız,

delikanlının kendine bu türden bir ilgi gösterilmesine izin verdiği ilk kişi olarak öyküye giriyordu.

Ve bütün bunlar bilmem ki kaç ayımı aldı. Umursamıyordum. Acelem yoktu. Ömrümde ilk kez, elimde olandan daha fazlasını istemiyordum. Yolculuğa çıkmak kararımı bile unuttum. Her günü (Gwen'in bir arkadaşına söylediği gibi) aynı biçimde geçiriyor, haftamın yedi günü de birbirine benziyordu. Ve dükkanın kapalı olduğu pazar günleri öteki günlerden de iyiydi, çünkü günün tamamı benimdi.

Bu sabahların bazılarında benim için çok yeni, daha önce hiç hissetmediğim bir duyguya kapılıyordum; boğulurken kurtarılmışım da ilk kez olarak serbestçe soluyabiliyormuşum gibi bir duyguydu bu.

Ömrüm boyunca başımdan bu kadar çok şeyin geçmiş olması ve bunların çok büyük bir bölümünü iyice hatırlayabilmem beni şaşkınlığa düşürüyordu. Ben bir zamanlar akşam ne yediğimi hatırlayamayan kişiydim, şimdiyse otuz beş yıl önce edilen sözleri kelime kelime hatırlıyordum.

Ama beni en çok şaşırtan herkese, özellikle de Florence'a karşı dostluk duymamdı. Geçinilmesi olanaksız bir delikanlıya karşı genç kızın gösterdiği iyilik ve sabıra gecikmiş haktanırlık göstererek, ona bir kutlama mektubu yazdım. Geçmişte Florence'i nasıl sevdiğimi düşündüm; o duygu aynen geri geldi.

Trenden geceyarısı inecek olan ve kendisini tümüyle uykuya kaptırmayı göze alamayan bir adam gibi uyuyordum. Her günü aynı sabırsızlıkla bekliyordum.

Bir yıl geçti. Ve ikincisinin de yarıdan çoğu. Ömrümün eksiksiz bir mutluluk içinde olduğum ilk dönemiydi.

Gwen'in ihmal edildiği duygusunda olduğunu anlamam bu yüzden uzun sürdü.

Gelişmelerin görmem gereken belirtileri vardı. Örneğin, her gün işi bırakınca geçmek zorunda olduğum bir dönüşüm işlemi vardı. Benden bize uzanan ve gittikçe uzayan yolu katetmek zaman alıyordu. Gwen böylesine mutlu bir çalışma içinde olmama amin diyordu, ama, tanrı kahretsin, çalışmam bitince bitemez miydi? Çünkü, diyordu, bittikten sonra da kafamın içinde sürüp gidiyordu düşüncelerim saatlarca. Ufacık kağıt parçaları üstüne durup dinlenmeden notlar aldığımı farketmişti —bunun zararı olduğundan değil, ama o konuşurken ben onun söyledikleriyle ilintisi olmadığı besbelli bir takım notlar çiziktirmeye başlıyordum— ne yapmasını, ne düşünmesini bekliyordum bu durumda?

Geceleri bile durmadığımı söyledi. Hepsi de başka insanlar ve başka günler üstüne heyecanlı düşler görüyor, yüksek sesle konuşuyor, terliyordum. Ya da gecenin ortasında uyanıyor, yatağın başucundaki ışığı yakıyor ve o kahrolası notlarımdan birini daha alıyordum; sonra, aradan yarım saat geçince, o ufak ışık gene yakılıyor, Gwen dönüp baktığında beni yatağın kıyısına oturmuş gene bir şeyler çiziktirir buluyordu. Bu durumu, öyle yapmasam aklıma gelenleri unutacağımı, zaten not almadığımdan bazı çok güzel düşüncelerin yitip gittiğini söyleyerek açıklıyordum.

Onu cinsel bakımdan yiyip bitirdiğim geceler oluyordu. Ama kısa zamanda bu patlamaların genellikle kötü geçen günlerimin gecelerine rastladığının, yaptığımın, başka alanlarda tadamadığım doyumu kendisinden kopartıp almak olduğunun bilincine vardı. Kendini bu biçimde bana vermekten pek zevk duyuyordu denemez; hatta, benim bu zorba ve önceden

tahmin edilemeyen arzu sağnaklarımda ve bunların başlamaları gibi birden sona ermelerinde, Gwen'i tümüyle doyumsuz bırakan bir nitelik vardı.

Onun odasına uğramadığım gecelerin sayısı giderek artıyordu. İlk ışıkla kalktığım için genellikle çok yorgun oluyordum. Aslında uzanır uzanmaz uyuyakalmak alışkanlık haline geliyordu bende. Bu da genellikle o Andy'yi yıkarken oluyordu. Çocuğu yatağına koyup bana geldiğinde ben horlamaya başlamış oluyordum. (Beni tanıdığından beri ilk olarak horlamaya başlamıştım; bunu özellikle farketmişti.)

Bunun ne kadar böyle süreceğini merak ediyordu. Bana, yazdığım her neydiyse onu bitirdiğimde durumun normale dönüp dönmeyeceğini (daha çok bir öneri olarak) sordu. Sanmadığımı söyledim. Durumun hiç bir zaman normale dönmemesini dilediğimi eklemedim.

Ne yaptığımdan hiç söz etmemem de onu rahatsız ediyor olmalıydı. Onun girmesine izin vermediğim bir dünyada yaşıyordum. Bu benim için, kabul etmek zorunda kaldığı gibi, kendisi de dahil olmak üzere, her şeyden önemliydi.

Gwen sorunu enine boyuna düşünüyordu. İhtiyar tezgahı devraldığında Andy'yi onun yanına bırakıyor, öğle yemeğimi de getirerek boş eve, beni görmeye geliyordu. Ben o sıraya kadar çalışma coşkusunun ilk dalgalarını geçirmiş oluyor, bir birayla bir sandviçe —ve başka şeylere— biraz zaman ayırabiliyordum. Eski, mavi divanın üstüne boylu boyunca uzanıyor, ben yerken seyrediyor, bekliyordu. Çoğu kez, yemem bitince masamdan kalkıp yanına, beni beklediği yere gidiyordum.

Odamın pencerelerindeki perdeleri hep kapalı tutuyor, böylece yazı masamdaki ışığın masamı iyice

aydınlatmasını sağlıyordum. O ışık da sönünce oda, eski günlerde buluştuğumuz motel odalarına çok benzeyen, tekinsiz bir alacakaranlığa bürünüyordu. Gwen o eski günlerin ateşini canlandırmak istiyordu.

Bunun da yürümeyeceği belliydi. Bir gün çok ileri gitti. Sandviçi bitirirken gözümde bir kararsızlık belirtisi görmüş olmalı ki, masa lambasının da akımını aldığı odanın merkezî elektrik sistemini kontrol eden duvardaki düğmeyi ayağını uzatıp kapattı. Şimdi, her şeyden önce, Yunan cinsel geleneğinde kadının başlatıcı, saldırgan olması diye bir şey kesin olarak yoktur. Bundan da kötüsü, yaptığı hareket, onun bu tür ziyaretlerine içerlediğimi anlamama yol açtı; dilediği zaman gelip beni işimden ayırabileceğini sanmasına içerliyordum.

Işığı yakmasını söyledim ve çalışmama devam ettim. Ama dikkatim dağılmıştı, işime iştahla giremedim, seviştikten sonra da aynı verimlilikle çalışamadığım gibi. İnsanın enerjisi sınırlıdır.

Birkaç gün sonra kendimi iyice işe vermiş, coşkuyla çalışırken geldiğini işittim. Tanrı kahretsin, çalışmamı kesintiye uğratmak istemiyordum; ama sonunda yazımı bırakıp ona dönünceye kadar yılıştı, üstüme üstüme geldi, kışkırttı. İşime çabuk dönebilmek için olacak, onu alıp yatağa götüreceğime oracığa, çalışma masamın üstüne yatırdım. Daha sonra beni öteki odaya çekti. Ama olmuyordu. Bizim kuşun dirilip işe girişmesini bir süre içtenlikle bekledikten sonra aşağı inip odadan odaya gezinerek Gwen gelmezden önceki havaya girmeye çalıştım.

Aşağıya inmekte olduğunu işittim. Yanıma geldiğinde bundan böyle öğle yemeklerimi yemeyerek çalışmamı kesintisiz sürdüreceğimi, daha sonra tezgaha geçtiğimde bir şeyler atıştıracağımı söyledim.

Başını peki anlamında salladı, bir şey söylemeden gitti. Ne yapalım, diye düşündüm, Greenmeadow'un çayırları üstünde yaptığımız konuşmada kendisine kimseye verecek bir şeyim olmadığını söylemiştim, o da bunu kabul etmişti. Şimdi eğer ihmal edildiği kanısındaydıysa —ne bileyim, gidip başının çaresine baksındı.

«Pek de iyi bir herif değilsin sen» diye düşündüm. «Değilsem ne olmuş» diye düşündüm.

Daha açık bir bağımsızlık bildirimi olmak üzere, o gün dükkana gitmedim. Gwen geldiğinde hâlâ daktilomun başındaydım. Ona istim üstünde olduğumu ve esini yitirmek istemediğimi söyledim. Omuzlarını silkti.

Artık Gwen'le sevişmediğimi ikimizin de açıkça kabul edeceğimiz gün gelecekti çaresiz. Yani hiç sevişmiyor değildik. Ama şimdiki sevişmelerimiz hep onun başlatmalarıyla oluyor, kafamın başka şeylerde olmasına rağmen bedenim ısrarlarıyla uyanıp tepki gösterinceye kadar Gwen peşimi bırakmıyor, sonunda «zorla alıyordu alacağını.» Çoğu kez o işi tek söz etmeden, bir uyur-gezer gibi ya da otomatik bir makine gibi yapıyordum.

Ve bazan ne yaparsa yapsın işe yaramıyordu.

«İçimden gelmiyor da ondan, hepsi bu galiba» dedim bir gün, bütün çabaları boşa çıkınca. Bu konuda tartışmaya girmedi.

«Köşeyi döndüm artık sanırım» dedim bir başka gecenin ortasında. Karşılık vermedi. «O kırk beş yaş dönemecini geçtim artık» dedim.

Başını eğdi ve konuşmadı. Daha sonra «Geçici bir durum bu» dedi.

Ama o geçmiş günleri, onunla bir saat yatağa girebilmek uğruna kiminle ve ne konusunda olursa ol-

sun toplantılardan sıvıştığım o günleri düşünüyor olmalıydı.

Çoğu kadınlar bu olguyu şu ya da bu biçimde kabul eder, önünde sonunda kabul etmek, durumu olduğu gibi benimsemek zorunda kalırlardı. Ama Gwen, duygularını uzun süre baskı altında tutacak kızlardan değildi.

Bir gece dükkanı kapayıp eve gittiğimde onu bulamadım. Acıkmıştım, seslendim. Ses yoktu. Mutfağa gittim, ocakta bir şey yoktu. Bir şeyler bulabilmek umuduyla buzdolabına döndüm, orda bir köşedeydi, ağlıyordu. Neden bilmem, bu beni sinirlendirdi, sözünü bozmuş gibi geldi bana. Niçin ağladığını sorduğumda bana uzun bir süre öylece baktı ve bir şey demedi.

O geceden haftalar sonra bana, o gün doktora gitmiş olduğunu, doktorun kuşkusunu doğruladığını söyledi. Gebeydi. O vahşice coşkulu dönemlerimizde bir şey olmayıp da şimdi gebe kalması talihin alaycı bir cilvesiydi. Yeterince tedbirli davranmayı boşlamıştı.

Daha sonra niçin bana hemen söylemediğini kendisine sormadım. Gwen'in söylememeyi yeğliyeceği —özellikle o zamanki koşulları gözönüne getirince— belliydi.

Buzdolabında oyalandım. Konuşmak isteyince ne de yapsan konuşur, diye düşündüm.

Bir süre sonra «Eddie, bana ne için gereğin var ki?» dedi.

Cevabım «Zaman zaman arkadaşlık etmek için» oldu. Aklıma o anda öyle esmişti, söyleyiverdim. Bir tepki göstermedi, ama yaralandığını biliyordum. Dr. Lloyd'un insanların beni bir canavar olarak görecekleri ni söylediği aklıma geldi.

Yeniden konuşması için aradan epey zaman geçmesi gerekti.

«Eddie» dedi, «bana tıpkı eskiden karına davrandığın gibi davranıyorsun.»

Bu söz bir sürü kızla yattığım anlamına geliyorsa, yanıldığını söyledim. «Aslında» diye ekledim (bunu söylersem hesabın kapanacağını sanıyordum herhalde) «cinsel konular beni artık ilgilendirmiyor.»

Eee, bir çatışmadan kaçınıyorduysam, yanlış yol tutmuştum. Bunu farkettim ve sözlerimi yumuşatmaya çalıştım. Yaşantımızdan tümüyle hoşnut olduğumu söyledim.

«Ama ben değilim» diye kestirip attı.

Kendime bir parça peynir kesip bir sandviç hazırladım ve öteki odaya gittim. Bir sinema dergisi alıp yıldızların cinsel yaşantılarını okumaya, benimkini düşünmeye başladım. Belki de bu boka gereğim yoktu artık. Hayvanlar, o iri, vahşi yırtıcı yaratıklar çiftleşmeyi akıllarının köşesinden geçirmeksizin aylar, hatta yıllarca geçinip gidiyorlardı. Bu, insan için nasıl böyle tutkusal bir nitelik kazanmıştı? Dert etmeye değer miydi?

Ben yatakta uzanmış bunu düşünürken, son olduğunu daha sonra anladığım bir denemeye daha girişti. Meyve vermedi denemesi.

«Niçin öyle yüzüstü dönüyorsun?» diye sordu.

«Canım istemiyor» dedim.

Şafakta bir şey beni uyandırdı. Ne bir ses ne bir kımıltı olmuştu. Ama gözlerimi açtığımda bir de baktım, dirseğine dayanmış, gözlerini bana dikmişti. Bir bunalım sırasında yüzü kanla dolar, gözleri de yuvalarına iyice gömülür Gwen'in. Fecî bir görünüşü vardı.

«Gwen» dedim, «ne oldu?»

«Vazgeçiyorum Eddie.»

Bu sözü pişmanlıkla, hatta sevecenlikle, boşa harcanmış zamana yanıyormuş havasıyla söyledi. Sonra çıktı yataktan, giyindi, Andy'yi de giydirdi ve dükkânı açmaya gitti.

Bundan sonraki birkaç gün şaşılacak bir dinginlik içinde geçti. Ama Keith Robinson'u da o birkaç gün içinde farkettim.

Gwen meyhanede TV'de çalışan biriyle konuşarak zaman öldürmeye başlamıştı. İlk izlenimim, herifin çok votka alışına ilişkindi. Dedikodulardan, içkinin çoğunu, ayyaş olduğunu söyledikleri karısı için aldığını öğrendim.

Keith'in varlığını bir etken olarak ilk Andy'ye bir takım armağanlar verdiği zamanlar sezinledim. Bu daima bir belirtidir.

Sonra bir gün üst katımızda, aslında Gwen'in yatak odasında, bir televizyon alıcısı boy gösterdi. Çok büyük bir alıcıydı, renkli falandı ve de bu herifin armağanıydı. Keith'in, televizyon için oyunlarını taşrada yazan ve çekimlerde hazır bulunmak için birkaç günlüğüne New York'a inen tanınmış bir yazar, «önde gelen bir yaratıcı» olduğu ortaya çıktı. Gwen'den uğraşılarını TV'dan izlemesini ve ne düşündüğünü kendisine bildirmesini istemişti.

Keith hakkında bir şey sorarsam düzenlediği kıskançlık oyununun —eğer durum bu idiyse— başarıya ulaşacağını biliyordum. Böyle oynaşmaları kaldıracak mide kalmamıştı artık bende.

Ama herife alıcı gözle bir baktım. Benim boyumdaydı ve benden belki on yaş daha gençti; rahatsız ve kederli gözleri, yetenekli çoğu insanda bulunan dalgın bir görünüşü vardı. Normal koşullar altında ısınıp sevebileceğim biriydi. Gösterişe kapılmıyor, fazla ileri gitmiyordu; başarısız biriymiş gibi davranıyordu

hatta, buysa her zaman hoşnut bırakır karşıdakini. Ama TV'nun en popüler saatında hem de elli iki dakika süren filimi oynatılıyor, sonunda adı veriliyordu. Kendini önemsemeyen biriydi, tamam, ama büyük biriydi.

Hoş bir yanı da atyarışına düşkün olması ve atları gerçekten iyi tanımasıydı. Bana birkaç ipucu verdi, bunlardan özellikle ikisinde dediği çıktı ve bire onbeş vererek epey yüklü bir para kazandırdı bana, hepsini bir kenara koydum. Parayla ilgili konularda Keith'in benimle iyi geçinmeye dikkat ettiği belliydi.

«Bu adamdan niçin hoşlandığını anlıyorum» dedim Gwen'e, Keith'in beni atlara yöneltme isteğiyle ilgili bir nükte yapmaya çalışarak.

Ama Gwen dürüstlüğü elden bırakmadı, aralarında bir şey bulunmadığını, Keith'in tipi olmadığını söyledi. Eğer biraz bu yolları bilirseniz, bunun da bir belirti olduğunu, bu sözü ısrarla söylediklerinde bir bokluk bulunduğunu hemen anlarsınız. Keith'in onun tipi olup olmadığını sormamıştım.

Ama asıl belirti daha sonra kendini gösterdi. Keith'in yaptığı içten ne denli daha üstün biri olduğunu söyledi. «Televizyondaki programlarını bizim kadar o da hor görüyor» dedi.

«Onunla düzüşüyor musun?» diye sordum.

«Neler söylüyorsun?» dedi, zevkten dört köşe olarak. Benden bu kadarcık bir teşvik görünce Keith üstüne konuştu da konuştu, kesin bir ayyaş olmak yanında, kendini öldürmeye yatkın karısından da sözetti. Karısının, asıl sevdiği işi yapsa Keith'in neler başarabileceği konusunda en ufak bir düşünceye sahip olmadığını söyledi. Yetileri, aptallar kutusu için yazdığı süprüntüyle kıyaslanmayacak ölçüde üstündü.

Bu adamın —ve de kendisinin— başına, geçmişte benim giydiğim çorabın aynını ördüğünü farkettim.

Bazı akşamları Gwen'le ben bu adamın programlarını seyrederek geçiriyorduk. Programın sonu geldiği anda New York'tan telefonla aranıyor, telefonu Gwen'in görüşünü sormak için Keith açmış oluyordu.

«Niçin hiç benim görüşümü sormuyor?»

«Senin kendinden başka hiç bir şeye metelik vermediğini biliyor.»

Bir süre sonra bu telefonları alt kattan almaya başladı, yaptıkları saçmasapan konuşmaların, her gece yatakta yaptığım derin düşüncelere zarar vermesini istemediğini söyledi.

Kimi zaman bu konuşmalar bir saat sürüyordu. Ama ne zaman kazayla yukardan telefonu kaldırıp dinlesem daima oyundan, yönetiminden, oyunculardan, yani hep Keith'in yaptıklarına ilişkin konulardan sözediyor oluyorlardı. Bir tek boktan TV gösterisi üstüne edecek bunca söz bulabilmeleri şaşırtıcıydı. Hem de Gwen bayağı iyi sözler ediyordu. Keith ise onun düşüncelerine gerçekten önem veriyordu.

Bir süre sonra adam Gwen'le bu ufak telefon toplantısını yapmadan yatağa giremez oldu. Çok geçmeden ben de artık Gwen'in gelmesini beklememeye, hemen uyumaya başladım.

Her şey, geçmişteki bazı olayların değişik oyuncularla yeni baştan oynanmasına garip bir biçimde benziyordu.

Karısının bu olanlar üstünde ne düşündüğünü merak ettim. «Cuma akşamı yemeğe geliyorlar» dedi Gwen bir gün. Demek sorumun karşılığını, karısının ne düşündüğünü kısa sürede öğrenebilecektim. Gene

kısa sürede, bu işin bir çaresine bakmam gerekir mi gerekmez mi, onu da öğrenmiş olacaktım. Olanlar ne ölçüde umurumdaydı?

Hiç bir yüküm altına girmeme sözü verdiğimiz Greenmeadow'un arka bahçesindeki o öğle sonrasını düşündüm.

O gece dükkân dokuza kadar açık kaldı. Eve geldiğimde her yan banyo tuzu kokuyordu ve Gwen banyodaydı.

Memelerine baktım. Andy'den bu yana biraz küçülmüştü memeleri. Birden Gwen'e sevgiyle doldu yüreğim.

Nereye baktığımı farketmişti. «Artık hoşuna gitmiyor bunlar, değil mi?» dedi.

«Niçin öyle düşünüyorsun?»

«Okşamıyorsun hiç. Araba kullanırken eskiden yaptığın gibi göğsümün düğmelerini çözüp elini içeri sokmuyorsun—»

«Ama o dediğin çocuk işi. Tanrı aşkına, biz birlikte yaşıyoruz.»

«Yaşadığımın farkında değilsin. Çocuk işi mi bu?»

Banyodan çıktığında ağlıyordu.

«Şimdi ne oldu?» dedim.

«Bırak şu şimdi ne oldu numarasını! Kahrolası karın değilim senin. Şimdi ne olduğunu da eğer bilmek istiyorsan söyliyeyim, şimdi sen oldun, derdim sensin!» bütün bunları haykırarak söyledi, sonra da «Sen delisin, biliyor musun, onlar haklı; sen gerçekten delisin.»

Duşumu alıp geldiğimde çok daha sakinleşmişti. Andy'nin yatağa girmesini seyrediyordu —Andy epey büyümüştü şimdi— kapıda durdum. Bu çocuk da bir başka âlem, diye düşündüm, bir şöyle bir böyle, kimi

zaman bağırıp çağırıyor, kimi zaman da şimdi olduğu gibi olağanüstü bir duyarlığa sahip.

«Ne oldu anneciğim?» dedi.

«Yalnızlık duyuyorum» dedi Gwen. «Çok zaman önce tanıdığım birinin hasretini çekiyorum.» Bana bakmadı.

Andy yattıktan sonra, ona, hasretini çektiği o birinin artık yaşamadığını anlatmaya çalıştım. «Ben bambaşka bir kişiyim şimdi, haklısın da, çok daha bencil ve—»

Telefon çaldı.

«Bu herifi kıskanmaya başlıyorum» dedim.

«Kıskanmıyorsun, itoğlu it. Kıskanmalısın ama kıskanmıyorsun. Sen tam bir piçsin.»

Telefon gene çaldı.

«Erkek arkadaşınla konuşmadan önce, sana söylemek istediğim ve yapacaklarını yaparken aklında tutman gereken bir şey var» dedim. «O iş için yanıp tutuşan o müdür yardımcısı efendinin geri geleceğini sanma, çünkü pek döneceği yok. Yeni modeli çıktı şimdi piyasaya ve bunu çok daha fazla seviyorum.»

«Ben sevmiyorum» dedi, giysisini sırtına geçirirken. «O öteki adam her şeye ilgi duyardı. Senin bütün yaptığın, her şey millerce ötede oluyormuş da sen sesleri şöyle böyle işitiyormuşsun gibi kabuğunun içinde oturup seyretmek.»

Telefon hâlâ çalıyordu.

«Peki. Emeline kavuşacaksın» dedi. «Yarışmayı kazandın, muhalefeti ezdin, şampiyonsun artık, yeryüzünün en bencil adamısın. Tek başınasın!»

Ona gülümsedim.

«Ve o gülümsemen. Bıktım o yumuşacık gülümsemenden. Ne boksun sen yani, İsa mısın, Buda mı-

sın, kimsin? Bir zamanlar bir şeye yandaş ya da karşı olurdun. Şimdi artık o kahrolası gülücüğünle herkesi anlıyorsun, anlayışlısın.»

Telefonu açtı. «Keith» dedi, «bekle lütfen. Aşağıdan açacağım.» Sonra bana döndü. «Ben aşağıdan açınca sen burdan kapayıver lütfen.» Orda durup bana baktı, bir şey bekliyor gibiydi.

«Ne yapmamı istiyorsun, bu herifle arandakilere aldırıyormuşum gibi mi davranayım?»

«Hayır» dedi, «bir insan gibi davran.»

«Peki, kıskanıyorum.»

Alaycı bir ses çıkardı.

«Ne yapmamı istiyorsun, onu döveyim mi?»

«Bir anlamı olurdu bunun.»

«Her şeyi sen başlattın; onu niçin döveyim?»

«Öyleyse beni döv.»

«Hoşuna giderdi bu, değil mi?»

«Senin insan olduğunu gösterecek bir belirti hoşuma giderdi» dedi.

«Ayrıca, eğer gerekli olanı ben vermezsem bir başkasından alacaksın, bunu mu demek istiyorsun?»

«Ben yalnızca herkesin yaptığını yapıyorum, bütün o saygıdeğer bayanların. Senin karın ne kadar bekledi, onu söyle bana?»

Ve çıkıp gitti odadan.

Bir deneyeyim dedim. Telefonu aldım. «Keith?»

«Oh, evet. Merhaba.»

«Bir yanda Gwen'i aramamanı istiyorum.»

Birkaç şaşkınlık saniyesinden sonra, «Bunu bana kendisi söylemeli sanıyorum, öyle değil mi?» dedi.

Gwen telefonu aldı ve «Sen artık kapat lütfen Eddie» dedi.

Kapattım. «Bunu yürekten söylemedin yavrum» dedim kendime.

İşin garip yanı, Gwen'e kızmıyordum. Yapması gerekeni yapıyordu o, ne kadarına katlanacağımı öğrenmek istiyordu, bu onun gerçek duygularımı anlama yöntemiydi. Metelik vermediğim ortaya çıkarsa niçin bir başkasına gitmesindi?

Gene de, o nasıl yapması gerekeni yapıyorduysa, ben de yapmam gerekeni yapıyordum. Yapmam gereken de her şeyi bırakmaktı görünüşe bakılırsa: Onu, her şeyi, eski günlerimin en son parçasını.

Ama, eğer durdurmak istiyorduysam olanı, an bu andı.

Kişi ne istediğini yaptıklarından öğrenir, yaptığım ve ne istediğimi sonunda öğrenmeme yol açan şey Keith'e değil de Andy'ye ilişkindi.

OTUZ

UTANÇ VERİCİ BİR OLAYDIR BU; içindeki payım övünülecek gibi değil.

Andy birden garip bir döneme girmişti. Hiç bir şeyden hoşnut kalmıyordu, hiç bir şey istediği gibi değildi. Gwen'in dayısını kölesi yapmıştı; ihtiyar o ne istese veriyordu. Gwen dediği bir şeyi yapmayınca, şiddeti insanı ürküten öfke nöbetlerine kapılıyordu. İçimizde bulunan hayvansı azgınlık bu oğlanda birden başıboş kalmıştı.

İlgili kitapları okumuş olan Gwen, Dr. Spock'un Andy'nin davranışını aynen tanımladığı, bu dönemin çok normal olduğunu söyledi bana.

Ama, benim görüşüme göre, oğlanı öylesine çılgınca seviyordu ki, disipline sokması güçtü. Onun bu duygusundan yararlanan oğlan da boyuna ne kadar ileri gidebileceğinin denemesini yapmaktaydı. Gwen'e çocuğun yaptıklarına bir set çekilmesi için yalvardığını, kıçına bir-iki tokat vurulmasını istediğini söyledim. Benim de babam gibi eski kafalı olduğumu, karışmamı söylemek oldu karşılığı. Ama kenarda durup ço-

cuğun davranışına göz yummak gittikçe daha güç geliyordu bana.

Robinson'ların yemeğe gelecekleri günün sabahında kahvaltı sırasında oldu olan. Andy Gwen'in yemesi için önüne koyduklarını beğenmedi ve yere fırlattı. Gwen azarlayınca da bir öfke kasırgasına gömüldü. O akşam Gwen'in çaresiz kaldığını gördüm. Onu sindirmek isteyen koca koca adamlar bile yenilgiye uğramışlardı, ama o sabah bu el kadar çocuk üstün geldi. Gwen elinde olmadan —iki gündür konuşmamıştık— yardım isteyen gözlerle bana baktı. Çocuk yırtınıyor, annesini yumrukluyordu; Gwen birden bana baktı, sonra elleriyle yüzünü kapadı ve boyun eğdi.

İşe karışmam beni çok şaşırtan bir biçimde oldu. Öfkeden kuduran yumurcağı gevşek derili bir kedi yavrusu gibi gömleğini avuçlayarak tuttum, alıp kendi odama götürdüm ve kapıyı kapattım. Bu kez bana döndü, «Defol! Ben seni sevmiyorum! Defol!» diye bağırarak. Böylesine ufacık bir yaratıkta bu ölçüde şiddete rastlamamıştım. «Seni istemiyorum» diye bağırıyordu, «Seni istemiyorum.»

İlk tokadım onu susturmayınca bir daha vurdum. Ve sonra daha da sert bir üçüncüsünü.

O zaman sesi kesildi, ağlar gibi bir ses çıkarıyordu yalnız. Elim yüzünde bulaşıcı bir hastalık gibi kıpkırmızı bir iz bırakmıştı.

Ona hiç dikkat bile etmeyen, onunla çok az, hakkında hiç konuşmayan ben, bu çocuğu öldürmek istemiştim; ona öfkeyle bakmak ve Gwen'e daha sert davranması gerektiğini söylemek dışında varlığını kabul etmeyi yadsıyan ben, sonunda onu ele almıştım ve aldığım el öldürmek isteyen bir el olmuştu.

Çocuk için duygularım o yönde miydi?

Cevap önümdeydi, sessiz sessiz hiçkıran bir ufacık yaratık, titreyen, dayak yemiş, yüzünde elimin izini taşıyan bir çocuk.

Ne yapacağımı bilemedim.

Onunla konuşmaya, annesinin kendisinden ne beklediğini, neye katlanıp neye katlanamayacağını, ne yaparsa annesinden ceza göreceğini ve bunun nedenini, kuralları anlatmaya çalıştım. Ama gözlerimi yüzüne çevirip de elimin izini görünce, bütün bu sözler kulağıma çok kibirli sözlermiş gibi geldi.

Ondan bir yola girme ya da boyun eğme belirtisi değil, bağışlandığımı gösteren bir hareket bekliyordum.

Yeniden denedim konuşmayı; annesinin onu ne kadar sevdiğini (benden çok, dedim), onun için neler yaptığın anlattım. Gwen adına konuştum, ama biz yetişkinlerin bu çocuğu içine ittiğimiz durumu göz önüne getirince, bu üstünlük taslayan tutumumun utanç verici olduğunu yeniden hissettim.

Böylece gene sesimi kestim.

Orda bana bakarak durup bekledi; yanlıştı sanım, biliyorum, ama benden kendisi ile benim hakkımızda bir şey söylememi beklediği duygusuna kapıldım. Ne diyebilirdim? Chet'in çocuğu olduğu için kendisinden nefret ettiğimi mi?

«Benim babam sen misin?» dedi.

«Hayır.»

«Niçin değilsin?»

Bunu sorduğunda ne diyeceğimi hiç düşünmemiştim. Gwen çocuğa hiç bir şey söylememişti.

Bu çocuk güç bir durumla karşı karşıyaydı.

Elimden geleni yaptım. «Üzülme» dedim, «ben her zaman bakacağım sana.»

Bana baktı ve o an bu konuyu bıraktı.

Sonunda ona gerçek duygularımı, ona öyle vurduğum için özür dilediğimi, bir daha böyle bir şey yapmayacağımı söyledim. Elimin yumuşak ayasını yüzündeki kızartı üstüne koydum ve beni bağışlamasını istedim. Bu isteğim her şeyin, ona karşı şimdiye kadarki davranışımın, hepimizin ona yaptıklarımızın bağışlanmasını kapsıyordu.

Bir an sessiz kaldı. Sonra birden bana sarıldı ve beni öptü. Bunu dehşetten uzaklaşmanın verdiği rahatlamadan ötürü mü, yoksa o sırada tahmin ettiğim gibi, kendisine vurmamın ondan uzak durmamdan daha dostça bir davranış olduğunu içgüdüsel olarak anlamasından ötürü mü yaptığını bilmiyordum; öyle ya da böyle olması umurumda değildi. Kollarını sarmıştı boynuma.

O odada konuşarak epey kaldık.

Çocuğun yüzünü gördüğü zaman Gwen'in kızıp köpürmesini bekliyordum. Ama bütün söylediği «Bu yaptığından ötürü hapse tıkılabilirsin» oldu. Bu sözü de bir bilmece gibi, beni şaşırtan bir biçimde söyledi. Sonra çocuğu gene yemeğinin başına oturttu ve Andy önündekilerin hepsini yedi. Birkaç dakika sonra kalkıp meyhaneye yollandılar.

O öğle sonrasını tatil yaparak geçirmek niyetindeydim. Gece geç vakte kadar çalışmış, bitirdiğim ilk öyküyü gözden geçirmiştim. Düşüncem sabah taze kafayla öyküyü bir daha okumak, Bir-iki düzeltme daha yapıp postalamak, sonra da bunu kutlamaktı. Ama masamda otururken düşünebildiğim tek şey Andy ile aramda geçenlerdi. Elimin izinin hâlâ yüzünde olup olmadığını görmek gereğini duydum. Şimdiye kadar kaybolmaya yüz tutmuş olmalı, diye düşündüm, mutlaka öyle olmalı...

Öyküyü bir türlü ele alamıyorum, okuyamıyor-

dum bile; öyle ki, postaneye gidip olduğu gibi postaladım. Sonra da aceleyle dükkâna yöneldim.

Ben dükkâna yaklaşırken Gwen'in dayısı emektar kaptıkaçtısının içinde yanımdan geçti. Andy yanında oturuyordu. Yüzünü iyice göremedim.

Dükkânın önünde kasabanın ayyaşı Howie duruyordu. Duruşu her zamanki gibiydi, dosdoğru önüne bakıyor, dünyadaki hiç bir şeyin ve hiç kimsenin farkında değilmiş gibi görünüyordu. Dükkâna girip Gwen'le karşılaşmak istemiyordum, bu nedenle ben de ön tarafta, Howie'nin yanında durdum (varlığımın farkında olup olmadığı belli değildi) ve Andy'nin dönmesini bekledim.

Howie ağırbaşlı bir adamdı. Ömrünün her gününde bir yarım litrelik tüketmişti, hem de misket şarabı ya da altmış dokuz sentlik böğürtlen konyağı gibi şeyler değil de iyi cins bir içkiden. II. Dünya Savaşı gazilerindendi, Birleşik Devletler hükümeti, ona, içkisine yetecek bir aylık bağlamıştı. Başka bir şeye de gereği yoktu zaten, görünüşe bakılırsa.

Bu günlük viski tüketimi Howie'nin davranışlarında bir değişikliğe yol açmıyordu. Ayık olduğu söylenemezdi, ama ne kadar içerse içsin, görünüşüne bakıp da, sarhoşun teki bu, diyemezdiniz. Yalnızca orda ayakta durur, boşluğa dikerdi gözlerini. Pazar yerine genellikle kuşluk vakti gelirdi (kimse bilmezdi nerden geldiğini). Orda yerini alır ve konuşmadan, selâmlamalarını yanıtlamadan, görünüşe bakılırsa— çevrede olup bitenlerin hiçbirini farketmeden dikilir dururdu. Ama Gwen'in dayısının dükkâna geldiğini farkederdi, çünkü bu nöbet değişiminden birkaç dakika sonra Howie dükkâna girer, yarımlığını alırdı. Gwen'le ya da benimle alışveriş yapmazdı.

Ona baktım. Birden, bu adamın, Dr. Lloyd'a çev-

reyle bağlarını kesinkes kopartmış kişi olarak tanımladığım adam olduğunu anladım. Bir gün onun gizini öğrenmeliyim, diye düşündüm.

Dayısıyla dönüp geldiğinde Andy bana dostça davrandı, ama elimin izi hâlâ yüzündeydi. İhtiyarın ne düşündüğünü bilmiyordum. Yüzüne bakamadım. Andy biraz sonra Gwen'le gitti, giderken de bana gülümsedi. Nasıl bu denli cömert olabiliyor, diye düşündüm.

Duruma çocuğun görüş açısından bakmaya başlamıştım, durmadan onu düşünüyordum. İnsanların karşılaştıkları en yalın sorunla başı dertteydi: anlayış ve sevgiyle karşılamalıydım bu sorununu. Sonunda büyüklerin atından inip ona eşit bir insan olarak seslendiğimde, benimle bu ortak düzeyde konuşmak, tanışmak için nasıl da can atmış, içtenlikle davranmıştı.

Babamın bana yalın bir-iki söz söylemesini umutsuzca beklediğim yılları anımsadım. Söylese nasıl da atılacaktım kollarına, nasıl sarılacaktım ona. Onu Onu kucaklamak için duyduğum itki hâlâ içimdeydi, canlılığını hissediyordum. Gene de, sıra bana geldiğinde, Andy'nin yanağında iz bırakmıştım.

Bütün o öğle sonrası sürüyle müşteri geldi, her zamanki müşterilerim dolup boşaldılar; onları da ekzantrik ve değişik kişiler olarak değil, soydaşlarım, tanışlarım olarak görüyordum şimdi. Dalıp gittiklerinde, kendi içlerine dönüp Howie gibi ulaşılmaz bir niteliğe büründüklerinde, kabuklarına çekildiklerinde bile, bu dış örtünün altında yatan benimkine benzer insanca bir sorunun çığlığı, çağrısıydı. Mutlaka öyleydi, ben de öyle değil miydim?

İn atından Evangeleh, ortak düzeye in.

Williams ve MacElroy'dan ayrılmakla başlayan uzun yolculuğumdan bir şeyler öğrendiysem, ama

kendimle ilgili gerçekleri kâğıda dökemiyorsam, belki belli bir ölçüde başkaları adına konuşabilir, sesimi yükseltebilirdim. Belki bir gün Howie adına bile konuşabilirdim, çünkü bir Howie de olmuştum zamanında.

Uzun zaman önce Gwen beni görmeye geldiğinde, onunla o sıcak Ağustos gününde Greenmeadow'un çayırları üstüne uzandığımız zaman, Howie bu sabah bana nasıl göründüyse ben de Gwen'e öyle görünmüştüm herhalde: kapılarını sımsıkı kapamış, kilitlemiş, hiç bir şey açık etmeyen, tüm önerileri kuşkuyla karşılayan bir kişi. O gün bana bir barınak teklif etmesi, hattâ biraz sevgi sunması, ve olanca tersliğime, huysuzluğuma, gösterdiğim bütün o kuşkuculuğa rağmen, bu insanca armağanlarla dolu elini bana uzatmaya devam etmesi, bunu tekrar tekrar yapması, yargıcın karşısına dayısıyla birlikte çıkarak, Dr. Lloyd'un yaparım deyip döneklik ettiğini yapıp, benim için güvence vermesi yürek işiydi, evet, apaçıktı bu, büyük cesaret isteyen bir işti. Sonra da beni, Howie'yi, evine almış, yatacak yer, çalışacak iş vermiş, bir geçim yolu sağlamıştı; bütün bunlara rağmen onun sıcaklığına kibirle, sabrına ilgisizlikle, sunduğu yiyeceğe içeceğe, kapılarını benim için ardına kadar açtığı sığınağa erişilmez bir uzaklık, burnu havada bir umursamazlıkla, —bütün bunların üstüne tüy dikerek— cinsel sıcaklığına bir buzdağı soğukluğuyla karşılık vermiştim. Gwen'de yürek vardı doğrusu.

O öğle sonrasının bitimine doğru, kendim üstüne de düşünürsem düşüneyim, bir tek iyi iş yapmış olduğum kanısına vardım: bir öykü yazıp bitirmiş, postaya vermiştim; ve o öykü bir insana, Florence'e övgüydü. —nefretle ve dolaylı bir öç alma duygusuyla dolu değildi— birçok benzerini yazma umudum taşı-

dığım öykülerin ilkiydi. Ve madem böyle bir neden vardı, bunu kutlamaya karar verdim. Kalkıp Howie'nin her gün aldığı viskiden bir yarım litrelik aldım ve açtım. En çok hoşuma giden müşterilerimden birkaçı gelince onları arkadaki odaya götürdüm ve bir şeyi kutladığımı, benimle içerlerse sevineceğimi söyledim.

Böylece dükkânı kapatma zamanı geldiğinde epey sarhoşlamıştım —çok arkadaşım vardı o çevrede. Gwen'in Robinson'lar için verdiği partiye geldiğimde tam kıvamındaydım; onlar da epey içmişlerdi.

Aslında her şey yolunda gidiyordu. Keith benim yokluğumu fırsat bilmiş, evin erkeği gibi davranıyor, içkileri hazırlıyor, iki kadınla birlikte olmanın keyfini çıkarıyordu.

Karısının umutsuz bir alkolik olduğunu farkettim. Çok iri memeleri vardı, aşırı içen çoğu kadınlar gibi bacakları ipinceydi. Geldiklerinden beri aynı tempoyla içtiği belliydi. Kocası da ona ayak uyduruyordu, ne var ki, kadın bir bardak içiyorsa o bir yudum alıyordu. Ben kendi tempomu sürdürdüm. Gwen içmiyordu —yani başlangıçta içmedi.

Yemeğin nasıl geçtiğini hatırlamıyorum; yalnız Keith karısına karşı olağanüstü nezaket gösteriyordu; çok ince, çok anlayışlı davranıyordu kadına karşı. Bir ara kadının bakmadığı bir sırada bardağını gizlemeye çalıştı. Ama bunu biraz beceriksizce yaptı (kadın yakaladı onu); bütün bu çabalarının, bu görünüşün maskesi altında karısını incelikle sarhoş etmeye çalıştığından kuşkulanmaya başladım: eve götürmek zorunda kalacağı kadar berbat bir duruma gelmemesine, ama Gwen'le kendisi arasında geçenleri farkedemiyecek kadar sarhoş olmasına dikkat ediyordu. Amacı gerçekten bu idiyse, bunda üstün bir başarıya ulaş-

tı, çünkü son kirli tabak da mutfağa taşındıktan bir saat kadar sonra Mrs. Robinson bizim divanın üstünde kendinden geçmiş, derin ve rahat bir uykuya dalmıştı.

Gwen'le yaptığı telefon konuşmalarına bir son vermesi yönünde gösterdiğim zayıf çaba Keith'in beni bir engel saymamasına, önemsememesine yol açmıştı anlaşılan. İçtiği her yudum benim varlığımı daha çok unutmasına yol açıyordu. Çok geçmeden Gwen'le ikisi başbaşa çene çalmaya koyuldular; ben bir köşede ses çıkarmadan, bir dinleyici, konuşmada payı olmayan bir seyirci olarak oturuyordum.

Önce Keith'in sanat hayatından sözettiler; Gwen adamın mesleğini yerin dibine batırdı, hem de bunu yadsınmaz karşı konulmaz örnekler getirerek, kanıtlar göstererek yaptı. Onun sözlerini sineye çekmek için insanın psikopat, işkenceden cinsel zevk duyan bir sapık olması gerekirdi. Keith Gwen'in kendisini ve TV programlarını aşağılamasına, boklamasına doymuyor, kanmıyordu görünüşe bakılırsa, Gwen'in ileri sürdüğü görüşleri destekleyen örnekler veriyordu durmadan. Ve ben de durmadan onda kendimi, üç yıl önceki kendimi ve Gwen'i görüyordum. Geçmişte bana söylediği gibi Keith'e de TV'da çalışamayacak kadar duyarlık ve dürüstlük sahibi olduğunu, yaptığı işle kıyaslanamayacak ölçüde üstün yetkileri bulunduğunu söylüyordu, Keith'in yüzü birdenbire inanılması güç bir çocuksu susamışlık, safça açlık ifadesine büründü. Yakışıklı olduğunu kabul etmek zorunda kaldım. Gwen, TV şebekesini yöneten tüccarları değil de kendi öz beğenisini hoşnut etmeye başlayınca asıl yeteneklerinin ortaya çıkacağını söylüyordu. Bunların hepsi eski bir piyesin yeniden oynanmasına nasıl da benziyordu; satır satır tekrarlayabilirdim sözlerini.

Keith'e kendisini satmakta olduğunu (geçmişte de bana söylediği gibi) söylerken (geçmişte de şimdi de) müthiş bir çekicilik ve güzelliğe bürünmüştü.

Bütün bunları benim için neler yaptığını aklıma getirmek için mi söylüyordu?

«Bilmem ama» dedim, hariçten konuşarak, «belki de Keith bulunduğu gibi, TV'da kalsa daha iyi eder.»

Bu sözlerimi düşmanca bir düşünce olarak aldılar.

«Kendini nasıl bir akıntıya kaptırmakta olduğunun farkında değilsin Keith» dedim, büyük bir acımayla.

Keith ben konuşmamışım gibi davrandı. Ama Gwen bana baktı. Epey içmiştim.

«Belki de Keit'in yazacak başka bir şeyi yoktur» dedim. «Biliyor musun Gwen, bir adamı böyle kusursuz ederken biraz dikkatli davranmalısın.»

Keith ilk olarak başını çevirip bana baktı.

Gwen amacımın ne olduğunu kestirmeye çalışıyordu herhalde, çünkü tutumunu nasıl karşıladığımı hâlâ bilmiyordu.

«Keith hakkında ne biliyorsun ki sen Eddie?»

Sonra şişeye baktı. Gwen hiç içmez. Bardağını doldurdum.

«Sözlerimde haklıyım, öyle değil mi Keith?»

«Çeneni kapar mısın sen Eddie?»

Kendime bir içki daha doldurdum. Kutlamam gereken bir neden var, diye düşündüm. Kendimi getirdiğim yerden gurur duyuyordum. O eski günleri ve katettiğim yolu hatırlamak keyfimi arttırıyordu.

Bu kendimi övme işleminin yarı yerinde (benim için yeni bir duyguydu bu) Gwen'in, «O fırlamaya aldırma sen. O sadece kafayı buluyor» dediğini işittim.

«Doğru» dedim. «O fırlamaya aldırma sen ve de

sarhoşum. Peki. Oyunbozanlık etmek istemiyorum. Belki de şöyle bir yürüyüşe çıksam kötü olmaz; siz ikiniz ne dersiniz buna, ben şöyle bir—»

«Niçin çıkmıyorsun?» dedi Gwen. «Tam yürüyüşe çıkılacak gece.»

Ona sevgiyle gülümsedim.

«Biliyor musun» dedim, «ben yalnızca Keith'e biraz öğüt vererek yardımcı olmak istiyordum.»

«Elbet, elbet, eminim bundan. Şimdi dediğin gibi çık git hadi.»

Çoğu kimse, şu kancığa bak, dostunun burnunun dibinde bir başkasıyla kırıştırıyor, diye düşünürdü herhalde. Ama ben ona hayranlık duyuyordum. Umutsuzluğunu, çaresizliğini bu yaptığından daha açıkça gösterecek başka ne olabilirdi?

Şimdi yanyana oturuyorlardı, iyice yakındılar birbirlerine, sözlerini işitemiyeceğim kadar alçak sesle konuşuyorlardı. Ama Gwen'in yoketme yeteneğini hissediyordum. O sözcük, o yoketme sözcüğü harika bir sözcük, diye düşündüm. Dr. Lloyd'a her şeyi, hepsini, her şeyi yakıp yıkmak, yerle bir etmek, Tokyo gibi yeryüzünden silmek istediğimi söyleyen bendim, nasıl olsa: yalnız Harlem'i değil, her şeyi, demiştim; hepsini sıfırdan başlamalı, demiştim.

«Yakıver Gwen, yavrum, hepsini yak yavrucağzım.»

«Yürüyüşe çıkacaksın sandımdı.»

«Çıkacağım.» Kalktım ve içkilerin durduğu yere yürüdüm. «Ama önce bir tek daha içeceğim. Bu gece kutluyorum.»

«Ne halt oldu da kutluyorsun?»

«Eh, bir sürü değişik şey, hepsi de aynı şey.»

«Sen sarhoşsun Eddie.»

«Sarhoşum» dedim, «çok mutluyum.»

«İyi. Nedenlerini bilmek istemiyoruz.»

«Bana dargın Keith» dedim, en nazik sesimle, «çünkü artık onunla sevişmiyorum.»

«Kes sesini Eddie.»

«Senin bardağını da doldurayım mı Keith?»

«Hayır, ben iyiyim arkadaşım.»

«Savaşın sonunda Tokyo'da bulundun mu Keith?»

«Hayır.»

«Eddie!» dedi Gwen.

«Evet, Gwen, ne var yavrum, yerle bir et yavrum.»

«Sen sarhoşsun Eddie.»

«Doğru. Ya, Keith, bunun da zamanı gelir, her şeyi yoketmenin. Ama o zaman sıfırdan başlaman gerekir. Tokyo gibi. Ben gördüm. Yeni baştan kurdular. Ama sen yapabilir misin bunu? Şunu demek istiyorum...?»

Durdum ve bir an düşündüm. Epey sarhoş olduğum doğruydu, ama hepsi bu kadar değildi, bu hiç bir şeydi. «Söylemedin arkadaşım» dedim, «savaşın sonunda Tokyo'da mıydın? Ben ordaydım. Hiroşima'yı da gezdim. Orda yaptığımız bir deha eseriydi. Ama yerine ne koyduk, sorun burda, evlât. Aynı şeyi mi? Mesele yerine daha iyisini koyabilmekte. Ne demek istediğimi anlıyor musun?»

«Evet» diye yalan söyledi Keith.

«Ne demek istiyorum? Söyle bakalım.»

Epey bir sessizlik oldu. Karşıda yatan Mrs. Robinson'un horladığını farkettik.

Gwen gidip üstüne bir battaniye örttü. Sonra da divanın yanındaki, kadının gözlerine giren ışığı kapattı. Oda şimdi holdeki ışıkla aydınlanıyordu yalnızca.

«Ah» dedim, «âşıklar gecesi.»

Gwen divanın üstüne, Keith'in yanınbaşına oturdu. Oraya yerleşti ve bana baktı. Ben de ona baktım. Ona sevgiyle gülümsedim galiba, çünkü Keith'in kendi ayarında olmadığını sezdi. Ondan medet ummak için umutsuz olmalı, diye düşündüm. Ama ondan medet umuyordu işte. Elini Keith'in kucağına koydu.

«Şimdi ne yapacaksın Keith?» dedim.

Adam bana baktı. «Tanrım, bu içki satıcısının kadınıyla burda, kendi divanının üstünde yatmak isterdim» çizgisini tam o sırada geçmiş, çok daha tehlikeli olan «Tanrım, bu kız olmadan yaşayamam. O benim için yaratılmış» aşamasına gelmişti.

«Bence sen Mrs. Robinson'u eve götürsen iyi olacak Keith.» Elinden geliyorsa saldırıya geçmesi için bu sözümle ona fırsat veriyorum işte, diye düşündüm.

İkisi de önce bana, sonra birbirlerine baktılar.

«Acaba onu sen eve götürür müsün diye düşünüyorum arkadaşım» dedi sonunda, «Gwen'le konuşacak çok şeyimiz var ve daha lâfa başlamadık bile.»

«Hiç düşünme arkadaşım» dedim, «götürmem.» Onu takdir ettim; sandığımdan daha yürekliydi. «Hadi bakalım Keith, karını eve götür de yatağına yatır.»

Orda ne yapacaklarını düşünerek oturdular.

Bir içki daha içtim.

«Gel birlikte götürelim Keith» dedi Gwen. Ayağa kalktı ve kadını hazırlamaya başladı. Körkütük sarhoş bir insanın donuk ama delici bakışlarıyla seyrettim. Her şeyi herkesin açısından görüyordum. Örneğin, Gwen'in yeni bir sorunla karşı karşıya bulunduğunu görüyordum; beklemediği ve pek hoşuna gitmeyen bir sorunla, Mrs. Keith Robinson'un yükü ve bakımı sorunuyla. Keith karısının ölmesini diliyordu. Bunu da açıkça görüyordum.

«Ona çok içirdin Keith» dedim. «Onun ölmesini istiyorsun bence, öyle değil mi?»

Kendime bir içki daha doldurdum ve bu bardağı taşıran damla oldu. O gecenin geri kalan bölümünde her şey bir sis perdesinin gerisinde gibiydi.

Biraz buz almak için mutfağa gittiğimi hatırlıyorum; mutfaktan çıktığımda odada değildim de bahçedeydim, sarhoş kadını Keith'in arabasına tıkıyorlardı. Keith'in evine kadar onları Gwen'in dayısının kaptıkaçtısıyla izlediğim kanısındayım. Bütün o yolu araba kullanarak gitmiş olmalıyım, bunu nasıl yaptım orası belli değil ya, çünkü doğru dürüst göremiyorum hiç bir şeyi. Sonra bir de baktım, onların yatak odasındayım, Mrs. Robinson'u soyundurmuşlar, kadıncağızın müthiş sıvı kaybına uğramış bir gövdesi var. Gwen bu gövdeyi bir gecelikle örtünce, çok hayırlı bir iş yaptı, diye düşündüm. Galiba bundan çok kısa bir süre sonra Gwen'in koluna yapıştım, eve dönmek yönde kesin bir-iki söz söyledim. Onun «Üç hafta önce senden vazgeçtim ben Eddie» dediğini hatırlıyorum. Ben de durmadan «Üç hafta, ne olmuş üç haftaya» diyorum. Sonra da Gwen'i merdivenlerden aşağıya yarı taşıyor, yarı itiyor, bir yandan da «Seni seviyorum yavrum, seni gerçekten seviyorum bebeğim, benimle eve geliyorsun» diyordum. Ama bu onu hoşnut bırakmadı. O da epey içmişti sanıyorum, çünkü hiç de akla yakın olmayan bir sürü söz söyledi, hatırladığım kadarıyla «Sen beni öldürmeye çalışıyorsun Eddie; beni öldürmene izin vermeyeceğim» diyordu.

Kavga nasıl çıktı bilmiyorum, ama başlangıçta kavganın benimle Keith arasında olmadığını —aslında hiç bir zaman benimle Keith arasında olmadı— Gwen'le benim aramda olduğunu hatırlıyorum. Gwen

üstüme atılmıştı. Ama ben haklıydım ve ondan daha güçlüydüm. Onu aşağıya indirdim, duvarlara sürtünmeye, eski Amerikan halkının el sanatlarından örneklerle dolu rafları alaşağı etmeye başladık. Ama ben işi sıkı tuttum ve onu evden dışarıya çıkarmak üzereydim ki elimden kurtuldu, «O hayata geri dönmeyeceğim» diyerek mutfağa koştu, bir saniye sonra elinde bir bıçakla döndü. Çok sarhoş olduğumdan olacak, bıçak bana olduğundan daha büyük göründü; bir pala gibiydi gözümde o bıçak.

Onu ve elindeki o uzun, kararlı bıçağı ve yüzündeki o çok kararlı ifadeyi görünce, kanımı isteyen çığlığını duyunca, Keith'in aklı başında gitti. Hakkını vermek gerek, yürekli bir adamdı, çünkü gidip Gwen'i tuttu. O sıraya kadar Gwen doğruyu eğriyi, dostu düşmanı seçemez duruma gelmişti. Bu kez Keith'e yöneldi. Adam bir köşeye fırlattı kendini, ama sol elinin ayası fecî biçimde kesildi. Ve Gwen de hâlâ peşindeydi, hâlâ kan istiyordu —onun kanını, benimkini, kiminki olursa.

«Ne halt oldu bu kıza?» diye haykırdı Keith, üstü başı kan içinde. Bu Gwen'i hiç görmemişti daha önce.

«O bir canavardır» dedim.

«Onu burdan çıkar» diye haykırdı. «Burdan cehennem olup gitsin.»

Ben de çıkartıp götürdüm.

Birkaç ay sonra Keith ile iyi arkadaş oldum, pazar sabahları birlikte tenis oynadık.

O gece, televzyon estetiğinin tartışıldığı uzun telefon konuşmaları olmadı.

Her neyse, telefonun ahizesini yerinden kaldıracak durumda değildik zaten, öylesine dalmıştık. Yatağa girdik ve birbirimize sarılarak sızıp kaldık.

Gecenin ortasında uyanmış bana bakıyordu.

«Bunu daha önce hiç söylemedin» dedi.

«Neyi hiç söylemedim?»

«Beni sevdiğini söyledin; daha önce hiç söylememiştin bunu,»

«Söylemiştim elbet.»

«Ne zaman?»

«Bir çok kez. Dün gece ne zaman söyledim?»

«Ben zavallı Keith'in elini kesmezden hemen önce.»

Bu aklımıza gelince gülmeye başladık, orda birbirimizden hoşnut, yatıyorduk. Bir süre sonra birleştik, Sound kıyısındaki evde geçirdiğimiz son geceden, Florence ile Gloria'nın üstümüze geldikleri sabahın gecesinden bu yana bu ölçüde iyi olmamıştı.

Sonra konuşmadan yattık. İkimiz de bu işin eskileriydik, ikimiz de olanların aslında hiç bir şeyi değiştirmediğini biliyordu; yanlızca o duygunun hâlâ orda bir yerlerde olduğu ve uyanıp su üstüne çıktığında hâlâ eskisi kadar güzel olabildiği ortaya çıkmıştı.

İşin heyecanı içinde söylediklerimiz hiç bir şeyi değiştirmezdi, bunu biliyorduk.

«Onu niçin beğendiğini anlıyorum. Sana bir anlam kazandırıyor. Onun yanında kendini niçin gerekli duyacağını anlıyorum» dedim.

«Aman Eddie, o iyice korktu artık. Bir daha yanaşmaz.»

«Eee, senin o yanını hiç bilmiyordu. Kolay değil, alışmak gerek.»

«Aman tanrım, şu anda aklıma geldi, belki de biz ikimiz birbirimize çakılıp kaldık; belki bana tahammül edecek kimse yok şu dünyada, sana tahammül edecek tek kişinin de ben olduğumu biliyorum. Tanrım! Hey tanrım!»

Sonra uyuyakaldı; eskiden olduğu gibi başı omuzumdaydı. Bedeninin uykunun soluğuyla dolup boşalmasını hissederken, bu kıza lâyık değilim ben, çok iyi bir kız bu, diye düşündüm.

Benim için yaptıklarını yüreğimde övdüm. Şimdi onu istiyorsam eğer, bir şeyler yapmalıyım, diye düşündüm. Direnmek zorunda kalabilirdim, büyük çaba harcamak zorunda kalabilirdim. Çünkü yarın sabah değilse ertesi sabah ya da daha ertesi sabah uyanıp bakacak, ikimizi de ezip yoketmenin eşiğine kadar gelen şeyin orda, hâlâ yerinde olduğunu görecekti.

Ve nasıl, bir zamanlar dediğim gibi, benim için başkalarına uyabilmenin bir sınırı var idiyse, onun da kendisini bana uydurmasının bir sınırı vardı; bunu görmüş, anlamıştım. Belki de önünde sonunda Keith ile ya da onun gibi biriyle daha mutlu olurdu. Gwen'e, gidip de boynundan asılı olduğu sahte görünüşler ve saygınlık balonunu patlatması için bile olsa, ihtiyaç duyan biriyle. Belki de bir erkek için yapabildiği, elinden gelen buydu; benim için yaptığı bu olmuştu.

- Benim için yaşayabilmenin biricik yolu hayatımın dizginlerini elden bırakmak, bekleyip ne olacağını görmekti; kendi geçmişim bunu gösteriyordu. Derinin dökülüp altından gelen daha farklı ve muhtemelen daha sağlam deriye yol vermesi gibi, yaşayan insanlar arasındaki ilişkiler de arasıra değişmeliydi belki de. Belki de bir ilişkiyi canlı tutmak için arasıra kaldırtp atmak, kopartmak, sonra da kendiliğinden geri gelip gelmeyeceğini, canlanıp canlanmayacağını beklemek gerekliydi: çünkü eğer canlanmazsa, kopması daha iyidir demekti belki de,

Andy'ye bakmak için yataktan çıktım. Yanağında elimin izi hâlâ duruyordu. Oturup uyuyan çocuğa diktim gözlerimi. Ondan ayrılmak istemiyordum şimdi.

«Bir süre burdan gideceğim» dedim Gwen'e, kahvaltısını ettikten sonra.

«Bunu yapmak gerekmez.»

«Nerde kaldığımı sana bildiririm. Ondan sonra benden bir süre haber almayacaksın. O zaman iş sana kalmış. Nasıl biri olduğumu biliyorsun. Seni seviyorum, ama biz ikimiz bu sözcük üstünde konuşup anlaştık; her şey demek değil bu sözcük, öyle değil mi? Önünde sonunda ben kendim için en uygun olanı yapacağım, sen de kendin için en uygun olanı. İşte bu nedenle bir umut var, bu umut ne ve kiminle olursa olsun.»

Aşağıya, meyhaneye gitmek gerekliydi, çünkü biriktirdiğim para orda, kasanın arkasındaki bir zarfın içindeydi. Üçümüz birlikte gittik.

Meyhanenin önünde ufak bir kalabalık toplanmıştı.

Kalabalığın ortasında, yerde Howie sırtüstü yatıyordu. Ölmüştü, ama öyleyken bile gözleri açıktı ve dümdüz ileriye bakıyordu.

Bir cankurtaran gelip onu götürene kadar dükkânda oturduk. Gizleri de yanında gitti.

Otobüs durağına doğru yürüdük. «Yeni birini aramaya çıkacak gücüm yok» diyordu Gwen. «O işe baştan başlayamam artık. Zaten bir başkasını da istemiyorum işin aslında. Yalnızca biraz değişik bir Eddie istiyorum.»

«Öyle miyim?»

«Hayır.»

«Öyleyse?»

«Öyle ki, tehlikeyi göze almak zorundayım; belki de seni bir düzene sokabilirim.»

«Ve ben de bu tehlikeyi göze almak zorundayım. Eğer sen beni düzene sokarsan bu beni öldürebilir.»

Otobüs geldi, Andy'ye allahaısmarladık demek için çömeldim.

«Yarın geri gel» diye buyurdu.

«Hayır. Bir süre gelemem. Ama seni gene göreceğim.»

Yanağına dokundum.

«Kötü bir şey yaparsam beni öp, bir daha yapmam» dedi.

Gwen beni otobüse kadar geçirdi. «Yüzündeki o iz» dedim, «o iz beni endişelendiriyor. Hâlâ duruyor orda.»

«Geçiyor» dedi Gwen. «Sen geçtiğini farkedemiyorsun, hepsi bu.»

«Ne biçim anasın be yahu? O izi görünce beni öldürürsün sanmıştım.»

«Çocuğa gösterdiğin ilk ilgi belirtisi, o iz, niçin kızayım?»

Bana diyeceği bir şey daha olduğunu görüyordum.

«Biliyor musun, okudum onu Eddie, ortada bırakmıştın, ben de dün—»

«Nasıl buldun?»

«Pek beğenmedim. Öykü nasıl anlatılır biliyorsun, burası kesin—»

«Ama?»

«Bir gün, Eddie, tehlikeyi göze al da bir insanı sevmeyi dene.»

Ömrümde ilk kez olarak sevdiğimi düşündüm.

Andy hareket etmek üzere olan otobüsü gösteriyordu. Gwen'le içten gelen bir öpüşle öpüştük. Ama bu öpücükle allahaısmarladık mı diyorduk, yakında görüşürüz mü, ikimiz de bilmiyorduk.

«Nerde olduğumu sana bildiririm» dedim otobüsün penceresinden.

Annemi ziyaret ettim. Bana Yunan yemekleri pişirdi ve birikte Huntley-Brinkley'i seyrettik. Daha sonra Florence'in beni boşadığını söyledim. Annem buna üzüldü; Florence'i her zaman sevmişti. Ama bütün söylediği, «Eh, ne yapalım» oldu. Sonra da «Üzülme Eee, her şey yoluna girer» dedi. Yanağımı okşadı.

«Elbette, elbette» dedim. Birkaç dakika yalnızca yağmurun sesi duyuldu. Annemin benim başarısız bir kimse olduğumu düşündüğü anlaşılıyordu. Yaşlı kadını ferahlatmak için bir şeyler söylemek istedim, ama aklıma tek söz gelmiyordu.

«Yağmur kötü yağıyor, bu gece burda kalsan iyi olur» dedi. Divanın üstünde bana bir yatak hazırladı. Kendisi de yatağına girdi; orda uzanıp yağmuru dinledim. Gwen'i, benim için neler yaptığını düşündüm. O bir canavardı, ben de bir canavardım, ama başka kim oturup beklerdi beni, kahrolası bir budaladan başka kim?

Ertesi sabah gözlerimi açtığımda annem pencerenin önüne oturmuş ceketimin gevşeyen bir düğmesini dikiyordu. İşini bitirince cekete dokunuşundan onu biraz eski püskü ve büyük oğlunun sırtında görmeye alışkın olmadığı bir giysi bulduğunu anladım.

Ayrılırken beni öptü. Sonra taranmamış saçlarıma baktı ve «Sağ olsaydı baban ne derdi biliyor musun? 'Evangeleh, al şu doları, git saçını kestir' derdi» dedi. Sonra beni yeniden öptü ve «Hâlâ yakışıklı bir adamsın. Kendini öyle koyverme» dedi.

Bridgeport'ta vapura bindim ve Sound'u geçerek Port Jefferson'a geldim. Kasabanın içinden geçtim ve güneye, denize doğru yürüdüm. Yağmur bütün gece yağmıştı. Patates taşıyan bir şoför kamyonunu ben işaret etmeden durdurup beni de yanına aldı. Adanın ta öteki ucuna kadar gidiyordu. Mantouk köyünün ok-

yanusa bakan yanında bir oda tuttum. Turist mevsimi çoktan kapanmıştı, kira ucuzdu.

Akşam yemekten sonra Gwen'e yazıp nerde olduğumu bildirdim.

Gece yağmur sabahadek yağdı. Denizi duyabiliyordum, uzun yıllar önce amcamın ve babamın aşıp geldikleri o aynı okyanusun sesini. Hayatıma yeni baştan başlayacağım o anda, onların başladıkları yere dönüp gelmiştim. Onlar sahte bir ödüle doğru koşmuşlardı. Ben onların kefaretini ödemiştim —ömrümün birçok yılını almıştı bu— ve şimdi kendi koşum için hazırdım.

Sabah yağmur dindi, kahvaltıdan sonra kıyıya yürüdüm. Yel doğudan esiyordu, denizi kabartmıştı. hava denizin nemi ve soğuğuyla yüklüydü.

Görünürde kimsecikler yoktu, kumlarda bir tek ayak izi kalmamıştı. Kum tepecikleri ve kumsala uzanan dalgalar arasında yürürken, daha önce hiç hissetmediğim bir duyguya kapıldım. Daha önce hiç tatmadığım bir duygu olduğundan, açık seçik tanıyamadım bunu. Önce yalnızca yıkımı atlatarak canlı kalmaktan ileri geldiğini sandım. Ama hepsi bu kadar değildi. Kendimde bir yeni gücün, daha önce bulunmayan bir yeteneğin varlığını duyuyordum. Evet, yağmurla yıkanıp arınan kumsalda yürür, soğuk nemli hava burun deliklerimi yakarken, umut denilen duyguyla tanıştım. Benim için yepyeni bir coşku oldu bu. Ve başlangıçta benim için olanaklı ne varsa hepsinin şimdi de mümkün olduğunun bilincine vardım. Ve mümkün olmayan tek şeyin eski kişiliğime dönmek olduğunu anladım.

Ayrıca, biliyordum ki, başıma her ne gelecek ya da gelmeyecekse, kendi bilincim ve de gücüm dahilinde gelecek ya da gelmeyecekti. Bir bakıma nerde

ya da kiminle olduğum hiç fark etmiyordu. Bir değer ifade etmem, bir anlam kazanmam başka insanlara bağlı değildi; huzur ve güven için de onlara muhtaç değildim. Kendi başıma kalmıştım sonunda.

Birkaç gün sonra kumsalda otururken geldiklerini gördüm. Gwen olağan bir tavırla ve hiç bir açıklamada bulunmadan yanıma oturdu. Açıklanacak ne vardı ki? Canavarların nikâhı benimle aynı yerde kalan Patchogue belediye reisi tarafından kıyıldı. Belediye reisi adanın bu ucuna balığa gelmiş, öylesine iyi avlanmıştı ki, töreni baştan sona neşeyle götürdü. Ev sahibemiz ailemi görünce aynı ücretle bizi daha iyi bir odaya yerleştirdi. Mevsim kapanalı çok olmuştu.

Gwen gebe olduğunu bana o gece geç vakit söyledi. Onu öptüm ve teşekkür ettim. Doğacak olan ilk çocuğumdu.

Meyhanenin sahibiyiz şimdi. Cessna'yı, uçağın benim olan üçte birini sattım en sonunda; elime geçen para Gwen'in dayısına ilk ödemeyi yapmamıza yetti. Küçük bir de evimiz var. Bu evi yok pahasına aldık; bankada birkaç kâğıt imzaladım, o kadar. Kredimin çok yüksek olduğunu görerek epey şaşırdım. Aslında, farkında olmadan, durmuş oturmuş bir yurttaş durumuna gelmiştim. Beni belediye meclisine aday göstermek yönünde bir girişim bile oldu. Yan çizdim.

Hayatım heyecan verici ve serüvenli bir hayat değil, bu da beni biraz düşündürüyor: örneğin, herkesin beni güvenilir biri olarak görmesi. Bunun iyi bir şey olduğundan emin değilim. Kendi gözümde ben hâlâ bir başkaldırıcıyım. Ama Gwen bile benim —yani düzene girdiğimi söylüyor. Kavga ettiğimiz oluyor elbet, ama geçmiştekilerle kıyaslanacak gibi değil.

Temel değişiklikler istemek için artık biraz geç gibi.

Tutkumu doyurdum mu? Neydi tutkum? Hatırlamakta güçlük çekiyorum. Bunun tutkumun tatmin edildiği anlamına geldiğini umuyorum. Her sabah yazı yazıyorum gene. Ama, örneğin, ülkeden ayrılma kararıma ne oldu, bilmiyorum. Bir zamanlar bunu çok istemiştim oysa. Ama niçin ayrılacakmışım? Arasıra yolculuğa çıkıyoruz, evet; yazdıklarımdan biraz para gelince gezi için bir kenara koyuyoruz. Ama burda artık kendimi bir yabancı gibi hissetmiyorum. Burası benim yerim. Ve üçüncü kuşak boy göstermeye hazırlanıyor.

Ama bazan meraklanıyorum. Bütün o çırpınmalar, bütün o büyük vazgeçiş bunun için miydi, bu yalın yaşantı ve çalışma, bu günü yaşamak için mi?

uzlaşma

elia kazan

200.—

roman

